

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**NEO-REALİST VE NEO-LİBERAL KURUMSALCILIK
AÇISINDAN KIRMIZI-YEŞİL KOALİSYON
HÜKÛMETİ'NİN GÜVENLİK
POLİTİKALARININ ANALİZİ**

Doktora Tezi

Tezi Hazırlayan
Bedri ŞAHİN

İstanbul, 2023

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**NEO-REALİST VE NEO-LİBERAL KURUMSALCILIK
AÇISINDAN KIRMIZI-YEŞİL KOALİSYON
HÜKÛMETİ'NİN GÜVENLİK
POLİTİKALARININ ANALİZİ**

Doktora Tezi

Tezi Hazırlayan:
Bedri ŞAHİN
140715023
Orcid ID: 0000-0002-6923-760X

Danışman:
Prof. Dr. Gültekin SÜMER

İstanbul, 2023

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “**Neo-Realist ve Neo-Liberal Kurumsalcılık Açısından Kırmızı-Yeşil Koalisyon Hükûmeti’nin Güvenlik Politikalarının Analizi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlk ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihll edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 20/01/2023

Bedri şAHİN

TEZ ONAYI

Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü *Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora* öğrencisi **140715023** numaralı **Bedri ŞAHİN**'in hazırladığı "*Neo-Realist ve Neo-Liberal Kurumsalcılık Açısından Kırmızı-Yeşil Koalisyon Hükümetinin Güvenlik Politikalarının Analizi*" konulu DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI Lisansüstü Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca 26.12.2022 günü saat 09:30'da Zoom programı aracılığıyla on-line olarak yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin **KABUL**'üne **OYÇOKLUĞU**'yla karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Ze*** Gü*** SÜ*** (Danışman) (Beykent Üniversitesi)		
Doç. Dr. Pı*** GE*** BA*** (Üye) (Beykent Üniversitesi)		
Dr. Öğr. Üyesi Ay*** Ez*** GÜ*** (Üye) (Beykent Üniversitesi)		
Prof. Dr. Bu*** Sa*** GÜ*** (Üye) (İstanbul Üniversitesi)		
Prof. Dr. Ön*** KU*** (Üye) (Necmettin Erbakan Üniversitesi)		

Adı ve Soyadı : Bedri ŞAHİN
Danışman : Prof. Dr. Gültekin SÜMER
Türü ve Târihi : Doktora, 2023
Alanı : Uluslararası İlişkiler.
Anahtar Kelimeler : Alman Dış Politikası, Uluslararası Güvenlik.
Neo-Liberal Kurumsalcılık, Neo-Realizm, NATO
Genişlemeleri.

ÖZ

NEO-REALİST VE NEO-LİBERAL KURUMSALCILIK AÇISINDAN KIRMIZI-YEŞİL KOALİSYON HÜKÛMETİ'NİN GÜVENLİK POLİTİKALARININ ANALİZİ

Bu çalışmanın amacı; Almanya'da 1998 yılında ilk defa iktidara gelen Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin güvenlik politikaları Neo-Realist ve Neo-Liberal kurumsalcılık açısından incelenmesidir. Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin iktidarda olduğu dönemde Kosova Savaşı, 11 Eylül Terör Saldırıları, Afganistan Savaşı, Irak Savaşı ve NATO Genişlemeleri gibi meydan okumalarla karşı karşıya kalmıştır. Bu gelişmelerin Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan beridir sürdürmüş olduğu Transatlantikçi güvenlik kimliği yapısına nasıl etki yaptığı incelenmiştir.

Araştırma sonucunda Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin ilk defa sınır ötesine Kosova'ya, ardından 11 Eylül Terör Saldırıları sonucunda Afganistan'a asker göndermesi ve Irak Savaşı'nda ABD'nin politikalarına karşı durması, dış politikada ve güvenlik politikasında bir değişim olduğunu göstermektedir. Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti, her ne kadar Almanya'nın değişen güvenlik gündemlerinin baskısını fazlasıyla hissetse de, söz konusu dönem Alman güvenlik kimliğinin neo-Liberal kurumsalcı kimliğin dışına çıkabilmesinin gerçekçi olamayacağının tescili anlamına gelmiştir.

Name and Surname : Bedri ŞAHİN
Supervisor : Prof. Dr. Gültekin SÜMER
Degree and Date : Ph.D., 2023
Major : International Relations
Keywords : German Foreign Policy, International Security, Neo-Liberal Institutionalism, Neo-Realism, NATO Enlargements.

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE SECURITY POLICIES OF THE RED-GREEN COALITION GOVERNMENT IN THE CONTEXT OF NEO-REALIST AND NEO-LIBERAL INSTITUTIONALISM

The purpose of this study, the security policies of the Red-Green coalition government, which came to power for the first time in Germany in 1998, are examined from the point of view of Neo-Realist and Neo-Liberal institutionalism. During the period when the Red-Green coalition government was in power, extraordinary developments such as the Kosovo War, the September 11 Terrorist Attacks, the Afghanistan War and the Iraq War occurred, which deeply affected the world. It is examined how these events affect the Transatlantic structure that Germany has been following for a long time.

As a conclusion of the research, Red-Green Coalition government's sending troops to Kosovo as a cross-border operation and to Afghanistan as a result of 9/11 the terrorist attacks, its opposition against U.S. policy in Iraq War suggest a shift in foreign and security policies. Despite the fact that the Red-Green coalition government felt the pressure of shifting security challenges, it has been a strong manifest that German security identity's moving away itself from the dictates of neo-Liberal institutionalism would never be realistic.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

TABLolar LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
SÖZLÜK.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NEO-REALİST VE NEO-LİBERAL KURUMSALCILIĞIN DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİĞE YAKLAŞIMI

1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
1.1. Realizm ve Neo-Realizm	8
1.1.1. Realizm ve Neo-Realizmin Güvenlik Yaklaşımı.....	12
1.1.2. Neo-Realizmin Hegemonya Anlayışı	15
1.2. Liberalizm ve Neo-Liberalizm.....	16
1.2.1. Liberalizm ve Neo-Liberalizm'in Güvenlik Yaklaşımı.....	18
1.2.2. Neo-Liberal Hegemonyacılık	19

İKİNCİ BÖLÜM

ALMANYA'NIN GÜVENLİK POLİTİKASININ TEMELLERİ VE ALMAN GÜVENLİK KİMLİĞİNİN OLUŞUM SÜRECİ

1. ALMANYA'NIN BİR GÜÇ OLMASINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR.....	22
1.1. Ehlileştirilmiş Güç Yaklaşımı	22
1.2. Sivil Güç Yaklaşımı “Zivilmacht”	23
1.3. Tâcir Devlet Yaklaşımı: Sivil Güçten Ticârî Liderliğe Uzanan Güç Sarmalı	24
1.4. Jeo-Ekonomik Güç Yaklaşımı	26
2. ALMANYA'NIN DIŞ POLİTİKA KİMLİĞİNİN OLUŞUM SÜRECİ.....	28
3. SOĞUK SAVAŞ SONRASI ALMAN DIŞ POLİTİKA KİMLİĞİ.....	31
4. ALMANYA'NIN DIŞ POLİTİKASI VE TRANSATLANTİK İLİŞKİLERİ	36

4.1. Konrad Adenauer Dönemi (1949-1965)	36
4.2. Ludwig Wilhelm Erhard /Gerhard Schröder Dönemi (1963-1966).....	38
4.3. Kurt Georg Kiesinger/Willy Brandt Dönemi (1966-1969).....	39
4.4. Willy Brandt/Walter Scheel Dönemi (1969-1974)	40
4.5. Helmut Schmidt/Hans Dietrich Genscher Dönemi (1974-1982).....	41
4.6. Helmut Kohl/Hans Dietrich Genscher Dönemi (1982-1998)	42
5. YEŞİLLER’İN GÜVENLİK POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE ALMANYA VE NATO.....	45
5.1. Yeşil Güvenlik Anlayışı	46
5.2. Almanya’nın NATO’ya Girişi ve Yaşanan Gelişmeler	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIRMIZI-YEŞİL KOALİSYON HÜKÛMETİN GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKASI

1. ALMANYA’NIN 1998 GENEL SEÇİMLERİ VE KIRMIZI-YEŞİL HÜKÛMET.....	53
2. ALMANYA’NIN 1989-1998 YILLARI ARASINDAKİ DIŞ POLİTİKASINA GENEL BAKIŞ	55
3. NATO’NUN GENİŞLEMESİ VE YEŞİLLER’İN POLİTİKALARI	58
4. KIRMIZI-YEŞİL KOALİSYON HÜKÛMETİNİN ALMANYA GÜVENLİK POLİTİKALARI.....	72
5. KOSOVA SAVAŞI (1998-1999) VE TRANSATLANTİK İLİŞKİLER	73
5.1. Almanya’nın Kosova Savaşı’na Katılma Kararındaki Belirleyiciler.....	75
5.2. Kosova Savaşı’nın Alman Dış Politikasına ve Transatlantik İlişkilere Etkileri.....	78
6. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ’NE 11 EYLÜL’DE YAPILAN TERÖR SALDIRILARI VE TRANSATLANTİK İLİŞKİLER	80
6.1. Almanya’nın Terörle Mücadele Savaşına Katılmasındaki Temel Belirleyiciler.....	81
6.2. Almanya’nın Terörle Mücadele Savaşına Destek Kararı ve Sonrasındaki Olaylar.....	84
6.3. Terör Saldırıları’nın (9/11) Almanya-NATO İlişkilerine Etkileri	87

6.4. Almanya'nın Dış Politikasında Gerhard Schröder'in Yeni Söylemi	91
7. ALMANYA'NIN 2002 GENEL SEÇİMLERİ VE SONRASI DIŞ POLİTİKASI.....	95
7.1. Almanya'nın Irak Savaşı Sonrası Dış Politikası ve Transatlantik İlişkileri. 100	
7.2. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) Kapsamında Yeşiller'in Güvenlik Politikası.....	105
7.3. Yeşiller'in Güvenlik Politikası Çerçevesinde Almanya ve Avrupa Birliği . 107	
7.4. Kırmızı-Yeşil Koalisyon ve Alman Güvenlik Kimliği	115
SONUÇ	120
KAYNAKÇA.....	126
EKLER	
Ek 1: Joschka Fischer'in 12 Ocak 1999'da Avrupa Parlamentosunda Yaptığı Konuşma (İngilizce Yazılı Elektronik Belge)	145
Ek 2: Kırmızı-Yeşil Koalisyon Hükûmeti Ortak Metni (Almanca Yazılı Elektronik Belge).	145
Ek 3: Sosyal Demokrat Partisi (SPD) 1998 Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).	145
Ek 4: Sosyal Demokrat Partisi (SPD) 2002 Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).	145
Ek 5: Yeşiller Partisi 1998 Temel Prensipleri-Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).....	146
Ek 6: Yeşiller Partisi 2002 Temel Prensipleri-Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).....	146
Ek 7: Dönemin en etkili siyasetçisi Joschka Fiescher'in Bielefeld şehrinde Yeşiller Partisi'nin Kosova Savaşı ile ilgili yaptığı târihi özel toplantıdaki 22.59 dakikalık canlı konuşması (Almanca video konuşma).....	146
Ek 8: Tez dönemi olan 1998-2005 yılları yani 8 yılda yayınlanan 418 <i>Der Spiegel</i> dergisinin bu nüshaları içerisinde tez konumuzu direk ilgilendiren bazı ilginç dergi ön kapaklarının pdf fotoğrafları.	147

Ek 9: Yeşiller Partisi’nin vakfı olan Heinrich Böll Stiftung’un internet sayfasından tez dönemimizle ilgili güvenlik temalı pdf karikatür-fotoğraf.	149
Ek 10: Başbakan yardımcısı-dışişleri bakanı Joschka Fischer ve dönemle ilgili seçilmiş pdf bazı fotoğraflar.	150
Ek-11: İçerik Analizi Bulguları.....	151

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Uluslararası İhtilafların Çözümüne Katılım	69
Tablo 2. NATO Üyeliği'nin Gerekliliği.....	69
Tablo 3. Barışın Korunması	70
Tablo 4. Uluslararası İhtilafların Çözümüne Katılım	92
Tablo 5. İncelenen Makalelerin Konularına Göre Dağılımı (1998-2005)	151
Tablo 6. İncelenen Makalelerin Aktörlerine Göre Dağılımı (1998-2005).....	154
Tablo 7. İncelenen Makalelerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı (1998-2005).....	157
Tablo 8. İncelenen Dergilerin Güvenlik Kapsamlarına Göre Dağılımı (1998-2005)	158
Tablo 9. İncelenen Makalelerin Yer Aldığı Dergi Kapaklarının Araştırma Konusuyla İlgisine Göre Dağılımı (1998-2005)	160

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Realist ve Liberal Kuramsalcı Teorilere Göre Alman Dış Politikası	34
Şekil 2. Kırmızı-Yeşil Hükûmet Dönemi'nde NATO'nun Genişlemesi.....	62
Şekil 3. Kurulduğu Günden İtibâren NATO'nun Genişlemesi	63
Şekil 4. Der Spiegel Dergisi'nde Yayınlanan Makalelerin Konularına Göre Dağılımı (1998-2005)	151
Şekil 5. İncelenen Makalelerin Aktörlerine Göre Dağılımı	153
Şekil 6. İncelenen Makalelerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı (1998-2005).....	156
Şekil 7. İncelenen Dergilerin Güvenlik Kapsamlarına Göre Dağılımı (1998-2005)	158
Şekil 8. İncelenen Makalelerin Yer Aldığı Dergi Kapaklarının Araştırma Konusuyla İlgisine Göre Dağılımı (1998-2005)	160

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği.
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri.
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu (Belçika, Federal Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda).
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı.
AGSP	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası.
Akt.	: Aktaran.
AST	: Avrupa Savunma Topluluğu.
BAB	: Batı Avrupa Birliği.
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu.
BM	: Birleşmiş Milletler.
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi.
BND	: Bundesnachrichtendienst (Almanya Gizli Haber Alma-İstihbarat Servisi).
CDU/CSU	: Christlich Demokratische Union Deutschlands/Christlich Sozial Union. Deutschlands (Almanya Hristiyan Demokrat Birliği/Hristiyan Sosyal Birliği).
CFSP	: Common Foreign and Security Policy (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası).
EPC	: European Political Cooperation (Avrupa Politik İş Birliği).
ESDI	: The European Security and Defence Identity (Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği).
ESDP	: The European Security and Defense Policy (Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası).
EU	: European Union (Avrupa Birliği).
DC	: District of Columbia (Kolumbiya Bölgesi, ABD’de özel bir bölge).
D-Mark	: Deutsche Mark (Eski Alman Para Birimi).
FDP	: Freie Demokratische Partei (Almanya Hür Demokratik Partisi).
FRY	: Federal Yugoslavya Cumhuriyeti.
GDA	: Güneydoğu Avrupa.

GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla.
G-8	: Sekizler Grubu.
İP	: İstikrar Paktı.
IAEA	: International Atomic Energy Agency (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı).
IMF	: International Monetary Fund (Dünya Para Fonu).
INF	: Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty (Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması).
ISAF	: International Security Assistance Force (Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü).
KFOR	: Kosovo Force (Kosova Gücü).
KLA	: Kosova Kurtuluş Ordusu.
MAPE	: Çok Uluslu İstişari Polis Unsuru.
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü).
NNS-02	: Amerika Ulusal Güvenlik Stratejisini.
PDS	: Partei des Demokratischen Sozialismus (Demokratik Sosyalizm Partisi).
OSCE	: Organization for Security and Co-operation in Europe (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı).
S-Bahn	: Taşıma hizmeti türü, karma bir şehir içi ve banliyö demiryolu sistemidir.
SPD	: Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Almanya Sosyal Demokrat Partisi).
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği.
SS-N-22	: Sunburn. Rus yapımı denizden fırlatılan bir gemisavar füzesinin NATO kodudur.
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu.
STANAG	: Standardization Agreement (Standardizasyon Antlaşması).
TEU	: The Treaty on European Union (Avrupa Birliği Antlaşması).
UN	: United Nations (Birleşmiş Milletler).

- UNMOVIC** : The United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission (Birleşmiş Milletler İzleme, Doğrulama ve Denetleme Komisyonu).
- UNPROFOR** : Die United Nations Protection Force (Birleşmiş Milletler Koruma Gücü).
- UNSC** : United Nations Security Council (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi).
- US** : United States (Amerika Birleşik Devletleri).
- WEU** : Western European Union (Batı Avrupa Birliği).
- t.y.** : Târih Yok.
- vb.** : Ve benzeri.
- vd.** : Ve diğerleri.

SÖZLÜK

Kırmızı-Yeşil Hükûmet: Almanya’da 1998 yılından 2005 yılına kadar 2 kere iktidara gelen Sosyal Demokrat Parti ve Yeşiller Partisi’nin birlikte kurdukları koalisyon hükûmetini ifâde etmektedir. Kızıl-Yeşil koalisyon da denilmektedir.

Neo-Liberal Kuramsalcılık: Uluslararası İlişkiler disiplinde kilit aktörünün devlet olduğunu kabul etmekle beraber, uluslararası örgütlerin ve devlet dışındaki aktörlerin de önemini vurgulayan kuramdır.

Realizm: Uluslararası İlişkiler disiplinde devletin temel aktör olarak kabul edildiği, güç dengesi ve ulusal çıkar artırımını, gücün maksimizasyonunu hedefleyen temel görüşlere sâhip kuramdır.

Soğuk Savaş: İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra başlayan ve 1989 yılında Berlin duvarı’nın yıkılmasına kadar geçer dönemi ifâde etmektedir.

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrılan Almanya'nın dış politikası ve güvenlik politikaları Soğuk Savaş Dönemi'ne kadar Transatlantik İlişkiler doğrultusunda şekillenmiştir. Berlin Duvarı'nın 1989 yılında yıkılmasının ardından Doğu ve Batı Almanya'nın Birleşme'si Almanya'nın nasıl bir güvenlik ve dış politika izleyeceği sorunsalını da bereberinde getirmiştir.

Almanya'nın yeni dönemde kendisine sâdik kalan ilişkilerle nasıl başa çıkacağı, genel çizgisinin sapıp sapmayacağı, klasik emperyal güç merkezli bir politikanın tâkipçisi olup olmayacağı merak edilmiştir. Yani Soğuk Savaş sonrası yeni uluslararası düzen inşa edilirken, Almanya'nın burada nasıl bir rol oynayacağı temel sorulardan biri olmuştur.

Almanya bu yeni dönemde Avrupa'da öne çıkarken, bu ona bazı cesur hamleler yapma fırsatı vermiştir. Ancak bu cesur hamlelerin, Almanya'nın artık uluslararası siyasette daha fazla sorumluluk alması gerektiğine dâir resmi ve kamuoyu algılarıyla yakından bağlantılı olduğunu belirtmek önemlidir. Öte yandan bu gelişme, güç olgusunun daha belirgin olduğunu ve geçmişte kullanılan dış politika yöntemlerinin yanı sıra, yeni yöntemlerle de dış politikanın inşa edilebileceğini göstermektedir.

Almanya Birleşme'nin ardından Avrupa Birliği üyesi olmasının etkisi ve liberal uluslararası sisteme tam entegre olması güvenlik politikalarındaki kimlik arayışlarına girmesine set çekerken, Soğuk Savaş sonrası değişen uluslararası güvenlik gündemleri Alman dış politikasının Neo-Realist baskıları hissetmesine engel oluşturmadı. Bu gerçek özellikle 27 Ekim 1998 târihinde Almanya'da iktidara gelen Sosyal Demokrat Parti-Yeşiller Partisi (SPD-Bundnis 90/Die Grünen) koalisyon hükûmetinin karşı karşıya kaldığı dış politika ve güvenlik sorunlarıyla kendisini belli etmiştir.

Soğuk Savaş sonrası süreçte özellikle Balkanlar'daki krizlerin de sunduğu fırsatla, uluslararası alanda Almanya, önemli bir aktöre dönüşme fırsatı yakalamıştır. Hem ekonomik olarak hem de Transatlantik askeri anlaşmalar çerçevesinde edindiği askeri etki alanı ile ayrıca Avrupa güvenliği ve de KFOR gibi uluslararası barış gücü içinde ciddi bir aktör hâline gelmiştir.

Alman dış politikası süreklilik ve değişimi, neresine yerleştireceği bakımından ciddi soru işaretleri uyandırmaktaydı. Almanya buna rağmen, yeniden Birleşme'yi izleyen yıllarda, özellikle Avrupa politikasındaki âni çıkışları ile dış politikasının değişebileceği konusunda şüphe uyandırmıştır.

Almanya'da 1998 yılında ilk kez Kırmızı-Yeşil (Kızıl-Yeşil) koalisyon hükûmeti iktidara geldi. Bu hükûmet değişimi Almanya'nın dış politika ve güvenlik politikalarında da yapısal bir değişime neden oldu. 1998-2005 yılları arasında iktidarda olan Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti döneminde dünyada Kosova Savaşı, 11 Eylül Terör Saldırıları, Afganistan Savaşı, Irak savaşı ve NATO Genişlemeleri gibi çok önemli olaylar yaşanmıştır. Irak Savaşı sırasında Birleşmiş Milletler çatısı altında bile bölgeye yönelik askeri müdahaleyi reddetmiş, BM Güvenlik Konseyi'ne dâimi üye olmayı talep etmiş, güç kullanma noktasında o güne kadar savunduğu görüşün tersine ittifak dışında da gerekirse Kosova'daki gibi müdahale anlayışını benimsemesi, silahlanmasındaki artış, çok taraflı iş birliklerine eskisi gibi sıcak bakması, dış politikasının bir dönüşümü ve güç siyasetine dönüş olarak değerlendirilmiştir (Krippendorf, 2000: 141-142). Özellikle Gerhard Schröder döneminde ulusal çıkar kavramı önem kazanmış, "Alman yolu" - "*Deutscher Weg*" fikri geliştirilmiştir (Hellmann, 2004: 32). Alman siyasetindeki bu yapısal değişim uluslararası siyasi arenada, Almanya'nın klasik başat güç olma siyasetinin canlanması olarak yorumlandı. Bu çalışmada dönemsel olarak konu seçiminde, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası Alman dış siyasetinde yaşanan değişimi göstermesi bakımından, hem de Uluslararası İlişkiler'de yer alan temel kuramsal bakış açılarını da etkileyen, Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti dönemini seçerek, bu koalisyonun iktidarda kaldığı dönemde, dış politika ve güvenlik politikalarının nasıl şekillendiği ele alınmıştır.

Bu çerçevede araştırmanın temel amacı, Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti döneminde temel olarak dış siyaset ve güvenlik politikalarındaki değişimi kavramsal olarak incelemektir. Bu amaç çerçevesinde bu çalışmanın tezi, Alman güvenlik ve dış siyasetinde târihsel sürekliliğin var olduğu ve bu temel dış politika tercihinin koalisyon hükûmetleri tarafından da sürdürüldüğü ve bu târihsel sürekliliğin analitik kavramlara da yansıdığıdır. Bu amaçla, Alman dış siyaseti ve güvenlik politikaları konusunda üretilen kavram ve çalışmalarla, iç ve dış politik söylemlerde kullanılan

kavramların târihsel arka planı olduğu ve mevcut uluslararası sistem içerisinde bir “ehlileştirilmiş güç” - “*tamed power*” olarak Uluslararası İlişkiler’in Neo-Realist ve Neo-Liberal teorilerinin kavramsal araçlarıyla çözümlenebilirliği ve Alman dış siyasetine dair bazı esas kavramsal tespitlerle aşağıdaki argümanlar değerlendirilmiştir:

1. Almanya’nın Soğuk Savaş öncesinde ve sonrasında benimsediği güç unsurları nelerdir?
2. Almanya’nın Soğuk Savaş öncesi ve sonrası Transatlantik İlişkiler’i nasıl şekillenmiştir?
3. Yeşiller Partisi’nin güvenlik anlayışı hangi temeller üzerine kurulmuştur?
4. Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmet döneminde yaşanan gelişmeler çerçevesinde Kosova Savaşı, 11 Eylül Terör Saldırıları, Afganistan Savaşı, Irak Savaşı ve NATO Genişlemeleri karşısında Almanya nasıl bir dış politika ve güvenlik politikası yürütmüştür?
5. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) kapsamında Yeşiller’in güvenlik politikaları nasıl şekillenmiştir?
6. Yeşiller’in güvenlik politikası çerçevesinde ortak dışışleri ve güvenlik politikası nasıl ilerlemiştir?

Çalışmanın yürütülmesinde nitel araştırma yöntemlerine göre, mevcut çalışmalar ve kuramlar değerlendirilerek, söz konusu partilerin koalisyon yapısı ve iç-dış politika bağlantısı ve sürekliliği irdelenmiştir. Çalışmanın literatür taramasında, özellikle Alman partilerinin dış politika yapılarını inceleyen çalışmalarla, Türkiye’de yazılmış tez çalışmaları ve makaleler değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda konu ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklara ulaşmak maksadıyla kütüphane katalog taraması yapılmış, ulusal ve uluslararası veri tabanları taranmış, Almanya’nın resmi internet siteleri ve Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti oluşturan partilerin, hükûmet ve parti programları incelenmiştir.

Çalışmada; belirlenen dönemlerde (1998-2005) verilerin incelenmesi, o döneme ilişkin bazı kaynaklara ulaşılabilmesi araştırmadaki temel güçlüklerden biridir. Türkçe literatürde ise özellikle Alman partilerin Alman dış siyaseti üzerindeki

etkisi ve bu konuya dair kuramsal incelemeler yetersiz görünmektedir. Bu çerçevede, ODTÜ'den, Erciyes Üniversitesi'nden ve Ankara Üniversitesi'nden seçilmiş tezler incelenmiştir. Bu tez çalışmalarında, Neo-Realist ve Neo-Liberal odaklı kuramsal değerlendirmeler olsa da, vaka olarak Alman siyasi partilerin dış politika görüşlerini değerlendiren bir bilgiye rastlanmamıştır. Avrupa ve Almanya'da özellikle 11 Eylül olayı sonrası artan İslamofobi ve milliyetçi dalgaların yükselişini konu eden bir çalışma ise Öner'in yazdığı bir makaledir. Öner çalışmasında, Avrupa'daki İslamofobi ve milliyetçi dalgaları, Realist bir perspektifle ele alarak, süreci oldukça iyi değerlendirmiştir (Öner, 2014: 163-184). Bu kapsamda araştırma üç ana bölümde ele alınmıştır: Araştırmanın ilk bölümü "Neo-Realist ve Neo-Liberal Kurumsalcılığın Dış Politika ve Güvenliğe Yaklaşımı" başlığı altında kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu bölümde, çalışmanın teorik ve kavramsal çerçevesini oluşturan teorilerin Realizm ve Neo-Realizm ile Liberalizm ve Neo-Liberalizm temel argümanları dış politika ve güvenlik politikalarını kapsayacak şekilde analiz edilmiştir. Neo-Realizm ve Neo-Liberalizm araştırmanın yapıldığı dönem Almanya'nın izlediği dış politika ve güvenlik politikalarını incelemede dönemsel olarak belirleyici kavramları sağladığından, çalışmanın teorik alt yapısı bu teorilere dayandırılmış ve Alman dış siyasetini değerlendiren yaklaşımlar ve eleştiriler önemsenmiştir.

- Birincisi, uluslararası sistemde var olan aktörlerin ister devlet ister birey olsun çıkarları vardır ve rasyonel davranırlar. Ayrıca, her iki teoride de bu aktörler, çıkarlarının ve kimliklerinin "toplumdan arındırılmış" (sosyalleşmemiş) olduğunu düşünürler. Dolayısıyla bu aktörler, kendi çıkarlarının peşinden koşan ve kendine hizmet eden varlıklardır (Ertem, 2012: 189; Evre, 2015: 10-14).

- İkincisi, aktörlerin çıkarları, sosyalleşmeden önce ortadan kalkar. Bireylerin ve devletlerin bu çıkarları, sosyal etkileşim olmaksızın son şeklini almıştır. Bu, sosyal etkileşimin çıkarları dönüştürmede etkili olmadığı anlamına gelir.

Nitekim Almanya Birleşme sonrasında, çıkarlarını gerçekleştirmek adına giderek askeri gücünü daha etkin olarak ortaya koymaktan çekinmemiş, hatta daha yoğun askeri güç kullanmak yönünde işaretler-sinyaller vermiştir. İnsani müdahaleler

bağlamında başta Kosova, Afganistan ile başlayan ve sonrasında BM çatısı altında dünyanın farklı yerlerinde askeri operasyonlarda yer almaya başlayan Almanya'nın dış politikasında bir değişimden söz edilebilir. Ancak bu değişim, Almanya'nın yayılmacı bir politikaya yönelmesi anlamına gelmemektedir. Ancak Neo-Realizm temsilcilerinin iddia ettiği gibi, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Birleşme ile birlikte gücünü bir ölçüde artıran ve dış politikada tam bağımsızlığının önündeki engellerden kurtulan Almanya'nın özellikle uluslararası kuruluşlardaki etkisini artırarak, dünya siyasetinde daha büyük bir rol oynamaya çalıştığı söylenebilir.

Araştırmanın ikinci bölümü “Almanya'nın Güvenlik Politikasının Temelleri ve Alman Güvenlik Kimliği'nin Oluşum Süreci” olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda öncelikle Almanya'nın bir güç olmasına yönelik yaklaşımlar olarak; ehlileştirilmiş güç, sivil güç, ticâret devleti ve jeo-ekonomik güç yaklaşımından bahsedilmiştir. Alman dış politika kimliğinin oluşum sürecinden bahsedilerek, Almanya'nın Soğuk Savaş dönemi sonrası normalleşme çabalarına yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde Soğuk Savaş sonrasında izlediği dış politika ve Transatlantik İlişkiler'i, Almanya'da iktidara gelen hükûmetlerin dönemlerine göre incelenmiştir. Son olarak bu bölümde Yeşiller'in güvenlik anlayışından ve Almanya'nın NATO'ya girişi ve sonrasındaki gelişmelerden bahsedilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü “Kırmızı-Yeşil Koalisyon Hükûmetin Güvenlik Ve Dış Politikası” başlığındadır. Bu bölümde öncelikle Almanya'nın 1998 genel seçimlerinden ve sonrasında kurulan Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetin kurulmasından bahsedilmiştir. Ardından Almanya'nın Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetin iktidarda olduğu 1998-2005 yılları içerisinde dış politikada yaşanan olaylar (Kosova Savaşı, 11 Eylül Terör Saldırıları, Afganistan Savaşı, Irak Savaşı) Transatlantik İlişkiler ve NATO kapsamında irdelenmiştir.

Ayrıca Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetin iktidarda olduğu dönemde Avrupa'nın en büyük haftalık siyasi dergilerinden olan Alman *Der Spiegel* dergisinin 418 sayısı tek tek incelenerek, konu kapsamında içerik analizi yapılmıştır. Konu bütünlüğünü bozmaması açısından sonuçlar ekler bölümünde verilmiştir.

Almanya, uluslararası sistemin sıradan aktörlerinden biri değil, özellikle ekonomik anlamda belirleyici güçlerinden birisidir. Avrupa'nın en büyük

ekonomisine, ABD ve Japonya'dan sonra, dünyanın üçüncü büyük ekonomisine sâhip olan Almanya'nın dış politikası, bu gücü yansıttığı için başta Avrupa olmak üzere dünyanın tüm bölgelerinde ilgiyle izlenmektedir (Aksoy, 2018: 46).

Kavramsal çerçevesi Neo-Realist ve Neo-Liberal teori kapsamında şekillendirilen tezde, Almanya siyasi târihinde ve özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemin ele alınması nedeniyle önem arz etmektedir. 1998 yılına kadar yönetimde hiç olmamış, Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetin Almanya'nın uzun süreden beri tâkip ettiği Transatlantikçi Yapı'sına nasıl etkiler yaptığı incelenmiştir. Transatlantik İlişkileri'nin gelişim süreci dikkate alındığında, İdealizm'den Realizm'e ve Liberal demokrasiye evrilen dünya siyasetinin kuramsal patika yollarını Transatlantik İlişkiler ve Alman dış siyasetinin şekillendirdiğini ifâde etmek de önem arz etmektedir. Bu nedenle dönemsel olarak, Kırmızı-Yeşil koalisyonun dış siyaset ve güvenlik perspektifinin ardında Avrupa siyasetini de inşa eden derin bir târihsel bağlam da mevcuttur. Çalışmanın bu yönü özellikle Türkçe literatür için önemli bir katkı sağlayacaktır.

Uluslararası İlişkiler'in Pozitivist ve İdealist yaklaşımlarının yansıması olan Neo-Realizm ve Neo-Liberal yaklaşımların sunduğu kavramsal imkânlarla, argümanların analizi Kurumsal Realist uluslararası siyasette güç ilişkileri ve Neo-Liberal yapının insani ve barışçıl örgütlerinin güvenlik politikalarını şekillendirmesi Alman dış siyasetinde iç politik değişim ile etkileşimi ile analiz edilmiştir. Neo-Realist teori ve Neo-Liberal teori bu tezde birbiriyle aynı anda incelenmiş ve tezin sorunsalının analizinde, uluslararası sistemin anarşik temeline dayanan Realist perspektifin güç dengesi ve ulusal çıkar odaklı rasyonel devlet anlayışına dayanan ön kabullerinin Alman dış siyasetinde farklı kavramlarla yansıdığı görülmekte, hatta salt Realist paradigmanın konu edilen argümanlarının doğrusallık ön kabulüne dayanan analizlerin yetersiz kaldığı ifâde edilebilir. Alman iç siyasetinde kadim iki siyasi geleneğin koalisyonuyla başlayan güvenlik ve dış siyaset anlayışı, Transatlantik ilişkilerin de sağladığı güç inşasıyla, dekonstrüktif bir dış politik anlayış yerine, Neo-Realist bir uluslararası politik alanın Neo-Liberal kuramlarla etki alanı kazanımı bu çalışmada vurgulanan temel bulgulardan biridir.

Çalışmada; Almanya'nın Transatlantikçi Güvenlik Kimliği dönemin dört önemli olayı ile test edilerek, irdelenmiştir. İlk olay Kosova Savaşı, ardından 11 Eylül Terör Saldırıları ve arkasından Afganistan Savaşı ve son olarak Irak Savaşı'dır. Koalisyon hükûmeti Almanya'nın Soğuk Savaş'tan sonra başlattığı Transatlantikçi Güvenlik kimliğinin dışına çıkamamış, sistem içerisinde kalarak güvenliğini devam ettirmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

NEO-REALİST VE NEO-LİBERAL KURUMSALCILIĞIN DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİĞE YAKLAŞIMI

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Almanya’da 1998-2005 yıllarında iktidarda bulunan Kırmızı-Yeşil “Rot-Grün Koalisyonu” Batı Almanya’nın Soğuk Savaş’ta oluşmuş olan Transatlantikçi güvenlik kimliği adına, bazı soru işaretleri oluşturmaktaydı. SPD ve Yeşiller Partisi iktidarı, bu dış politika ve güvenlik kimliğinin Batı Almanya ve sonrasındaki Almanya’ya kazandırmış olduğu istikrara nasıl bir etki yapacağı, Almanya’nın Soğuk Savaş sonrasında karşı karşıya bulunduğu meydan okumalardan biri olduğunu söylemek mümkündür. Batı Almanya’nın güvenlik ve dış politika mirâsını devralan Almanya, muhafazakâr şansölye Helmut Kohl liderliğinde bu kimliği sürdürmeyi rasyonel bulmuş, dolayısıyla Soğuk Savaş sonrasında Almanya’nın dış politika ve savunma kimliğinde herhangi bir değişim gözlenmemiştir. Uluslararası İlişkiler teorileri açısından Alman dış politika kimliğinin gelişimini, Neo-Realist ve Neo-Liberal kuramların kavramsal perspektifiyle, Neo-Liberal hegemon ABD şemsiyesi altında etki alanını genişletme siyaseti belirlemektedir.

1.1. Realizm ve Neo-Realizm

Uluslararası İlişkiler disiplininin oluşmasıyla geleneksel paradigma olarak adlandırılan Realizm, devletin temel aktör olarak kabul edildiği, güç dengesi ve ulusal çıkar artırımını, gücün maksimizasyonunu hedefleyen temel görüşlerinin Antik Yunan’a kadar uzandığı belirtilen bir yaklaşımdır. Realizm’in uluslararası sistemi devletlerin davranışlarını belirleyen bir yapısal güç dengesi olarak nitelemesinin yanında, uluslararası politik ekonomi kavramı da Realist çerçevede güç ilişkilerini ekonomik perspektiften güç artırıcı bir ilişki tarzı olarak da incelemektedir. Bu bağlamda başat aktör devletin güç maksimizasyonu ve ekonomik hegemonik ilişkisi Realist ve Neo-Realist kavramların fonksiyonel olduğu bir yaklaşımdır.

Realist teori 1970’li yıllar sonrasında değişen uluslararası ortamda küreselleşmenin de etkisiyle ortaya çıkan olayları açıklamada yetersiz kaldığı yönünde eleştirilmiştir. Soğuk Savaş sonrası değişen dengeler, ekonomik ilişkileri ve ekonomik üstünlüğü güç ve siyaset açısından önemli bir yere taşımiştır. Oysa Realist teori ekonomik süreç ve ilişkilerle fazla ilgilenmemiş, sadece askeri güce odaklanmıştır (Aslanlı ve Memmedov, 2016: 1522).

İkinci Dünya Savaş sonrası dönemde birincil aktörü devletler olan uluslararası örgütlerin küresel ölçekte siyasi kararları belirleyici hâle gelmesiyle, geleneksel Realist anlayışa dair eleştiriler arttı. Birim aktörler arası güç ilişkilerine dayanan klasik Realizm, küresel ölçekte güç hiyerarşisine dayanan bir genişleme yaşadı ve 1970’lerde Kenneth Waltz’ın kavramsallaştırmasıyla Neo-Realizm ortaya ıktı. Eleştirilere yanıt vermek için Realist teorinin yeni gelişmeleri kapsayacak biçimde düzenlenmesi gerekmiştir. Bu doğrultuda Uluslararası İlişkiler’i bir yapısal bütünlük içinde işleyen Neo-Realizm ortaya çıkmıştır (Aytekin, 2013: 142-143). Uluslararası politikayı bir güç ve iktidar mücadele alanı olarak gören Realist teorinin temelleri İkinci Dünya Savaş sonrası, Hans Joachim Morgenthau tarafından atılmıştır. “Milletler Arasında Politika: Güç ve Barış için Mücadele” (*Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*) başlıklı eserinde H. J. Morgenthau uluslararası politikaya yön veren temel kavramın “güç” olarak ifâde ettiği “ulusal çıkarlar” olduğunu belirtmiştir. Realistlere göre özgürlük, güvenlik ve esenlik gibi isteklere ulaşmanın yolu güç ve iktidar sâhibi olmaktan geçmektedir. Bu nedenle Realistlerin temel amacı güç elde etmektir (Waltz, 1979, Akt. Arı, 2013: 154-156).

Realist teoriye göre uluslararası sistem anarşiktir. Anarşik bir ortamda bir devlet diğer bir devlete güvenmez, bu nedenle de kendi güvenliğini sağlamak için çeşitli tedbirler alırlar. Alınan bu tedbirleri diğer devletler kendi güvenlikleri açısından tehdit olarak algırlar ve kendi güvenliklerini korumak için benzer güvenlik tedbirleri alırlar. Bu duruma diğer devletler tarafından verilen tepki eklenince, birbirini tetikleyen ve tırmandıran bir kısır döngü ortaya çıkar. Bu durum “güvenlik ikilemi” olarak adlandırılır (Karabulut, 2015: 67).

Yapısal Realizm olarak da adlandırılan Neo-Realizm, Klasik Realizm’e benzer olarak hiyerarşik bir düzen içerisindeki uluslararası yapıyı ele almakta ve

yapısal olarak da uluslararası sistemi varlık olarak değerlendiren bir teoridir (Karabulut, 2021: 62).

Waltz, Realist teorinin insan doğası ve Antik Yunan temelleri gibi bazı ön kabullerini ifade etmese de, Klasik Realist teori uluslararası sistemi devlet adamlarının devleti, güvenlik ve tehlike durumunda aldıkları kararlara göre açıklarken; Neo-Realist teori sistemin anarşik yapısını devletlerin sistem içindeki güç dağılımı ve ulusal çıkar odaklı siyasi davranışlarına göre açıklayarak, ulus-devletin yapı içinde bir güç dağılımı ile yapılandığına dikkat çekmektedir. Bu temel ön kabul ise anarşidir. Yani uluslararası sistemin yapısı anarşiktir. İkinci temel konu ise yetenek dağılımıdır. Güç devletlerin özelliği iken, güç ve yeteneklerin dağılımı sistemin özelliğidir (Arı, 2013: 158). Waltz'a göre anarşik düzen, devletleri birbirine benzer kılmaktadır, yani her devlet benzer davranış kalıpları sergilemektedir. Sistem içindeki gücün dağılımı, bir ülkenin dış politikasını belirlemede en önemli faktördür. Sistem içinde devletler, kendilerinden üstün bir otorite tanımadıkları için güç dengesi içinde, ulusal çıkarlarını savunmak ve artırma hedefindedir ve bu amacı yine ancak başka bir güç engelleyebilir ki devletler bu çıkar çatışmasını savaşla çözerler. Bu ulusal çıkarların korunmasındaki güç çatışması ise sistemin anarşik yapısının gereğidir (Aydın, 2004: 38). Bu noktada Klasik Realizm'in devlet merkezli anarşik sistem yaklaşımını Waltz, mikroekonomiye benzeştirerek, uluslararası sistemin devletlere yönelik sınırlarını ortaya koymakta ve analizinde devletlerin ulusal politikalarını sistemik güç hiyerarşisi içinde değerlendirmektedir. Böylece devletler uluslararası sistemdeki güç dağılımını dikkate almakta ve sistemdeki yerlerine göre hareket etmektedirler.

İki teori arasındaki en temel farklılık teorilerin amaçlarıdır. Realizm açısından güçlü olmak, güç kazanmak temel amaçtır. Neo-Realizm açısından ise güç, devletin diğer amaçlarına ulaşmasında sadece bir araçtır. Realist teoriye göre gücü elde etmek için devletlerin herşeyi yapabilecekleri kabul görmüştür. Güç ve güvenlik arasında aynı paralellikte ilişkiler vardır. Ne kadar güçlü ve güce sâhipsen o kadar güvendesindir görüşü hâkimdir. Neo-Realist teori ise gücü güvenliğin sağlanması için kullanılacak bir araç olarak ele almaktadır (Tanrısever, 2005: 64).

İki teori arasındaki temel farklılıklardan bir başkası, Uluslararası İlişkiler’i farklı yapılarda incelenmesi görüşüdür. Bu bağlamda Neo-Realist teori güvenliği, Realist teori gibi sadece ulusal boyutta alarak sınırlandırmamakta, daha geniş bir boyutta ele alarak değerlendirmektedir. Waltz, Realist teoriyi yeniden yorumlama fikrinden yola çıkarak araştırmalarını devletlere değil, sistem üzerine yoğunlaştırmıştır. Uluslararası sistemdeki istenmeyen olayları sadece insan doğasındaki kötü özelliklerin dolaylı bir sonucu olarak görmek yerine, bu sistemi oluşturan faktörlerin yarattığı baskının da dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Realistler insanın doğuştan kötü olduğuna inanmaktadırlar. Neo-Realistler ise insanı kötü yapanın sistem olduğu düşüncesindedirler. Neo-Realizm Realizm’in üzerinde durduğu insan doğası yerine, uluslararası sistem üzerinde durmuştur (Arı, 2013: 162).

Neo-Realist teorinin diğer bir temsilcisi John Joseph Mearsheimer’dir. J. J. Mearsheimer devletlerin sürekli bir güç mücadelesi içerisinde ve gerçek barışın sağlanamayacağı bir ortamda olduklarından dolayı, sürekli olarak güç ve güvenlik arayışı içerisinde olduklarını belirtmekte ve böyle bir ortamda devletlerin aşağıdaki gibi davranacaklarını öne sürmektedir:

1. Uluslararası sistemin yapısı anarşiktir. Devletlerin üzerinde daha büyük üstün bir otorite bulunmamaktadır.
2. Her devlet diğer bir devlet için potansiyel tehlikedir. Çünkü devletlerin askeri güçleri bulunmaktadır. Askeri olarak güçlü silahları bulunmasa bile vatandaşlarının diğer ülke vatandaşlarına saldırabilecekleri fiziksel güçleri (el ve ayakları) vardır.
3. Uluslararası ortamda belirsizlik vardır. Diğer devletlerin niyetleri hakkında kesin bilgiye sâhip olunamamaktadır.
4. Devletlerin asıl amacı varlıklarını sürdürmektir. En önemli politika güvenlik politikasıdır ancak güvenlik dışında da politikalar yürütmektedirler.
5. Devletler temel ve rasyonel aktörlerdir. Uluslararası ortamın farkındadırlar ve böyle bir ortamda varlık sürdürmek için stratejik düşünmek durumundadırlar (Düzgün, 2020: 270).

Neo-Realizm Klasik Realizm'in devlet merkezli varsayım, rasyonellik varsayımı ve güç varsayımını aynen kabul etmiştir. Waltz, Klasik Realist teorinin sadece devlet düzeyini ele alan analizine, uluslararası sistem düzeyini de ekleyerek katkı sağlamış ve teoriyi ileriye taşımıştır. Waltz'a göre devletler, anarşik ve kendilerinden daha üstün bir gücün olmadığı varsayılan uluslararası ortamda bulunmaktadır. Gücün sistem içerisinde nasıl dağıldığına göre sistemin yapısı belirlenebilir ve mevcut olan sistem yapısı içerisinde devletlerin nasıl davranacakları yönünde tahmin yürütülebilir (Tokatlı, 2022: 128-131; Albayrak Jami, 2006: 15-18).

Neo-Realizm, kendi içinde "Korumacı Realizm" ve "Agresif Realizm" olarak tasnif edilebilir. Bu ayrımın temelinde "güvenlik ikilemi" - "*security dilemma*" vardır. Güvenlik ikilemi doğrultusunda hem küçük hem de büyük ülkelerin güvenlik arayışları diğer ülkeler için kışkırtıcı olabilir. Devlet çok güçlüyse, diğerleri bunu kendilerine bir tehdit olarak algılayacaktır. Öte yandan, zayıf bir devlet, güçlü devletler için bir nüfuz mücadelesi olduğu için uluslararası sistemin güvenliğini tehdit eder. Agresif Realizm'e uluslararası sistemde güvenliği sağlamak zordur. Uluslararası sistemin anarşist yapısı, devletlerin güçlerini en üst düzeye çıkarmasını ve güvenliği sağlamak için yayılmacı dış politikalar izlemesini gerektirir. Savunmacı Realizm'e göre uluslararası sistem yayılmacı politikaları ancak belirli koşullar altında haklı çıkarır. Anarşinin egemen olduğu uluslararası bir sistemde, devletlerin güçlerini artırma girişimleri başkaları tarafından tehdit olarak görülür. Sanılanın aksine, uluslararası sistemin anarşik yapısı ülkelere güvenliklerini sağlama fırsatı sunmaktadır. Yani anarşi devleti toplumsallaştırır. Ülkeler deneyimlerinden dolayı uluslararası sistemde yayılmacı politikalar izlemenin, diğer ülkelerin kendilerini güvensiz hissetmelerine neden olacağını anlayacak ve statükoyu koruyan politikalar izleyecektir (Tokatlı, 2022: 127; Tüysüzoğlu, 2013: 68-71).

1.1.1. Realizm ve Neo-Realizmin Güvenlik Yaklaşımı

Realist teori bakış açısına göre devletler kendi güçlerini sürekli arttırmazlarsa, güven içinde varlıklarını sürdürmeleri güç olacaktır. Bu bağlamda devletler diğer devletleri tehdit olarak görürler ve savunma maksadıyla silahlanma yoluna giderler. Bir devlet kendi gücünü maksimize ederken, potansiyel tehdit olarak algılanan diğer

devlet de gücünü artırmaya çalışır. Bu durum güvensizlik ortamını yaratır ve istikrarsızlığı daha da pekiştirir (Sancak, 2013: 126).

Neo-Realist kuramın uluslararası güvenliğe olan yaklaşımı katı bir anarşi anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Uluslararası politikanın birincil aktörü konumunda olan devletler sistemin yapısından gelen anarşik etkilerden kaçamayarak, buna uygun tepkiler vermek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum; devletlerin uluslararası sistemdeki temel güdülerinin güvenliklerini sağlamaktan başka bir anlama gelmediğini göstermektedir.

Neo-Realizm güvenliği ve sistemin anarşik yapısını şu şekilde ele almaktadır (Karabulut, 2015: 67):

- Devletler güvenliğin en temel unsurudur.
- Devletler güvenliğin temel unsuru oldukları için uluslararası güvenlik büyük önem taşımaktadır.
- Ulusal güvenlik, iç güvenlikten öte dış güvenlikle ilgilidir.
- Uluslararası sistemin anarşik yapısının doğal sonucu olarak mutlak güvenlikten söz edilememekte, göreceli güvenlikten bahsedilebilmektedir. Uluslararası sistemde yaşanan rekâbet ve anarşi ortamında devletlerin en temel amaçları güvenliklerini garanti altına almaktır. Başka bir ifade ile Neo-Realist teori devletlerin dış ve güvenlik politikalarında yapıya birincil önem atfetmektedir. Örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Türkiye’de iktidara gelen hükûmetlerin güvenlik politikalarını oluştururken, anarşik yapının etkisiyle tehdit altında hissettikleri gücün karşısı olan güçle yani ABD ile bir askeri ittifak arayışı içerisine girmişlerdir. Neo-Realizm’e göre güç dengesi mekanizmasını aktifleştirerek ülkenin güvenliğini sağlamaya çalışmışlardır. Kısaca Neo-Realist teoride devletlerin güvenlik kimliğini oluşturan en önemli etken anarşik ortamdır. Bu anarşik ortam devletler arasında iş birliği yapılmasını azaltmakta ve sınırlandırmaktadır. İş birliğinin sınırları ise, iş birlikleri düzeyinden bağımsız olarak güvenlik meseleleri üzerinden şekillenmekte ve hâkim güvenlik rekâbeti mantığına dayanmaktadır. Dolayısıyla uzun dönemli gerçek/kalıcı bir barıştan veya güç mücadelelerinden arınmış bir dünyadan söz etmek mümkün değildir (Baylis,

2008: 72). Neo-Realist teori, bütün devletler kendi ulusal çıkarları ve güvenlikleri için uluslararası arenadaki diğer tüm devletlerle iş birliği yaptığında, bu iş birliğinin sonucunda mutlak kazancın olmadığını, göreceli bir kazancın olduğunu ileri sürmektedirler. Bundan dolayı devletlerarası iş birliğinde “kazan-kazan” - “win-win” anlayışı geçerli değildir, sadece devletlerin kendi kazançlarını göz önüne alınır. Devletlerin kendi aralarındaki iş birliklerinden elde ettikleri kazançları sürekli maksimize etme gayretleri, çalışmaları ise, iş birliğinin geleceğini belirsizleştirir.

Uluslararası ortamın içinde bulunduğu bu yapı, her devletin sistem içerisinde yalnız olduğunu ifade etmektedir. Waltz’ın, “kendi kendini koruma” - “*self help*” görüşüne göre devletler kendi güvenliklerini sağlamanın ve korumanın peşindedirler. Bu doğrultuda risk ve tehdit gördüğü durumlardan korunmak için askeri gücünü artırmaya çalışmaktadır. Bu durum güvenlik ikilemine neden olmaktadır. Güvenlik ikileminin oluşmasının temel nedeni, uluslararası sistemin anarşik yapısıdır. Bu durum devletlerin karşılıklı bir biçimde birbirlerinden şüphe duyarak tehdit algılamalarına neden olmaktadır. Devletlerin gerçek niyetlerini bilememe belirsizliği güvenlik ikileminin oluşmasına neden olarak devletlerin güvenliğinin azalmasını sağlamaktadır. Uluslararası sistemdeki tüm devletlerin, önceliği kendi güvenliklerini sağlamak olmalıdır, sonrasında ekonomik, siyasi, sosyal vb. başka amaçlara yönelebilirler. Waltz uluslararası sistemin çift kutuplu bir yapıda daha güvenli olacağını öne sürmektedir. Uluslararası anarşik bir ortamda devletlerin güvenlik arayışları çatışmaların yaşanmasına sebep vermektedir. Çift kutuplu bir yapıda egemen devlet sayısının az olması, caydırıcı bir ortam oluşmasına ve savaş çıkma ihtimalinin azalmasını sağlayacaktır (Wolf ve Zürn, 1986).

Uluslararası sistemde iki kutuplu dünyanın şekillenmesinin ardından Alman güvenlik sistemi de Transatlantik İlişkiler çerçevesinde şekillenmişti. Almanya’nın bu dönemde İkinci Dünya Savaşı’nın mağlup tarafı olarak, sistem içinde büyük aktör rolünden ziyade Realist bir çerçevede güvenlik ilişkilerinin hem iç hem de dış siyasetini belirlediğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Burada Alman siyasetinin realistiği mevcut sistem içinde güç arayışında olmayan sistemik duruma razı olan bir gerçeklik algısı olarak anlamak daha doğru olacaktır. Alman bütünlüğünün sağlanmasının ardından Avrupa güvenliği ve Alman güvenliği Bosna kriziyle tekrar

Transatlantik güvenlik etkisini ortaya daha da baskın hâle getirmiş ve böylece Alman güvenlik şemsiyesi iç siyasal aktörlerin hem AB bünyesinde hem de Transatlantik İlişkiler yapılanması içinde ilişkisel güç artırımını öne çıkarmıştır. Bu çerçevede tez konusunun odaklandığı gibi, Almanya'nın Soğuk Savaş'ta kazanmış olduğu Transatlantik Savunma kimliğinin sorgulanması açısından, Schröder-Fischer koalisyon hükûmeti büyük önem kazanmaktadır. Yeşiller'in dâhil olduğu bu koalisyon hükûmetinin Almanya'nın değişen güvenlik gündemlerine bağlı olarak verdiği tepkiler Neo-Realist ve Neo-Liberal kavramsal çerçevede, liberal bir demokrasi ve Avrupa'nın güçlü bir cumhuriyet geleneği sâhibi olarak irdelenmiş ve Uluslararası İlişkiler'de Neo-Realist varsayımların dışında da davranışlar sergilemesi analiz edilmiştir.

1.1.2. Neo-Realizmin Hegemonya Anlayışı

Neo-Realizmin uluslararası örgütlenme ve ittifaklara yansıması da Neo-Realist kuramın bir izdüşümü niteliğindedir. Uluslararası düzene anarşi hâkim olduğu için güç dengesi mekanizması devreye girer ve kendisini tehdit altında hisseden orta ve büyük güçler, hegemonyacı gücün şemsiyesi altına girerler. Bir uluslararası örgüt çatısı altında bir ittifaklaşma oluşsa bile, bu hegemonyacı aktörün gücünün yansımasından başka bir olgu değildir. Ancak hegemonyacı aktör bir ittifak dâhili içerisindeki yükü orantısız olarak omuzlamasıyla bir uluslararası örgütün istikrarı korunmuş olur. Orta ve küçük boyutlu güçler bunu baştan kabullenir, çünkü anarşinin yarattığı güvenlik kaygıları bunda başrol oynamaktadır.

Neo-Realist kuram uluslararası güvenliğe olan yaklaşımını katı bir anarşi anlayışı üzerine oturtur. Uluslararası politikanın birincil aktörü konumunda olan devletler, sistemin yapısından gelen anarşik etkilerden kaçamayarak, buna uygun tepkiler vermek durumunda kalırlar ki, bu da devletlerin uluslararası sistemdeki temel güdülerinin güvenliklerini sağlamaktan başka bir anlama gelmez. Kısacası Neo-Realizme göre, güç dengesi mekanizmasını aktive ederek, devletler için güvenlik kimliği oluşturan başlıca etken anarşidir.

Neo-Realist teorinin bu güvenlik ve iş birliği anlayışı uluslararası örgütlerde de en güçlü biçimde ifâdesini bulmaktadır. Neo-Realist teoriye göre uluslararası örgütleri ayakta tutan iş birliği değil, o örgütü ayakta tutan hegemonyacı gücün

üstlenmeyi kabul ettiği orantısız mâliyetler. Bu sayede hegemonyacı gücün güvencesini arkasına alan orta büyüklükteki devletler güvenliklerini sağlayabilmektedirler. Bu derece büyük bir güvenlik yükünü üstlenebilen bir hegemonyacı güç, kolaylıkla diğer aktörlerin göreceli kazanımlarını tolere edebilir. Bu Neo-Realist yaklaşımlarının bel bağladığı hegemonyacı istikrar kuramının da kendisini ifâde etmesi anlamına gelmektedir.

1.2. Liberalizm ve Neo-Liberalizm

Liberalizm, belirli gaye ve ideallere sâhip siyasal düşünce geleneğini temsil etmektedir. Bir ideoloji olarak Liberalizm, bilhassa ABD ve İngiltere’de 18’nci ve 19’ncü yüzyıl siyasal ve iktisadi düşünce târihinde etkili olmuştur. Klasik Liberal düşüncenin temelleri; eşitlik, akılcılık, hürriyet ve mülkiyet olguları üzerine atılmıştır (Arı, 2013: 293).

Liberalizmin kökeni İmmanuel Kant’ın varsayımlarına dayanmaktadır. İnsanın doğuştan itibaren özünde iyi olmadığını öngören Realizm’in aksine Liberalizm, bireylerin akılcı davrandığını ileri sürmektedir. Böylesi akılcı davranışları tâkiben toplumsal bir katkının da meydana geldiğini belirten Liberalizm’e göre, barışçıl bir düzen kurmak imkân dâhilindedir. Kişisel hürriyet, fırsat eşitliği, özel mülkiyet ve siyasi katılım olgularına dayalı olan Liberalizm, uluslararası sistem içerisinde de bu haklara bağlıdır ve barışçıl sistemi oluşturmanın temelinde de bu haklar mevcuttur. Bilhassa Klasik Liberalizm bu hakların düzenlemesini gerçekleştirecek olan uluslararası kurumların daha barışçıl bir dünya düzeni ortaya çıkaracağını ve güvenlik kaygısını en aza indirerek devletler arası iş birliğinin çoğalacağını varsaymaktadır (Mises, 2010: 1-9).

Özellikle Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra, savaştan zarar gören ülkelerin savaşları ve çatışmaları önleme çabaları gözlemlenmiştir. Bu çaba, Liberalizm’in Uluslararası İlişkiler’i açıklamaya eğilimli bir teori olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geçmiş iki dünya savaşı arasında barış sağlanamamış ve İkinci Dünya Savaşı’nın çıkması daha büyük yıkımlara yol açarak, barış arayışını artırmıştır. Bu arayışlar sonucunda 1980’lerde Realizm’e alternatif olarak en önemli teori Neo-Liberalizm olmuştur. Çünkü Realizm’in sert ve acımasız anarşik ortam tanımı ve

böyle bir açıklamanın pratik deneyimi, dünyanın artık savaşa değil barışa ihtiyacı olduğunu göstermiştir (Serdar, 2015: 20).

Uluslararası İlişkiler disiplininde Liberalizm, Realizm'in tam tersine devletten çok birey ve onun hakları üzerinde durmaktadır. Liberal teoriye göre, devletler tek başlarına değil iş birliği yaparak varlığını sürdürmelidirler. İş birliğinin oluşturulduğu ortamlar güvenlidir. Liberaller uluslararası hukukun ön plana çıkarılmasının ve etkinliğinin artırılmasının, uluslararası örgütler sayesinde küresel iş birliğinin kurulmasının uluslararası güvenliğin sağlanması için önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (Sancak, 2013: 127). Uluslararası örgütler, müdahale, arabuluculuk, denetleme gibi güven artırıcı uygulamalar ile devletler arasındaki anlaşmazlıkların barışçıl yolla çözülmesini sağlarlar. Neo-Liberal teori olarak da isimlendirilen bu yaklaşımda devletlerin kazançlarının göreceli değil, mutlak olduğu vurgulanmakta ve bunun da iş birliği ile sağlanabileceği savunulmaktadır

Liberal teoriler askeri gücün önemini yadsımamakla birlikte ekonomik güce daha fazla önem vermektedirler. Liberaller yüksek politika denilen güvenlik meseleleri yanında; alçak politika ile adlandırılan siyasal ve ekonomik alanlarda da çözümler üretmektedir. Neo-Liberal teori silahsızlanmanın ortak güvenliği inşa edeceğini, bu doğrultuda uluslararası örgütlenmelerin barış ortamının tesisinde etkili olduğunu vurgulamaktadır. Diğer bir ifade ile Uluslararası İlişkiler'de devletten başka aktörlerin de varlığını kabul etmektedirler ve Liberalizm'de olduğu gibi devletlerin temel amaçları varlıklarını sürdürmektir (Arı, 2013: 306-309).

Liberal teoriler devletin adalet, iç güvenlik ve ulusal savunmadan oluşan görevleri olduğunu belirtmektedirler. Diğer bir ifade ile devletin görevlerini sınırlandırmaktadırlar. Devlet bu görevlerini mahkeme, polis ve ordu vasıtasıyla yürütmektedir. Ancak tüm bunlar kişiler arası ilişkilerde güç kullanımını engellemek içindir. Kişiler arasında güç kullanımını tamamen önlemek için, devlete sınırlı güç kullanma hakkı tanınmıştır (Çetin, 2001: 231).

Liberalizm taraftarlarına göre Liberalizm, hayatın tüm yönlerini kapsayan genel bir felsefedir. Bu felsefe insanı en şerefli varlık olarak almış ve onu dünya düzeninin merkezine yerleştirmiştir. Merkeze yerleştirdiği kişiye, önce dünyevi konularda aklı; aklın yanıldığı yerlerde ise gözlem, deney ve yöntemle dayalı bilimi

göstermiştir. Bu yönüyle Liberalizm, hem bireyci bir toplum felsefesi hem de gerçeğe akıl ve bilimle ulaşılabilirliğini ifade eden akılcı ve pozitivist bir biliş felsefesidir. Bireyin en temel haklarından biri olan eşitlik ilkesine dayandığı için tüm bireyleri eşit kabul etmiş ve hukuk sistemini bu temel ilkeye göre şekillendirmiştir. Liberalizm aynı zamanda özgürlüğü bireyin doğal bir hakkı olarak gören ve sistemini özgürlük ilkesi üzerine kuran bir siyaset felsefesidir (Kodaman, 2011: 2-3).

Liberalizmin güncel versiyonu olan Neo-Liberalizm Uluslararası İlişkiler'in kilit aktörünün devlet olduğunu kabul etmekle beraber, uluslararası örgütlerin ve devlet dışındaki aktörlerin de önemini vurgulamaktadır. Soğuk Savaş döneminde artan devletlerarası bağımlılık, teorinin oluşumuna katkı sağlamıştır, bu nedenle de Liberal Kurumsalcılık olarak da adlandırılmaktadır. Bu teorinin öncüleri Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye'dir (Serdar, 2015: 22).

1.2.1. Liberalizm ve Neo-Liberalizm'in Güvenlik Yaklaşımı

Liberal teoriye göre uluslararası sistem anarşiktir. Ancak bu durum değiştirilebilir niteliktedir. Teoriye göre savaşımlardan kaçmak mümkün değildir, ancak gereken önlem ve tedbirler alındığında savaşımlar engellenmesi mümkündür. Bu doğrultuda çatışma ve savaş durumlarının ortaya çıkmasında insan doğası değil, sistemden kaynaklanan hatalar söz konusudur. Bundan dolayı liberal devletlerde bireyin özgürlüğü ve haklarına birincil derecede önem verilmekte, hukukun egemenliği sağlanmaya çalışılmakta, kurumsallaşmanın ve demokrasinin uluslararası düzeyde yaygınlaşmasına katkı sağlanmaktadır. Böylelikle olası çatışma ve savaşımların önüne geçilerek barış ve iş birliği tesis edilebilecektir (Yıldırım, 2020: 1703).

Ancak uluslararası sistemde güvenliğin sağlanması için sadece devletler arasındaki iş birliği yeterli değildir. Devletler arasındaki karşılıklı karmaşık bağımlılık, uluslararası sistemde güvenliğin tesis edilmesinde etkin rol oynamasının yanında uluslararası örgütler, çok uluslu yapıdaki şirketler de önemli aktörlerdir. Devletler, uluslararası güvenliğı tehdit eden terör, iç savaş, kitle imha silahları, salgın hastalıklar vb. ile mücadelede tek başlarına etkili bir şekilde mücadele edemeyeceklerinin farkına varmışlardır. Liberal teoriler, güvenlik tehdidi oluşturan konularda etkin bir şekilde mücadele edebilmek için devletler arasında iş birliğini

teşvik edecek ve birbirleri ile uyumlu çalışacak küresel rejimlerin oluşmasını öngörmektedir (Yıldırım, 2020: 1704).

Liberalizm ve Neo-Liberalizm, uluslararası barışın ancak liberal politik ve ekonomik norm ve kuralların uygulanmasına bağlı olarak küresel düzeyde sağlanabileceğine inanır. Dolayısıyla uluslararası sistemde ülkeler arası etkileşim, düşmanca rekâbet ve savaş döngüsünden kurtulacak ve çıkar odaklı iş birliği daha önemli hâle gelecektir. Liberalizm'e göre, uluslararası siyasi etkileşim ve ekonomik karşılıklı bağımlılık, nihayetinde ulusları çatışmaların çözümünde barışçıl eylemlerde bulunmaya teşvik edecektir (Sandıklı ve Kaya, 2013: 62-63).

Liberal teorilere göre devlet, bireylerin güvenliklerinin yanında, uluslararası sistemin de güvenli ve istikrarlı bir şekilde işlemlerini sağlayacak politikalar üretmelidir. Güvenliği sağlayan devletler ve kurumlar arasındaki uyum ve ortak çıkarların gözetilmesi ve mutlak kazanca dayalı yaklaşım, sistemsal olarak ortak güvenliğin ilkeleri hâline gelmektedir. İstikrarı bozan çatışma, savaş ve anlaşmazlıklar devletlerin birbirlerini iyi anlayamamalarından veya yanlış anlaşılmalardan kaynaklanmaktadır. Bu durumu uluslararası kurumsallaşma ve uluslararası hukuk değiştirebilir. Kurumsallaşma belirsizliği ve yanlış anlaşılmaları ortadan kaldırırken, hukuk devletler arasında ortaya çıkabilecek olan anlaşmazlıkları, barışçı bir şekilde çözüme kavuşturularak, uluslararası sisteme barışın gelmesi sağlanabilecektir (Gezer ve Kösen, t.y.).

1.2.2. Neo-Liberal Hegemonyacılık

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin temellerini attığı ve Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle de hâkim uluslararası düzen konumuna, gene bu düzen ekonomik olarak IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticâret Örgütü ile; askeri örgüt olarak da Kuzey Atlantik İttifakı yani NATO Örgütü'yle kurumsal bir işlev kazandırılmıştır. İşte bu durum ABD liderliğindeki Almanya için hem bir güvenlik güvencesi olmuş, hem de en zengin liberal demokrasilerin ittifakının içerisinde yer almak, Almanya'nın yarar sağladığı güvenlik kimliğini tanımlayan ve belirleyen yapı olmuştur. Transatlantik ittifakı Almanya için batılı değerler sistemini temsil eden bir kurum kimliğine dönüşmesiyle, Almanya'nın dış politikasında atacağı adımları kurum kimliğiyle düşünür hâle gelmiştir. Bu nedenledir ki, Alman dış siyaseti için Transatlantik

kimliğin dışına çıkmak, aynı zamanda Soğuk Savaş döneminde oluşan Alman Güvenlik Kimliği'nin sorgulanması anlamına gelmiştir.

Alman dış politikasına kurumsal bir bakış getirme arayışı içerisinde, bunun ne tam Neo-Realist ne de Neo-Liberal Kurumsalcı ilkelere şekillendirildiğini söylemek mümkündür.

Gerek Batı Almanya, gerekse de onun ardılı konumunda olan Almanya'nın yaşamış olduğu Soğuk Savaş ve sonrasındaki güvenlik sorunları, aynı zamanda kurama katkı yapacak değer taşıması bakımından da önem taşımaktadır: Neo-Realizm'in temelini oluşturan sistemin yapısının birimin dışışleri ve de güvenlik politikasını belirlemesine yönelik bu koalisyon hükûmetinin ne gibi bir yanıtı olabilirdi? Yeni koalisyon hükûmeti ABD ile iş birliği içerisinde olmayı tercih etmesi, hangi kurama haklılık kazandırmaktadır? Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemin güvenlik gündemi Alman güvenlik kimliğinde, devamlılık anlamına gelecek bir karakter ve de dinamik mi sergilemiştir?

İşte bu tezin konusu kapsamında Almanya'nın Soğuk Savaş'ta kazanmış olduğu Transatlantik Savunma kimliğinin sorgulanması açısından, Gerhard Schröder-Joschka Martin Fischer koalisyon hükûmeti büyük önem kazanmaktadır. Yeşiller'in dâhil olduğu bu koalisyon hükûmetinin, Almanya'nın değişen güvenlik gündemlerine bağlı olarak verdiği tepkiler, Neo-Realist kuramsal yapının belirlemiş olduğu sistemik etkenler içinde Transatlantik yapı ile uyumu ve Bosna-Kosova kriziyle başlayan süreçteki kararlarla da irdeleniyor ve Alman güvenlik siyasetinin güç dağılımı ve ulusal çıkar artırımı konusunda Neo-Realistler ile çatışması da çözümlenmektedir.

Bu çalışma mevcut uluslararası güvenlik ve siyaset yapısı içerisinde, Neo-Liberal hegemonik ilişkilerin yön verdiği devletler arası ilişkilerin, Almanya'nın Birleşme sonrasında hükûmet rolü üstlenen siyasi partilerle şekillenen dış siyasetini sistemik güç ilişkileri içerisinde analizini hedeflemektedir.

Alman dış politikası Kırmızı-Yeşil koalisyonu hükûmeti sonrasında bir değişiklik yapacak bir etki yapmış mıdır? Soğuk Savaş'ta kazanılmış olanlar bugünkü Alman Dışışleri ve Güvenlik Kimliği'ne bir alternatif getirebilmiş midir? Yeni bir güvenlik gündemi yaratabilmiş midir, yoksa Kırmızı-Yeşil koalisyon

hükûmeti Transatlantikçi Güvenlik gündemine hapsolmanın dışına çıkabilmiş midir? Yoksa bu Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin dış politikası, varolan sistemsel etkilerden kaçamayarak, devamlığa hizmet eden bir dış politika mı olmuştur?

İKİNCİ BÖLÜM

ALMANYA’NIN GÜVENLİK POLİTİKASININ TEMELLERİ VE ALMAN GÜVENLİK KİMLİĞİNİN OLUŞUM SÜRECİ

1. ALMANYA’NIN BİR GÜÇ OLMASINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Almanya’nın 2. Dünya Savaşı’ndan sonraki süreçte her geçen gün büyüyerek uluslararası alanda bir güç hâline gelmesi; ehlileştirilmiş güç, sivil güç, tâcir devlet ve jeo-ekonomik güç yaklaşımları ile açıklanabilmektedir. Bu yaklaşımlara dair açıklamalara bu bölümde yer verilmiştir.

1.1. Ehlileştirilmiş Güç Yaklaşımı

Alman dış siyasetinin kavramsallaştırılmasında, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin Westfalya süreci sonrasında önemli beyinlerinden Peter Joachim Katzenstein’in katkıları yadsınamaz. Katzenstein’in Alman kökenli olmasının ötesinde Alman güvenlik ve siyaset ilişkilerine dair kavramsal analitik bakışı bu literatürü doğrudan etkileyen ciddi kuramsal tartışmalardır. Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle iki Almanya’nın Birleşme’si ardından Almanya’nın Klasik Realist güç politikaları yerine, liberal uluslararası sisteme entegre olmuş Transatlantikçi ve AB merkezli kimliğini sürdürmesini Katzenstein “*tamed power*” kavramıyla çözümlenmiştir. Katzenstein’in “*tamed power*” yaklaşımı bilhassa Soğuk Savaş’ın ardından, AB’de Almanya’nın rolünün izahında mühim bir yaklaşımdır.

Katzenstein açısından, İkinci Dünya Savaşı’nın bitmesiyle, Alman dış politikası “güç” olgusunu yitirmiş ve onun yerine politika yapıcılar “siyasi sorumluluk dilini” benimsemeye başlamışlardır. Katzenstein’e göre, İkinci Dünya Savaşı bitiminde Almanya’nın temel prensiplerinden biri olan “kısıtlama kültürü”, Almanya’nın kendine has politika opsiyonlarını sergilemektedir (Katzenstein, 2000: 57). Aslında, “kısıtlama” Alman gücünün çok taraflı kurumlar ve ittifaklar aracılığıyla kurumsallaştırılması anlamına gelmektedir. Katzenstein, bütün kurumların bireysel normlar, değerler ve bu gibi hallerde üyelerin müşterek beklentilerinden kaynaklanan kimlikleri ortaya çıkardığını iddia etmektedir. Benzer biçimde, söz konusu müşterek normlar, değerler ve kimlikler ile, kurumlar yalnızca

seçimlerine sınır koymakla yetinmezler, aynı zamanda kimliklerini de biçimlendirirler (Katzenstein, 2000: 57-84).

Batı Almanya dış politikasını İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden 1990'lı yılların sonlarına değin AB, NATO, BM ve daha genel anlamda Neo-Liberal uluslararası sistem çatısı altında biçimlendirmiştir. Buradaki mühim detay ise, bu tip bir dış politikanın asla idealist bir yaklaşım olmadığıdır. Aksine, tümnden Almanya'nın menfaatlerini yansıtmaktadır.

“Ehlileştirilmiş güç” olgusuna katkı sağlayan diğer bir bilim adamı da Simon Bulmer'dir. Bulmer, “ehlileştirilmiş” - “*tamed*” güç kavramıyla Katzenstein'ın Avrupa'da niçin en güçlü devlet olarak algılandığını sorguladığını ve Almanya'nın yumuşak güç yönünü vurguladığını ifâde eder. Aslında Bulmer'in de ifâde ettiği gibi, Katzenstein Almanya'nın, Transatlantik ve uluslararası örgütler bünyesinde, Avrupa değer ve kimliğiyle bir “*soft power*” olarak öne çıkmayı öncelediğini analiz konusu yaptı. Bu artan gücü, Almanya'nın iç politikalarının ve yeniden Birleşme sonrası Almanya'nın para politikası gibi genel ekonomik gücünün ve Avrupa Birliği üzerindeki doğrudan etkilerinin istenmeyen bir sonucu olarak görmektedir (Şirin, 2020: 147).

1.2. Sivil Güç Yaklaşımı “*Zivilmacht*”

Alman dış politikasının ikinci mühim yaklaşımı, ekseriyetle Hanns Walter Maull ve Sebastian Harnisch tarafından geliştirilen “sivil güç” yaklaşımıdır (Aksoy, 2018: 136). Immanuel Kant'ın liberal “ebedi barış” anlayışına ve Karl Deutsch'un “güvenlik toplulukları” kavramına dayalı olan sivil güç yaklaşımı, daha liberal anlayışıyla “ehlileştirilmiş” yaklaşımdan farklılık içerir. Sivil güç, uluslararası düzen dâhilindeki aktörlerin dış politika amaç ve hedeflerine güç kullanımını kısıtlama biçiminde, özel yollarla ulaşmalarını sağlayan bir güç tipi anlamına gelmektedir (Maull, 2007: 73-84).

Uluslararası politikada güç devletini, sâhip olduğu potansiyel ile gücünü diğer devletler ya da kurumlara karşı kullanarak çıkarlarını savunan devlet olarak tanımlandığında, sivil güç, etkili olan, ancak “güç devletine” zıt olarak kullandığı araçlara başvurmayan devlet anlamına gelmektedir (Hekimler, 2020: 5).

Sivil güç olgusunun nihâi amacı, uluslararası sistemi ve uluslararası ilişkileri bir bütün olarak uygarlaştırmaktır (Hekimler, 2020: 5-7):

- Ortak güvenlik anlaşmalarını teşvik ederek, gerek iç gerekse de uluslararası ihtilaflar açısından güç kullanımından uzak durmak.
- İşbirlikçi ve bütüncül çok taraflılığı teşvik ederek, uluslararası arenada hukukun üstünlüğünü vurgulamak.
- İç ve dış arenalara demokratik katılıma destek vermek.
- Barışçıl çatışma çözüm yöntemlerine destek olmak.
- Sosyal adâleti teşvik ederek uluslararası düzeni tesis etmek.
- Uluslararası sistem vasıtasıyla karşılıklı bağımlılık ve iş bölümüne destek sağlamak.

Bir sivil güç haline gelmek, askeri mevcudiyetini mutlak şekilde sona erdirmek manası taşımaz. Bu anlayışa göre, ülkeler sivil bir güç olarak birbirlerine tehdit oluşturmadıklarını gösterirken uluslararası siyasete aktif olarak katılma olanağına sâhiptirler (Hekimler, 2020: 5). Ayrıca, bilhassa insan haklarını müdaafa etmek ve uluslararası hukuka değer yüklemek ve yerleşmiş bir norm olarak uluslararası dayanışmanın ehemmiyetine vurgu yapmaktadır. Gücün kullanılması, uygulanan politikanın muhtemel bir yolu olarak algılanmaktadır. Bu sebeple, sivil güç yaklaşımını sonsuz barışı tâkip eden bir görüş niteliğinde ele almak yanlış olacaktır. Söz konusu durum, çoğunlukla 1990'lı yılları tâkiben uluslararası sistemin yapısının değişmesiyle, bilhassa Kosova Savaşı, Afganistan Savaşı ve Irak işgâli gibi mühim uluslararası krizler sebebiyle NATO operasyonlarını öngören ve Batı dünyasını baştan biçimlendiren bir dış politika yaklaşımıdır. Almanya sivil güç yaklaşımı ile barış taraftarı tutumuna zarar getirmeden askeri mevcudiyetini gösterme olanağına sâhip olmuş, aynı zamanda güç taraftarı olmadığını da ileri sürebilmiştir (Hekimler, 2020: 5).

1.3. Tâcir Devlet Yaklaşımı: Sivil Güçten Ticârî Liderliğe Uzanan Güç Sarmalı

Uluslararası sistemde, Almanya'nın güç artırıcı saldırgan dış politikasının ardından, yeni sistem içerisinde, güç politikaları yerine ekonomik ve sosyal devlet

politikalarına odaklanması ve ticârî gücünü artırması dikkat çekti. Böylece Almanya başat güç olma siyaseti yerine ekonomik bir dev olma yolunda ilerleyince politik ve ekonomik gücünü betimlemede en fonksiyonel kavramlardan biri de “Tâcir Devlet” - ”*Trading State*” kavramı olmuştur. Richard Rosecrance tarafından geliştirilen tâcir devlet kavramı (Rosecrance, 1984) uluslararası ekonomik sistemin bünye değiştirmiş olmasının bir sonucu olarak, devletlerin büyüme adına toprak genişlemesine ihtiyaç duymamasının, devletlerin dünya pazarlarında aktif biçimde nüfuz etmesini beraberinde getirdiğinin altını çizmektedir. Teknolojik ve endüstriyel gelişmeler bu sistemik değişimin temel nedenleridir ve toprak edinmeye dayalı ekonomik sisteme ve askeri güce dayalı dış politikalara göre çok daha verimli sonuçlar doğurmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanya, büyük bir ülke için alışılmadık bir uluslararası strateji izlemiştir. Büyük ülkelerde iç pazar genellikle o kadar geniştir ki, gayri safi yurt içi hâsıladaki ihracat ve ithalatın payı nispeten küçüktür, oysa ulusun büyüklüğü onu uluslararası ilişkilerde önemli bir oyuncu hâline getirir. Buna karşılık Alman hükûmeti, geçmiş deneyimleri ve müttefik güçlerin denetimi altındaki bir ülkenin karşı karşıya olduğu kısıtlamalar nedeniyle Uluslararası İlişkiler’de aktif ve öncü bir rol oynayamamış ve oynamak da istememiştir. Öte yandan Alman firmaları, güçlü bir şekilde ihracata yönelik durumdaydı. Mesleki eğitime dayalı yüksek vasıflı endüstriyel üretimde, iş birliği, koordinasyon ve endüstriyel barışa dayalı işçilerin sürekli becerilerinin geliştirilmesinde uzmanlaştılar. Almanya, uluslararası arenada siyasi liderlikten kaçınan ve bunun yerine Uluslararası İlişkiler’ini ticârete ve dünya ekonomisinin genişlemesine odaklayan bir ticaret devleti hâline geldi. Hükûmet, piyasaların verimli bir şekilde çalışabileceği ve cömert bir refah devleti, anti-tröst nitelikteki bir rekabet politikası, sağlam bir yasal çerçeve oluşturan ordoliberal bir stratejiye dayalı ihracat tabanlı bir büyüme stratejisini kararlılıkla desteklemiştir (Young, 2013: 63-68). Bu, büyük bir ülke için nispeten yüksek ihracat ve ithalat payına ve 1991, 1995 ve 1999 yılları haricinde neredeyse her zaman pozitif olan bir ticaret dengesine neden olmuştur.

Almanya, 1990’lara kadar “zenginliği çevresine yaymak” için tasarlanmış endüstriyel ilişkiler kurumlarıyla ehlileştirilmiş bir tâcir devlete tanık olmuştur. Ayrıca, yüksek ücretler ve nispeten eşitlikçi bir kazanç dağılımı sağladılar. Ancak bu koşullar, ihracatın rekâbet gücünü azalttı ve iç tüketimin 2005 yılı sonrasına göre

daha büyük bir rol oynadığı bir büyüme modelini destekledi. 1990'lı yıllardan bu yana ve özellikle 2003'ten itibaren Almanya, bir dizi kurumsal reform başlatarak ticaret durumunu serbestleştirmiştir. 2005'ten sonra büyüme güçlü bir şekilde ihracata dayalıydı ve iç tüketim ekonomik kalkınma için çok daha küçük bir rol oynadı (Baccaro ve Benassi, 2013: 369-372). Tâcir devletin serbest bırakılması, yalnızca yeniden dağılım için yerel sonuçlara yol açmamış, aynı zamanda AB bölgesinin istikrarsızlaşmasına da katkıda bulunmuştur.

1.4. Jeo-Ekonomik Güç Yaklaşımı

Bilindiği gibi, 1870 Prusya-Fransa Savaşı'nın yol açmış olduğu kutuplaşmanın ekonomik yayılcılıkla birleşmesi, ister istemez Almanya'yı Avrupa siyasetini en fazla istikrarsızlaştıran ülke konumuna getirmiş; bu süreç İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve bu ilke liberal demokratik bir rejimin ortaya çıkışına kadar devam etmiştir. Almanya'nın Katzenstein'in tâbiriyle ehlileşmiş bir güç olarak var oluşu bu ülkeyi Avrupa siyaseti içerisinde yeni tip bir model aktör konumuna getirmiştir. Almanya'nın uluslararası güç dağılımı içinde oluşan güç boşluğunda dahi, askeri emperyal bir vizyon yerine ekonomik etki alanını genişleten tâcir devlet stratejisini benimsemesi, Hans Kundnani tarafından jeo-ekonomik güç olarak nitelendirilerek mevcut sistem dâhilinde küresel hegemonun alt bölgesel hegemon gücü olarak ifade edilmiştir (Kundnani, 2015). “Jeo-ekonomik güç”, kısa tanımı ile askeri ve siyasal araçlardan çok ekonomik araçlara dayanan güçtür. Bu gücün kullanılmasında coğrafya, ekonomi, bilim ve teknoloji politikaları, eğitilmiş nüfus, yeraltı ve yerüstü kaynaklarının dağılımı ve erişilebilir olması önem taşımaktadır (İnan, 2021: 249).

Almanya, küreselleşmenin en büyük Batılı galibi olarak ortaya çıkmıştır ve politika yapıcılarının daha az Batı-merkezli bir dünyada ekonomik ağların geliştirilmesi ve kullanılması yoluyla sonuçları ve olayları şekillendirme yeteneğine sâhip olan olarak adlandırdığı “şekillendirici güç” - “*Gestaltungsmacht*” olmaya çabalamaktadır (Messner, 2015: 379-382). Bu, paradigmalarda bir değişimi temsil etmiş ve Alman dış politikasında yeni bir çıkış açmıştır. Almanya'nın bölünmesi ve Soğuk Savaş döneminde, Almanya'nın dış politika paradigması, Hanns Maull tarafından 1990'da sivil güç tarafından geliştirilene izlemiştir. Bu yeni tip güç, İkinci

Dünya Savaşı'nda hem Almanya'nın hem de Japonya'nın yenilgisinden ortaya çıkmıştır ve aşağıdaki özelliklere sâhiptir (Mau1, 1990: 91-96):

- Uluslararası hedeflerin izlenmesinde başkalarıyla iş birliği gerekliliğinin kabulü.
- Askeri gücün esas olarak diğer uluslararası etkileşim araçlarını korumaya hizmet eden bir artık araç olarak bırakılmasıyla birlikte, ulusal hedefleri güvence altına almak için askeri olmayan, öncelikle ekonomik araçlara yoğunlaşma.
- Uluslararası yönetimin kritik konularını ele almak için uluslarüstü yapılar geliştirme isteğı.

Mau1'un konsepti, Richard Rosecrance'ın tâcir devlet konsepti üzerine inşa edilmiş, ancak daha da ileri giderek sivil güçlerin ekonomik bir yönelimden daha fazlasına sâhip olduğunu ileri sürmüştür. Bu tür devletlerin uluslararası ilişkilerde ulus-devletin ve Klasik Realistler'in doğasında var olan güvenlik ikilemlerinin ötesine geçecek yeni bir çağ başlattığını savunmuştur. Tâcir devletlerden farklı olarak, sivil güçler yalnızca ekonomik performansla değil, aynı zamanda gücün yerine uluslararası hukuk ve normları koyarak uluslararası ilişkileri uygarlaştırmak veya evcilleştirmekle de ilgileniyorlardı (Kundnani, 2015: 26). Ancak Mau1, bir dizi uyarı veya olası karşı eğilime yer vermiştir. Bunlardan en önemlileri, milliyetçi yayılmacılığın ekonomik biçimlerinin tehlikeleriyle ilgili olanlardı. 1990'daki bu endişeler, Japonya ve Almanya'nın korumacı olup olmayacakları ve liberal bir dünya ekonomisiyle bağdaşmayacakları üzerinde odaklanıyordu. Bu sivil güçlerin ekonomik faaliyetlerini ekonomik olmayan bir amaca, yani ulusal güç arayışına mı yöneltecekleri tartışılıyordu. Mau1, sivil güçlerin üç ana özelliğini şu şekilde tanımlamıştır (Dal ve Kurşun, 2018: 65-66):

- Sistemik siyasi istikrarı garanti eden ve karşılıklı bağımlılığa sürekli odaklanmaya izin veren bir güvenlik çerçevesi, yani uluslararası hedeflere ulaşmak için başkalarıyla iş birliği gerekliliğinin kabulü,
- İnsanların özlemlerini tatmin etmek için karşılıklı bağımlılık yeteneğı, yani ulusal hedefleri güvence altına almak için askeri olmayan, özellikle ekonomik araçların kullanılması,

- Modernleşme ve dönüşüm süreçlerinde bozulma ve krizleri önlemek için karşılıklı bağımlılığın etkili ve sosyal açıdan adil yönetimi, yani uluslararası çevrenin kritik konularını ele almak için uluslararası yapılar geliştirme isteği.

2000 yılında, Schröder hükûmetinin Gündem 2010 ve Hartz IV Reformları'ndan hemen önce, Almanya'nın ihracatı yaklaşık 598 milyar Euro ve ticaret fazlası yaklaşık 59 milyar Euro olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar, ihracatın 155 milyar Euro'luk ticaret fazlası ile 952 milyar Euro'ya sıçradığı 2010 yılındaki gerçek patlamayla neredeyse her yıl artmıştır. İhracatın % 18.4 düştüğü 2009 mâli kriz yılının ardından, 2010 yılında % 18.5 oranında toparlanan ihracat, 2013 yılı hariç her yıl artmaya devam etmiştir (Statistisches Bundesamt, 2016). Tüm bunlar, Almanya'yı sivil güç yaklaşımından jeo-ekonomik bir yaklaşıma kaydırmıştır. Maull'un belirttiği gibi, sivil güçler tâcir devletlerden daha az ekonomik odaklıdır, ancak jeo-ekonomik devletler güçlerini esas olarak ekonomik güce dayandırır. Stefan Fröhlich'in işaret ettiği gibi, Almanya'nın konumu siyasi düşünceden çok ekonomik mantıktan kaynaklanmaktadır (Fröhlich, 2017: 1-5). Diğerlerine ulusal tercihleri empoze etmek için askeri güç yerine ekonomik gücü kullanır.

2. ALMANYA'NIN DIŞ POLİTİKA KİMLİĞİNİN OLUŞUM SÜRECİ

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda 1945 yılında Almanya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Fransa ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği tarafından kontrol edilen dört işgâl bölgesine bölünmüştür. İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçları uluslararası düzende önemli değişikliklere neden olmuş ve ABD ve SSCB'yi Avrupa'nın geleceğine yön verebilecek duruma getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan zararlı çıkan Avrupa'daki devletler, bu iki süper gücün etrafında kümelenmişlerdir. Savaş sonrası uluslararası düzen iki kutuplu, iki süper gücün mücadelesinin yaşandığı bir ortama dönüşmüştür. Taraflar arasında bölgesel bazda savaşların dışında herhangi bir çatışmanın yaşanmadığı, fakat önemli bir güç mücadelesine sahne olan ve 1990'lı yıllara kadar süren ve uluslararası ilişkiler literatüründe "Soğuk Savaş" diye adlandırılan dönem yaşanmıştır.

Almanya Soğuk Savaş döneminin başlamasında, uluslararası düzende başat rol oynamıştır. Savaş sonrası yapılan düzenlemelerde, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'nın çıkmasına neden olan Almanya'nın, tekrar bir tehdit oluşturmasının

önüne geçilmek istenmiştir. Soguk Savaş sonrasında ortaya çıkan gerçek ise, yeni bir dünya savaşı çıkmasında Almanya'nın bir tehdit olmadığı, asıl tehdidi SSCB'nin oluşturduğudur.

1945 yılından 1949 yılına kadar Almanya çok zor yıllar geçirmiştir. Bu süreçte Almanya, târihsel onurlarına ters düşen işgâl tüzüğü altında kalmıştır. Çünkü savaş sonrasında Almanya'nın Nazi düşüncesinin arındırılması, askeri gücünün sınırlandırılması, federatif bir yapının oluşturulması ve âdemi merkeziyetçiliğin esas alınması sebebiyle, egemenliği işgâl devletleri tarafından sınırlandırılmıştır (Birdişi, 2019: 369). 1949 yılında Federal Almanya Cumhuriyeti ile Alman Demokratik Cumhuriyeti olarak Almanya ikiye bölünmüştür. Batı Almanya olarak da bilinen Federal Almanya Cumhuriyeti ise Batı Bloğu'nda yer alarak ABD tarafından desteklenmiştir. Marshall Planı aracılığıyla ABD, Batı Almanya'ya sermaye girişi gerçekleştirerek, Almanya'nın ekonomik olarak kalkınmasına önemli katkılar sağlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ABD kendince bir dünya modeli öngörmüştür. Bu modelde İngiltere önceden olduğu gibi, Akdeniz ve Orta Doğu'da jandarmalık görevini yerine getirecek, Fransa Batı Avrupa'da hâkimiyet kuracak, ayrıca SSCB Doğu Avrupa'da etkili olacak ve bu dört güç iş birliği içerisinde Almanya'yı kontrol edeceklerdi.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, ABD ile Federal Almanya ilişkilerine bakıldığında 4 farklı boyutta sorun ortaya çıkmaktadır:

1. İki ülke içinde yaşanan siyasi olaylar iki ülkenin ilişkilerini etkilemiştir. Bu boyut daha çok ABD'nin içinde yaşanan iç siyasi olaylar için geçerli olmuştur. John Fitzgerald Kennedy ve Lyndon Baines Johnson hükûmetlerinde Federal Almanya'nın politik amaç ve hedeflerini desteklemeyen pek çok bürokrat bulunmaktaydı. Bu bürokratların olumsuz tutumları ABD-Federal Almanya ilişkilerini olumsuz etkilemiştir.
2. İkincisi, Washington ve Bonn arasında ikili ilişkiler sürdürülmektedir. Bu ilişkiler kapsamında en önemli sorunu, Federal Almanya'daki ABD askerleri oluşturmaktadır. ABD askerlerinin sayısı ve Federal Almanya'nın bu askerler için ödeyeceği vergi oranı, uzun süre iki devlet arasında sorun oluşturmıştır.

3. Üçüncüsü, Batı ittifakı içinde yaşanan ve her iki devleti de ilgilendiren önemli sorunlardır. Buna örnek olarak Fransa'nın dış politika ve savunma amaçları hem ABD'yi hem Federal Almanya'ya rahatsızlık vermiştir.
4. Dördüncüsü, SSCB önderliğinde NATO'ya karşı oluşturulan Varşova Paktı ülkeleriyle kurulan ilişkilerdir. Bu durum ABD ile Federal Almanya ilişkilerini yakından ilgilendirmektedir ve zaman zaman da sorun oluşturmaktadır (Morgan, 1976: 214, Akt. Alkan, 2000: 57).

Avrupa'nın başat gücü, iki önemli motor gücü olan Almanya ve Fransa arasında târihten gelen bir rekâbet söz konusudur. Bu bağlamda Fransa Almanya'nın tekrar büyümesini, gelişmesini hem kendi ülkesi hem de Avrupa açısından tehlikeli bulmaktadır. Fransa sınır komşusu Almanya'ya birçok alanda baskı yapılmasını, engellenmesini bir devlet politikası olarak sürdürmektedir. Örneğin Fransa'nın öncülüğünü üstlendiği Avrupa Savunma Birliği'ne Almanya'nın kabul edilmemesinde Fransa'nın olumsuz etkisi büyüktür. Dolayısıyla Almanya ve Fransa arasında sürekli bir uluslararası gerginlik söz konusudur. ABD var olan bu gerginlikte, iki ülke arasında dengeleyici bir rol oynamaktadır. Nitekim Almanya'nın NATO'ya girmesini ABD hızlandırmış, kolaylaştırmıştır. Almanya özellikle Soğuk Savaş sürecinde ABD ile yoğun bir ilişkiye girmiş, birçok alanda ABD'den etkilenmiş, ABD'yi örnek almıştır. Federal Almanya bu süreç devam ederken de gerek ekonomik gerek siyasal açıdan ABD hegemonyası altına girmiştir. Böylece NATO şemsiyesi altına giren Almanya'nın ABD'ye bağımlılığı artmıştır.

Batı Almanya'ya yönelik ABD politikası iki ayrı konuya odaklanmıştır: Birincisi, temel bir demokratik düzenin temeli olarak kişisel özgürlükleri ve anayasal gereklilikleri sağlamaktır. İkincisi, bağımsız bir Batı Almanya dış politikasının uluslararası örgütler ve ittifaklar aracılığıyla denetim altına alınmasıdır. Federal Cumhuriyet'in inşası, yeniden silahlanması ve ekonomik istikrarı, NATO üyeliği, Batı Avrupa Birliği, "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu" - "*Montanunion*" ve Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi uluslararası örgütler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Transatlantik Kurumlar -hem askeri hem politik hem de ekonomik- Federal Alman Cumhuriyeti'ni Batılı devletler topluluğuna dâhil etmiş ve de Doğu Bloku ülkelerine yönelik uyumlu bir çevreleme politikasının temelini atmıştır (U.S. Diplomatic Mission to Germany, 2008). Almanya, İkinci Dünya Savaşı sonrası dış politikasında

bu dönemde uluslararası hukuka, uluslararası ticâret ve diplomasi gibi mekanizmaların önemine vurgu yapan tutumu, diğer ülkelerle çatışan çıkarlardan ziyade ortak çıkarlar ve ortak değerler çerçevesinde hareket etmesi ile liberal uluslararası düzenle tam bir bütünleşme anlayışı içerisinde hareket etmiştir. Bu dönemde Almanya, bir yandan Transatlantik iş birliğini desteklerken, diğer yandan Avrupa entegrasyonunun derinleşmesini teşvik etmek için yoğun çabalar sarf etmektedir.

3. SOĞUK SAVAŞ SONRASI ALMAN DIŞ POLİTİKA KİMLİĞİ

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra; ekonomik ve siyasi gücünü, artan nüfusunu ve belirgin askeri varlığını birleştirerek Almanya, artan güç potansiyeline sâhip bir ülke olarak ortaya çıkmıştır. Bu gelişme, dış politikada büyük bir değişim olup olmadığı sorusunu gündeme getirmiştir. Almanya'nın bu târihten sonra nasıl bir yol tâkip edeceği, yeni başlayan dönemde genel hareket rotasında sapma bulunup bulunmayacağı, iktidar peşinde koşan bir etken hâline gelip gelmeyeceği merak edilmiştir.

Soğuk Savaş sona ererken, Alman güvenlik politikasının geleceğine ilişkin bir analiz çılgınlığı kendisini göstermiştir. Soğuk Savaş sonrası Alman güvenlik politikasının nasıl gelişebileceğine ilişkin değerlendirme, mevcut teorik paradigmlar ve varsayımların faydası hakkında uluslararası ilişkiler disiplini ve güvenlik çalışmaları alt disiplini içinde çok daha geniş ve temel bir tartışmayı yansıtmaktaydı. Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası dışışleri ve güvenlik politikası davranışında bir devamlılık kaynağı mı, yoksa bir değişim gücü olarak mı hizmet edeceği konusunda görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır.

Neo-Realizm, “iç politikaya bakılmaksızın tüm ülkelerde askeri gücün oluşumunu açıklayan evrensel bir bilim” olduğu inancına dayanır ve askeri davranışı içinde olduğu çevreden oldukça ayrı görme eğilimindedir (Rauer vd., 2014: 33-34). Bu varsayımdan hareketle, bir dizi bilim insanı, özü çok kutupluluk bağlamında Alman dışışleri ve güvenlik politikasının çok daha az kısıtlanmış ve iyi huylu bir karakter geliştireceği tezini ileri sürmüştür. Soğuk Savaş'ın getirdiği kısıtlamaları bir yana bırakan Alman politikası, stratejik çıkarlara odaklanan ve güç kullanma tehdidi ile desteklenen daha iddialı bir ulusal nitelik kazanacaktı. Kimi bilim insanları böyle

bir perspektiften Almanya hakkında yorumlar üretmiştir: Philip H. Gordon, John Joseph Mearsheimer, Volker Rittberger ve Geoffrey Charles Van Orden, çeşitli şekillerde Neo-Realizm'in varsayımlarını açıklamak ve Almanya'nın 1989 sonrası dış ve güvenlik politika davranışlarını açıklamaya ve tahmin etmeye çalışmışlardır. Böyle bir analizin temelinde, Almanya'nın Avrupa'daki yeni güç dengesinden yararlanacağı ve kaçınılmaz olarak, askeri güç de dâhil olmak üzere gücünü kullanmak için daha büyük bir yetenek ve isteklilik geliştireceği varsayımı yatmaktaydı. Dahası Almanya, müttefiklerinininkilerden önemli ölçüde farklı olabilecek çıkarlarını, daha iddialı bir şekilde açıklamaya aktif olarak mecbur kalacaktı.

1990'ların başındaki bu tür akıl yürütmenin özellikleri, Mearsheimer'in Avrupa'nın "Balkanlaşması"na ilişkin öngörüsü ve Alman gücünü kontrol altına alma sorunuydu. Almanya'ya karşı bir denge yaratmanın sorunları, daha zayıf durumdaki Doğu Avrupa devletleriyle çevrili Almanya'nın yaşadığı 1930'lardaki milliyetçiliğin yeniden dirilişinin yarattığı sorunlara benzemekteydi (Müller, 1994: 18).

Benzer şekilde, 1992 yılında Alman tarihçi Michael Stürmer, Almanya'nın jeo-stratejik konumuna getirdiği köklü değişikliklerin, Alman politikasında ve güç kullanımına ilişkin bakıştaki âni değişiklikleri ifade edeceğini savunmuştur. Stürmer'e göre, tıpkı Mearsheimer gibi, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Almanya'nın "Realizm'i", "hedeflerin açıklığını" ve "yöntemlerin öngörülebilirliğini" benimsemesini zorunlu kılarak, Alman tarihinde daha fazla kırılganlığın habercisi olacaktı (Stürmer, 1992, Akt. Siedschlag, 1997: 293).

Bu tür argümanları sürdüren diğerleri, "Alman ordusunun" -"Bundeswehr" yaratılışını, gerekçesini ve rolünü Almanya'ya dışsal olası güçlere ve faktörlere borçlu olduğuna, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle ve tam egemenliğin kazanılmasıyla Alman güvenlik politikasının, artık askeri gücün kullanımıyla daha normal bir ilişki geliştirmeye yöneldiğine işaret etmiştir. Bu bağlamda 1991'de Geoffrey van Orden, "40 yıldır doğal olmayan bir şekilde kısıtlanmış" olan Alman savunma politikasının, artık "müttefiklerinin çıkarlarından farklı olabilecek ulusal çıkarlar peşinde koşarak

normal düzeyde büyük bir güç faaliyetini hedefleyebileceğini” ileri sürmüştür (van Orden, 1991, Akt. Harnisch, 2000: 6-14).

Daha sonra, Philip H. Gordon, Alman güvenlik politikasının normalleşmesini “Almanya’nın İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana ve bu nedenle uluslararası eylemlerini etkileyen ve sınırlayan belirli kısıtlamaların kademeli olarak zayıflatılmasını” içerecek biçimde tanımlamıştır (Gordon, 1994, Akt. Siedschlag, 1997: 344).

İki Almanya’nın birleşmesinin ardından, Alman dış politikasının dönüştüğü konusunda, Almanya’daki Uluslararası İlişkiler uzmanları farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bazı uzmanlar, Soğuk Savaş öncesindeki dış politikalarının büyük ölçüde devam ettirildiğini; bazıları ise önemli düzeyde değişimler yaşanmasına karşın sivil güç anlayışına olan sadâkatın devam ettirildiğine, bazıları ise özellikle Schröder hükûmeti döneminde yapılan ve yaşanan değişikliklerin Alman dış politikası için geri dönüşü olmayan değişime neden olduğunu ifade etmişlerdir.

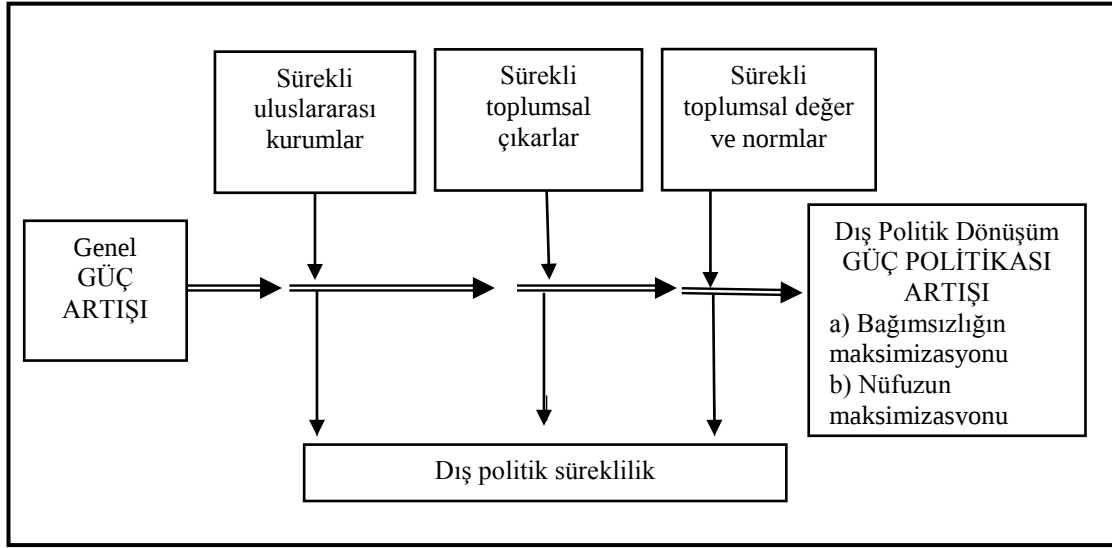
Alman siyaset bilimci Wichard Woyke, Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde Almanya’nın uluslararası alanda üstlendiği rolün, Soğuk Savaş döneminde Federal Almanya’nın üstlendiği rolden çok farklı olmasına rağmen, dış politikaya hâkim olan ilkeler açısından bir dönüşüm anlamına gelmediğini ifade etmektedir. 1990 öncesinde Almanya dış politikasında sürekli “ortaklarla birlikte hareket etmek” - “*multilateralism*” AB içerisinde bütünleşme, Transatlantik İlişkiler’in sağlıklı şekilde yürütülmesi ve uluslararası ticarete ön planda olan Almanya’nın, uluslararası ticârî sisteme entegrasyonu konularında Birleşme sonrasında da bir sürekliliğin olduğu görüşündedir. Bunların içinde yalnızca Transatlantik İlişkiler’in ne şekilde sürdürüleceği noktasında Helmut Kohl ve Gerhard Schröder hükûmetlerinin görüşlerinde farklılıklar bulunmaktadır. Wichard Woyke, bu farklılıklara rağmen ABD’nin Almanya açısından alternatifi olmayan bir müttefik olduğunu belirtmekte ve temel ilkelerin Alman halkı ve siyasi partiler tarafından benimsendiğini de ifade etmektedir (Woyke, 1995, Akt. İnät, 2009: 6).

Alman güvenlik politikası yeniden Birleşme’den güç kullanımına ilişkin bakış açıları, pek çok yönden devrimci bir şekilde değişmiştir. Alman silahlı kuvvetlerinin rolünde, özellikle 1994’ten sonra, “Temel Kanun’un” - “*Grundgesetz*”

yeniden yorumlanmasıyla görülen değişiklikler, Alman güvenlik politikasının “tekil” ya da aslında bir “sivil gücü” anımsatan kapsamını azaltmıştır. Bu tür dönüşümlere rağmen, bu değişiklikleri anlamak için teorik bir araç olarak Neo-Realizm’in gücü oldukça zayıf kalmaktadır. Neo-Realizm, uluslararası sistemdeki değişikliklerini kendisine örnek alır, gözlemlenebilir yeteneklere ve maddi potansiyele odaklanır ve sonuç olarak Almanya’nın geçmiş, şimdiki ve gelecekteki politika davranışının rasyonel bir değerlendirmesini veya tahminini yapar.

Neo-Realizm’in târihsel ve yerel kurucu faktörleri yadsıması, temelde yetersiz bir çözümleme sağlarken, Almanlar’ın güvenlik ve güç kullanımı üzerine düşüncesinin üretildiği ortamı bir alternatif olarak yeniden tesis etmek, çok daha zengin bir anlayış vaat etmiştir.

Alman dış politikasının Soğuk Savaş sonrası gelişimine ilişkin Realist geleneğin öngörülerinin aksine Liberal-Kurumsal gelenek, Alman dış politikasında bir süreklilik olduğunu ve olacağını, birleşmeden kaynaklanan hiçbir değişikliğin olmadığını, ancak uluslararası sistemin yapısından kaynaklanan farklılıkların doğal olduğunu ileri sürmüştür. Liberal/Kurumsalcı yazarlar, çok taraflılığın yeniden Birleşme’den önce Alman dış politikasının temel bir özelliği olduğuna dikkat çekerek, Yugoslavya politikasındaki gibi bazı tek taraflı tutumların stratejik güdülerden ziyâde, iç siyasi baskılardan kaynaklanan kendine özgü hareketler olduğunu savunmuşlardır (İnat, 2009: 18). Neo-Liberal kurumsalcılar, Alman dış politikasındaki sürekliliğin mevcudiyetini ve bunun süreceğini savunmuşlardır. Bu açıdan Alman dış politikasında bir değişiklik beklentisi içerisinde olmayı gerçekçi bulmamışlardır Neo-Liberal kuramcılarının bir yapısal değişim beklememesi ve birleşme sonrası târihi Alman kurumlarının daha güçlü biçimde uluslararası arenada kendisini gösterdiği gözler önüne serildi.

Şekil 1. Realist ve Liberal Kuramsalcı Teorilere Göre Alman Dış Politikası

Kaynak: Rittberger V., and Schimmelfennig, F. (1997). Deutsch Aussenpolitik nachder Vereinigung. *TAPF*. (28), 9 Akt. İnat, K. (2009). Birleşme Sonrasında Almanya'nın Dış Politikası: "Normalleşme"nin Son Adımları. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), s.18

Rittberger ve Schimmelfennig (1997) Almanya'nın dış politikasındaki gelişmeleri Realist ve Liberal/Kurumsalcı teoriler çerçevesinde değerlendirmişlerdir. Bu model altında Realist teori doğrultusunda Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası güç artışı, dış politikasının yönünün temel belirleyicisi olup, uluslararası kurumların ve ulusal sosyal grupların çıkar ve değerleri üzerinde etki yaratmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak, Öte yandan, Liberal-Kurumsal gelenek doğrultusunda Almanya'nın gücünün yükselişi, dış politikasının yönünü belirlemeyecektir, çünkü dış politikanın temel belirleyicileri; uluslararası kurumlar ve sürekliliği sağlayacak toplumsal çıkarlar, değerler ve normlardır (Rittberger ve Schimmelfennig, 1997, Akt. İnat, 2009: 18-19). Alman dış politikası, Realizm'in ulusal çıkar ve başat güç olma siyasetinden ziyade Neo-Realist bir uluslararası sistemin içinde "sert güç" - "hard power" olmaktan ziyade Avrupa değerleriyle ekonomik barışçıl bir güç olma siyasetini sürdürerek, aynı zamanda Neo-Liberal hegemonik bir dış siyaset içerisinde olsa da, ekonomik olarak Neo-Liberal kapitalist perspektife uzak kalarak, Katzenstein'in tâbiriyle bir "ehlileştirilmiş devlet" - "tamed devlet" olarak kalmayı başardı (Armingeon ve Baccaro, 2015).

1998-2005 arasında Kırmızı-Yeşil koaolasyon hükûmetinin Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, “*Der Spiegel*” dergisi ile yaptığı söyleşide, “Alman dış politikasında yaşanan değişikliklerin büyük güç olma arzusundan kaynaklanmadığını” söylemekteydi. Fischer konuşmasının devamında “Jeopolitik ve uluslararası zorunlulukların eski tarzda dış politikanın devamını mümkün kılmadığını ve Almanya’yı daha aktif dış politika izlemeye zorladığını” ifade etmekteydi.” (İnat, 2009: 19).

4. ALMANYA’NIN DIŞ POLİTİKASI VE TRANSATLANTİK İLİŞKİLERİ

Birinci Dünya Savaşı’nın ardından Almanya’da iktidara gelen hükûmetlerin nasıl bir dış politika izledikleri ve iktidarları dönemlerinde Alman dış politikasında yaşanan gelişmeler, araştırmanın bu bölümünde kronolojik olarak yer almaktadır.

4.1. Konrad Adenauer Dönemi (1949-1965)

İkinci Dünya Savaşı’nı tâkiben 4 işgâl bölgesine ayrılmış olan Federal Almanya, siyasi egemenliğini kazanmasına paralel olarak, Soğuk Savaş döneminde dış politika da belirli bir hareket serbestisi kazanmaya doğru bir evrim geçirmiştir. Konrad Adenauer, siyasi rakipleri ve kendi taraftarları arasından gelen yoğun eleştirilere rağmen, dış politikadaki hedeflerini öncelik sırasına göre “özgürlük, barış ve birleşme” olarak belirlemiştir ki, “Birleşme” bilinçli olarak son sıraya konmuştur.

Almanya’nın dış politikasının temelini oluşturmada 1955 yılında yürürlüğe giren Paris Antlaşması’nın önemli bir yeri vardır. Paris Antlaşması’nın en önemli tarafı güvenlik politikası açısından Federal Almanya’nın sayısı 500,000 kişi olarak sınırlandırılan ordusunun, NATO emrine verilmek suretiyle bu ittifaka entegre edilmesidir. İttifak, demokrasi ve savunma politikaları gibi olgular Alman târihinde silahlı kuvvetler için bir devrim niteliğinde olmuştur. Konrad Adenauer iktidarının ana karakteristiği olan Batı Bloğu’yla tam bir bütünleşme yaklaşımını sürdürürken, diğer yandan da Doğu Berlin’de yaşayan Almanlar’ın sorunlarına odaklanmayı göz ardı etmemiştir.

Paris Antlaşması sayesinde, Federal Almanya Şansölyesi CDU’lu Konrad Adenauer üç Batılı güce, o zamana kadar Federal Almanya için geçerli olan işgâl

statüsünü sona erdirmeyi kabul ettirmeyi başarmıştır. Almanya'nın batı bölümüyle üç işgal gücü ABD, İngiltere ve Fransa arasındaki ilişkiler, dört ayrı sözleşme ile yeniden düzenlendi. Antlaşma, Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden 10 yıl sonra yürürlüğe girmiştir. Böylece, Federal Almanya Cumhuriyeti egemenlik kazanmıştır; ancak bu egemenlik, 1991'de İki Artı Dört Antlaşması yürürlüğe girene kadar, Müttefikler'in saklı haklarıyla sınırlı kalmıştır. 1954 antlaşma paketi, Federal Cumhuriyet'in Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) ve Batı Avrupa Birliği'ne (BAB) katılmasına olanak tanımıştır (Deutschland.de, 2014).

Paris Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle, Federal Almanya'nın Batı Avrupa Birliği'ne (BAB) ve NATO'ya alınmasının ötesinde Alman topraklarının işgal durumu sona ermiş ve Federal Almanya tam egemen devlet vasfı kazanmıştır. Paris Antlaşması'nın Federal Parlamento'da onaylanmasından sonra bu devletin İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dış politika ve güvenlik kimliği de şekillenmiş olmaktadır. Bu yeni dış politika ve güvenlik kimliğinin, ABD'yi dikkate alan Atlantik-Güvenlik yönelimli politika ile özellikle Alman-Fransız ilişkilerini dikkate alan Kıta Avrupa yönelimli politika şeklinde iki ayaktan oluştuğunu söylemek mümkündür (Hacke, 1992: 66).

1962 yılına gelindiğinde ABD ile SSCB arasında yaşanan Küba Füze Krizi, ABD savunma stratejisinde benimsenen Sert Karşılık Doktrini'nin yerini, Esnek Karşılık Doktrini'ne bırakmasına sebep olmuştur. Bu değişiklik konvansiyonel güçleri ve kara ordusunu ön plana çıkarttığından dolayı Fransa'nın tüm endişelerine karşın, Avrupa içerisinde Almanya'nın stratejik öneminin artmasını sağlamıştır (Best vd., 2015: 307). Almanya'nın yeniden askeri güç potansiyeline kavuşmasında ABD'nin en büyük desteği sağlaması, Adenauer dönemini iki devlet arasındaki en sıkı ilişkilere yaşandığı dönem konumuna getirmiştir. 1950'li yılların Soğuk Savaş'ın en gerilimli 10 yılı olması da, ikili ilişkilerin pekişmesine olanak sağlamıştır. Federal Almanya'nın ABD'nin katkısıyla ekonomik olarak ayağa kalkma sürecine girmesi, Batı dünyasının ekonomik gücünü gelişimine katkı yapma şeklinde stratejik bir hedef içermektedir (Köylüoğlu, 2020).

Adenauer döneminin en önemli dış politika parametrelerinden birisini de Hallstein Doktrini oluşturmuştur. 1951-57 yılları arasında Federal Almanya Dışişleri

Müsteşarlığı yapan Walter Hallstein ismiyle anılan bu doktrin, 1955 yılından sonraki Batı Almanya Dış Politika'sının temelini oluşturmuştur. Bu doktrinin özünü Doğu Almanya'yı tanıyan ülkelerle (gâlip devlet olarak SSCB hâriç olmak kaydıyla) diplomatik ilişkilerin kesilmesi oluşturmaktadır

Yukarıda da işaret edildiği gibi, Adenauer'in dış politikası, Atlantik-ABD ve Kıta-Batı Avrupa olmak üzere, iki temel öğeye sâhipti: 1949-1955 arasında Batı Avrupa ögesi ve 1955-1960 arasında ise, Atlantik ögesi ön plana çıkmıştır. Almanya; ABD, Fransa ve Almanya üçgeni içinde, ABD-Fransa gerginliğinde dengeleyici rol üstlenmiştir. Federal Almanya'nın Batı ittifakıyla bütünleşmesinden sonra, ilk kez, Batı-Doğu cepheleşmesinin yumuşamaya başlaması, Charles de Gaulle'ün Fransa Cumhurbaşkanlığı'na seçilmesiyle, Batı Avrupa Birliği'nin hedef değiştirmesi ve bunların iç politik etkileri nedeniyle Federal Cumhuriyet'in politik konumu değişmiştir. Batılı devletlerin Berlin memorandumuna ve Berlin Duvarı'na tepkisi, Avrupa ve Almanya'daki kuvvet oranının “kuvvet politikasıyla” değiştirilmeyeceğini ve bu nedenle de iki Almanya'nın birleştirilmesiyle yumuşama arasındaki ilintiden vazgeçilmiş olduğunu gösterdi (Dayangaç, 2006: 85; Hanağası, 2021: 118-123).

4.2. Ludwig Wilhelm Erhard /Gerhard Schröder Dönemi (1963-1966)

Konrad Adenauer, 20. yüzyılın en büyük politikacısı ve dış politikada bir devrimci olarak görülürken, Ludwig Wilhelm Erhard ise Almanlar için ekonomik mucizeyi gerçekleştiren bir ekonomi bakanı olarak ün yapmıştır. Başbakan olarak ise Ludwig Erhard, neredeyse unutulmuştur. Konrad Adenauer ve Ludwig Wilhelm Erhard, çok az politik müşterekleri olan kişiler olarak bilinmektedirler. Bununla birlikte her iki lider, anti totaliter ve Batı İttifakı içinde özgürlük yanlısı olarak Doğu ülkelerindeki komünist baskıya karşı olmuşlardır (Kronenberg, 2009).

Ludwig Wilhelm Erhard /Gerhard Schröder hükûmetinin dış politikadaki en büyük başarısı, Doğu'ya açılmak olarak görülmektedir. “Doğu Politikası'nda” - “*Ostpolitik*” esnek davranılmasına karşın, Doğu Almanya'ya karşı olan uzlaşmaz tavır sürdürülmüştür. Bu dönemde en ciddi sorun, Orta ve Doğu Avrupa'daki komünist devletlerle diplomatik ilişkilerin kurulması ve Doğu Almanya'nın tanınması istekleri olmuştur. Federal Almanya'nın savunduğu “Tek Temsil Hakkı”

anlamına gelen - “*Hallstein Doktrini*” ile Doğu Almanya’nın tanınması meselesi Sovyet-Alman ilişkilerini derinden etkilemekteydi.

Erhard/Schröder hükûmetinin üç yılı boyunca Fransa ve Almanya’nın Avrupa bütünleşmesine yönelik yaklaşımları farklılık gösterdiğinden, Avrupa siyasi sahnesinde bu anlamda kayda değer bir adım atılamadı. Dış politikada Aleanauer çizginde uzaklaşan bu koalisyon hükûmeti, Küba Krizi ve Vietnam Savaşı’nın bir sonucu olarak dış politika yönelimi, ABD Lyndon Baines Johnson hükûmetine karşı durmaya odaklanmıştı (Kronenberg, 2009).

4.3. Kurt Georg Kiesinger/Willy Brandt Dönemi (1966-1969)

1966 yılında Hür Demokratlar hükûmetten çekilme kararı aldılar. Bunun üzerine Hristiyan Demokrat Kurt Georg Kiesinger başkanlığında ve Sosyal Demokratlar’ın katılımıyla Federal Almanya koalisyon hükûmeti oluşturulmuştur. Federal Cumhuriyet târihinin ilk büyük koalisyonu (1966-1969) olan bu hükûmet, Batı Almanya’nın dış politika önceliklerini, devlet dış politikasının gerekçesini, Atlantik-Avrupa Federal Cumhuriyeti’nin Batı’ya demirlemesini sorgulamadan yeniden düzenledi. Yeni Federal Şansölye Kurt Georg Kiesinger ilk hükûmet deklarasyonunda yeniden Birleşme yerine barışın korunmasını, Alman dış politikasının en büyük önceliği hâline getirdi. Klasik yol gösterici ilke “yeniden birleşme yoluyla gevşeme”, böylece tam tersi “gevşeme yoluyla yeniden birleşme” ye çevrildi (Kronenberg, 2009).

Yeni kurulan hükûmetin Dışişleri Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı görevini Willy Brandt üstlenmiştir. Yeni hükûmet Doğu’ya karşı Federal Almanya’nın tek başına temsil edilmesi gerektiğini ve Doğu Almanya’nın devletler hukuku açısından tanınmadan fiili bir devlet olarak kabul edilmesi ve bu devlete yönelik özel bir ilişki türünün benimsenmesini savunmuştur. Hükûmet Demokratik Almanya Cumhuriyeti’ni bir devlet olarak tanıma eğiliminde olmuştur. Doğu bloğunda yer alan ülkelerle de yakınlaşarak uzlaşmayı hedeflemiştir. Diğer bir ifâde ile yeni Alman Doğu Politikası bu yönde oluşturulmuştur. Doğu Avrupa’da yer alan ülkelerde 1960’lı yılların ortalarından sonra ticâret temsilcilikleri açılmıştır.

Kurt Georg Kiesinger/Willy Brandt Dönemi'nde Almanya Alman Birliği'ni sağlamak düşüncesini rafa kaldırırken, var olan kalıcı bir Barış Politikası benimsenmiştir. Kurt Georg Kiesinger döneminde ilk defa Doğu Bloku ülkeleri ile temasa geçilmiştir (Hekimler, 2020: 6).

4.4. Willy Brandt/Walter Scheel Dönemi (1969-1974)

Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD), Willy Brandt başkanlığında 21 Kasım 1969 tarihinde Almanya Hür Demokrat Partisi (FDP) ile koalisyon hükûmeti kurarak göreve başlamıştır. Moskova ile ilişkilerin geliştirilmesi bu koalisyon hükûmetinin öncelikli hedeflerinden olmuştur. Willy Brandt/Walter Scheel Hükûmeti Federal Almanya'nın Doğu Almanya politikalarını sürdürebilmesinin SSCB'nin menfaatleri gözetilerek mümkün olabileceğini görmüştür. Moskova Anlaşması Federal Almanya'nın Doğu ile ilişkilerini yeniden düzenleyebileceğinin ilk göstergesi niteliğinde olmuştur. Böylelikle Federal Almanya, SSCB'nin doğu bloğundaki öncü rolünü de resmen kabul etmiş oluyordu (Kronenberg, 2009).

Federal Almanya 1969 yılından itibaren dış politika deklarasyonu ve uluslararası politika vizyonu niteliği taşıyan “ulusal güvenlik strateji belgelerini - ”Beyaz Kitap” - “Weissbuch” yayımlamaya başlamıştır (Birdişli, 2019: 371). Aynı yıl yayınlanan Beyaz Kitap'ta Almanya'nın bütünlüğüne ve NATO'ya bağlılık vurgulanmış, uluslararası arenada Batı ülkeleri ile beraber hareket etmek ve nükleer silahlara karşı isteksizliğin yanında SSCB'den algılanan tehdit konuları yer almıştır. 1970 yılında ikincisi yayınlanan Beyaz Kitap'ta ise “barışa ancak onu koruyabilecek durumda olanların sâhip olabileceği” ifâdesine yer verilmiştir. Bu ifâde Almanya için bir şeylerin değişmeye başladığının göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Sonrasında 1971 ve 1972 yıllarında yayınlanan Beyaz Kitap'ta, ordunun modernizasyonu ve Alman ordusunun Esnek Karşılık Doktrini'ne göre yapılanması gerektiği belirtilmiştir (Pak, 2018: 36-45).

Federal Almanya'nın bu yıllarda izlemiş olduğu Ostpolitik Doğu-Batı Avrupa ilişkilerinde yumuşama sağlamıştır. 1972 yılında hem Doğu Almanya hem de Batı Almanya Birleşmiş Milletler'e tam üye olmuştur. İki Almanya da birbirlerini resmen tanımış olmuşturlardır.

Willy Brandt/Walter Scheel hükûmetinin Batı politikası ise biraz zayıf kalmıştır. Buna karşılık Kıta Avrupa'sı politikası ağır basmıştır. Atlantik'in her iki tarafında milliyetçilik ve korumacılık sesleri yükselirken, ABD ve Batı Avrupa arasında farklılıklar da yavaş yavaş kendisini göstermeye başlamıştır. Willy Brandt/Walter Scheel hükûmetinin Batı Avrupa-Atlantik dayanışması yerine, güçlü Avrupa Kimliği arayışına girmiştir (Yılmaz, 2002: 23).

4.5. Helmut Schmidt/Hans Dietrich Genscher Dönemi (1974-1982)

SPD ve FDP'nin çoğunluğuyla Federal Meclis 1974'te, istifa eden Willy Brandt'ın yerine, eski SPD parlamento grubu başkanı ve sosyal-liberal koalisyondaki savunma, ekonomi ve mâliye bakanları olan Helmut Schmidt'i seçmiştir (Kronenberg, 2009). Helmut Schmidt yeni bir üslup-tarz başbakanlık sergilemiştir. Bu dönemde dış politikada Almanya'ya büyük bir güven gelmiştir. Onun döneminde "Alman para birimi" - "*Mark*" dünyanın en güçlü para birimlerinden birisi olurken, yüksek dış ticâret fazlası ve modern bir sanayi ile Almanya, istikrarlı bir temele oturtulmuştur (Yılmaz, 2002: 23-24).

1970'li yıllarla birlikte Almanya, Batı ülkeleri dışındaki ülkelerle de ilgilenmeye başlamıştır. 1979 yılında iki kutuplu bir dünya düzeninin çok kutuplu bir düzene dönüşebileceği ve böyle bir durumda Çin Halk Cumhuriyeti'nin önemli bir güç hâline gelebileceğini ve bu ortamda Almanya'nın uluslararası siyasette daha etkin bir rol üstlenmesi gerektiği konusunda bir öngörude bulunmuştur. Avrupa içerisindeki ilişkilerini 1973 yılında yaşanan petrol krizinden sonra, güvenlik konularından daha ileriye taşıyan Almanya, 1979 yılında hammadde ve doğal kaynaklara güvenli bir şekilde ulaşımın bir ulusal güvenlik meselesi olduğunu, bu nedenle de gelişmekte olan ülkelerde istikrarın önemine dikkat çekmiştir. 1979 yılında yayınlanan Beyaz Kitap'ta NATO'nun harcamalarının %59'unun ABD tarafından karşılandığı, ardından %11.5'inin ise Almanya tarafından karşılandığı vurgusu yapılarak, Almanya'nın Batı ittifakında daha fazla söz sâhibi olması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Helmut Schmidt sonraki süreçte Avrupa, NATO ve diğer ikili devlet ilişkilerinde çok yönlü bir dış politikaya yöneleceğini açıklayarak, İkinci Dünya Savaşı sonrası ilk defa ikili anlaşmalar kapsamında bir güvenlik politikası izleyeceğini belirtmiştir (Birdişi, 2019: 371).

Geleneksel olarak, ABD ile Federal Almanya Cumhuriyeti arasında çok yakın ve tanıdık bir ilişki vardır, bu muhtemelen Federal Cumhuriyet'in kuruluş aşamasından kaynaklanmaktadır, çünkü bu süre zarfında ve sonrasında ABD, genç demokratik Alman düzeninin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak bu yakın ve güvene dayalı ittifak, Federal Cumhuriyet'in Soğuk Savaş'ta güvenilir bir ortak olmaya devam edip etmeyeceği sorunu ortaya çıktığında 1970'lerin sonunda çökmeye başladı. O kadar ki, 1980'lerin başında ABD'deki belli başlı gazeteler "ABD Batı Almanya'ya hâlâ güvenebilir mi?", "Bonn ve Washington: Bozulmadan Krize mi?" veya "İki Müttefik Baş Dertte" başlığını atmaktan geri durmamışlardır (Kunz, 2010).

4.6. Helmut Kohl/Hans Dietrich Genscher Dönemi (1982-1998)

Hans Dietrich Genscher'in dışişleri bakanlığını sürdürdüğü Helmut Kohl hükûmeti, "Doğu Politikası'nı - "*Ostpolitik*" ve Doğu Almanya ile iyi komşuluk ilişkilerini sürdürmeyi gözetmiştir. 1983 yılında Doğu Bloğu ülkeleri ile ilişkilerde kısa dönemli bir bozulma görülmüştür; çünkü Sovyetler Birliği, Helmut Kohl hükûmetine NATO'nun modernizasyon planlarını ertelemesi için baskı yapmak amacıyla Doğu Almanya ve Çekoslovakya'ya "kısa menzilli SS-N-22 nükleer füzelerini" - "*Sunburn*" yerleştirmiştir. Ancak 1984 yılında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Sekreteri Yuri Andropov'un ölümüyle Federal Almanya, Demokratik Almanya'ya 1 milyar "*D-Mark*" tutarında kredi açmıştır. Bunun karşılığında Doğu Alman hükûmeti, Batı Almanya içi seyahat kısıtlamalarının bir kısmını kaldırmış; 1984 yılında 44.000 Doğu Alman vatandaşının Batı Almanya'ya yerleşmesini kabul etmiş ve Batı Berlin'deki "*S-Bahn*" demiryolunun kontrolünü Federal Almanya'ya devretmiştir. 1984 kış aylarında Sovyetler Birliği, Polonya ve Doğu Almanya dâhil olmak üzere, Doğu Avrupa ülkeleri ve Federal Almanya arasındaki ilişkilerde yumuşama ve yakınlaşma meydana gelmiştir. Helmut Kohl hükûmetinin aktif Avrupa politikası neticesinde Federal Almanya'nın NATO içerisindeki ağırlığı artmış ve 1988'de Manfred Wörner NATO Genel Sekreteri olan ilk Alman politikacı olmuştur (Dayangaç, 2006: 99).

1982 sonrası, iki süper gücün arasındaki gerginliğin arttığı ve dolayısıyla federal cumhuriyetin dış politikasında hareket kabiliyetinin azaldığı bir dönem

olmuştur. Ancak NATO içinde Federal Almanya'nın 1970'li yılların sonundan itibaren artan etkisi, Helmut Kohl hükûmeti ile de devam etmiştir. Bununla beraber ABD Ronald Wilson Reagan hükûmetinin, Sovyetler Birliği'ne karşı tâkip ettiği politikadaki ideolojik yaklaşım, Avrupa'nın ve Federal Almanya'nın yumuşama-yakınlaşma çabalarını zora sokmuştur. Helmut Kohl/Hans Dietrich Genscher hükûmeti, kendisini Fransa ve ABD arasında gidip gelen bir konumdan sakınarak, özellikle sol kanatın temsil ettiği Charles de Gaulle çizgisine mesafe koymuştur. Helmut Kohl Fransa ve ABD arasında güven unsuruna dayalı bir denge oluşturmaya çalışmıştır. Çünkü; Fransa ve ABD en yakın, en önemli dış politik ortaklardı. Helmut Kohl bu çizgisiyle kendisini çok çabuk bir şekilde Willy Brandt ve Helmut Schmidt'in dış politikadaki gölgesinden kurtarmıştır. Helmut Kohl'ün dış politikada önem verdiği birinci husus, Batı Alman dış politikasını güvenilirlik ve istikrar üzerine tesis etmek olmuştur (Von Homeyer, 1998: 357-361).

Sovyetler Birliği'nin son lideri olan Mihail Gorbaçov'un 1986-1989 yılları arasındaki Avrupa politikası, Helmut Kohl/Hans Dietrich Genscher hükûmetinin Doğu Almanya politikasını kolaylaştırmıştır. Söz konusu koalisyon hükûmeti, Gorbaçov'un dış politikada Doğu Bloku ülkelerinin istedikleri yönetim biçimini seçebilme hakkını açıkça tanımasının, dış politikalarına yeni bir Avrupa boyutu getireceğini rahatlıkla görebilmekteydi. Nitekim Gorbaçov'un 13 Haziran 1989 târihindeki Bonn ziyareti sonunda açıklanan Alman-Sovyet Ortak Bildirgesinde, ulusların kendi geleceklerini belirleme hakları bir gerçeklik olarak tekrar teyit edilmiştir (Dayangaç, 2006: 99-100).

Doğu Bloku rejimlerinin Batı Bloğu'ndaki ülkelerle ilişkiler kurmaya çalışması ve bu ülkelerde bağımsız hükûmetlerin kurulması neticesinde, Demokratik Almanya Cumhuriyeti vatandaşları Federal Almanya Cumhuriyeti ile birleşmek için hükûmete yoğun baskılar uygulamaya başladılar. Bu baskılar sonucunda “Birleşik Sosyalist Partisi” - “*Sozialistische Einigung Partei/SED*” Genel Sekreteri Erich Ernst Paul Honecker istifa etmiştir. Göreve gelen yeni Doğu Almanya hükûmeti 9 Kasım 1989'da sınırı açarak, vatandaşlarının “utanç duvarını” yıkmasına müsaade etmiş ve iki Almanya arasındaki beton duvar halk tarafından yıkılmıştır. Ardından 1 Temmuz 1990'da birleşen Almanya'nın bütününde para birimi, ekonomik ve sosyal alanlarda anlaşmalar yürürlüğe girmiştir. 16 Temmuz 1990'da SSCB iki

Almanya'nın birleşmesine resmen onay vermiştir. 31 Ağustos 1990 târihinde iki Almanya'nın Birleşme Antlaşması imzalanmıştır. 12 Eylül 1990 târihinde İngiltere, Fransa, ABD ve Rusya ve iki Almanya tarafları arasında İki Artı Dört Anlaşması imzalanarak, Almanya tek bir devlet olarak egemenliğine kavuşmuştur (Armaoğlu, 1994: 158-161).

Birleşme sonrası Almanya'nın öncelikli politika alanları; Doğu Avrupa ve Rusya'da demokratikleşme süreci ve reformlara destek, silahsızlanma çalışmaları ile Avrupa entegrasyonu olarak ifade edilmiştir (Nielauß ve Nielauß, 2015: 203-207).

Alman hükûmeti dış politikası birleşmeyi, Adenauer dış politika geleneği içinde sonuçlandırmayı başarmıştır. Ancak bu şekilde komşuların onayı alınabilmiştir. Almanya'nın bölünmüşlüğüne son verilmesi, bu yüzyılın en önemli olaylarından birisi olmuştur. 1988-1992 dönemi ABD Başkanı George H. W. Bush'a göre, Almanya, güçlü bir devlet olarak büyük devletler safına dâhil olmuştur (Yılmaz, 2002: 63). Bush yönetimi bu sayede, liberal uluslararası düzene sadakâti tartışılmayacak yeni bir güç kazandırdığı inancı içerisinde olmuştur.

1992 ile 1998 yıllarında Savunma Bakanlığı yapmış Volker Rühe, Avrupa ile ABD arasında Transatlantik Anlaşması ile ekonomik ve askeri iş birliğinin ötesinde yeni ilişkilerin geliştirilmesini önermiştir. Amaçlanan iş birliği, Almanya'nın Avrupa'daki konumunu kanıtlayıcı bir plan niteliğindedir. Volker Rühe konuşmasında ABD'nin bir dünya gücü olarak sorumluluğuna dikkat çekerken, Almanya'nda Avrupa'daki kilit rolünü vurgulamıştır. Bu önemli konuşma ile Birleşmiş Almanya'nın, devlet olarak aktif dış politika yürütme potansiyelinin ve isteğinin varolduğu vurgulanmıştır (Kaim ve Niedermeier, 2011: 105-111).

Almanya ile ABD arasındaki ilk akdi ilişkilerin 21 Eylül 1949'da İşgâl Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle kurulmasından sonra, ilişkideki rollerin dağılımı gâlip ve mağlup şeklinde olmuştur. Çünkü yalnızca ABD, Almanya'ya saldırgan ve genişlemeci politika izleyen SSCB'ye karşı yeterli güvenliği sağlayabilirdi. Ancak zamanla Almanya, kendisini ABD vesayetinden giderek çıkartmaya başladı.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Almanya'nın yeniden birleşmesi, Almanya ABD ilişkileri için yeni bir dönemi başlatmıştır. ABD'nin Avrupa'daki temel güvenlik çıkarları artık tehlikede değildir, bu nedenle “çifte çevreleme” - “double

containment” stratejileri uygulamaya gerek kalmamıştır. Çünkü ABD’nin Avrupa’daki güç dengesini korumak ve üstünlük için çabalayan SSCB’nin düşmanca gücünü kontrol altına almak şeklindeki dış politika hedefi, SSCB’nin dağılımı ile geçerliliğini yitirmiştir.

ABD, iki Almanya’nın birleşmesini desteklemiştir. Çünkü Almanya’nın birleşerek güçleneceğine ve Batılı devletlerle uyumlu bir şekilde dış politika yürüteceği kanaatine sâhip olmuşlardır. Başkan George Herbert Walker Bush (Baba Bush), Batı Almanya’nın birleşmesini doğru bir karar olarak değerlendirmiştir. Almanya’nın birleşmesinin hem Avrupa Devletleri’nin hem de SSCB’nin çıkarları doğrultusunda olduğunu ifâde etmiştir (Alkan, 2000: 62-63).

O zamandan beri birleşmiş Almanya gittikçe artan bir şekilde, isteksiz de olsa, dünyadaki barışın korunmasına katkıda bulunmaktadır. Ancak, başlangıçta 1990-1991 Körfez Savaşı’nda ilkkez olmak üzere, Almanya Transatlantik İttifak’tan ayrılmaya çalışmaktadır (Von Bredow ve Jäger, 2003: 213-246).

Bazı siyasi yorumcular tarafından ifâde edildiği gibi, Almanya ABD’nin beklentilere cevap verememiştir. Ayrıca bununla birlikte, Almanya’nın 1990 Ağustos ayının ortasından başlayıp 1991’in Eylül ayında sona eren, önce Akdeniz’de ve sonrasında savaşın sona ermesinden sonra Basra Körfezi’nde sürdürdüğü politikaları Transatlantik İlişkiler açısından tâlihsizlik olarak değerlendirilmiştir. Aşağıda detaylı olarak değineceğimiz bu süreçte Almanya birçok farklı ve zorlu politik süreçlerden geçmiş ve özellikle bu dönemde dış politika parametrelerinde değişim yaşamıştır (Canbolat, 1999: 192-194).

5. YEŞİLLER’İN GÜVENLİK POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE ALMANYA VE NATO

Yeşiller’in güvenlik politikası çerçevesinde Almanya ve NATO ilişkilerinin gelişimi çalışmanın bu bölümünde ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle Yeşil güvenlik anlayışında bahsedilmiş, ardından Almanya’nın NATO’ya girişi ve yaşanan gelişmeler ele alınmıştır.

5.1. Yeşil Güvenlik Anlayışı

Uluslararası İlişkiler disiplininde Yeşil Teori'nin ortaya çıkışı 1960'lı yıllara denk gelmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu-Batı arasında yumuşama döneminin oluşması, politika alanlarının gelişimine katkı sağlamıştır (Tarhan, 2018: 162). Soğuk Savaş döneminde devletlerin ekonomik rekâbet içinde olmaları nedeniyle kaynakların bilinçsizce ve hızlı tüketilmesi ve nüfustaki hızlı artışın çevre üzerinde büyük tahribatlara yol açması, Yeşil Teori'nin Uluslararası İlişkiler gündemine gelmesinde etkili olmuştur. Sanayi Devrimi sonrası çevresel bozulmanın sınır aşan doğası ve dolayısıyla küresel bir tehdit hâline gelmesi, sanayide büyük paya sâhip ABD ve Avrupa başta olmak üzere birçok ülkenin önlem alması gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

1960-1970'li yıllarda çevre güvenliği sorunlarının mevcut teoriler ışığında çözülememesi, bu yaklaşımları sorgulamaya itmiştir. Bu doğrultuda Yeşil Teori üzerine tartışmaların ortaya konulmasını etkilemiştir. Bu dönemde küresel ısınmaya bağlı olarak ozon tabakasının incilmesi ve dünyadaki biyolojik çeşitliliğin tahribatı gibi ekolojik sorunlar, Yeşil Teori'nin ivme kazanmasında etkisi olmuştur. Sınır ötesi çevre güvenliği ile ilgili sorunlara küresel çözümler önerilmiştir (Mutlu ve Zenginoğlu, 2019: 461-463).

Yeşil Teori'nin içeriğinde normatif değerler bulunmaktadır (Mutlu ve Zenginoğlu, 2019: 462). Yeşil Teorisyenler, sistemin modern çağda sorunların çözümsüz kalmasına neden olduğunu belirtmektedirler. Uluslararası arenada ortaya çıkan uluslararası rekâbet anlayışı, çevre güvenliği sorunlarına getirilen çözüm önerilerinin başarısız olmasına neden olmaktadır (Söker ve Özlük, 2018: 247). Bu noktada Yeşil Teori ile normatif değerler ön plana alınarak çevresel güvenlik sorunlarına çözüm odaklı yaklaşılmaktadır (Tarhan, 2018: 164). Yeşil Teori, ekolojiiyi bir bütün olarak ele alan uzun vâdeli, kalıcı çözümlere, ulusal çıkarlara hizmet eden kısa vâdeli çözümlere öncelik verilmektedir. Tarhan'a (2018: 165) göre Yeşil Teori'nin hem normatif hem de politik yönleri vardır. Yeşil Teori, akademi ve STK'lar bazında yapılan tartışmalar sonrasında siyasi arenada da karşılık bulmuştur. Yeşil Teori'nin öğretilerinde çevre güvenliği konularının küresel olarak kabul edilmesi gerektiği, ancak yerel yönetim düzeyinde önlemler alınması gerektiği

vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Yeşil Teori'nin siyasi partiler aracılığıyla siyasi bir temel kazandığı bilinmektedir. 1980'lerden itibaren Yeşiller, siyasi arenada eleştiri yoluyla devleti ve devlet kurumlarını sorgulamaya başlamışlardır (Söker ve Özlük, 2018: 247). Yeşil Partiler “Küresel düşün, yerel hareket et!” sloganıyla siyaset alanına giriş yapmışlardır (Mutlu ve Zenginoğlu, 2019: 463).

Yeşil Partiler, mevcut siyasi ve ekonomi politikalarının ekosistemin tahrip edilmesine neden olduğu ve gelecek nesillerin hayatını olumsuz etkilediği iddiaları ile doğayı anlama ve koruma doğrultusunda bir değerler sistemi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Yeşil Partiler, temel politika alanı olarak çevreyi kabul ederek çevre konusuna özel olarak odaklanmaktadır (Sipahi ve Dinçer, 2019: 27).

Yeşil Teori, ülkelerin çevre güvenliği sorunlarını yerel yönetimler aracılığıyla çözmenin etkili olacağı ancak sorunların boyutu nedeniyle yetersiz kalacağı vurgulanmaktadır. Bu nedenle devletler sorunların çözümünde birbirleriyle uyum içinde hareket etmelidir. Uluslararası ilişkiler uzmanı akademisyen Julian Saurin'in “Devletler modern yerel problemler ile uğraşmak için çok büyük, modernitenin küresel sorunlarıyla uğraşmak için çok küçüktürler” ifadesi ile bu durumu özetlemektedir (Saurin, 2005: 92, Akt. Söker ve Özlük, 2018: 249). Çevre sorunlarına yönelik toplumsal hareketler Almanya'da da hız kazandığı 1968 yılında, Almanya öğrenci protestoları ile karşı karşıya kalmıştır. Protestolarla ivme kazanan Yeşil Hareket, çevre sorunlarının artmasıyla yeni bir biçim almıştır. Diğer bir deyişle Almanya'da çevre sorunlarının siyasallaştırılması süreci, öğrenci hareketleri gibi sivil girişimlerin artması ve yeni toplumsal hareketlerle hızlanmıştır. Bu olaylar sonucunda Alman Yeşiller Partisi, geleneksel partilerin hiyerarşik oluşumlarından farklı bir yapıda, her türlü iktidar anlayışını reddeden ve ekolojik düşüncüyü benimseyen bir yaklaşımla ortaya çıkmıştır. Parti, geleneksel iktidar anlayışını reddetmenin yanı sıra, 1980 yılında ekoloji, sosyal adâlet, barış ve aşağıdan yukarıya demokrasi olmak üzere dört temel üzerine kurulmuştur.

Yeşil Parti, bu tür alışılmadık siyasi katılım biçimlerine katılanların taleplerini güçlendirmiş ve kamuoyuna duyurmuştur. Bu ideoloji üzerine kampanya yürüten Yeşiller, Mart 1983 seçimlerinde oyların %5.6'sını alarak, federal parlamentoda 27 sandalye kazanmışlardır. 1987 federal seçimlerinde, %8.3'ü

oranında oy alan Yeşil Parti başarılarının tek seferlik bir şans olmadığını göstermiştir. Yeşiller, Federal Cumhuriyet'in siyasetine idealizm boyutunu eklemişlerdir. Şiddet karşıtlığı, kurulduğundan bu yana Yeşiller ile ilişkili temel bir değerdir ve pasifizm her zaman kamu tarafından algılanan ve kendi kendini savunan Yeşiller için önemli olmuştur. Pasifizm, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından büyüyen 1968 kuşağının Almanlar'ı için özel bir yere sâhip olmuştur. Yeşiller için, pasifizm hem Alman târihinde merkezi bir ders hem de dünyadaki-evrendeki yaşam koşullarının bozulmaması için tek umuttur. Bu bağlamda, Yeşiller Partisi'nin 1980 yılında hazırlanan ilk programı “ekolojik ve şiddet içermeyen dış politika” olmuştur (Gülgeç, 2017: 61).

Yeşiller'in Parti Programı, nükleer silahların yarattığı olağanüstü tehlikeleri vurgulamıştır. Atomik silah sistemlerinin ortaya çıkması ile savaş tamamen yeni bir boyuta ulaşmıştır. Tüm dünyayı birçok kez yok etme olasılığı nedeniyle savaşlar, halkların saf cinayeti hâline gelmiş ve genel olarak hayata, insanlığa karşı bir suç oluşturmuştur. Barış siyaseti, her türlü saldırganlığa, iç ve dış militarizme, silahlanma yarışı ve silahlanma çılgınlığına yöneliktir ve insanların barışçıl ve birlikte yaşamaya yöneltmektedir. 1980 yılı programlarında Yeşiller, Federal Cumhuriyet'te hangi toplumun örgütlenmesi ve yeniden yönlendirilmesi gerektiği konusunda ulusal savunmaya karşı şiddet içermeyen bir yaklaşım olan “sosyal savunmayı” önermişlerdir; saldırgan bir dış politika, güç ve kârda artış sağlayacağından daha fazla zorluğa ve yüke neden olacaktır. Bir ulusal savunma biçimi olarak bu âdemi merkezîyetçi, şiddet içermeyen sivil itaatsizlik kavramı, Yeşiller'in şiddete başvurmama taahhüdünün sonuçlarına kavuşmak için ne kadar çaba harcadığını göstermektedir. Yine de, her türlü şiddetin mutlak reddi konusunda, parti içinde hiçbir zaman fikir birliği sağlanamamıştır (Bundestag, 2014).

5.2. Almanya'nın NATO'ya Girişi ve Yaşanan Gelişmeler

Batı Almanya'nın 6 Mayıs 1955'te NATO'ya katılımı, hem Doğu-Batı çatışması hem de Avrupa bütünleşmesi kapsamında gerçekleşmiştir. Federal Almanya için NATO'ya katılım, ülkenin savaş sonrası rehabilitasyonu için önemli bir adım olmuştur. Ayrıca Batı Almanya'nın NATO'ya katılımı, Almanya'ya Soğuk Savaş sırasında Batı Avrupa'nın savunmasında önemli bir rol oynamasının yolunu

açmıştır. Hem NATO hem de Alman Federal Cumhuriyeti 1949 yılında kurulmuştur. 12 üyeden oluşan NATO ilk önce Washington Anlaşması olarak, müttefikler dışındaki, haricî bir düşman tarafından herhangi bir üyeye saldırı durumunda yeterli önlemleri almayı vaat eden bir ittifak anlaşması olarak ortaya çıkmıştır

Bununla birlikte, hem Washington hem de Federal Almanya açısından Almanya'nın NATO'ya katılımı konusunda tereddütler bulunmaktadır. ABD, savaş zamanı kuvvetlerinin geri çekilmesi ve terhis edilmesinden sonra, Almanya'da geride kalan mütevazı askeri varlığı güçlendirmek için Alman insan gücünü kullanmak istemiştir. Ancak ABD'nin bir Alman askeri katkısını dikkate alma konusundaki ihtiyatlı önerileri, Fransa'nın güçlü direnişiyle karşılanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden beş yıl gibi daha kısa bir süre sonra, Fransa'da hiç kimse Almanya'nın yeniden silahlanmasını istememiştir. Öte yandan Demir Perde'nin doğusuna yerleştirilen otuzdan fazla füzedan dolayı, Sovyetler'in hem insan gücü hem de ekipman açısından Batı ordularına göre daha üstün olduğu konusunda endişe duyulmaktaydı (Gerstenmaier ve Özman, 1964: 127-132).

Üç Batılı Güç (ABD, İngiltere ve Fransa), Konrad Adenauer'ın Sovyet tehdidini analiz etmesini kabul etmesine ve Alman silahlı kuvvetlerine duyulan ihtiyacı görmesine rağmen, bunu kendi kamuoylarına açıklamaya cesaret edememişlerdir. Kore'deki durum kötüleştiğinde ve Batı'ya Sovyet saldırısı olasılığı arttığında, Kuzey Atlantik Konseyi Atlantik İttifakı'nı entegre bir savunma örgütüne dönüştürmeye ve Federal Cumhuriyet'in katkıda bulunacağı beklenen askeri yapılar ve güçler kurmaya karar vermiştir. İlk adım olarak, Almanya'daki Üç Batı Gücü'nü temsil eden Müttefik Yüksek Komiserler'den Federal Cumhuriyet'e danışmaları ve Alman muharebe birimlerinin kurulması için çalışmaları istenmiştir. NATO üyeleri aynı zamanda ortak bir Avrupa ordusu için bir Fransız önerisine ilgi duyduklarını, ancak böyle iddialı bir projenin gerçekleşmesinin zaman alacağını kabul etmişlerdir. Eski İngiltere Başbakanı Winston Churchill, Strazburg'da bir konuşma yaparak Fransız Başbakanı René Pleven'e seslenerek, bir Avrupa ordusu kurmak için çağrıda bulunmuştur. 1951 yılında Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda arasında kabul edilen Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) modeli boyunca, 1952 yılında bir Avrupa Savunma Topluluğu (AST) kurulmuştur.

Hükûmetin yurt içinde karşılaştığı tüm eleştirilere rağmen, her iki antlaşmanın da hızlı bir şekilde onaylanması ve ardından uygulanması şartıyla, başarılarından memnun olmak için bir nedeni vardı. Yeniden silahlanma, her ne şekilde olursa olsun, Almanya'da güçlü bir iç muhalefetle karşı karşıya kalmış ve Alman askeri katkısının anayasaya uygunluğu ve “Bensiz!” - “*Ohne Mich!*” adı verilen sesli bir popüler hareketin yaratılması üzerine ateşli bir tartışma başlatmıştır.

İlgili ülkeler ayrıca hızlı bir şekilde yeni bir çözüm bulmak için çalışmaya söz vermişlerdir. İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden ve ABD mevkidaşı John Foster Dulles, çıkmazdan kurtulmanın yolunu aramaya başlamışlardır. Sonuçta İngiltere ve altı Avrupa Savunma Topluluğu ülkesi, Kanada ve ABD Londra'daki bir Dokuz Güç konferansına katılmışlardır. Gündemde üç konu vardır: Bunlar Federal Cumhuriyet'teki işgâlin sona erdirilmesi; 1948 Brüksel Antlaşması'nın gözden geçirilmesi ve Federal Almanya'nın NATO'ya kabul edilmesidir.

Federal Almanya Cumhuriyeti, NATO'ya eşit bir üye olarak kabul edilmekle kalmadı, aynı zamanda Genel Antlaşma'da bir revizyon yapılarak, bazı tartışmalı hükümler ortadan kaldırılmıştır. Batı Almanya'da yabancı birliklerin bulunması, Yabancı Kuvvetler'in Hak ve Yükümlülükleri Sözleşmesi ile (Kuvvet Sözleşmesi) düzenlenmiştir. Ayrıca Federal Cumhuriyet'in herhangi bir atom, biyolojik ve kimyasal silah üretiminden vazgeçme talebi de olumlu karşılanmıştır.

Konrad Adenauer ve Pierre Mendès, Fransa'daki yapılan toplantıda Saar eyaleti için bir Avrupa Tüzüğü oluşturmayı kabul etmişlerdir. Bölge siyasi özerkliğe kavuşacak, ancak ekonomik olarak Fransa ile bağlantılı kalacaktır. Fransa'nın talebi üzerine referandumda Tüzük oylanacaktı. Başkent Paris, kendi lehlerinde olumlu bir oylamadan o kadar emindi ki, oylamanın reddi için önceden hiçbir hüküm öngörmemiştir. Ancak Saar eyaleti halkı bu tüzüğe karşı red oy kullanmış ve böylece Fransa, Saar eyaletinin Federal Cumhuriyet'e katılımını kabul etmeye zorlanmıştır. Bu şekilde, bir geçiş döneminin ardından Saar eyaleti, 1 Ocak 1957'de Almanya'nın NATO'ya katılmasından sonra Federal Cumhuriyet'in toprağı-eyaleti olmuştur. 23 Ekim 1954'te Kuzey Atlantik Konseyi, Federal Cumhuriyet'i NATO örgütüne üye olmaya davet etmiş ve bir gün sonra 12 büyük antlaşma imzalanmıştır. 6 Mayıs 1955'te, onaylama süreci tüm eyaletlerde tamamlandıktan sonra, Federal Almanya

Cumhuriyeti NATO masasında yerini almıştır. Bir gün önce Genel Antlaşma, Kuvvet Konvansiyonu ve Saar eyaleti ile ilgili Avrupa Tüzüğü yürürlüğe girmiştir. Müttefik Yüksek Komiserler işgâl rejiminin feshedileceğini ilân ettiklerinde, işgâl sona ermiştir. Federal Almanya Cumhuriyeti ulus devletler ailesine yeniden katılmıştır. Bu olumlu gelişmeye rağmen NATO’da Alman ordusunun oluşumu yavaş ve hantalı. İki partili bir konsensüs sayesinde yeni ordunun kuruluşu ile ilgili yasaya hızla imza atılmış olsa da, birliklerin geliştirilmesi hem görevlendirilen hem de görevlendirilmeyen memurların eksikliği, kışlaların az oluşu ve gönüllülerin hizmete kaydolma konusundaki prosedürün halledilmesi zaman alacaktı. 1957 yılında ilk Alman askeri birliği NATO’ya atanabilirdi. Ancak Batı Almanya Silahlı Kuvvetleri’nin 1954 yılında planlandığı gibi asla 560.000 askerin oluşturduğu personele ve güce ulaşamamıştır. 1955 yılında çok az sayıda insan, Federal Cumhuriyet’in Avrupa kıtasında en büyük orduyu kuracağını düşünüyordu.

Dengedeki İttifak üyeliği Alman çıkarlarına son derece iyi hizmet etmiştir. NATO, Federal Cumhuriyet’in sorumlu ve önemli bir Avrupa ulusuna dönüşebildiği askeri saldırganlığa karşı hayati bir güvenlik şemsiyesi sağlamıştır. NATO, Almanya’ya güvenlik sağlamanın yanı sıra, diğer müttefiklerin de Almanya’ya karşı kendilerini güvende hissettikleri, hem toplu savunma hem de kolektif güvenlik sunan ve Almanya’yı Batı’ya sıkıca demirleyen ayrımcı olmayan bir çerçeve olarak hizmet etmiştir.

Şansölye Gerhard Schröder NATO’nun yeniden inşasını ve stratejik diyalog kültürünün yeniden kurulmasını teşvik ederek NATO’nun “Artık Transatlantik Ortaklar’ın stratejileri tartıştığı ve koordine ettiği ana mekân” olmadığı gerçeğini ifâde etmiştir. ABD’nin Avrupa’ya olan bağlılığı Almanya çıkarlarına hizmet etmektedir. Başkent Washington’un NATO’yu Asya ve daha büyük Orta Doğu’ya karşı coğrafi olarak yeniden dengelenmesi, Avrupa’dan uzaklaşmasına neden olmuştu. Ancak buna rağmen NATO, Almanya için önem taşıyordu (Howorth, 2009: 4). Alman Yeşiller Partisi ve çevreci ideoloji çerçevesinde yer alan birçok grup Almanya’nın NATO ile ilişkilerinde rahatsız olmuşlardır. Bu ilişkiler özellikle Kosova operasyonunda öne çıkmış ve birçok Yeşil Grup tarafından eleştirilmiştir. Özellikle Yeşil Güvenlik açısından da önemli olan NATO Almanya ilişkileri bu süreçte önemli mesafeler kaydetmiştir.

Yeşiller, 1980'lerde NATO'nun Almanya'da orta menzilli füzeleri yerleştirme planlarına karşı çıkmış, Batı Avrupa çapındaki geniş tabanlı bir barış hareketine katkıda bulunmuştur. Öyle ki 10 Ekim 1981 "Almanya'da târihin akışını değiştiren gün" olarak literatürde yer almıştır. NATO'nun Almanya'da orta menzilli füzeleri yerleştirme planına karşı yaklaşık 1 milyon insan sokaklarda protesto eylemlerine katılmışlardır. Protestolara katılanlar arasında Yeşiller Partisi taraftarlarının yanında milletvekilleri de yer almıştır. Bu protestolar Almanya'da NATO'nun ve ABD'nin eleştirilmesini sağlamıştır. Bu kapsam Yeşiller Partisi'nin gündemindeki konular arasında "NATO'dan çıkmak, Alman ordusunun dağılması, tüm silah ihracatının durdurulması ve silah endüstrisinin sivil ürünlere dönüştürülmesi" gibi konularda yer almıştır (Deutsche Welle, 2009a).

Yeşiller Partisi ve NATO ilişkileri, Kosova Savaşı, 11 Eylül Terör Saldırıları, Afganistan Savaşı ve Irak Savaşı sırasında oldukça çekişmeli geçmiştir (Sedlmayr, 2008: 19). Araştırmanın diğer bölümlerinde bu konular ayrıntılı olarak ele alındığı için bu bölümde yer verilmemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KIRMIZI-YEŞİL KOALİSYON HÜKÛMETİN GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKASI

1. ALMANYA’NIN 1998 GENEL SEÇİMLERİ VE KIRMIZI-YEŞİL HÜKÛMET

Şansölye Helmut Kohl’un görev süresinde 1998 yılı sadece onaltıncı yılı değil, aynı zamanda beşinci kurucu federal seçimlerine girdiği bir yıl olmuştur. Helmut Kohl bir hükûmet lideri olarak uzun bir süre boyunca, hem Almanya’nın birleşmesinin hem de Euro para biriminin öncülüğünü üstlenmiştir. Öte yandan ana muhalefette, kısa süre önce popüler oyların %50’siyle başbakan olarak üçüncü kez yeniden seçilen başka bir deneyimli siyasetçi olan Gerhard Schröder vardı. Birleşmenin Alman ekonomisi üzerindeki yükü ve özellikle de işsizlik oranlarının Almanya için hayli yüksek olması, Gerhard Schröder’i yaklaşan seçim öncesinde alternatif lider durumuna getirmiştir. Almanya’da 27 Eylül 1998’de yapılan genel seçimler sonucunda Sosyal Demokrat Parti ve İttifak 90/Yeşiller Almanya’da ilk merkez sol koalisyon hükûmetini kurmuşlardır. İlk merkez sol federal hükûmet olmasının yanı sıra, bu koalisyonunu önemli kılan diğer bir unsur ise Alman siyasetindeki nesiller arası değişimin gerçekleşmesidir.

Bu dönemde 68 kuşağının Alman siyasetine etkisini anlamak için 1990’ların sonlarında ve 2000’lerin başında “Mağdurların Tartışması” iyi anlaşılmalıdır. Bu tartışmadaki asıl mesele, Almanların kendilerini İkinci Dünya Savaşı’nın kurbanları olarak düşünmeleridir. Almanlar içerisinde savaşın kurbanları olduğuna inananlar, temel olarak üç argümana sâhiptiler: Öncelikle, Sovyetler’in savaştan sonra Almanlar’ın bölgelerini işgâl ettiğine inanıyorlardı. Böylece, kendilerini savaşın kurbanı olarak görüyorlardı. İkincisi, Hamburg veya Dresden gibi şehirlerde savaş sırasındaki müttefiklerin büyük bombardımanları nedeniyle, yalnızca Alman şehirlerinde büyük yıkımlar yaşanmamış, aynı zamanda bu şehirlerde çok sayıda sivil ölmüştür. Üçüncüsü, eski Alman İmparatorluğuna bağlı olan Polonya ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde yaşayan Almanlar için bu savaş ciddi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Zaman zaman, bu tartışma konusundaki kamuoyu eğilimleri

değişkenlik göstermesine rağmen, yine de bu olumsuz algı varlığını korumuştur (Kundnani, 2011a: 281).

Tartışma kuşak perspektifinden görülürse de 1968 nesli için, İkinci Dünya Savaşı'nın kurbanları olarak görülmek tamamen normaldir. Bu normallik anlayışı, Kırmızı-Yeşil hükûmet yıllarındaki Alman dış politikasını etkileme sürecinin ana itici güçlerinden birisi olmuştur.

Eylül 1998'de seçilen Sosyal Demokrat - Yeşil İttifak hükûmetinin liderleri, dış politikanın sürekliliğine benzer bir taahhütte bulundular. Yeşiller Partisi Dışişleri Bakanı Joschka Fischer: "Yeni Alman hükûmetinin dış politikasındaki en önemli değişiklik, hiçbir değişiklik olmamasıdır. Diğer yollar istenen sonuçları vermeyeceğinden, politikamızın ana odak noktası sürekliliktir" demiştir (Veit, 2006: 52-54).

27 Ekim 1998'de Şansölye Gerhard Schröder ve Şansölye Yardımcısı Joschka Fischer tarafından kurulan hükûmet, ilk önceleri dış politika konularına odaklanmamıştır. Ana odak noktası iç politikalar olmuş ve bu yönelimin en önemli kanıtı, SPD ve Yeşiller koalisyon anlaşmasının toplam 51 sayfası içinde, her iki tarafın da dış ilişkiler için sadece 5.5 sayfa tahsis etmiş olmasıdır. Söz konusu bu sayfalarda ana konu ise Almanya'nın mevcut uluslararası ittifaklara olan bağlılığının vurgulanmasıdır.

Görev süresinin başında, yedi yıl sonra, ikinci Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti yasama döneminin sonunda Federal Cumhuriyet'in karşı karşıya olduğu tehdit unsurlarının tamamı ayrıntılı olarak bilinmiyordu. Kırmızı-Yeşil hükûmetin dış işleri ve güvenlik politikasının bir değerlendirmesi için, Gerhard Schröder/Joschka Fischer hükûmetinin yedi yıl sonra sona erdiğinden farklı bir dünyanın başladığı göz ardı edilmemelidir. O zamandan bu yana çok çeşitli yurt dışı misyonlarda yer alarak, güvenlik politikasında meydana gelen değişikliklere katkıda bulunmuş ve anlaşılacağı gibi, uluslararası ilişkilerin diğer belirleyici süreçlerinde de kilit bir rol oynamıştır. Federal Silahlı Kuvvetler "Alman ordusu" - "*Bundeswehr*" askerleriyle Irak savaşına katılmaktan vazgeçmek bile, yalnızca Almanya'nın 2003'ün başında Fransa ile birlikte küresel bir düzenleyici kurum olarak, Birleşmiş Milletler ve

dolayısıyla, aynı zamanda ABD'nin mutlak liderlik iddiasını reddetmiştir (Sedlmayr, 2008: 19).

Almanya'nın geçmişteki davranışlarındaki bu temel kırılmalar, iki partiyi bir araya getiren Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin, özellikle de müdahalesizliği ve hatta pasifizmini savunan Sosyal Demokratlar ve Yeşil Parti'nin görev süreleri sırasında gerçekleşmiştir.

2. ALMANYA'NIN 1989-1998 YILLARI ARASINDAKİ DİŞ POLİTİKASINA GENEL BAKIŞ

Soğuk Savaş olarak adlandırılan iki kutuplu yapının SSCB tarafının dağılmasıyla başlayan süreçte, 9 Kasım 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve 3 Ekim 1990'da Almanya'nın yeniden birleşmesi, Almanya'da birçok gelişmenin yaşanmasına da neden olmuştur. Almanya'nın müttefikleri ve ortakları Almanya'dan beklentilerini artırmaya başlamış ve Almanya'nın daha fazla sorumluluk alarak uluslararası alanda daha aktif olmasını istemişlerdir (Haftendorn, 1996: 91). Aslında, 1990'larda geleneksel dış politika anlayışını sürdürürken, bu yeni beklentileri yerine getirmek, Almanya'nın en büyük dış politika mücadelesi olmuştur. Ancak burada asıl sorun, Alman siyaseti ve kamuoyu bu yeni zorluklara uyum sağlamaya yeterince hazır olup olmadığıdır.

Birleşme ve Soğuk Savaş'ın sona ermesini tâkiben, ilk ciddi zorluk baş göstermeye başlamıştır. Yeniden birleşmeden sadece 3 ay sonra, Irak'ın Kuveyt'i işgâl etmesiyle birlikte 17 Ocak 1991'de koalisyon kuvvetleri tarafından "Çöl Fırtınası Operasyonu" başlatılmıştır (Bigaç, 2020: 8). Bu nedenle, Almanya'nın bu krizle etkili bir şekilde başa çıkmak için yeterli zamana sâhip olmaması çok normaldir. Aslında kriz çıktığında, Şansölye Helmut Kohl ilk anda savaşa katılımı reddetmemiştir. Bununla birlikte, koalisyon ortağı FDP ve Dışişleri Bakanı Hans Dietrich Genscher ile yapılan görüşmelerin ardından Helmut Kohl isteksizliğini sürdürmüştür, çünkü FDP'nin resmi konumu ve Alman anayasasında belirtildiği üzere, Almanya'nın herhangi bir yurt dışı askeri operasyona katılmasına izin verilmemektedir.

Almanya'nın Soğuk Savaş döneminde herhangi bir askeri operasyona katılmasını engelleyen başlıca iki neden vardır: Bunlardan ilki, Almanya'nın Nazi geçmişinden dolayı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra güç kullanma konusundaki isteksizliğidir. Aslında bu yaklaşım NATO ve özellikle de ABD tarafından desteklenmiştir. Ayrıca, herhangi bir Sovyet tehdidine karşı bu dış koruma, Almanya'nın ticâret devleti kimliğini içselleştirmesine neden olmuş ve yerli üretime odaklanma şansı vermiştir. İkinci neden ise, Batı ve Doğu Almanya askerleri arasında dünyanın herhangi bir yerinde yaşanabilecek çatışma korkusudur. Başka bir deyişle, Batı ittifakının askeri operasyonlarında yer alarak Almanya'nın, Doğu Almanya'nın askerlerini de içerebilecek komünist askeri güçlerle sıcak çatışma içerisine girme riskiyle karşı karşıya kalmasıdır (Rudolf, 2020: 9-11).

Bu durum ise, Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'nda yaşadığı olayları hatırlatacak ve kamuoyu faktörünü olumsuz yönde etkileyebilecektir. Körfez Savaşı krizi sırasında açıkça görüleceği üzere, bu iki faktör, Almanya'nın yeniden birleşmesi ve iki kutuplu dünya yapısının sona ermesiyle ortadan kalkmıştır. Buna göre, bu uluslararası yapısal değişimi aynı zamanda Almanya'nın güvenlik ve dış politikalarını yeniden şekillendirme gereğini ortaya çıkarmıştır. Açıkçası Alman hükûmeti bu âcil ihtiyacı zaten kabul etmişti. Ancak, bu temel değişiklikler âniden gerçekleşmemiştir. Yürüttüğü temel strateji anlayışı ile Alman hükûmetleri, yeni dış sistemin ihtiyaçlarına göre Alman dış politikasını uyarlama politikası izlemiş ve Alman karar vericileri dış politika aracı olarak “güç kullanımını” süreç içerisinde benimsemişlerdir. Ancak kısa süre içerisinde dış politikayı dramatik bir şekilde değiştirmek kolay olmamakla birlikte, Alman siyasetçiler bu değişiklikleri adım adım gerçekleştirmeyi tercih etmişlerdir. Almanya'nın 1989-1999 yılları arasında katıldığı askeri operasyonlar, dış askeri harekâtlarda Alman etkinliğinin kademeli olarak ilerlemesi açıkça görülmektedir. Birleşmeden sonra Alman dış politikasının ikinci önemli krizi olan Yugoslavya Savaşı, Körfez Savaşı'ndan sadece altı ay sonra başlamıştır. Bu durum Nisan 1992'den itibaren Bosna Savaşı'nın patlak vermesi ile başlamıştır. O zamanlar, Alman Anayasa Mahkemesi'nin Almanya'nın kuruluşunu oluşturan Kanunu'nun 87a maddesi hakkındaki kararı, Almanya'nın yabancı askeri operasyonlara katılmasının sağlanmasında önemli bir faktör olmuştur. Aslında, Alman Anayasa Mahkemesi'nin Kanunu'nun bu maddesi, “Savunma dışında, silahlı

kuvvetlerin, yalnızca bu kanunun açıkça izin verdiği ölçüde kullanılabileceğini” belirtmiştir. Ancak bu madde, her türlü yoruma açık durumdadır (Hellmann, Baumann ve Wagner, 2006: 55).

Alman politikacılar ise bu maddeyi yabancı askeri operasyonların yasaklanması olarak yorumlamayı tercih etmişlerdir. Bu bağlamda, Anayasa mahkemesinin 12 Temmuz 1994 târîhli kararı temel olarak iki şeyi imâ etmiştir: Birincisi, Almanya ait olduğu topluluğun güvenlik anlaşmalarına imza atmış ise, Alman anayasası ülke dışı askeri harekâtlara katılımı yasaklamamaktadır. İkincisi, katılım kararı için yine de, her durumda Federal Meclis’in onayına ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca anayasa mahkemesinin kararını Alman dış politikası için önemli bir dönüm noktası olmasına rağmen, Almanya’nın Bosna Savaşı sırasında NATO hava gücüne katılmasını engellememiştir (Hellmann, Baumann ve Wagner, 2006: 55-56; Demirtaş-Coşkun, 2008: 350-351). Bununla birlikte, Srebrenica katliamı gibi Bosna Savaşı’ndaki birçok ciddi olay, Almanya’nın bölge dışı operasyon tartışmalarını derinden etkilemiştir. Genel olarak, Alman dış politikası yeniden birleşme döneminden sonra üç önemli değişiklik yaşamıştır: İlk olarak, Alman dış politikasının yeniden oluşma süreci NATO ve Avrupa Birliği odaklı dış politika seçimlerinin dışında başlamıştır. İkincisi, artan bir yeniden örgütlenme eğiliminin aksine, Alman dış politikası Avrupa entegrasyon sürecinde kalmak istemiştir. Ancak bu noktadaki kritik faktör, Almanya’nın Avrupa politikalarını Avrupa Birliği’nin itici gücü olarak belirlemeye istekli olmasıdır. Son olarak, yeniden birleşmesinden sonra, Alman iç politikasının karar verme sürecinde Alman iç meseleleri daha önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Bu nedenle, bir bütün olarak, 1989 sonrası, Alman dış politikasının ihtiyaçlarına yönelik bir dönüşüm süreci olarak görülebilir. Almanya’daki yeni uluslararası sistem ve hükûmet değişikliği ile 1999’da vukü bulan askeri operasyonlara tam katılım Alman dış politikasında tamamen yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur (Hilz, 2009).

Diğer taraftan SSCB parçalanırken, birleşen Almanya için de yeniden bir güç olma fırsatı ortaya çıkmıştır. İki kutuplu sistemin çöküşü, Almanya’ya yeniden bir özgüven kazanma ve târihsel güç politikalarına bir dönüş imkânı vermiştir. Ama yeni aktörün, târihsel hataları tekrarlamayacak şekilde inşa edilmesi önem kazanmaya başlamıştır. Ulus ve onun çıkarları etrafında şekillenen dış politikanın ulusal çıkar

üzerine inşa edildiğini düşünürsek, târihsel geri dönüşleri yaşama ihtimâli bugün bile devam etmektedir. SSCB'nin çöküşü hem bölgesel hem de küresel ölçekte bir güç boşluğu doğurmuş ve Avrupa'da yeni güç arayışlarına imkân sağlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında güç ikilemi yaşayan Almanya, artık bölgesinde batılı müttefiklerinden bağımsız hareket kâbiliyeti olan bir güce dönüşme imkânı elde etmiştir. Ama bunları asgariye indirmek için, Avrupalılık kimliği ve demokrasi gibi kavramları ön plana çıkartılmaya çalışılmıştır (Aksoy, 2018: 42).

3. NATO'NUN GENİŞLEMESİ VE YEŞİLLER'İN POLİTİKALARI

NATO, Birleşmiş Milletler Şartı'nın 51. maddesi uyarınca kurulmuş, bir savunma ittifakıdır. NATO üyesi devletler, Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5. Maddesi bir üye devlete saldırı olması durumunda hep birlikte saldırıya ortak yanıt verme durumundadır. SSCB'nin üye ülkelerden herhangi birine karşı yaptığı/yapacağı tâcizin, saldırının tüm üyelere yapılmış kabul edileceği kolektif savunma anlayışının SSCB'yi böyle bir girişimde bulunmaktan caydıracağı düşüncesiyle 1949'da ABD, Kanada, Belçika, Danimarka, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Norveç, Hollanda, Portekiz ve İngiltere ile kurulmuştur. NATO, 1952'de Türkiye ve Yunanistan'ı da üyeliğe kabul etmiştir. 1955'te Almanya ve 1982'de İspanya'nın üyeliğe kabul edilerek Soğuk Savaş döneminin en geniş sınırlarına sâhip olmuştur (Birsell, 2012: 111).

Soğuk Savaş sonrası şekillenmeye başlayan uluslararası sistemde ABD, dünyanın hegemonu ve tek kutbu olarak ortaya çıkmıştır. Yeni dünya düzeninde ulusal çıkarların maksimize edilmesi doğrultusunda hegemonyasını sürdürmeye çalışan ABD, NATO'yu önemli bir dış politika aracı olarak görüyordu. NATO içindeki müttefik ilişkileri güçlendirmek, ABD dış politikasının önceliklerinden biridir. Bu bağlamda ABD NATO'nun genişleme ve dönüşüm politikasının öncüsü ve destekçisi olmuştur (Purtaş, 2005: 8).

NATO'nun genişlemesi, hem NATO içinde hem de Orta ve Doğu Avrupa'daki ülkeler NATO'ya üyelik ararken, Avrupa'da gelecekteki alternatif güvenlik sistemlerinin uyumları bağlamında kilit bir konudur. Esasen, NATO'nun genişlemesi lehindeki ana argüman askeri olmaktan ziyade siyasadır. 1989

devrimlerinden ve 1991’de Varşova Paktı’nın dağılmasından bu yana, Orta ve Doğu Avrupa’daki birçok kamu görevlisi ve vatandaş, ülkelerinin NATO’ya katılma arzusunu dile getirdiler. Visegrad devletleri -Polonya, Çekoslovakya (şimdi Çek Cumhuriyeti ve Slovakya) ve Macaristan- NATO üyeliği için ciddi şekilde baskı yapan ilk ülkelerdi. Almanya bu ülkelerin NATO’ya katılımlarını desteklemiştir. Çünkü NATO askerlerini eski doğu Almanya sınırına konuşlandırmayacağı sözünü vermiştir. Bu durumda bu ülkelerin NATO’ya katılması, Almanya ve Rusya arasında bir tampon bölge oluşturacaktır (Doğan, 2005: 96).

ABD bu girişime 1993 yılında NATO müttefiklerine Avrupa çapında siyasi ve askeri iş birliğini genişletmek, istikrarı artırmak, barışa yönelik tehditleri azaltmak ve daha güçlü ilişkiler kurmayı amaçlayan “Barış İçin Ortaklık Programı” ile yanıt vermiştir. Soğuk Savaş’ın son bulmasına karşın NATO’nun varlık göstermesi, hatta daha da ileri giderek genişlemesi Neo-Liberal güvenlik yaklaşımının dünya ülkelerince kabul görmesinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Şatana ve Özpek, 2010: 79).

NATO’nun genişlemesi, öncelikle, hiçbir belirti bulunmayan sürpriz bir saldırıya karşı savunmak için değil, gelecekteki olası güvenlik tehditlerine karşı caydırıcı ve belirsizliklere karşı bir sigorta poliçesi olarak önemlidir. Söz konusu olan, Batı’nın son 70 yıldır karşı çıktığı geleneksel Soğuk Savaş tehdidi değil, her an patlak verebilecek iç ve bölgesel istikrarsızlıktır. Eski Yugoslavya, Arnavutluk ve Çeçenya’daki mevcut krizler bu istikrarsızlıkların örnekleridir. NATO genişlemesindeki en önemli fayda, mevcut istikrarın korunmasıdır. İlk olarak, daha büyük ittifaklar daha yetenekli ve istikrarlı olduğu için küresel krizleri önleyecektir. İkinci olarak, yeni üye ülkelerin genel iç güvenliğiyle ilgili olan demokrasilerin iç istikrarı korunmuş olacaktır. Yani NATO, Doğu Avrupa’nın gelişmekte olan ancak kırılgan demokrasilerinde, Batı ülkelerinin güvenliğini artırabilecek özgür siyasi ve ekonomik kurumların konsolidasyonunu güçlendirecektir. NATO’nun genişlemesi, aynı anda hem dış hem de iç istikrarı artıracaktır. NATO, güvenlik şemsiyesini eski komünist ülkeleri de kapsayacak şekilde genişleterek, 70 yıldır Batı Avrupa için yaptığını Doğu Avrupa için de yapmayı ummaktadır (Vogel, 2004: 246-251).

NATO'nun varlığını devam ettirmesi, tüm tartışmalara rağmen doğuda genişleme arzusu, stratejisinde nükleer ve konvansiyonel silah kombinasyonundan vazgeçmemesi, müttefiklerin Rus gücünü kontrol etmek istediğini göstermektedir. Ayrıca ABD askerlerinin hâlâ Avrupa'da olması, NATO'nun Transatlantik ilişkisi'ne vurgu yapılması, birleşik bir Almanya'nın sadece NATO'yla değil, Avrupa'nın önde gelen siyasi ve ekonomik örgütleriyle olan bağları, Avrupa entegrasyon sürecinin hızlanması ve derinleşmesi de gösteriyor ki; Alman gücü konusundaki şüpheler tam anlamıyla kaybolmamıştır (Doğan, 2005: 100-101).

NATO üyeliği için temel koşullar, aday ülkeler tarafından kademeli olarak gerçekleştirilebilmektedir. 1999 yılında üyeliğe kabul edilen Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ı; 2004 yılında Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya, Slovenya; 2009 yılında Arnavutluk ve Hırvatistan; 2017 yılında Karadağ ve nihayet 2020 yılında Kuzey Makedonya tâkip etmiştir. Bununla birlikte, hem bireysel NATO üyeleri hem de Rusya, söz konusu ülkelerin çok hızlı bir şekilde kabul edilmesiyle ilgili çekincelerini dile getirmiştir (Janson, 2002).

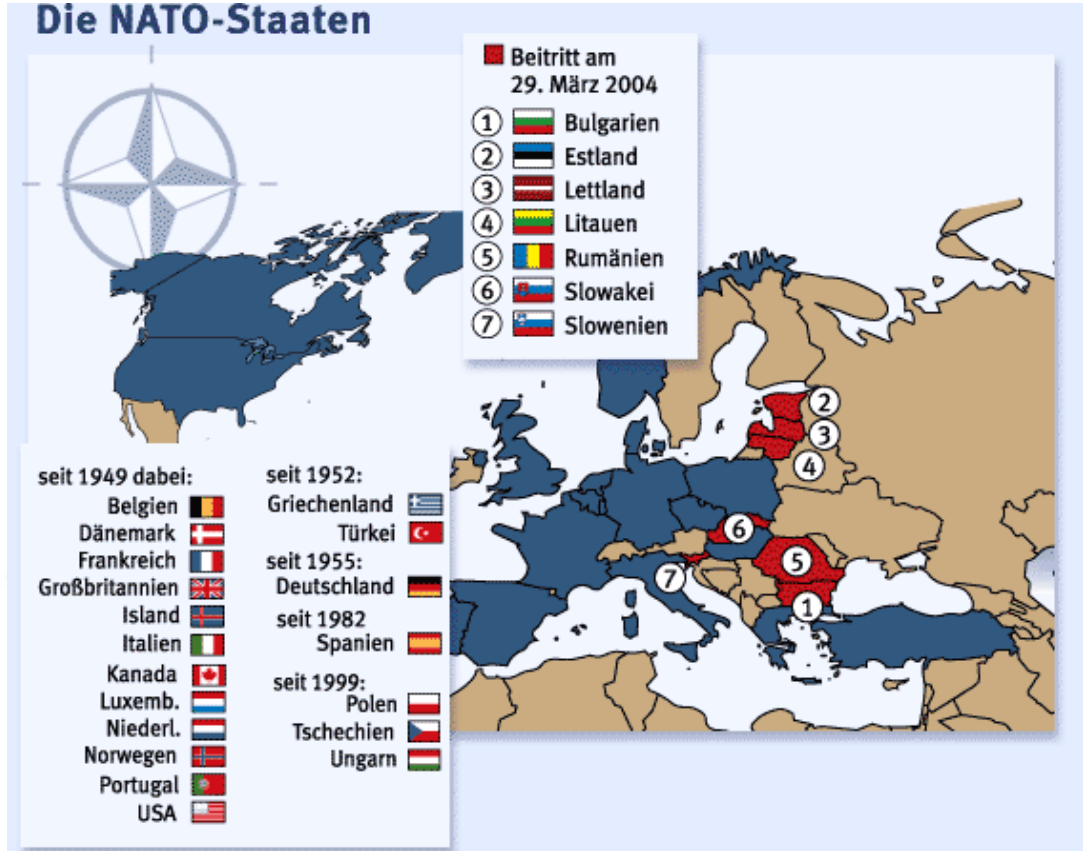
Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti bu genişlemelerde oylamalarda olumlu oy kullanmıştır. 4. NATO genişlemesi Alman parlamentosundan onay aldı. Almanya Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nin Batı savunma ittifakına katılmasını kabul eden dördüncü NATO ülkesi oldu. 621 milletvekilinden toplam 554'ü doğuya doğru genişleme lehine, 37'si aleyhte ve 30'u çekimser oy kullandı. Oylama, Yeşiller Partisi'nin NATO'nun genişlemesi konusundaki iç anlaşmazlığının gölgesinde kaldı. Joschka Fischer ile birlikte, 12 Yeşiller milletvekili genişleme lehine oy kullandı, 25'i çekimser kaldı, 6'sı ise aleyhte oy kullandı. NATO genişlemesi oylaması SPD ile Yeşiller Partisi arasında soğuk rüzgârların esmesine yol açtı. SPD Parlamento Grubu Dış Politika Sözcüsü Karsten Voigt, Federal Meclis seçimlerinden sonra SPD ile Yeşiller arasındaki olası koalisyon görüşmelerinde NATO sorununun “bir pazarlık kozu değil, müzakereler için bir ön koşul” olarak değerlendireleceğinin altını çizdi (Die Welt, 1998).

5. NATO genişlemesine gelindiğinde, koalisyon hükûmetinin benimsemiş olduğu lehte karar 5 Haziran 2003'te Alman parlamentosunda oylandı ve Demokratik Sosyalist Parti'sinin 2 milletvekili dışında tüm milletvekillerin olumlu

oylarıyla parlamentodan geçmeyi başardı. Oylama öncesinde Joscka Fischer yaptığı konuşmada, NATO'nun özellikle ulus inşası bağlamında oynadığı role değinmekteydi. Fischer bu konuşmasıyla NATO'ya Avrupa'nın istikrarı bakımından kurumsal bir işleve sâhip olduğunu ortaya koymaktaydı. SPD milletvekili Marcus Meckel ise, NATO'nun 5. Maddenin işletilmesiyle kendisini gösteren uluslararası terörizmle mücadelede oynadığı role değinmekteydi (Deutscher Bundestag Stenografischer Bericht 48. Sitzung Berlin Donnerstag 5 Juni 2003).

NATO genişlemelerinde kural gereği bir ülke dahi ret oyu verse genişlemelerin kesinlikle kabul olmayacağı gerçeğinden hareketle, Almanya'nın genişlemeler dönemindeki hükûmetlerinin verdiği destek çok önemlidir. Yukarıda bahsedilen genişlemelerden 1999 ve 2004 yılındaki genişlemeler döneminde Kırmızı-Yeşil hükûmet görev başındadır ve Almanya'nın Transatlantikçi Güvenlik Kimliği'ne uygun olarak hareket etmiştir. NATO'nun genişlemesi, Rusya'yı bölgeden izole bir hâle getirebileceği yönündeki dış baskılar, Rusya'da milliyetçiliği artırarak, NATO'nun yeniden bir tehdit olarak algılanabileceğine yol açabileceği ve Varşova Paktı ülkelerini içine alan bir genişleme Rusya'nın eskiden hegemon olduğu alanları ele geçirme çabası olarak Rusya'yı rahatsız etmiştir (Polat, 2017: 55).

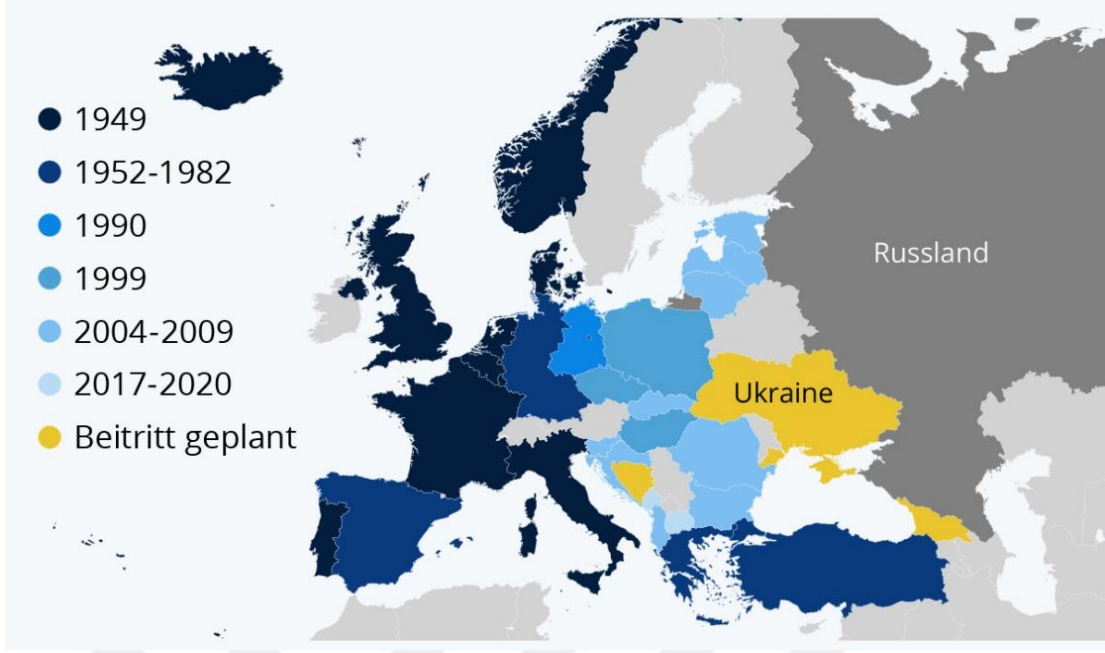
NATO'nun doğuya doğru genişlemesi, savaşın sona ermesinden sonra Almanya'ya savunma güvenliği sağlamıştır. Soğuk Savaş yeniden önemli ölçüde artmıştır. Doğu Avrupa'da eskiden düşman olan ordular artık kurumsal olarak birbirine bağlanmışlardır. Dünyanın en büyük askeri gücü olan ABD'nin dışarıdan gelecek saldırılara karşı koruyucu kalkanı artık sadece Almanya sınırında değil, Belarus ve Ukrayna sınırına da getirilmiştir. Güvenlik bölgesinin bu şekilde genişletilmesinin bedeli, ittifak içindeki karar alma sürecinde Alman ağırlığının görece olarak azalmasına neden olmuştur (Sedlmayr, 2018: 165).

Şekil 2. Kırmızı-Yeşil Hükûmet Dönemi'nde NATO'nun Genişlemesi

Kaynak: Bacia, V.H. (2004). Nicht mehr nur stumme Zuschauer
<https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/nato-erweiterung-nicht-mehr-nur-stumme-zuschauer-1143869/die-nato-staaten-1154529.html> (Erişim târihi: 15/04/2022)

Sonraki süreçte ise NATO'nun genişleme gerekçesi ve kime karşı genişleme, düşmanın kim olduğu yönünde tartışmalar baş göstermiştir. Rusya, NATO'nun eski SSCB coğrafyasına doğru genişlemesinin kendisine yönelik bir tehdit olarak algılamıştır. NATO'nun bu genişlemesinin Rusya dışında küresel güvenlik örgütüne dönüşmenin genişleme boyutu olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Ekşi, 2007: 52).

Şekil 3. Kurulduğu Günden İtibâren NATO’nun Genişlemesi

Kaynak: Janson, M. (2002). Die Geschichte der NATO-Osterweiterung, <https://de.statista.com/infografik/26696/europaeische-laender-nach-jahr-des-eintritts-in-die-nato/> (Erişim târihi: 15/04/2022)

Pek çok kişi NATO’nun Orta ve Doğu Avrupa’daki genişlemesinin akıllıca bir strateji olmadığına, çünkü bunun gerekli olmadığına ve ters etki yaratacağına ve hatta tehlikeli olacağına inanıyordu. Aynı zamanda, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri de yeni durumdan endişeli görünmüyordu. Aday ülkelerdeki iç siyasi muhalefet genişlemeyi etkileyebilmiştir. Bazı siyasi liderler, üyeliğin mâli yüklerinin çok yüksek olacağını düşündükleri ve yabancı birliklerin topraklarına konuşlandırılması ihtimâlden endişe duydukları için bunu protesto etmişlerdir. Örneğin, Macaristan’daki Bağımsız Küçük Çiftçi Partisi, üyeliğin ülkeyi iflasa sürükleyeceğini düşündükleri için NATO’nun genişlemesine karşı çıkmıştır. Ayrıca NATO’nun genişlemesi sadece Batı ve Doğu arasında değil, Orta ve Doğu Avrupa içinde de bölünmeler yaratabilecekti. Bu, NATO için ikincil bir konu olsa da, Rusya’dan başka bazı ülkeler de bundan etkilenecekti. Örneğin Romenler, Macaristan’ın önce üyelik kazanıp ardından Romanya’ya bir daveti engelleyebileceğinden endişe duyabilirlerdi. Kabul edilmeyen ülkelerin cesareti kırılacağından Batı tarafından terk edilmiş hissedebilirlerdi. Sonuç olarak, siyasi

reformlar yavaşlayabilir veya tamamen durabilirdi. Ayrıca, bölgesel ortamın eskisinden daha tehditkâr olduğunu hissedebilirlerdi (Blank, 1998: 71-100).

NATO üyeleri genişleme mâliyetini ödemek zorunda kalacaktı. Orta Avrupa'nın savunmasına hazırlanmak hususunda, o dönemin NATO ülkelerindeki kamuoyunun görüşü olumlu olmayacak ve birçok vergi mükellefi paralarını belirsiz siyasi veya askeri kazanımlar için harcamak istemeyecekti. 16 üye ülke ile bile bir uzlaşmaya varmak çok zor iken, yeni kabul edilen üyelerle bunun daha da zor olacağını ve NATO'nun üye ülkeleri arasındaki uyumunu kaybedeceğini tahmin etmek zor değildi. Genişlemeyi reddeden üyeler ile bunu destekleyenler arasındaki ilişkinin bozulabileceğine dair başka bir tehdit daha mevcuttu (Giegerich, 2012: 45-47).

Askeri açıdan, genişleme NATO'yu zayıflatacaktı. Bu argümanı öne sürenlere göre, tüm NATO gücünün hazırlığı ve uyumu bozulacaktı. O dönemdeki aday devletlerin tümü, yeniden yapılanma içerisinde ve görece zayıf askeri kuruluşlara sâhipti. Mevcut üyeler, kendilerine yöneltilen talepleri güçlkle karşılayabiliyordu ve muhtemelen yeni küçük askeri güçlere sâhip, savunmasız üye devletlerin korunmasıyla ilgili daha kapsamlı sorumlulukları yerine getirmek için askeri güçlerini artırmak istemiyorlardı (Schmidt, 2001: 10-12).

NATO'nun genişlemesi o dönem için kritik bir konu durumundaydı, çünkü Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin liderleri NATO üyeliğine kabul edilmeleri konusunda ısrar ediyorlardı. Genişleme sorunu, Sovyet işgâlinin önceki kurbanları olan Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Macaristan'ın NATO üyeliği istemesi nedeniyle ortaya çıkmıştı. NATO, bu ülkelerin taleplerine bir an önce cevap vermeliydi. Bu tür taleplere verilecek hiçbir yanıt, söz konusu ülkelerde reformu yavaşlatamaz veya durduramazdı. Rus etki alanının bir parçası olarak görülmek istemiyorlardı. Bu nedenle, taleplerinin reddedilmesi, Rusya'nın güvenilirliğini yeniden sağlama umuduyla, onları çevreleyen devletlerle yeni bir ittifak kurmaya veya Rusya ile eski bağları yeniden kurmaya yönlendirebilirdi. Bunun sebebi, topraklarını kendilerinin savunamamasıydı. Örneğin, Polonya için güvenlik seçeneklerinden biri, Polonya'yı çevreleyen küçük ve orta ölçekli devletler arasında bölgesel bir güvenlik sistemi kurmaktır. İttifak, Orta ve Doğu Avrupa'nın güvenliğini

sağlayacaktı. Yeni üyeler, ittifakın güvenlik garantisi ve nükleer şemsiyesi tarafından kapsanacaktı. Aday ülkeler, Rusya ve diğer BDT ülkelerindeki istikrarsızlığı kendi ülkelerinin ulusal güvenliğine yönelik en büyük tehdit olarak görüyorlardı. Rusya askeri yeteneklerinin bir kısmını kaybetmiş olsa da Doğu bölgesinde nüfuz sahibi olmak için yeterli güce sâhip ve hâlâ sadece üyeliğe başvuran ülkeleri değil, dünyanın geri kalanını da ilgilendiren bir nükleer kapasiteye sâhipti. Çeçenistan'daki durum potansiyel Rus tehdidinin mükemmel bir örneğiydi. NATO, böyle bir tehdidi caydırmak için genişlemesinin ne anlama geldiğini kabul ettirmeliydi (Unterseher, 2015: 94-95).

NATO'nun büyümesi, bünyesine yeni üye ülkeler kazandırmasının hem kendi kurumsal yapısını güçlendirmesi, tazelemesi yanısıra; NATO'ya girmek için başvuru yapan devletlerin her bakımdan daha iyi bir duruma ulaşmak için yaptıkları reformları tamamlamaları açısından da onlara hız ve kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca üyelik aşamasındaki bu devletlerin uluslararası alanda yakın veya uzak devletler ile uluslararası ilişkileri geliştirmeleri eskiye göre daha iyi olacaktır. NATO'ya girdikten sonra devletin her alanda olumlu gelişmesi dünyadaki başka devletlere örneklik teşkil edebilir. Uluslararası ortamda devletlerin, halkların birbirleriyle etkileşimi küreselleşmeyle beraber birçok alanda çok arttığından NATO'nun yeni üyeleri daha fazla dikkat çekecektir. Üye olan ülkelerin Batı sistemiyle ve dünyadaki küresel örgütler ile yakınlaşması hız kazanacaktır.

İki Almanya'nın Yeniden Birleşmesi'ne değin “*Die Grünen*” olarak adlandırılan “Yeşiller Partisi”, 1970'lerin sonunda çevreci ve nükleer karşıtı yurttaş hareketlerinden oluşmuştur. Yeşiller Partisi böylece 13 Ocak 1980 târihinde kurulmuştur (Richter, 2018: 236). 1980'lerin ortalarında, çeşitli bölgesel parlamentolara (Baden-Württemberg, Hamburg ve Hessen) ve Federal Meclis'e girdikten sonra, Yeşiller Partisi kendisini bir ikilemle karşı karşıya bulmuştur. Ya yönetmek için kurulu partilerle güçlerini birleştirmeli ya da bazılarının hâyâlini kurduğu “Parti Karşıtı Parti” - “*Antipartei-Partei*” gibi bir ideoloji ve protesto modeline yönelmeliydi (Mor, 2001: 151). Bu entegrasyon bağlamında, pasifizm yoğun bir yıpratıcı tema ve bir güç mücadelesi konusu hâline gelmiştir. Kilit bir damga olarak kalsa da, partinin farklı fraksiyonları (“*Fundis*” olarak adlandırılan “Köktenciler” ve “*Realos*” olarak da adlandırılan “Realistler”) tarafından

kullanılmıştır. Bu, yalnızca uluslararası politika sorunlarının aşırı vurgulanmasıyla değil, aynı zamanda pozisyonların radikalleşmesiyle de sonuçlanmıştır. Bir yandan, federal yönetim organlarında daha iyi temsil edilen partinin en düzen karşıtı bileşenleri, programların hazırlanmasını üstlendi ve başlangıçtaki nükleer pasifist konumu, NATO ve Alman ordusunun reddi birlikte doruk noktasına ulaşan askeri faktörün topyekün bir eleştirisine dönüşmüştür.

Batı Avrupa'daki sol partiler arasında Batı Alman Yeşiller Partisi, Atlantik İttifakı'nın en radikal ve güçlü muhaliflerinden biri olmuştur. Özellikle Yeşiller barış hareketinin siyasi liderliğini üstlendiğinden ve INF anlaşmasına (Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması) karşı direnişi örgütlediğinden, Yeşiller'i yerleşik Batı Alman partilerinden ayıran en önemli konulardan biri NATO'ya karşı uzlaşmaz yaklaşımı olmuştur. Batı Almanya Federal Meclisi'nin Batı Almanya topraklarında yeni füzelerin konuşlandırılmasını kabul etmesinden önce 1983'te kabul edilen "NATO'dan çıkmak zorundayız!" sloganı, NATO'ya yönelik Yeşil politikanın özü olarak kaldı. Ancak, görünüşte açık olan bu pozisyon aldatıcıdır. Gerçekte partinin Batı İttifakı'na yaklaşımı çok daha ikilemli olmuştur. Yeşiller'in bu politikası, kendi parti saflarında çeşitli tartışmalara mâruz kalmış ve üyelerini birçok önemli konuda bölmüştür. Bu tartışmaların bir diğer nedeni de, Sosyal Demokratlarla ittifak kurarak sistemi reforme etmeye çalışan "Realist" bir çizgide olanlarla, "Fundamentalist" muhalifler arasındaki bölünmelerdir. Bu iki akım arasındaki mücadele, savunma ve dış politika da dâhil olmak üzere Yeşil siyasetin tüm ana alanlarını giderek daha fazla etkilemiştir. İkinci neden ise, Almanya'nın NATO'ya üyeliği sorununun salt savunma veya askeri mülahazaların çok ötesine geçmesi gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Batı Almanya'nın tüm siyasi ve kültürel yansımalarıyla Batı'ya entegrasyonu gibi temel konulara, ayrıca Alman egemenliği sorununa ve çözülmemiş ulusal sorunun geleceğine değiniyordu (Tudyka, 1986: 180-183).

Bununla birlikte, NATO ihtilafı sadece Yeşiller Partisi'nin gelecekte alacağı içsel yön ve genel olarak siyasi geleceği açısından değil, aynı zamanda Batı Almanya siyasetinin gelecek yıllardaki yönü için de önemliydi. Neredeyse tartışmanın başlangıcından itibaren iki karşıt görüşte grup ortaya çıkmıştır: Birinci grup, barış hareketinin büyük bir çoğunluğu ve Yeşiller tarafından desteklenen, açık bir şekilde Batı Almanya'nın güvenlik politikasının radikal bir şekilde yeniden

yönlendirilmesini talep etmiştir. Bu durum nihayetinde Batı Almanya'nın NATO'dan çekilmesine yol açacaktır. Çok daha küçük ama yine de parti içinde nüfuz kazanan ikinci bir grup ise, bunun yalnızca Alman milliyetçiliğinin canlanmasına yol açacağı gerekçesiyle NATO'dan çekilmeye karşı çıkmıştır. Yeşiller Partisi'nin NATO üzerindeki konumu ancak kademeli olarak gelişti. Güvenlik meselelerine ilişkin ilk ve en ayrıntılı açıklamalarından biri olan 1981 "Barış Manifestosu" - "*Friedensmanifest*", barış hareketinin Avrupa'da barışa yönelik tehdidin öncelikle blok çatışmasından kaynaklandığına dair akıl yürütme çizgisini büyük ölçüde benimsedi (Harder, 1986: 187). Yeşiller Partisi, amaçlarının "Nükleer silahlardan arınmış askerden arındırılmış bir Avrupa, bağlantısız ve tarafsız bir Avrupa" olduğunu ilân ettiler. Batı Almanya'nın Batı İttifakı'ndaki önemi nedeniyle Federal Cumhuriyet'in NATO'dan kademeli olarak çekilmesinin bloksuz bir Avrupa için gerekli ön koşul olduğunu da eklediler. Benzer şekilde, federal programın hem birinci hem de ikincisinde Avrupa ve Almanya'nın bölünmüşlüğü'nün üstesinden gelmeye yönelik bir ilk adım olarak askeri blokların derhal çözülmesi, tek taraflı silahsızlanma, tüm yabancı birliklerin yabancı topraklardan çekilmesi çağrısında bulundu. Sonraki yıllarda Yeşiller, dikkatlerini bloksuz bir Avrupa vizyonunu gerçekleştirme yolunda önemli bir adım olarak gördükleri tek taraflı silahsızlanmaya kaydırarak programlarını daha somut hâle getirmeye çalıştılar (Richter, 2018: 238).

Tek taraflı silahsızlanma konusundaki tartışmanın bir sonucu olarak Yeşiller, "bağımsız, tek taraflı silahsızlanma" stratejisi çağrısına odaklanan ve Batı Almanya'nın silahsızlanma çağrısının yenilenmesine ve ardından NATO'dan çekilmesine yol açmak üzere yeni bir siyasi strateji başlattı. Tek taraflı silahsızlanma, kaçınılmaz olarak NATO ve özellikle ABD ile bir çatışmaya yol açacağından, Batı Almanya ittifaktan çekilmek zorunda kalacaktı. Ancak daha da önemlisi, Batı Almanya ittifaktan ayrılmak zorunda kalacaktı, çünkü "NATO ile barış mümkün olamaz"dı. NATO'nun yapısal olarak barışı sürdürmekten âciz olduğu iddiası, sonraki yıllarda Parti içi NATO tartışmasının en önemli argümanlarından biri hâline geldi. Parti içinde "köktenciler" - "*Fundis*" ve "Realist" - "*Reolos*" muhalifleri arasındaki sert tartışmalara rağmen, bu argüman, 1987 Federal parlamento seçimlerinde Yeşiller'in resmi duruşu oldu. Parti programında, tek taraflı silahsızlanma stratejisinin silahlanma sarmalını istikrarlı bir şekilde sürdüren

NATO'dan ayrılma olarak anlaşıldığı, söz konusu taleplerin uygulanması hususundaki anlaşmazlıkta Federal Cumhuriyet'in NATO üyeliği tartışıldığı durumda bunun bir sorun oluşturmayacağı ve NATO'nun reforme edilemeyeceği vurgulanmıştır (Beer, 1997: 65-67).

Bu stratejinin savunucuları, Batı Almanya'nın NATO'dan çekilmesinin blok çatışmasının hafifletilmesine önemli ölçüde katkıda bulunacağını ve böylece Avrupa'da savaş olasılığını azaltacağını savundular. Ayrıca, Batı Almanya'nın NATO'dan çekilmesi muhtemelen NATO'nun ve buna karşılık olarak Varşova Paktı'nın ve dolayısıyla bir bütün olarak Avrupa bloğu sisteminin dağılmasına yol açacaktı. Bu, son derece idealist bir dünya görüşüydü. Hem Batı'ya ve özellikle ABD politikalarına karşı derin bir güvensizlik hem de Avrupa'daki askeri ve siyasi statükonun radikal bir şekilde dönüştürülmesine duyulan özlemle karakterize edildi. Yeşil Dünya görüşünün parti destekçilerinin önemli bir kısmı tarafından paylaşıldığını gösteren yeterli kanıt mevcuttur. Anket verileri, 1980'lerin başında, Yeşiller'i desteklediklerini söyleyenlerin kabaca %50'nin, Sovyetler Birliği için bunu söyleyenlere kıyasla, ABD'nin barışı tehdit ettiğine inandığını gösteriyor. Benzer şekilde, Yeşil destekçiler arasında NATO'ya karşı büyüyen bir düş kırıklığı vardı. 1983'te Yeşil seçmenlerin yarısından fazlası NATO'nun Batı Almanya güvenliği için gerekli olduğunu düşünmüş olsa da, 1984'te sadece kabaca dörtte biri NATO'nun barışı garanti edebileceğine inanıyordu. %50'den fazlası tarafsız bir Batı Avrupa görmeyi tercih ederdi. 1986'da Yeşil taraftarların üçte ikisi tarafsız bir Batı Almanya ve Batı Avrupa'yı Avrupa'da barış için en iyi garanti olarak görüyordu (Schregel, 2011: 17-25; Richter, 2018: 247-250).

Tablo 1. Uluslararası İhtilafların Çözümüne Katılım

	BM operasyonları çerçevesinde(%)	NATO üyeleri ile birlikte (%)	Kendi Güvenlik şemsiyesi altında (%)	Bunların dışında kalmalı (%)
Bütün Almanya	31	23	18	41
Batı Almanya	29	25	18	40
Doğu Almanya	34	18	18	44
Hristiyan Demokratlar/Hristiyan Sosyal Birliği	38	35	20	27
Sosyal Demokratlar	32	19	17	44
Hür Demokratlar	44	26	25	23
Yeşiller	18	7	11	70
Sol Liste	22	8	14	60

Kaynak: Canbolat, İbrahim S. (2003). *Almanya ve Dış Politikası: Ulusal Çıkar, Ulusal Birlik, Kamuoyu Tercih Açısından İnceleme*. İstanbul: Alfa Yayınları, s.186.

1991 yılında yapılan bir araştırmada ise Yeşil taraftarların %70'i uluslararası ihtilafların çözümünde Almanya'nın ne BM, ne NATO ne de Avrupa güvenlik şemsiyesi oluşumların altında olmasını istememişler, Almanya'nın bu oluşumların dışında kalmasını istemişlerdir (Bkz. Tablo 1). Ancak yine de Almanların %70'i, Yeşil taraftarların ise %41'i NATO üyeliğini gerekli görmüştür (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2. NATO Üyeliği'nin Gerekliliği

	Toplam %	Batı	Doğu
NATO Üyeliği gereklidir	73	78	54
Hristiyan Demokratlar/Hristiyan Sosyal Birliği	91	93	75
Sosyal Demokratlar	72	75	51
Hür Demokratlar	76	80	59
Yeşiller	41	44	27
Sol Liste	19	22	18
NATO Üyeliği gereksizdir	27	22	45
NATO'da reform gereklidir	16	12	28
NATO'dan ayrılmak gereklidir	11	9	17

Kaynak: Canbolat, İbrahim S. (2003). *Almanya ve Dış Politikası: Ulusal Çıkar, Ulusal Birlik, Kamuoyu Tercih Açısından İnceleme*. İstanbul: Alfa Yayınları, s.175.

Uluslararası alanda barışın korunmasında NATO üyeliğinin birinci derecede caydırıcı etki yapacağı düşüncesi hâkimdir. Bu anlamda sırasıyla ABD ile iyi ilişkiler, Avrupa'da birlik ve uzlaş (AB ortak dış ve güvenlik politikaları) Birleşmiş

Milletler, Rusya ile iyi ilişkiler ve Rusya’da istikrar gibi diğer etkenlerin de devreye girebileceği ifade edilmektedir (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3. Barışın Korunması

Barışın sürekliliğine etkili olan...	Batı Almanya		Doğu Almanya	
	Mart 1995	Haziran 1996	Mart 1995	Haziran 1996
NATO Üyeligi	66	64	41	54
ABD ile iyi ilişkiler	62	57	44	41
Avrupa’da Birlik	59	52	57	55
Birleşmiş Milletler	44	44	37	42
Rusya ile iyi ilişkiler	44	43	40	33
Rusya’da istikrar	40	37	37	37
Doğu Avrupa’da savaşların bitmesi	46	32	55	42
Federal Ordu	36	32	27	28
Bilinmiyor	2	7	6	9

Kaynak: Canbolat, İbrahim S. (2003). *Almanya ve Dış Politikası: Ulusal Çıkar, Ulusal Birlik, Kamuoyu Tercihi Açısından İnceleme*. İstanbul: Alfa Yayınları, s.176.

Ancak burada, NATO ve ABD konusunda Doğu ve Batı Almanya’da birbirinden biraz ayrışan görüşleri farklı bloklarda edinilen yaklaşık 50 yıllık alışkanlığa bağlamak mümkündür. Nitekim bu farklı yaklaşım, Avrupa’daki ABD askeri birliklerinin çekilmesi konusunda da kendini göstermektedir. Batı Almanlar genel olarak ABD Birlikleri’nin çekilmesinden üzüntü duyacaklarını açıklarken, Doğu Almanya’da yaşayanların % 76’ sı (1991) bundan memnun; üzülenlerin oranı sadece %5, ama aradan dört yıl geçtikten sonra görülüyor ki, %76 olan memnunların oranı %48’e inmiş, ABD Birlikleri’nin gitmesine üzülenlerin oranı ise %10’a çıkmıştır (Canbolat, 2003: 175).

1987 federal seçimleri sırasında, Yeşiller nihayet ulusal güvenlik ve Alman siyaseti üzerinde bir uzlaşmaya varmış gibi görünüyordu. Bu pozisyonun özü, tek taraflı silahsızlanma, Doğu Almanya’nın tanınması, Batı Almanya’nın kendi kendini tanıması, NATO’dan çekilme ve bir Avrupa barış düzeninden oluşuyordu. Bu öneriler hâlâ birçok soruyu yanıtsız bıraksa da, en azından partinin kapsamlı bir güvenlik politikası geliştirebileceği sağlam bir temel sağlıyor gibi görünüyordu. Ancak, seçimlerin hemen ardından, Federal Cumhuriyet’in NATO’dan çekilmesi talebi üzerine şiddetli bir çatışma meydana geldi.

Çatışmanın birkaç nedeni vardı: 1987 sonlarında partinin bölünmesine neden olacak kadar Köktenciler ve Realistler arasında yenilenen gerilimler; SPD'nin Yeşiller'in güvenlik konusundaki tutumunu etkilemeye ve nihayetinde tersine çevirmeye yönelik sürekli çabaları; Realistler'in, iki askeri blok arasında süregelen düşmanlığa rağmen NATO ile gerçek bir silahsızlanmanın mümkün olduğunun kanıtı olarak görmedikleri ve köktendincilerin NATO'nun reformun ötesinde olduğu iddiasını yalanlıyor gibi görünen INF anlaşması ve son olarak "tarihçilerin anlaşmazlığının" - "*historikerstreit*" siyasi çöküşü, önde gelen bazı Batı Alman tarihçilerinin Nazi geçmişinin yorumunu gözden geçirme girişimi, ardından CDU'nun sağ kanadının INF anlaşmasına verdiği tepkidir. Bu Antlaşma, Soğuk Savaş sonrası dönemde Avrupa ile Atlantik güvenliğine bir dizi silahların kontrolü anlaşmasının bir parçasıydı. Antlaşma ile NATO'ya olan güven azalmıştır, CDU'nun haklı tepkisi bu yüzdendir. Özellikle bu son iki olay, NATO meselesinin karmaşıklığını göstermiştir. Realistlerin, NATO muhaliflerine özellikle "*fundamentalistler*" ve "eko-sosyalistler" karşı siyasi bir kampanya başlatmaları, özellikle revizyonist konumların ve milliyetçiliğin yeniden ortaya çıkmasına tepki olarak, NATO'dan çekilme talepleriyle revizyonizme ve milliyetçiliğe kapı açmış olmasalar da, NATO'ya katkıda bulunmakla suçlanmışlardır (Harder, 1986: 188; Borowsky vd., 2005: 68).

Yeşiller Partisi'nin çizgisi iki kriz kaynağına vurgu yapmıştır: Bunlar insan hakları ihlalleri ve öncelikle Avrupa ve uluslararası güvenliği baltalama potansiyelleri nedeniyle değerlendirilen nükleer silahlardır. Neticede, nükleer silahların yayılmasını önleme stratejileri, tekliflerinin ikinci ana odak noktasıdır. Sadece nükleer silahları yasaklayan uluslararası bir yasal standardın getirilmesinde, Almanya merkezli ABD nükleer silahlarının geri çekilmesinde ayrıca ikili ve çok taraflı silah kontrol müzakerelerine sözlü destek verilmesinde çok ısrar etmişlerdir (Bolaffi ve Kallscheuer, 1983: 63).

Sonuç olarak, Yeşiller'in güvenlik ve savunma politikası vizyonunun köklü bir değişim geçirdiğini belirtmek önemlidir. Protesto sahnesinden çekilmenin ve savunma ve güvenlik konularının endişeler hiyerarşisinde sıralanmasının ötesinde, parti açıkça ılımlı bir çizgi izlemiştir. Bunu yaparken, aynı zamanda, içsel olarak daralmış olsa da, farklı farklı anlayışlar arasında bir denge kurmaya çalışmıştır.

4. KIRMIZI-YEŞİL KOALİSYON HÜKÛMETİNİN ALMANYA GÜVENLİK POLİTİKALARI

1998 seçimlerinden sonra kurulan Kırmızı-Yeşil koalisyonu, Almanya'nın normalleşme anlayışı ışığında ve 68 kuşağı olarak da bilinen savaş sonrası ilk kuşağın hükûmeti olmuştur. Almanya'nın dış politika tabularıyla yüzleşmeye açık olması, aslında gelecekteki değişimler için önemli bir itici güç olmuştur (Bendiek, 2013: 52-55).

Diğer taraftan Kırmızı-Yeşil hükûmetin göreve geldiği süreçte uluslararası güvenlik politikası gündemine, özellikle Güneydoğu Avrupa (GDA), Afrika ve Latin Amerika'daki iç çatışmalarda hâkim olmuştur. 1998 ile Kırmızı-Yeşil hükûmetin seçilmesi arasında sadece ülke içi değil, devletlerarası çatışmalarda artış kaydetmiştir (Sedlmayr, 2018: 16).

Almanya Şansölyesi Gerhard Schröder ve Dışişleri Bakanı ayrıca Şansölye Yardımcısı Joschka Fischer, yeni dış politika yaklaşımlarını iktidara gelmelerinden sadece birkaç ay sonra test etme şansı bulmuşlardır. Ayrıca Bosna Savaşı'ndan çıkarılan derslerden dolayı dünya kamuoyu, Kosova'daki savaşa daha duyarlı davranmıştır. Bu nedenle, 1999'da NATO liderliğindeki askeri operasyon, uzun süredir devam eden Yugoslavya İç Savaşları'nı bitirmekle kalmamış, aynı zamanda Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden itibaren bir yurt dışı askeri operasyona ilk aktif katılımına tanık olunmuştur (Bendiek, 2013: 52-55). Almanya için geleneksel “kısıtlama kültürünü” terk etmek kolay olmamıştır. Bununla birlikte, özellikle Joschka Fischer'in bu krizde politika oluşturma sürecindeki aktifliği, Kırmızı-Yeşil hükûmetin operasyona katılım kararını mümkün kılmıştır. Daha da önemlisi, askeri bir harekâta aktif katılım tabusunu yıkmak, Almanya'nın normal bir dış politikaya doğru yönelmesinde, siyasi özgürleşmesi için atılan ilk önemli adımdır. Kırmızı-Yeşil hükûmetin ikinci uluslararası krizi ise aslında Kosova Savaşı'ndan hemen sonra gelmiştir (Link, 2015: 289-296).

Kırmızı-Yeşil hükûmetin yaşadığı son büyük uluslararası kriz aslında bir öncekinden tamamen bağımsız değildir. Aksine, ABD ile Almanya arasındaki siyasi gerilim Afganistan Savaşı'ndan önce ortaya çıkmıştır. Ancak, Irak'ın ABD için bir sonraki hedef olduğu anlaşıldığında; Alman karar vericiler, Irak'ta “ABD

öncülüğünde bir maceraya” katılmaya “hayır” demiştir. Halkın muhalefeti ve yaklaşan federal seçimler Almanya’nın “hayır” kararını etkilemiştir, ancak Kırmızı-Yeşil hükûmetin bu kararının arkasındaki asıl neden, nihayet bir bütün olarak Alman ulusal çıkarları tarafından şekillendirilen Almanya’nın kısıtlı dış politika seçimleri olmuştur. Benzer şekilde, Kırmızı-Yeşil hükûmetin uluslararası arenada siyasi etkisini artırmaya yönelik açık gayretleri, genel olarak normal bir dış politikanın kuruluş sürecinin adımları olarak görülecektir (Harnisch, 2011: 224).

Kabul etmek gerekir ki, Almanya, Soğuk Savaş sonrası dünyanın yeni beklentileri ve sorunlarıyla ilk aşamada mücadele etmeye başlamış ancak bu sorunlara karşı ilk ciddi adımlar yeni bir hükûmet tarafından atılmıştır. Almanya’nın dış politikada tarihi geçmişinin yükünden kurtulma anlamında normalleşmiş bir dış politikaya sâhip olmasını içeren süreç, Kosova Savaşı ile başlamış; İkinci Dünya Savaşı’nın bitiminden itibaren ilk askeri harekâta katılma, Afganistan Savaşı ve dış politika söyleminin değişmesiyle devam etmiş; Almanya’nın Irak’a “hayır” kararı ve Alman ulusal çıkarlarına göre dış politikada yeni bir etki alanı yaratmasıyla da sonuçlanmıştır.

5. KOSOVA SAVAŞI (1998-1999) VE TRANSATLANTİK İLİŞKİLER

Kosova, 21. yüzyılın başlarında Sırbistan’a ilhak edildiğinden beri bağımsızlığı için mücadele eden eski Yugoslavya’da özerk bir bölgeydi. Kosova ihtilafının her iki tarafı olan Sırlar ve Kosovalı Arnavutlar’ın da Kosova üzerinde târihi iddiaları mevcuttur. Târihsel iddialar ne olursa olsun, inkâr edilemez gerçek şu ki, 1980’lerin sonlarında Yugoslavya’nın parçalanması ve eski sosyalist ülkelerde komünizmin çöküşü başladığında, Kosovalı Arnavutlar toplam Kosova nüfusunun yaklaşık %90’ını oluşturuyordu. Hem iç hem de uluslararası siyasi durum Kosovalı Arnavutların bağımsızlık davası için uygun hale geldi. Sırbistan’ın milliyetçi lideri Slobodan Miloseviç, Kosova’yı doğrudan kontrol altına almak ve kişisel siyasi gücünü güçlendirmek için 1989’da Kosova’yı özerklikten mahrum etti. Kosovalı Arnavutlar, özerkliğin geri alınmasına şiddetle karşı çıktılar ve bağımsızlık için mücadele ettiler. Zamanın ve fiili durumun değişmesiyle Kosovalı Arnavutların pasif direnişi yerini şiddetli tepkiye bıraktı. 1998’de Miloseviç, silahlı Arnavut direnişine, geniş uluslararası endişeye neden olan bir etnik temizlik kampanyasıyla karşılık

verdi. 1999 yılının Mart ayında, Sırp güçleri ile Arnavutlar arasındaki çatışma, on binlerce insanın Kosova üzerinden şehir ve köyleri yağmalayan Sırp ordusundan evlerinden kaçmasıyla şiddetin zirvesine ulaştı. Bu, sonunda NATO'nun İkinci Dünya Savaşı'ndaki soykırıma benzetilen etnik temizliği sona erdirmek için müdahale etmesine yol açtı. NATO, Sırp ordusunun kamp kurduğu bölgeleri bombalamaya başladıkları bir hava saldırısı başlattı.

NATO müdahalesinin bahanesi, Kosova'nın Sırp saldırganlığı nedeniyle insani bir felâket yaşıyor olmasıydı. Askeri müdahalelerle ilgili sorun, genellikle birden fazla amaca hizmet etmeleridir. Bu hedeflerden biri, birincil olması şart olmamakla birlikte, mevcut insani normlara saygıyı yeniden tesis etmektir. NATO'nun Kosova krizine müdahale etmesinin ana nedenlerinden biri, NATO'nun ellinci yıl dönümünü kutlamaya hazırlanıyor olmasıdır ve bu, İttifak'ın gelecekteki rolüne ilişkin vizyonunu belirlemek için bir fırsat niteliğindedir. Kosova Savaşı'nın temelinde ABD'nin Soğuk Savaş'tan sonra ABD ve NATO'nun kendi çıkarlarını, ideolojik değerlerini ve güvenilirliğini korumakta özgür olduğu yeni bir dünya düzeni kurmaya yönelik küresel stratejisi yatıyor. Savaştan önce NATO güç tehdidini kullandı. Hem Sırp hem de Kosova delegasyonları sözde “siyasi müzakere” için Fransa'nın Rambouillet kentine çağrıldı. Pazarlığa açık olmayan Rambouillet Anlaşmaları, kabul edilmesi devletin egemenliğini kaybetmesi anlamına geleceği için Sırbistan tarafından reddedilmiştir. Açıkça, ABD ve onun müttefikler müzakere ile ilgilenmiyorlardı. Gerçekten istedikleri Miloseviç'ten kurtulmak ve Balkan Yarımadası'nın kontrolünü ele geçirmektir.

NATO güçleri 24 Mayıs 1999'da Yugoslavya'yı bombalama kararı alarak Miloseviç'e gözdağı vermişlerdir. Bombardıman harekâtı, Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloseviç'in Rambouillet Anlaşması'na onay vermesini sağlamak için zorlayıcı bir diplomasi eylemi olarak tasarlanmıştır. Bombalamaların başladığı gün yapılan bir konuşmada Başkan Bill Clinton “Sırp liderlerin Kosova'daki mâsum sivillere karşı kanlı bir saldırıyı bitirmesi için NATO'nun devreye gireceğini” açıklamıştır. Buna rağmen maalesef Sırp güçleri Kosova'da büyük bir etnik temizlik kampanyası yürütmüştür (Çevikbaş, 2011: 20-31).

Voyvodina, Sırbistan ve Kosova'daki hedeflerin bombardıma tâbi tutulması, Kosova'daki çatışmaya hızlı bir diplomatik çözümler üretilmesini sağlamıştır. Bombardıman 1999 yılı Nisan ve Mayıs târihlerine kadar devam ederken, NATO hedeflerini ve stratejilerini yeniden gözden geçirmek ve yönlendirmek zorunda kalmıştır.

Almanya 1970'lerin ve 1980'lerin canlı alternatif toplumsal hareketlerinden kaynaklanan Yeşiller Partisi 1998 genel seçim programında, uluslararası arenada tüm askeri güç kullanımlarının gayrimeşru ve ahlâksız olduğu inancını belirterek, programda “Askeri barış uygulamalarını ve savaş uygulamalarını reddediyoruz” diye fikir beyân etmişlerdir.

Yeşiller, 13 Mayıs 1999'da Bielefeld'de yapılan özel kongrede Kosova Savaşı'nı tartışmaya başlamışlardır. Yeşiller NATO'nun hava harekâtını başarısız olarak nitelendirmiş ve bundan sonra da başarı beklentilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Kongrede kimse NATO bombardımanının Kosova'daki Arnavutlar'ı zulümden korumaya yardımcı olduğunu iddia etmemiştir. Ayrıca, bombardımanlar ile insan hakları ihlallerini durdurma ya da mültecilerin geri dönüşünü sağlama hedefini gerçekleştirme ihtimâlinin olmadığı konusu tartışılmıştır (Fischer, 1999).

Bu gerçekler göz önüne alındığında, kongre delegelerinin çoğunluğu bombardımana geçici olacak şekilde ara verilmesi çağrısında bulunmuşlar, ancak askeri stratejiye yani operasyonlara temel mânâda karşı çıkmamışlardır.

5.1. Almanya'nın Kosova Savaşı'na Katılma Kararındaki Belirleyiciler

“Alman anayasası” - “*Grundgesetz*”, “Alman silahlı kuvvetlerinin“ - “*Bundeswehr*“ yurtdışındaki askeri operasyonlara dâhil olmasına önemli kısıtlamalar getirmektedir. Bu, Soğuk Savaş boyunca Almanya'nın orduyu ihtilaf çözümü ve barışı koruma misyonları için yurtdışına göndermek yerine çoğunlukla mâli katkılar yoluyla “çek defteri diplomasisi“ izlediği anlamına geliyordu (Stahl, 2008: 257-258). Bir anayasal belirsizliği çözen anayasa mahkemesi, 1994 yılında *Bundeswehr*'in bir “parlamento ordusu“ anlayışına uygun olarak, Almanya'nın askeri operasyonlara katılımına ilişkin bir karar verdi. Bundan böyle, tüm büyük askeri konuşlandırmaların, olumlu veya olumsuz oylama için parlamentoya sunulması

gerekiyordu. Nitekim Almanya, diğer demokrasilerle karşılaştırıldığında parlamentonun güvenlik politikasına ilişkin karar vermede en güçlü konuma sâhip olduğu ülkelerden biridir (Mello ve Peters, 2017: 55-57). Bu nedenle, bugüne kadar askeri konuşlandırmalarla ilgili tüm oylar Federal Meclis'ten geçmiştir. Yine de, politika oluşturma mutabakata dayalı doğası, ilgili tarafların tercihlerini yansıtmak için operasyonel kısıtlamaların uygulandığı yetkilerin formüle edilmesinde sıklıkla kendini gösterir.

1990'da, Almanya ile “İlgili Nihai Çözüm Anlaşması’nın - “*Zwei-Plus-Vier-Vertrag*“ onaylanmasından sadece haftalar önce, Saddam Hüseyin’in Irak’ının komşu Kuveyt’i işgal etmesiyle Basra Körfezi Savaşı patlak verdi. Alman hükûmeti için bu, Almanya’nın ABD liderliğindeki çok taraflı bir askeri koalisyona katılım katılmaması, böyle bir katılımın askeri bir rol içermesi gerekip gerekmediği ve en önemlisi, böyle bir katılımın *Grundgesetz*’in anayasal kısıtlamalarına uygun olup olmayacağı sorusunu gündeme getirdi. Sonunda, askeri müdahalenin anayasaya uygunluğundan şüphe duyan Helmut Kohl yönetimindeki muhafazakâr-liberal hükûmet, Japonya ile birlikte operasyonun mâli yükünün yükünü omuzlayarak ancak herhangi bir askeri müdahaleden uzak durarak klasik “çek defteri diplomasisini” seçmiştir.

Almanya’nın birleşmesinden sonraki dış politika krizleri, Yugoslavya’nın veraset savaşlarıyla gündeme geldi Bu kez, Kohl hükûmeti Almanya’nın katılımını önerdi ve Haziran 1995’te *Bundestag*, tartışmalı bir parlamento tartışmasının ardından Bosna Hersek’teki çok uluslu barış gücü UNPROFOR’a katılma lehinde (655 milletvekilinden 386’sı) oy kullandı. Silahlı kuvvetlerin daha aktif bir rolüne yönelik bu politika değişikliğine çeşitli faktörler katkıda bulunmuştur. Merkez sağ partiler, Almanya’nın bir NATO üyesi olarak uluslararası sorumluluğunu ve ittifak yükümlülüklerini vurgularken, merkez sol partiler daha çok insani boyutu ve insan hakları ihlallerini durdurmak için son çare olarak askeri müdahaleyi vurguladılar (Melčić, 1999: 208-211).

UNPROFOR misyonu, İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana Alman askerlerinin ilk silahlı operasyonunu oluştursa ve bu nedenle önemli bir sembolik öneme sâhip olsa da, askeri müdahale uçakla keşif, nakliye ve tıbbi destek işlevleriyle sınırlıydı ve

savaş rolü açıkça dışlandı. Geriye dönüp bakıldığında, UNPROFOR misyonu silahlı kuvvetler için yeni bir rolün yolunu açmıştır. Bu, 1994 yılında Anayasa Mahkemesinin kararından sonra, *Bundeswehr*'in belirli ön koşulların karşılanması halinde çok taraflı askeri operasyonlarda yer almasına olanak tanıyan ilk operasyondur (Mello, 2019: 296-302).

Almanya'nın Mart 1999'da Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nin (FRY) Kosova eyaletinde gerçekleştirdiği "Müttefik Kuvvet Operasyonuna" Almanya'nın dahil olması daha da tartışılmalıydı. Bununla birlikte, siyasi çoğunluk, Kosovalı Arnavutlar'a karşı Sırp güçleri tarafından daha fazla insan hakları ihlali önlemek için, BM Güvenlik Konseyi'nde konuyla ilgili bir kilitlenme olmasına rağmen, Batılı hükûmetlerin devreye girmesi gerektiğini savundu. Özellikle, Kosova Savaşı NATO târihindeki en tartışmalı güç kullanımı olmaya devam etse de, hükûmetin Kosova üzerinde askeri müdahaleye ilişkin önerisi sonunda Federal Meclis'te ezici bir çoğunlukla (580 oydan 500'ü) aldı.

İktidardaki muhafazakâr-liberal koalisyon başlangıçta askeri harekâtı destekleme konusunda tereddütlüydü, ancak sonunda BM yetkisi olmamasına rağmen müdahalenin meşru olduğu şeklindeki NATO pozisyonunu benimsedi. Özellikle, bu pozisyon, Şansölye Schröder yönetimindeki Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti tarafından da benimsendi. Almanya, savaş uçaklarıyla askeri olarak katılmaya karar verdi, ancak kullanımları keşif ve destek uçuşlarıyla sınırlıydı. Doğal olarak, bu, Almanya'nın hala bir "sivil güç" olarak kabul edilip edilmemesi gerektiği veya ülkenin düzenli bir orta güç haline gelmek için bir "normalleşme" sürecinden geçip geçmediği sorusunu gündeme getirdi (Mauß, 2007: 73-78).

Savaşın üzerinden geçen 10 yıl sonra yapılan bir değerlendirmede dönemin önemli siyasetçileri SDP milletvekili Uta Zapf, bir savaşa taraf olmanın kendileri açısından zor ve acı olduğunu ancak NATO katılımının gereklilik olduğunu belirtmiştir. Yeşiller Partisi milletvekili Winfried Nachtwei ise dönemin koşulları altında alınabilecek en doğru karar olduğunu belirtmekte, ancak bu kararın örnek teşkil etmemesi gerektiğini açıklamıştır. Sol Parti grubunda yer alan Wolfgang Neskovic ise Kosova'ya NATO müdahalesinin uluslararası hukuk açısından doğru olmadığını, İttifak'a üye herhangi bir ülkeye saldırı olmadığı için NATO'nun

statüsünün de ihlal edildiği görüşünü de ildir. Hristiyan Demokrat Partili siyasetçi Ruprecht Polenz ise NATO müdahalesinin tamamıyla meşru olduğı görüşünü ifade ederek Kosova müdahalesinin uluslararası hukuka yeni açılımlar getirdiğini belirtmiştir (Deutsche Welle, 2009b).

5.2. Kosova Savaşı'nın Alman Dış Politikasına ve Transatlantik İlişkilere Etkileri

Kosova Savaşı, eski ortak bir Avrupa güvenlik politikası vizyonuna yeni bir ivme kazandırdığını söylemek yanlış olmaz. Kosova Savaşı'nın ardından, ancak daha güçlü bir Avrupa'nın Washington üzerinde söz sahibi olacağı yargısı Almanya'da ciddi bir desteğe sahip oldu..

1991'de Hanns Maull, Almanya'yı yeni bir "sivil güç" markasının önde gelen örneği olarak tanımladı ve Berlin 1999 baharında NATO'nun Kosova savaşına katıldıktan sonra bile analize bağlı kaldı (Harnisch, 2000: 1-5). Bu zamana geçen sürede, durum biraz daha zordu. Alman kuvvetleri, BM yetkisi olmadan ve bir "Kızıl-Yeşil" koalisyonunun hüküm sürdüğü bir dönemde, egemen bir devlete karşı saldırgan askeri operasyonlara yeni katılmıştı. Yine de Maull temelde haklıydı, Kosova Savaşı açıkça Alman siyaseti için bir dönüm noktası olmasına rağmen, Alman katılımı yeni iddialı, çok daha az askerileştirilmiş bir dış politikanın habercisi değildi.

Kosova'ya yaklaşım, aslında Almanya'nın 1945'ten sonraki siyasi-askeri kültürünün ana özellikleriyle, özellikle de güçlü çok taraflı yönelimiyle tutarlıydı.44 Alman askeri katılımı iddialılıktan değil çaresizlikten doğmuştur. Berlin, NATO'nun zorlayıcı diplomasisinin başarısızlığının sorumluluğunu üstlenmek istememiştir. Dahası, ABD'nin inandırıcı bir askeri tehdide rıza göstermesi yönündeki baskısı, yerel seçkinler topluluğunun buna oldukça duyarlı olduğu bir zamanda gelmiştir. 1998 sonbaharında, güçlü bir insan hakları taahhüdüne sâhip olan ve yeni seçilen Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti, bir "Alman Özel Yolu" - "Sonderweg" izleyeceği izleniminden kaçınmaya hevesliydi. Özellikle Şansölye Schröder, şansölyeliğini Almanya'nın güvenilirmezliği suçlamalarıyla lekelemek istemedi. Zorlayıcı diplomasiinin nihayetinde savaş anlamına geldiği anlaşıldığında, Alman politika

yapıcılar sınırlı askeri saldırılara katılmaktan başka bir alternatif görmediler ve NATO'nun birkaç günlük hava saldırılarından sonra Yugoslav liderliğinin NATO'nun taleplerine boyun eğeceğine dair temel varsayımını paylaştılar.

Katılım, Federal Cumhuriyet'in geleneksel olarak nüfuzunu kullandığı çok taraflı çerçeveyi korumanın da ön koşulu olarak görülüyordu. Dahası, Kosova ihtilafının “insani” doğası, Almanya'nın ABD liderliğini tâkip etmesini kolaylaştırdı ve sınırlı bir askeri müdahale için halk desteğinin sağlanmasına yardımcı oldu. Kosova ihtilafının bölgesel istikrar üzerindeki daha geniş etkileri ve Kosova'dan gelen mülteci akını, Alman ulusal çıkarlarının daha az fedakâr bir versiyonunu etkilemiştir, ancak hâkim olan algı, askeri güç kullanımının insani bir felaketi önlemek için son çare olduğu yönündeydi. Siyasi açıdan, Alman askeri kuvvetlerinin katılımı işe yaramıştır. Müttefikleriyle dayanışma, Berlin'e Balkanlar'ın geleceği için fikirler ileri sürmede daha fazla güvenilirlik kazandırdı. Alman hükûmeti, Avrupa Konseyi başkanlığını kullanarak, Balkan istikrarı ve entegrasyonu için Marshall Planı tarzı, uzun vâdeli bir vizyon için destek topladı. Dahası, Miloseviç üzerindeki askeri baskıya olan sarsılmaz desteği, Rusya ve BM'yi içeren diplomasi yoluyla savaşı sona erdirme çabalarında önemli bir Alman rolüyle birleşti. Washington ve Berlin arasında yüksek derecede karşılıklı güven ile Almanlar, Miloseviç'i taviz vermeye ikna etmek amacıyla Batı'nın müzakere pozisyonuna biraz esneklik kazandırılmasına yardımcı oldu. Savaşın müzakere edilmiş bir şekilde sona erdirilmesi için “Fischer Planı” aracılığıyla, Alman dış politika yapıcılar hassas bir dengeleme eylemi izliyorlardı: Almanya'nın bir *Sonderweg*'den aşağı yürüyeceği izleniminden kaçınırken aynı zamanda ABD'den bir miktar bağımsızlık elde etmek. Sonunda, Alman politika yapıcılar başarı iddiasında bulunabilirdi: Belgrad, NATO ve Almanya en zor kararlar, Kosova'yı kara kuvvetleriyle işgal edip etmemeye karşı karşıya kalmadan kısa bir süre önce “Petersberg Barış Planı'nı” kabul etti. Bu başarılarla rağmen, Kosova çatışması, Berlin'de ABD'nin baskın rolü ve ABD tarzı zorlayıcı diplomasinin askeri tırmanış dışındaki seçenekleri engelleme şekli hakkında bir huzursuzluk kalıntısı bıraktı. BM yetkisi olmaksızın askeri harekâta rıza göstermenin “günahı”, özellikle Sosyal Demokratlar ve Yeşiller arasında can sıkıcı bir hatıra olarak kalmıştır.

6. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NE 11 EYLÜL'DE YAPILAN TERÖR SALDIRILARI VE TRANSATLANTİK İLİŞKİLER

Transatlantik ilişkilerinin özdeşleştiği dinamikler, yeni bin yılın başlamasıyla küreselleşmenin etkisiyle değişimden geçmiştir. Bunun yanı sıra, 11 Eylül saldırıları örgütün gelişmekte olan küresel siyasette oynayacağı yeni bir misyona soyunması bakımından yeni fırsatlar anlamına gelmiştir. İttifak Şartı'nın en can alıcı maddesi olan 5. madde ilk kez 12 Eylül 2001'de işlerlik kazandırılmıştır. NATO'yu savaş için seferber etti ve üyeler, Afganistan'da ABD liderliğindeki operasyonları arkasında yer aldılar.

Transatlantik ortaklığı yeniden tanımlayan bir diğer önemli gelişme, ABD'nin ulusal güvenlik çıkarları tanımındaki ve dış politikalarını algılama ve yorumlama biçimlerindeki değişikliklerdi. Afganistan'da terörizme karşı savaşa Avrupa içinden verilen ilk destek döneminden sonra, 2003 Irak işgâli Avrupa'yı ikiye bölmüştür. ABD'nin en büyük müttefikleri Almanya ve Fransa işgâli desteklemediler ve bunun ABD tek taraflılığının bir örneği olduğunu iddia ettiler. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Fransa ve Almanya'yı "Eski Avrupa" olarak nitelendirmiş ve NATO'nun ağırlık merkezinin doğuya doğru kaydığını ifâde etmiştir (Rupp, 2006: 181-184). ABD'deki muhafazakârlar, "ABD'lilerin ve Avrupalılar'ın ortak bir dünya görüşüne sâhip olduklarını, hatta aynı dünyayı işgâl ettiklerini iddia etmeyi bırakmalıyız" uyarısında bulundu. Bu, Transatlantik ittifak içinde derin çatlaklar yarattı, çünkü Avrupa bu tür açıklamaların yanlış olduğunu hissetti. ABD'nin tek taraflılığını vurgulamıştır.

2002'de Başkan Bush, yönetiminin Ulusal Güvenlik Stratejisini (NNS-02) yayınladı. ABD'nin, "tehdidi sınırlarına ulaşmadan önce belirleyip yok ederek ABD'yi, ABD halkını ve çıkarlarımızı yurtiçinde ve yurtdışında savunarak terör ağlarını bozacağını ve yok edeceğini" belirtti. Sınırlama ve caydırıcılık fikirleri yeni çağ için miadını doldurmuş olarak adlandırıldı ve bunun karşılığında, haydut devletler ABD'ye sözde kitle imha silahları ile baskı yapmadan veya saldırmadan önce onlara karşı harekete geçilmesini teklif etti. Gelecekteki ABD askeri eylemlerini "bir sağduyu ve kendini savunma meselesi olarak" ilân etti. NSS-02'de "Önleyici Eylemler'e" yapılan vurgu, Transatlantik İttifakı içinde destek görmedi.

Transatlantik İttifakı içindeki görüş ayrılıkları uç noktalardaydı, ayrıca ne NATO ne de Avrupa Birliği sırasıyla Washington’ın 2002’de savunduğu teröre karşı küresel savaşa katılmaya hazır ve istekli olduğu söylenemezdi.

6.1. Almanya’nın Terörle Mücadele Savaşına Katılmasındaki Temel Belirleyiciler

Hükûmetin ana ilkelerine ve şansölyenin kararı ile Kırmızı-Yeşil hükûmet koalisyon kuvvetine katılmaya karar vermiştir. Bununla birlikte, Kosova krizinde yaşandığı gibi yabancı bir askeri operasyona katılmak da Kırmızı-Yeşil hükûmet için kolay bir karar değildir. Benzer şekilde, Kırmızı-Yeşil hükûmetin terörizm kararındaki küresel savaşa katılmaları için göz önünde bulundurması gereken iç ve dış faktörler vardır. Asıl sorun ABD ile Almanya arasındaki terör anlayışı ve mücadele yöntemindeki farklılıktır. Daha önce de bahsedildiği gibi, Gerhard Schröder, Kırmızı-Yeşil hükûmetin terörle mücadeleyi nasıl gördüğünü ifade ettiği konuşmasında, bu konuyu çok açık bir şekilde belirtmiştir. Öte yandan, ABD’nin bu konudaki yaklaşımı, Almanya’nın Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Joschka Fischer’in 19 Eylül 2001’de ABD’yi ziyaret ettiğinde ve meslektaşı Colin Powell ile bir araya gelmesiyle daha da anlaşılır hâle gelmiştir. Joschka Fischer, ABD halkının bütünüyle cihatçı terörizme karşı tamamen askeri yollarla savaşımaya ikna olduğunu idrak etmiştir.

Her ne kadar Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti, ABD’nin Afganistan’daki bir savaşla durmayacağına ikna olmuş olsa da, Başkan George Walker Bush (Oğul Bush) 11 Eylül Terör Saldırıları’ndan 3 ay sonra 2002’de Birleşmiş Milletler’de yaptığı “şer eksen” konuşmasında ABD’nin görüşünü netleştirmiştir. Başkan Bush bu konuşmasında Kuzey Kore, İran ve Irak’ı doğrudan küresel terörizmi destekleyen rejimler olarak zikretmiştir. Başkan Bush, bu konuşmayla her durumda ABD’nin küresel terörizme karşı savaşmasını ve Afganistan’daki savaşla sınırlı kalmamasını hedeflemiştir. Ayrıca, bu ülkeleri açık olarak açıkça tehdit etmiştir. Böylece ABD ve Almanya’nın terörle mücadele konusundaki anlayışları arasındaki fark da iyice belirginleşmiştir (Bush, 2002).

İkincisi, uzun bir süre boyunca Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin açık görevi, herhangi bir uluslararası askeri harekâta katılmak için temel koşullardan biri

olarak görülmüştür. Bu nedenle, bu krizde, Almanya'nın katılım kararını olumlu yönde etkileyen önemli bir dış faktör olmuştur. Aslında, bu sorun Kosova davasında çok yoğun bir şekilde tartışılmış, çünkü Rusya Kosova'ya uluslararası bir müdahaleyi veto etmiş ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı kabul etmemiştir. Sonuçta, Almanya NATO komutasındaki ilk askeri operasyona katılmıştır. Bununla birlikte, bu durum için, Birleşmiş Milletler hızlı ve etkili bir şekilde çalışmıştır. 11 Eylül Terör Saldırıları'ndan sadece bir gün sonra, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi oy birliğiyle 1368 sayılı kararı kabul etmiş ve ABD'deki terörist saldırıları kınamıştır. ABD'nin ilk askeri harekâtı olan "Özgürlüğü Sürdürme Operasyonu" Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin kararı olmadan başlamıştır (United Nations Digital Library, 2001). Daha sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, uluslararası güvenliğe-teröre karşı mücadeleye ve Afganistan'daki duruma yönelik küresel tehditler hakkında beş karar almıştır. Bunlar arasında, 1386 sayılı karar özellikle önemlidir, çünkü ISAF'a Afgan hükûmetine müdahale etmeye ve Kâbil ve çevresindeki alanlarda güvenlik sağlamalarına resmi olarak izin vermiştir (United Nations Security Council Resolution 1386, 2001). Almanya açısından, açık bir uluslararası görev, Güvenlik Konseyi'ndeki oy birliği ve uluslararası dayanışma fikri, Alman dış politikasının önemli unsurlarıdır ve Gerhard Schröder'in terörle mücadele ilkeleriyle de uyumludur.

Üçüncüsü, Gerhard Schröder, 11 Eylül Terör Saldırıları'ndan hemen sonra sınırsız dayanışma ilân etse bile, Almanya'nın ABD'nin herhangi bir askeri macerasının bir parçası olmaması gerektiğine inanıyordu. Almanya Başbakanı için bunlar mantıklı endişelerdi. İlk kaygılardan başlayarak, çok sayıda Müslüman azınlık ile birlikte, bir bütün olarak İslam'a karşı görünen bir askeri operasyonu desteklemek Alman toplumunda bazı iç sorunlar yaratabilirdi. Bu nedenle, Gerhard Schröder bu tür bir olumsuz algıyı, küresel teröre karşı savaşta vermemek konusunda dikkatli davranmıştır (Link, 2004: 3-8).

Ayrıca, Gerhard Schröder terörizmin kökeninin toplum, kültür veya ekonomi gibi farklı unsurlar üzerinde olduğuna da inanıyordu. Bu nedenle, Gerhard Schröder'e göre, bu unsurlara karşı savaşmamak ve sadece askeri araçlara odaklanmak, terörizmle mücadelede kesinlikle yanlış bir yoldur.

Son bir endişe kaynağı olarak, Almanya'nın terörle meşru mücadelesine tam destek verdiğini vurgulayarak, Almanya'nın ABD'nin yönlendirdiği bir maceraya katılmamasını sağlamıştır.

Bu konuda, 19 Eylül 1999 tarihinde, “Bielefeld şehrindeki özel-olağanüstü düzenlenen parti toplantısındaki” - “*Joschka Fischer auf dem Kosovo-Sonderparteitag in Bielefeld 1999*” önemli konuşmasında, Şansölye Yardımcısı Joschka Fischer ABD'den Irak rejimine yönelik askeri saldırı öngörüsü ile geldikten hemen sonra yaptığı açıklamada: “Biz Almanlar ve Avrupalılar olarak, tüm mevcut araçları kullanarak ABD'ye sınırsız dayanışmamızı göstermek istiyoruz. Altını çizirim, Almanya askeri olarak da risk almaya hazır, ancak maceralara katılmaya hazır değildir”(Youtube,1999). Bu açıklama hem ABD için bir uyarıydı hem de bu savaşın daha ötesine geçebileceğine dair bir korkunun göstergesiydi. Buna ek olarak bu açıklama, Alman ve ABD hükûmetleri arasındaki Irak krizine olan yaklaşımın farklı olduğunun bir başka işareti olarak kabul edilebilir. Gerhard Schröder'in kişisel kaygılarının yanı sıra, Almanya'nın Afgan Savaşı kararını şekillendiren son faktör ise Almanya'nın iç politikaları olmuştur.

Aslında, kriz ilk çıktığında ve askeri operasyon masanın üstüne geldiğinde, şaşırtıcı bir şekilde Kosova krizinde olduğu gibi politik tartışma başlamıştır. Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS), Alman askeri harekâtına karşı olan ve ABD'nin terörle mücadelesini açıkça kınayan tek parti olmuştur. Benzer şekilde, hükûmet partileri (SPD ve Yeşiller) Alman ordusu için tehlikeli ve bilinmeyen bir coğrafyadaki askeri operasyonlarla ilgilenmemişlerdir.

Aynı zamanda, Körfez Savaşı sırasında olduğu gibi askeri eylemlere karşı ağır ve kategorik muhalefetin artık bir olağan durum olmadığı da vurgulanmıştır. Ayrıca hükûmet partilerinin birçok milletvekili gibi, asıl kaygı bu askeri operasyonun Afganistan'dan Irak'a taşınması ve büyük bir savaş hâline gelmesidir. Öte yandan, muhafazakâr medya için, Almanya artık târihsel sınırlamalarına göre hareket etmemeli ve kendinden emin bir dış politika izlemelidir. Dolayısıyla, Gerhard Schröder ve dolayısıyla da hükûmet omuzlarında hem kamusal hem de politik olarak büyük bir baskıyı hissetmişlerdir. Ayrıca sadece kendi partisinden ve toplumdan bu

dava için destek almak değil, aynı zamanda uzun vâdede yönetimdeki hükûmete güven vermek için bir çözüm aramışlardır (Brummer, K & Fröhlich, 2011:20-21).

Almanya'nın 11 Eylül Terör Saldırıları sonrasında, NATO destekçisi olarak, faaliyetlerine devam etmesinin en önemli basamağının, Soğuk Savaş süreci ile belirginleştiği görülmektedir. Ancak bu terör saldırılarının hükûmet üzerindeki belirleyicilikleri arasında birtakım gelişme dinamikleri görülmektedir. Özellikle de Almanya'nın dış politikasında Avrupa ve Transatlantik Ortaklıklar, barış sağlayıcı çabaları ve küreselleşmeyi de yöneten unsurlar şeklinde gözetilmiştir. Almanya, savunma ve güvenlik politikalarında, iki güçlü politik-kültürel gelenek çerçevesinde çalışmalar geliştirmiştir. Bunlar ise anti-militarizm ve çok ulusluluk çerçevesinde belirtilebilmektedir. Alman anti-militarizmi, Almanya'nın bir daha savaşa girmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Bundan dolayı da Alman toplumunda askeri güçlerin kullanımları konusunda yaygın şüpheler yaşanmıştır. Almanya'nın "sivil güç" adı altında barışçıl düzeydeki çatışma çözümleri konusuna ilişkin özel bir görevinin olduğu algısı vardır. Almanya'nın çok ulusluluğa olan bağlılığı, ülkenin komşularına ve ortaklarına hiçbir şekilde uzaklaşmaması konusunu kararlılıkla sürdürmüştür. Bu açıdan gelenek ise özellikle de Avrupa Birliği ilişkilerinde, NATO ve Birleşmiş Milletler'e olan bağlılıklarıyla ölçümlenebilmektedir (Büyükbay, 2017: 20-21).

6.2. Almanya'nın Terörle Mücadele Savaşına Destek Kararı ve Sonrasındaki Olaylar

Bu şartlar altında Alman parlamentosu, Federal Hükûmet'e 16 Kasım 2001'de, ABD'ye yönelik terör saldırılarına ortak tepki verilmesine destek olarak, Alman silahlı kuvvetlerinin konuşlandırılması için oy kullanma kararı almıştır. Gizli oylama sonucu 336 evet oyu çıkmıştır. Bu sonuç aslında mutlak çoğunluk için gerekli oy sayısına (335 oy) yalnızca bir oyla ulaşılması anlamına gelmektedir. 2001'de parlamentodaki Yeşil Partililer'in Afganistan'a yapılan askeri operasyona hükûmetin asker gönderme planını desteklememeleri, koalisyonda büyük bir krize yol açmıştır. Bunun üzerine Gerhard Schröder güvenoyu oylamasına başvurmuştur. Ancak Gerhard Schröder güvenoyu almayı başarabilmiştir.

Bununla ilgili olarak, 22 Aralık'ta Alman parlamentosu, Afganistan'daki ISAF komutasındaki 1200 Alman askerinin görev almasını 35 ret oyuna karşın 538

evet oyuyla onaylamıştır (NTV, 2001). Ayrıca bu sefer görev süresi meclis kararına göre, net bir çoğunluğa sâhip olmuş ve bu sayede Alman askeri kuvvetleri İkinci Dünya Savaşı'nın sonra yani Ocak 2002'nin başlarında, NATO'nun bölge dışı görevinde ilk kez görev almıştır. Açıkça görülüyor ki Kırmızı-Yeşil hükûmet, özellikle Gerhard Schröder, hem hükûmeti hem de Almanya'nın dış politikası için bu büyük siyasi krize, riskli ama etkili bir çözüm bulmuştur. Bu krizin üstesinden gelmek için bütün siyasi kariyerini riske atmıştır. Bununla birlikte, Kosova krizinde görüldüğü gibi, askeri operasyon görevini almak, Alman hükûmetini tam olarak tatmin etmemiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi Gerhard Schröder'in hem askeri, hem de sosyo-kültürel ve ekonomik araçlardan oluşan terörle mücadele vizyonu bu anlamda, ABD'nin Afganistan'a yönelik devam eden hava saldırılarıyla Kalıcı Özgürlük Operasyonu'nu başlatırken, Almanya bu girişimi siyasi anlamda da başlatmıştır. Öyle ki, Afganistan'ın geleceği için en önemli siyasi toplantılardan biri, Alman hükûmetinin büyük çabalarıyla Bonn yakınlarındaki Petersberg'te yapılmıştır.

Petersberg Konferansı'nda Taliban grubu dışında Afganistan'ın farklı siyasi ve etnik gruplar bir araya gelmiştir. Konferans 27 Kasım - 5 Aralık 2001 târihleri arasında gerçekleşmiş ve Joschka Fischer, Afganistan'ın geleceği hakkında bir uzlaşmaya varmak için çok önemli bir rol oynamıştır. Konferansın sonunda, "Katılımcı Devlet Kurumlarının Yeniden Kurulmasını Bekleyen Afganistan'da, Hükûmler Düzenleme Anlaşması" konferans katılımcıları tarafından resmi olarak imzalanmış ve gelecekteki Afganistan devletinin yönetiminin temel ilkeleri belirlenmiştir.

ISAF'ın oluşturulması, bahsedilen Bonn Anlaşması ile tasarlanırken, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1386 sayılı kararından sonra 20 Aralık'ta kurulmuştur. Alman karar vericiler için, bu konferans ISAF'ın kurulmasının ardından çok önemliydi, çünkü genellikle Sürdürülen Özgürlük Operasyonu'nu ve Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü misyonunu iki farklı kurum ve anlayışın yansıması olarak ayırt etmeye meyilliydiler. Bu farklılaşmanın ilk nedeni tam olarak meşruiyet meselesidir. Bu durumda ISAF, Güvenlik Konseyi kararıyla açık bir şekilde kurulurken, sürdürülen Özgürlük Operasyonu aslında gönüllü ülkelerden

oluşan ve tesisi açıkça tanımlayan herhangi bir Güvenlik Konseyi kararına sâhip olmayan, ABD'nin ortak bir eylemiydi. ABD yönetimi bu operasyonu BM Şartı ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1368 ve 1373 sayılı kararlarının, öz savunma tanımı altında yürütmüştür. Bu dayanaklarda, operasyon aslında tek taraflı bir askeri saldırı olmadığı iddiasıyla haklı çıkmıştır.

Bu farklılaşmanın ikinci nedeni, her iki unsurun da temel operasyonel amaçlarıdır. ISAF tamamen savunma amaçlarıyla kurulurken, Sürdürülen Özgürlük Operasyonu çok erken aşamalarında bile saldırgan bir askeri harekât olmuştur. Dolayısıyla bu iki temel ayrım nedeniyle, ISAF Almanya'nın genel dış politika seçimleriyle ve Kırmızı-Yeşil hükûmetin küresel terörizme karşı vizyonunu, daha tutarlı göstermektedir. Özellikle, politik ve sosyal araçların ISAF misyonuna dâhil edilmesi, bu gerçeğin bir diğer önemli göstergesidir (Güneş ve Özkan, 2016: 24, 31, 34).

Öte yandan, bir NATO üyesi ve Schröder'in daha önce de belirtildiği gibi sorumlu bir güç olarak, bu iki terörle mücadele mekanizması arasındaki farklı eğilimler, Almanya'nın Kalıcı Özgürlük Operasyonu'na katkıda bulunmasını engellememiştir. Nitekim 100'ü özel kuvvet olmak üzere 3.900 Alman askeri, Kalıcı Özgürlük Operasyonu'na katılmıştır (Schmid, 2021).

Genel anlamda, Almanya'nın Afganistan'daki politika tercihlerinin sonuçları, çeşitli yollarla analiz edilmelidir. Öncelikle ve daha geniş anlamda, Almanya'nın Katılma Özgürlüğü Operasyonu'ndan veya Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü'nden bağımsız olarak katılım kararı, Batı dünyasının bir bütün olarak reelpolitik bir gerekliliği olarak değerlendirilmelidir.

Kornelius'a göre, hem Almanya hem de Batı dünyası için Afganistan'daki asıl tehlike Taliban'a karşı savaşmak değildir. Eğer Batılı devletler Afganistan'da savaşmayı reddetmiş olsaydı, Taliban önce Afganistan'ı, sonra da muhtemelen Pakistan'ı kontrol altına alacaktı (Kornelius, 2009: 5).

Bu aslında Taliban örgütünün, nükleer silahlara da ulaşacağı anlamına gelebilir. Taliban'ın diğer bölgelere bu kadar kolay bir şekilde genişleyebildiği, çok açık olmamasına rağmen, bu iddia hâlâ Batı dünyasında dillendirilmektedir. Taliban'ın bu kadar önemli bir bölgede, daha etkili olmasına izin vermek büyük bir

risktir. İkincisi, Almanya Federal Cumhuriyet târihinde ilk kez, Almanya Nazi deneyimlerine ya da uluslararası bir askeri operasyona katılmadan önce, bu deneyimlerden alınan derslere değinmemiştir (Kornelius, 2009: 12).

Bu savaşıla beraber küresel boyutta birçok değışim ve dönüşüm yaşanmıştır. Küresel ilişkiler tamamıyla yeniden şekillenmiştir. 11 Eylül Terör Saldırıları'nın birçok konuya direk veya dolaylı tehdit oluşturduğu yorumları, analizleri yapılmıştır. Bu durum özellikle de güvenlik stratejilerinin yeniden geliştirildiğı ve dış politikanın da bu yönde şekillendirildiğı bir forma dönüşmüştür. Almanya özelinde yapılan birçok çalışma, geliştirilen prensipler ve stratejiler bu değerlendirmeyi doğrulamaktadır.

6.3. Terör Saldırıları'nın (9/11) Almanya-NATO İlişkilerine Etkileri

ABD askeri üssü Pearl Harbor'a yönelik 7 Aralık 1941 târihinde gerçekleştirilen Japon saldırısı, Tokyo, Berlin ve Roma'daki faşist rejimleri yok edecek bir askeri ittifakın kurulmasına yol açmıştır. 1949'dan beri NATO, Kuzey Amerika ve Avrupa arasında merkezi çok uluslu bağlantı olarak hizmet etmektedir. NATO Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle, yeni güvenlik tehditlerine karşı değışen zamana uyum sağlamaya çalışmıştır. 1990'ların ortalarında, ittifakın bir zamanlar Doğu Avrupa'daki düşmanları NATO'ya üye olmaya çalışırken, NATO'nun Soğuk Savaş sonrası Avrupa'nın güvenlik garantörü olarak rolü pekişmiştir. Kuzey Amerika ve Avrupa hükûmetleri son yıllarda çok sayıda anlaşmazlık yaşansa da NATO, Batı'nın ortak askeri operasyonları koordine etmesi ve yürütmesi gereken temel kuruluş olmaya devam etmektedir.

1949'da NATO'nun kurulmasına tek bir olay yol açmasa da, Transatlantik Topluluk, 1991'de bu tehlikenin bitişine kadar iş birliğine dayalı ilişkileri sürdüren ortak bir tehdit algısını paylaşmıştır. 1990'larda Sovyetler Birliği'nin yıkılışının ardından, ittifakı birleştirmek için önemli-büyük bir harekete geçirici tehdit ortaya çıkmamıştır. Ancak bu durum 11 Eylül 2001'de şok bir terör saldırısı ile âniden değışmiştir. Hawaii'de Pearl Harbor ABD askeri üssüne yapılan baskın ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından devamlı artan Sovyet devleti tehdidi, Kuzey Amerika ile Avrupa'yı birleştirirken; terör örgütü El-Kâide'nin yükselişı ve Washington ile New York'a yapılan şok edici saldırıların kesinlikle NATO'yu yeniden canlandıracağı

düşünülmüştür. Saldırıları, NATO ve üyeleri için örgütün küresel siyasette etkili ve önemli bir rol oynadığını göstermeleri için gerçek bir fırsat sunmuştur. 11 Eylül 2001'deki Terör Saldırıları'nın dehşeti ve büyüklüğü görülünce, NATO yetkilileri Belçika'nın başkenti Brüksel şehrindeki karargâha akın etmiştir. Âcil bir oturumda toplanan NATO güçleri, İttifakın şartının 5. maddesini yürürlüğe koymuştur. Toplu savunma mekanizmasına işlerlik kazandıran bu 5. madde, gerçekte örgütün herhangi bir üyesine yönelik bir saldırının tüm üyelerine yönelik bir saldırı teşkil ettiğini ilân etmiştir. NATO bu son adımı Soğuk Savaş sırasında veya Soğuk Savaş sonrası dönemlerde bir kez bile atmamıştır. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden bu yana geçen yıllarda NATO müttefikleri arasında bazı konularda anlaşmazlıklar yaşansa da, New York ve Washington'a yapılan saldırılar Transatlantik Topluluğu daha önce hiç olmadığı kadar tedirgin edip birleştirmiştir. Avrupa ve Kanada'dan gelen destek açıklamaları gerçek, somut ve samimidir. Almanya Başbakanı Gerhard Schröder, bu saldırıları “uygar dünyaya savaş ilânı” olarak nitelendirerek Alman ulusunu bu konuda bir araya getirmeye çalışmıştır(Bünger,2001:610) Schröder bunun yanısıra, bu saldırılar karşısında ABD ile koşulsuz dayanışmasını ilan etmiştir(Hartenstein, 2015: 76). SPD'li Savunma Bakanı Peter Struck ise, “Bugün hepimiz Amerikalıyız” ifadeleriyle ABD ile dayanışmasını ifade etmiştir(Die Welt,2001).

11 Eylül Terör Saldırıları'nı tâkip eden günlerdeki dayanışma ise oldukça kısa sürmüştür. NATO üyesi devletler, sistemdeki yeni tehlikeleri birleştirip etkili bir şekilde yanıt vermek yerine, 1949'da Washington Antlaşması'nın imzalanmasından bu yana en büyük iç çatışmasını yaşamıştır. 2001 yılı her açıdan olağanüstü geçmiş ve NATO'yu daha önce hiç olmadığı kadar sınamıştır. İttifak üyeleri, Afganistan'daki ABD liderliğindeki operasyonları onaylamış ve destek vermiştir; ancak Washington Antlaşması'nın NATO'nun katılımını sınırlama ve marjinalleştirme kararı ittifakta ciddi tartışmalar meydana getirmiştir. Bush yönetimi 2002'nin başlarında teröre karşı savaş için daha büyük stratejisini açıklarken, Transatlantik İlişkiler için daha önemli bir meydan okuma ortaya çıkmıştır.).

Avrupalı seçkinler öteden beri terör gruplarıyla karşı karşıya kalmış ve terör örgütü El-Kâide ile çatışmaya hazırlanmış olsalar da, daha geniş bir savaş ihtiyacında olmamışlardır. Washington ve geleneksel müttefiklerinin çoğu arasındaki bu temel ayrılık, NATO'ya zarar verecek düzeye ulaşmıştır. Her ne kadar NATO üye

devletleri, 2001 ve 2002’de ABD önderliğindeki Afganistan savaşına ve işgâline katkıda bulunsa da, 2002’nin sonunda, Irak’ta savaşın başlamasıyla birlikte, NATO üyesi ülkelerde bu konuda şiddetli tartışmalar yaşanmıştır.

Irak Savaşı’nın başlamasından sonra, Hanns Walter Maull şunları söyledi: “Son derece değişmiş bir uluslararası ilişkiler bağlamında yeni bir görev arayışında olan NATO, iç çelişkiler nedeniyle başlangıçta başarısız olmuştur. Muhalif kutuplar bir yanda ABD ve Irak savaş müttefikleri, diğer yanda Saddam Hüseyin rejimine yönelik saldırının karşıtlarıydı. İki yıl önce Savunma İttifakı’nı potansiyel olarak dünya çapında kullanılabilecek bir müdahale aracı hâline getiren oldukça iddialı bir stratejik kavramdan geçmiş olmasına rağmen, NATO’nun 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları’ndan bu yana küresel güvenlik politikası gündeminde merkezi bir rol oynamamasının nedeni, NATO’nun en güçlü üyesi olan ABD’nin, çok hantal olduğu düşünülen ittifaktan ayrılmasından kaynaklanmıştır (Sedlmayr, 2018: 164).

Brüksel’deki bu tartışmalar hızla, NATO karargâhında Washington Antlaşması’nın karşılıklı savunma maddesi olan 5. maddeye başvurma sorununa dönmüştür. 5. Madde’ye odaklanan tartışmaları düzenleme hızı ve kararı, NATO için potansiyel olarak çok önemlidir. Soğuk Savaş boyunca, madde 5, İttifak’ın toplu savunma yapısının temel direğini oluşturmuştur. 5. maddeyi işletmenin NATO’yu savaş için seferber etmek anlamı taşıyacağı açıktır.

1949’dan beri NATO üyeleri birçok silahlı çatışmaya ve savaşa tanık olmuşlardı ama 5. Maddenin etkinleştirilmesini ciddi bir şekilde tartışmak için Brüksel’de bir araya gelmemişlerdi. 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları’ndan sonra NATO üyeleri kendilerini hemen birlikte harekete geçmek zorunda hissetmişlerdir. Birçoğu, NATO’nun 12 Eylül 2001’deki oybirliğiyle aldığı kararı, müttefik birliği belirleyen bir an olarak hatırlamayı tercih etmişlerdir, ancak gerçekte bazı ülkelerin delegasyonlarında tedirginlik yaşanmıştır. Kalıcı üyelerin çoğu 5. Madde’yi kullanmaya istekli davranmakla birlikte Almanya, Hollanda, Belçika ve Norveç temsilcileri tarafından açıklanan önemli çekinceler olmuştur.

NATO, 11 Eylül Terör Saldırıları’ndan önce terörizmle ilgili belirli politika yönergelerini benimsemediği sürece, bazı ülkelerin bakanları, 5. Madde’nin uygulanmasının NATO örgütünü bilinmeyen sulara sürükleyeceğinden endişe

duymuşlardır. NATO diplomatları ve ABD hükûmeti, 5. Madde'nin kabul edilmesini eşi görülmemiş bir önemli eylem olarak karşılamışlardır. Ancak, 12 Eylül oylamasını izleyen günlerde, ABD'nin Irak politikasına karşı çıkmada önemli roller oynayacak olan birkaç NATO üyesi, kamuoyuna muğlak açıklamalarda bulunmuşlardır. Fransız başbakanı Lionel Jospin, hükûmetinin yaptığı oylamanın önemini hafifletmiş ve “ABD ile insani, siyasi ve işlevsel dayanışmamız, bizi egemenliğimizden ve kararımızı verme özgürlüğümüzden mahrum bırakmaz” demiştir. Dışişleri Bakanı Hubert Vedrine, Fransız hükûmetinin ABD askeri operasyonlarına katılıp katılmayacağı sorulduğunda, “5. Madde, hiçbir müttefikin hareket özgürlüğünü ortadan kaldırmaz” demiştir. Hubert Vedrine'in Almanya'daki mevkidaşı Dışişleri Bakanı Joschka Fischer de ülkesinin gelecekteki ABD operasyonlarındaki askeri rolü hakkında bazı soruları gündeme taşımıştır. Brüksel'de, Belçika Dışişleri Bakanı Louis Michel, açıkça “Savaşta değiliz” ifâdesini kullanmıştır (Nachtigall, 2014: 31).

İspanya'da Başbakan José María Aznar, konuşmayı Başkan Harry S.Truman'ın elli beş yıl önce yaptığı bir konuşmayla olumlu bir şekilde karşılaştırmıştır. Tıpkı Harry S.Truman'ın Kongre'ye uluslararası komünizmin korkunç bir tehdit olduğunu açıkça bildirmesi gibi, Başkan Georg Walker Bush da eşit derecede kavgacı davranmıştır. Aznar'ın yanı sıra, Avrupa'dan başka tepkiler de gelmiştir. Pew Küresel Tutumlar Projesi, Avrupa'nın Başkan Bush'un “Şer Eksenini” konuşmasını Fransa'da %62 ve Almanya'da %74'e kadar değişen bir oranda onaylamadığını bildirmiştir (Spiegel,(2002).

Bir AB yetkilisinin itiraf ettiği gibi, “2001 sonbaharında askeri girişimlerini kabul etmediğimiz için ABD tarafından reddedildiğimizi hissettik. Ancak asıl sorun, “Şer Eksenini” konuşmasına kadar ortaya çıkmamıştır” (Schild, 2002: 132).

Başkan Bush'un konuşmasının ardından birkaç gün sonra Fransa Başbakanı Lionel Jospin, “Dünyanın sorunları ne kadar önemli olursa olsun terörle mücadele tek boyuta indirgenemez. Bu sorunlar sadece askeri araçların baskınlığıyla çözülemez” demiştir. Fransız yetkililer, ABD dış politikasına alenen meydan okuma geleneğine sâhiptir; Hubert Vedrine'in yorumları Washington'da beklenmedik değildir. Almanya'daki kınama ise bambaşka bir konudur. Soğuk Savaş'ta olduğu

gibi, Soğuk Savaş'ı tâkip eden yıllarda da Almanya'nın ABD ile ilişkileri istikrarlı bir seyir izlemiştir.

Daha önceki zamanlarda, Almanlar'ın ABD yönetimlerinden ve ABD dış politikasından ayrıldığı farklı düşünceleri olsada, ilişkiler her zaman devam etmiştir. Başkan Bush'un "Birliğin Durumu" konuşmasından sonra ise pekçok eleştiri gelmiştir. Kırmızı Yeşil hükûmet adına beyânat veren Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, ABD'yi sert dış politikası ve müttefiklere danışmadaki başarısızlığından ötürü uyarmıştır. Joschka Fischer'in dediği gibi, "...boyut ve ağırlıktaki tüm farklılıklar için, özgür demokrasiler arasındaki ittifak ortaklıkları itaate indirgenemez. İttifak ortakları uydu değildir." (Fischer, 2002).

6.4. Almanya'nın Dış Politikasında Gerhard Schröder'in Yeni Söylemi

Birleşme sonrasında Almanya uluslararası hukuk alanındaki egemenliğini yeniden kazanarak, ulus-devletlerin egemenliğinin bir bütün olarak azalmakta olduğu gerçek bir güç-politik egemenlik elde etmiştir (Sedlmayr, 2018: 32-33).

Koalisyon partileri ve Alman halkının önemli bir kısmı Afganistan'daki Alman askeri konuşlandırılmasına karşı çıksa da, Gerhard Schröder ve Joschka Fischer askeri konuşlandırmayı çok net bir argümanla desteklemişlerdir. Gerhard Schröder'in dediği gibi 16 Kasım'da, Afganistan'a askeri görev için karar verilmeden önce; Alman kuvvetlerinin konuşlandırılması için alınacak karar kolayca alınmıyordu ancak şartlar bunu gerektirdiği için bu kararın alınması gerekiyordu.

Bölünmüş bir ülke olarak kısıtlamalara kıyasla, küresel parçalanmanın alt akıntılara rağmen, Almanya, özellikle yakın çevresinde endişe uyandıran Doğu-Batı çatışmasının sona ermesinden sonra egemenlik alanında muazzam bir kazanım sağlamıştır (Sedlmayr, 2018: 33).

Aslında, Gerhard Schröder'in söylemleri yalnızca Almanya'nın değişen dış politika kavramını ifâde etmiyor. Aksine eski ve yeni politikalar arasındaki keskin farkı, Almanya'nın egemenliğini açıkça göstermekte, sorumluluk ve yükümlülükleri göstererek vurgulamaktadır. Benzer şekilde eşitlik olgusuna dikkat çeken Gerhard Schröder, siyasi dışlanma ve normallik anlayışı, Alman dış politikasında açıkça görülmüştür. Gerhard Schröder'in belirttiği gibi; Federal Meclis'in kararı, İkinci

Dünya Savaşı'ndan sonra, Almanya'nın sınırlı, kısıtlı egemenliğine son vermiştir (Hellman, 2008: 9-12).

“Afganistan örneğinde NATO ittifakından doğanlar gibi, karşılması gereken yükümlülükleri olan uluslararası topluluk içinde bizi eşit bir ortak yaptı. Ancak biz Almanlar, Irak savaşında hayır demek gibi haklar edindik, çünkü askeri bir müdahalenin haklı olduğuna ikna olmadık. Başka bir deyişle, *Bundeswehr*'in Hindu Kuş'ta konuşlandırılması, Almanya'nın güvenlik ve dış politikası konusundaki tam egemenliğinin bir ifâdesidir” (Schröder, 2009).

Başka bir deyişle, bu paragrafta da temel kavramları birbirine bağlayan Schröder, o dönemdeki Alman dış politika anlayışını açıkça ortaya koymaktadır. Schröder tamamen egemen bir devlet olarak Almanya'nın uluslararası krizlerde sorumluluk alacağını ve diğer ülkelerle eşit bir ortak olduğunu böylece de, bu gerçeğin sonuçlarına göre, Almanya'nın dünya sahnesinde aktif olmasını gerektiğini vurgulamıştır.

Yapılan kamuoyu yoklamasında da Alman halkının uluslararası kriz ve ihtilafların çözümüne yönelik gelecekte daha fazla katılım sağlaması gerektiği yönünde (Bkz. Tablo 4) sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4. Uluslararası İhtilafların Çözümüne Katılım

	Daha aktif olmalı (%)	Fazla aktif olmamalı (%)
Bütün Almanya	52	47
Batı Almanya	52	47
Doğu Almanya	52	48
Hristiyan Demokratlar/Hristiyan Sosyal Birliği	63	37
Sosyal Demokratlar	52	47
Hür Demokratlar	63	36
Yeşiller/İttifak 90	44	56
Sol Liste	34	66

Kaynak: Canbolat, İbrahim S. (2003). *Almanya ve Dış Politikası: Ulusal Çıkar, Ulusal Birlik, Kamuoyu Tercih Açısından İnceleme*. İstanbul: Alfa Yayınları, s.185

Aslında hem parlamenter hem de toplumsal karşıtlıklar dış etkenlerle birlikte karar alma sürecinin temel belirleyicileridir. Bununla birlikte, hem Şansölye hem de Şansölye yardımcısı, İkinci Dünya Savaşı'na ilk kez atıf yapan ve bundan ders

çıkarmayan Afganistan'daki Alman ordusunun konuşlanması için zorunlu kararı almak üzere siyasi kariyerlerini riske atmışlardır. Hem görev kararını hem de güven oylamasını başarıyla almış olsalar da, bu dönemde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, Kırmızı-Yeşil hükûmetin ve daha da önemlisi Şansölye Schröder'in yeni bir Alman dış politika söylemini sürekli vurgulanmasıydı.

Özellikle iki ana kavram; Almanya'nın egemenliği ve ortakları ile eşit egemen bir devlet olma sorumluluğuna geri dönmesi, bu yeni dış politika söyleminin temelini oluşturmuştur. Almanya-ABD ilişkileri açısından ise, bu kriz bu iki devlet arasında doğrudan bir yüzleşme olmamış, aksine, özellikle Irak'a karşı savaşta artan bir çatışma olasılığına dair birkaç sonuç ortaya koymuştur. Bununla birlikte, Schröder askeri harekâta katılarak ve Petersberg Konferansı ve Bonn Anlaşması ile dayanışma vaatlerini sürdürmüş; Almanya'nın küresel terörle mücadelesini açıkça göstermiştir. Tüm bu nedenlerden dolayı, 11 Eylül Terör Saldırıları ve Afgan Savaşı Almanya'nın kendisini daha özgür ve egemen hissedeceği dış politika çizgisine ulaşması adına, Kosova Savaşı'ndan sonra Kırmızı-Yeşil hükûmetin ikinci önemli adımı olarak görülebilir.

11 Eylül Terör Saldırıları ve Afganistan'daki savaş, Alman siyasi ve kamusal alanlarını uzun süre meşgul etmiştir. Bununla birlikte, bu tartışmalar Afganistan'a Alman askeri konuşlanmasıyla sona ermemiştir. Aksine, 2001'den sonra, küresel terörle mücadele savaşını Irak'a ve Saddam rejimine karşı genişletme konusunda ABD ile Almanya arasında ciddi bir çatışma yaşanacağı açıkça göstermiştir. Kırmızı-Yeşil hükûmetin aslında 2001 yılını ciddi bir siyasi sorun yaşamadan, özellikle de haricî bir sorun olmadan bitirmiştir (Hacke, 2002: 285-298).

Yaşanan bu gelişmeler kamuoyu yoklamalarında da görülmüştür. 2002 yılının ilk beş ayında, SPD zaman ilerledikçe kamu desteğinin % 7'sini kaybetmiştir. Aynı dönemde, iki muhalefet meclis grubu olan CDU/CSU ve FDP, oylarını % 7 artırmışlardır. Bu muhalefet partilerinin aksine, koalisyonun diğer ortağı % 6 - 7 arasında durmuştur (Wahlrecht, 2002).

Bu nedenle 22 Eylül 2002 genel seçimleri hem hükûmet hem de muhalefet partileri için çok kritik olmuştur. 2002 seçimlerinin baskın olduğu en önemli konu

aslında, Gerhard Schröder tarafından ilk kez sekiz yıl görev yaptığı Hannover’de ilân edilen “Alman Yolu” - “*Deutscher Weg*” kavramıdır (Harnisch, 2004: 3).

İlk aşamada hiç kimse tam olarak ne anlama geldiğini bilmiyor olsa da, Gerhard Schröder’in konuşması çoğunlukla Neo-Liberal ABD modeline karşı bir Alman sosyal devlet modeli önerisidir. Burada bahsedilmesi gereken önemli noktalardan biri, Hannover’deki konuşmasında Gerhard Schröder’in Irak meselesini doğrudan Alman Yolu kavramına bağlamamasıdır. Gerhard Schröder aksine, iç meselelerde kalmayı tercih etmiştir.

Sosyal eşitlik, emekli aylığı, daha iyi eğitim sistemi ve sosyal refah gibi sosyal ve ekonomik konular bu konuşmasının önemli noktaları olmuştur. Ayrıca bir kez daha, Almanya’nın Afganistan Savaşı’na katılmadan önceki en önemli konulardan biri olan yeni dış politikasını, devlet olarak kendine olan özgüvenini özellikle vurgulamıştır. Bununla birlikte Alman Yolu anlayışı ve dış politika perspektifleri hem Alman siyasetçiler, hem de akademisyenler tarafından büyük ölçüde tartışılmıştır.

Bu yeni konsept hakkındaki büyük tartışmaların en önemli sebeplerinden biri, aslında “Alman Özel Yolu” - “*Sonderweg*” teorisi ile “Alman Yolu” - “*Deutscher Weg*” anlayışının târihsel çağrışımıdır. 19. yüzyılda ilk kez kullanılan “*Sonderweg*” kavramı, Alman târihinin ve Alman coğrafyasının ayırt edici özelliklerinden açıklamaya çalışmaktadır. Bu kavram 1940’ların başlarından ve Almanya’daki Nazi rejiminin çöküşüne kadar çoğunlukla olumlu kullanılmasına rağmen; 1945’ten sonra olumsuz anlam kazanmış ve Almanya’da diğer uygar Batı ülkelerinden farklı olarak, totaliter veya faşist bir rejim olduğu algısını yaymıştır (Kocka, 1999: 43-44).

Bu anlamda, bu kadar problemli bir kavramı en azından kendi adıyla kullanmak, Kırmızı-Yeşil hükûmetin kendi içinde bile birçok tartışmaya neden olmuştur. Örneğin başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı Joschka Fischer, Kırmızı-Yeşil hükûmetin yeniden seçilmesinden hemen sonra doğrudan “Alman Yolu” fikrini reddetmiştir.

11 Eylül 2001 târihindeki Terör Saldırıları ve Afganistan’da yaşanan terörle mücadele sürecinde değişmeyen Alman dış politikası, Irak krizinde BM

koordinasyonunda yaşanan problemlerden dolayı değişmiştir. 2002 yazında, Alman Şansölye Schröder, başlangıçta bir seçim iç siyasete yönelik taktiği olarak Irak'taki ABD savaş çıkırtkanlığına karşı “Alman Yolu” - “*Deutschen Weg*” adıyla alternatif bir yaklaşım sunmuştur. Alman halkından büyük ölçüde onay alan bu teklifi sayesinde seçimlerde yeniden başarılı olan Schröder, ABD'nin Irak'taki politikasıyla ilgili yaptığı tüm eleştirilerinde haklı çıkmıştır.

7. ALMANYA’NIN 2002 GENEL SEÇİMLERİ VE SONRASI DIŞ POLİTİKASI

Hem Alman liderler, hem de Alman halkı uzun süredir, ABD'nin Irak'a karşı olası askeri eylemi konusunda olumsuz görüşlere sâhip olsa da, Gerhard Schröder'in bu harekâta katılmama kararı 2002'nin ikinci yarısına kadar kesinleşmemiştir. Schröder'in katılımsızlık kararını belirleyen faktör aslında, Eylül 2002'deki Almanya genel seçimleridir, çünkü seçimlerden önce Irak Savaşı, Almanya'da sıcak bir siyasi konu olmuş ve Schröder seçimlerden önce net bir pozisyon almaksızın, bunun imkânsız olduğunu düşünmüştür (Frank, 2013: 15-16).

Bütün bu gelişmeler ışığında, Şansölye Schröder 1 Ağustos 2002'de Almanya'nın “hayır” kararını açıkça ilân ederken, özel bir SPD parti oturumunda, Almanya'nın ABD'yle dayanışmasına bir kez daha vurgu yaparken, aynı zamanda Irak'taki herhangi bir macerayı da reddetmiştir. Vurgulanması gereken bir diğer gerçek de, SPD bu özel oturumunda SPD'nin Alman Yolu politikası ifâdesinin, Eylül ayındaki genel seçimleri için kampanya sloganı olarak kabul edildiğidir. Gerhard Schröder o zamandan beri, Irak savaşı ile ilgili politikasında, kesinlikle savaş karşıtı bir pozisyon almıştır. Seçimlerden sadece dört gün önce Almanya'nın açıkca “hayır” konumunu açıklamasına ek olarak, Kırmızı-Yeşil federal hükûmetin adâlet bakanı Herta Däubler-Gmelin'in Başkan Bush hakkındaki konuşması, Kırmızı-Yeşil hükûmetine seçimler sürecinde ciddi bir sorun yaratmıştır. Adâlet bakanı yerel seçim toplantısında yaptığı konuşmada, Başkan Bush'un politikalarını Adolf Hitler'le karşılaştırmış ve Başkan Bush'un ABD'deki kötü giden ekonomik durumun içerdeki yükünden kaçmak için, Irak Savaşı'nı iç politikada kullandığını belirterek, bunun Adolf Hitler'in de kullandığı bir taktik olduğunu ifâde etmiştir (Spiegel Online, 2002).

Herta Däubler-Gmelin konuşmasında, Başkan Bush’u Adolf Hitler’le kıyaslamadığını, taktiklerinin benzerliğini kişisel olarak vurguladığını hemen açıklasa da, hem ABD’de hem de Almanya’da kamuoyunda da bu konuşma bir öfkeye neden olmuştur. Bu konuşma sonucunda, Gerhard Schröder hemen Başkan Bush’a bir özür mektubu yazmıştır. Mektubunda: “Alman Adalet Bakanı tarafından iddia edilen yorumların, sizi rahatsız eden bir izlenim bıraktığı gerçeğinden dolayı, ne kadar pişman olduğumu bildirmek istiyorum” ve adâlet bakanının geleceği hakkında ise “ABD Başkanı ve böylesi bir suçlu arasında bağlantı kuran hiç kimsenin yanımda yeri olmadığı konusunda sizi temin ederim” ifâdelerini kullanmıştır (BBC News, 2002).

Herta Däubler-Gmelin özür dilemesinin ardından hemen istifa etmemiş, ancak yeni hükûmetin kurulması sırasında bakanlık görevini kaybetmiştir. Bu gelişmeler ışığında, 2002 genel seçimlerinin sonuçları büyük bir sürpriz olmamıştır.

Kırmızı-Yeşil hükûmeti iktidarı zamanında olan seçimlerde, Yeşil Parti’nin oyları % 1.9 artarken, SPD’nin oyları % 2.4 azalmıştır. Aynı zamanda, ana muhalefet grubu olan CDU/CSU, oylarını % 3.3 oranında artırmış ve SPD ile aynı yüzdeye ulaşmışlardır. Seçimin asıl mağlubu ise, 1998 seçimlerinde 36 milletvekilinin aksine sadece 2 milletvekili kazanan Demokratik Sosyalizm Partisi (PSD) olmuştur (Election.de, 2002).

Seçimlerden önce, Gerhard Schröder’in partisinin kamuoyundaki desteğinin, düşüş eğiliminde olduğunu biliyordu. Bununla birlikte, Gerhard Schröder’i ikinci kez başbakan yapan eski Doğu Alman eyaletlerindeki desteğin çok iyi olduğu söylenebilir. Eski komünist Doğu eyaletlerinin, ABD ve Irak Savaşına karşı güçlü muhalefetine ek olarak, 2002 yazında Doğu bölgelerinde büyük bir sel felâketi ve Kırmızı-Yeşil hükûmetin hızlı bir şekilde yaptığı yardımları, SPD’nin bu bölgelerde etkisini artırmıştır. Öyle ki, Gerhard Schröder’in partisinin oylarını eski Doğu Alman Eyaletleri’nde %5’e çıkarmış ve sadece bir eyalet dışında birinci parti olmuştur.

Gerhard Schröder ve Kırmızı-Yeşil hükûmetin federal seçimlerdeki zaferi Gerhard Schröder’e beş yıl daha büyük iç sorunları, özellikle de işsizliği çözmeleri için zaman vermiştir. Ancak dış politikada durum daha da kötüye gitmektedir. Her

şeyden önce, Alman ve ABD liderleri arasındaki üst düzey iletişim, ilişkilerin düşük seviyelerde olmasından dolayı kesilmiştir.

Başkan Bush, Gerhard Schröder'in seçim zaferini kutlamamış ve Schröder'in 2002 genel seçimlerindeki başarısından sonra yaptığı çağrıya cevap vermemiştir. Her iki lider de uzun bir süre sonra ilk kez Kasım 2002'de NATO Zirvesi'nde karşılaşmışlardır. Ayrıca, Çek Cumhuriyeti'nin başkenti bu NATO Zirvesi'nde Gerhard Schröder, Irak Savaşı'na yönelik "hayır" politikasının nedenlerini açıklama şansı bulmuştur (Schröder, 2002). Bu politikanın nedenleri altı sebebe bağlıdır (Jäger ve Viehrig, 2005: 7-36):

- Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmaması riski.
- Bölgesel istikrar riski, İran'ın etkisinin artması ve İsrail-Filistin çatışması üzerindeki olumsuz etkileri.
- Terörle Mücadele Savaşı'nın yaklaşık 10-15 yıl uzatılması riski.
- Samuel Huntington'un iddia ettiği gibi "medeniyet çatışması" riski. Başka bir deyişle, İslam'a karşı bir savaş algısı izlenimi ve uzun vâdede radikal terörizmin güçlendirmesi.
- Irak'ın yeniden inşa edilmesinin büyük mâlî, insani ve zaman kaybı olması.
- ABD halkının ve Avrupa devletlerinin istekliliğine dair şüphelerin olması.

Bütün bunlar ABD hükûmeti tarafından dikkate alınmamıştır, çünkü 2002 yılının sonlarında Irak'taki savaş zaten "olsun ya da olmasın" durumunu geride bırakmıştı ve artık "ne zaman ve nasıl" sorusu gündemdeydi. Bu anlamda, Gerhard Schröder politik bir risk almış ve Almanya'yı Irak Savaşı'ndan uzak tutmuştur, ancak bu tutumu, Almanya'nın dış politikada yalnızlık ve tecrit tehdidinde mâruz kalmasına neden olabilirdi. Alman siyasetçiler, seçim sonrası dış politika tercihleriyle, bu büyük tehdidin üstesinden gelmeyi amaçlamışlardır. Aslında bu çabalar 2002 yazında Almanya'nın Schwerin şehrindeki Alman-Fransız Zirvesi ve olası Irak müdahalesi konusundaki Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına duyulan ihtiyacın belirtildiği, kamuya açık beyânlarda belirtilmiştir. Aynı şekilde Élysée Antlaşması'nın 40. yıldönümü sırasında Gerhard Schröder ve Jacques Chirac, yaptıkları ortak bir röportajda; Irak Savaşı'ndaki ortak konumlarını daha net hâle getirmişlerdir. Bu gelişme kesinlikle Gerhard Schröder'i ve Kırmızı-Yeşil hükûmeti

rahatlatmış çünkü o zamanlar, Irak'ta askeri bir operasyonu onaylayan herhangi bir Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı, Alman dış politikasına ciddi şekilde zarar verebilir ve Almanya'yı siyasi bir izolasyonla karşı karşıya bırakabilirdi (Bianet, 2003).

Savaş karşıtı bu gösteride, Almanya'nın üç federal bakanının da olduğu yaklaşık 500.000 kişi, Almanya'nın başkenti Berlin'de ABD'yi ve saldırgan politikalarını protesto etmişlerdir (Spiegel.de, 2003). Bu nedenle, Alman seçimlerinden önce Alman kamuoyu arasındaki savaş karşıtı eğilimin, seçim sonrası dönemde artmaya devam ettiği görülmüştür. Bu savaş karşıtı eğilim Kırmızı-Yeşil hükûmete daha fazla siyasi destek sağlamıştır. Devam eden olaylar Almanya'nın uluslararası arenada artan etkinliğini artırmıştır.

Fransa'nın Irak Savaşı'nda ve Almanya ile Fransa arasındaki siyasi yaklaşımı desteklemesinin ardından, Alman hükûmeti uluslararası arenadaki etkisini artırmaya çalışmıştır. Bu konuda Almanya'nın ilk adımı NATO'nun emrindeki yüksek nitelikli ve harekete hazır bir askeri güç olan NATO Müdahale Gücü'nün kurulması sürecinde aktif rol alma kararıdır.

Aslında bu Alman desteği sürpriz değildir, çünkü o sırada Almanya'nın ABD ile ilişkilerinin siyasi izolasyonundan ve bozulmasından kaçmaya çalıştığı açıktır. Bu nedenle, bu girişimle Almanya sadece çok taraflı dış politika anlayışını izlemekle kalmamış, aynı zamanda mevcut uluslararası meselelerde aktif olarak yeni manevra alanları yaratmıştır.

İkinci olarak, Almanya'nın Ocak 2003'ten bu yana Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin dâimi olmayan üyesi olarak görevine başlaması, Almanya'ya kritik küresel güvenlik sorunları konusunda daha aktif olma şansı vermiştir. Görev süresinin başlamasından hemen sonra, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın bir önceki açık muhalefeti gibi, Gerhard Schröder bir yerel seçim toplantısında "Almanya'nın savaşı meşrulaştıran bir kararı onaylamasını beklemeyin" demiştir. Almanya böylece Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin dâimi olmayan üyesi olarak üyesi olarak ayrıca Irak Savaşı'ndaki konumunu da açıkça vurgulamıştır (Los Angeles Times, 2002).

Dahası, bu iki yıllık süre içerisinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne dâimi olmayan üye olarak, Konseyi'ndeki yaygın oybirliği eğilimlerinin aksine, Almanya iki karardan kaçınmıştır, bu iki karar Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1487 ve 1497 kararıdır (Fröhlich ve Langehenke, 2011: 162). ABD'nin olumlu oylarının aksine Fransa'da aynen Almanya gibi bu konuda olumsuz duruş sergilemiştir. Bu nedenle, bu iki yılda uluslararası düzeyde Alman ve Fransız iş birliğinin sadece Irak meselesiyle sınırlanmadığı söylenebilir. Alman kamuoyu da bu iş birliğini desteklemiş ve Fransa'yı Almanya'nın bir numaralı ortağı olarak görmeye başlamıştır.

Üçüncü olarak, Şansölye Gerhard Schröder, yalnızca Orta Doğu'daki çeşitli krizlere değil, Orta Doğu'nun geleceğinin kuruluşuna da katılmak istemiştir. Başka bir deyişle, Ortadoğu meselesine “Avrupa damgası” vurmak istemiştir. Irak Savaşı krizi arasındaki çeşitli uluslararası meseleler üzerine Fransa ile yakın iş birliği de bu görüşü yansıtmaktadır. Bununla birlikte birçok Avrupa ülkesinin Irak Savaşı'na karşı verdiği karşıt tepkiler, Şansölye Gerhard Schröder'in Orta Doğu'da birleşik bir Avrupa imajını engellemiştir. Aslında, eski büyük güçlü devlet olan Birleşik Krallık'ın konumunda, artık uzun süredir ABD bulunmaktaydı ve bu durumbütün dünya kamuoyu tarafından açık bir şekilde biliniyordu. Ayrıca yedi AB ülkesinin ortak açıklamasıyla birlikte İspanya, Portekiz, İtalya, Macaristan, Polonya, Danimarka, Çek Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık ile birlikte, ABD'ye küresel terörle mücadele savaşında tam destek vereceklerini açıklamışlardır.

Son olarak, aşağıdaki üçüncü ortak bildiri ile Irak'taki askeri operasyonun başlamasından sadece beş gün önce, üç ülkenin dışişleri bakanlarından Dominique de Villepin, Igor Ivanov ve Joschka Fischer Irak'ta başarılı bir denetim sürecinin sürdürülmesi gerektiğini açıklamışlardır (Reliefweb, 2003). Ancak 2002'nin sonunda ve 2003'ün başındaki bütün çabalar gibi, bu son girişimlerde ciddi bir çözüm üretememiş, ABD ile birlikte “istekli koalisyonu” (İngiltere, Avustralya ve Polonya) 20 Mart 2003 târihinde askeri harekâta başlamışlardır.

7.1. Almanya'nın Irak Savaşı Sonrası Dış Politikası ve Transatlantik İlişkileri

Irak işgâlinin ilk aşaması Mayıs 2003'e kadar sürmüş ve savaş Başkan Barack Obama'nın 21 Ekim 2011'de resmen açıkladığı gibi ABD'nin Irak'tan çekilmesiyle sona ermiştir (BBC News, 2011).

Öte yandan, Şansölye Gerhard Schröder'in kararının, yerel kaygılar ve seçim hesapları tarafından tamamen baskılanan bir yaklaşımdan daha fazlası olduğu da açıktır. Aksine, onun politikası bir sonraki ve belki de Alman dış politika bağlamının normalleşmesinin son basamağının yansımasıdır. Başka bir deyişle, Şansölye Gerhard Schröder'in ABD'ye "hayır" demesi, Kosova'daki askeri tabunun kırılması, Afganistan'da tam egemenliğin ve küresel sorumluluğun tam olarak ortaya çıkması ve kendi çıkarlarına göre karar alabilmesi ile başlayan Almanya'nın kasıtlı ve bilinçli seçimlerinin bir sonucudur.

Kırmızı-Yeşil hükûmetin son dönemlerinde, koalisyon partilerine halkın desteğinin azalması söz konusuydu. Özellikle Mayıs 2005'te Almanya'nın en kalabalık eyaleti olan Kuzey Ren-Vestfalya'daki SPD'nin yenilgisi, bunun göstergelerinden birisidir. Şansölye Gerhard Schröder'in 18 Eylül 2005'te yeni bir genel seçim yapma kararını tâkiben, Kırmızı-Yeşil hükûmet için başka bir yenilgi daha gerçekleşmiştir. Toplam 33 olan parlamentodaki sandalye sayısı, üçüncü olacak Kırmızı-Yeşil hükûmetin yeniden kurulmasını engellemiş ve Almanya'nın iki büyük partisini Angela Merkel'in önderliğinde büyük koalisyonda buluşturmuştur. Öte yandan ayrıca bu yenilgi sonrası hem Şansölye hem de Şansölye yardımcısı, politik kariyerlerine son vermek zorunda kalmışlardır.

Şansölye Gerhard Schröder'in Alman Yolu anlayışına ek olarak, Irak konusunun tartışılması ve Alman iç siyaseti üzerindeki büyük etkileri 2002'de yapılan kamuoyu yoklamalarında net bir şekilde görülmüştür. Infratest-Diamap'a (Berlin merkezli siyasi görüş ve seçim araştırmalarında uzmanlaşmış bir anket enstitüsü) göre, Mart 2002'de Almanlar'ın %66'sı Irak'taki bir savaşın meşru olmadığını düşünmesine rağmen, sadece %27'si bunun meşru olan bir savaş olduğuna inanıyordu. Üstelik Eylül 2002'de, savaşın meşruiyetine inanmayan Almanlar'ın oranı %74'e yükselirken, pozitif düşünürlerin oranı %19'a düşmüştür. Bu düşüş eğilimi Mart 2003'te %13'e oranına kadar inmiştir (Hellman, 2007: 454).

Benzer şekilde, bir ABD kamuoyu yoklaması şirketi olan Pew Araştırma Merkezi'nin sonuçlarına göre Almanların % 71'i Irak savaşına karşı olurken, %26'sı bu savaşa katılıma evet diyordu. Bununla birlikte burada değinilmesi gereken ilginç nokta, aynı dönemde, Aralık 2002'de Fransa'daki halkın Irak Savaşı'na katılım desteği Almanya'daki oranlarla aşağı yukarı aynıydı ama bu oranlar İngiltere'de ise tam tersiydi. Bu anlamda, Alman halkının Irak savaşına karşı açık muhalefetine, Irak savaşına karşı duruşlarını şekillendirmek için hem Kırmızı-Yeşil hükûmet, hem de muhalif partilerin yaklaşımı yadsınamaz önemli bir faktördür.

Almanya Başbakanı Schröder, Irak savaşına başından beri karşı çıkmış ve ABD liderliğindeki savaş koalisyonuna katılmayı reddetmiştir. Schröder'in bu tavrı, ABD ile Almanya arasındaki ilişkilerde soğuk rüzgârların esmesine neden olmuştur. Almanya Başbakanı Gerhard Schröder, Irak'ta savaşın başlamasından kısa bir süre önce televizyonda yaptığı açıklamada: “Sevgili yurttaşlar, Irak'ta savaşın başlamasını son ana kadar engellemeye çalıştık” demiş ve şöyle devam etmiştir:

“Eminim ki o diktatörü silahlandırmanın başka bir yolu bulunabilirdi. Birleşmiş Milletler'in gittiği yoldan gitseydik amacımıza ulaşırdık. Çoğunluğun benim gibi düşündüğünü biliyorum. Ama yanlış bir karar verildi. Savaşın mantığı, dünya barışına gâlip gelmiştir.” (Deutsche Welle, 2004b).

Hem Alman halkının, hem de politikacıların Irak'taki bir savaşa karşı güçlü muhalefetine yadsınamaz bir gerçek olduğu hâlde, bu eğilimin ABD karşıtı düşüncelerin yansıması olmadığı da belirtilmelidir. İşte bu gerçeğin en önemli göstergesi, ABD'nin savaş kararına karşı planlanmış herhangi bir eylemin olmamasıdır. Başka bir deyişle, 11 Eylül Terör Saldırıları'ndan sonra ABD'nin tek taraflı saldırı tutumu, ABD'ye karşı kendiliğinden bir halk ve siyasi muhalefet yaratmıştır. Buna ek olarak, 22 Eylül 2002'de Almanya'da gerçekleşen genel seçimler, Alman siyasetçilerin, özellikle de Şansölye Gerhard Schröder'in duruşunu keskinleştiren bir katkı unsurudur. Dolayısıyla, o dönemde Almanya'nın dış politika kararlarında da görüleceği gibi, Alman kamuoyunu şekillendiren Irak krizinden kaynaklanan herhangi bir yerli ABD karşıtlığı eğilimi yoktur. Bu iç gelişmelere ek olarak, Kırmızı-Yeşil hükûmetin dış politikaları, 2002 başlarında özellikle

Afganistan Savaşı'ndan sonra, Saddam rejimine karşı askeri harekâtın, ABD'nin bir sonraki adımı olacağı gerçeğiyle bozulmuştur.

Ayrıca, Alman Dış İstihbarat Ajansı'nın (BND) istihbarat raporları, Saddam rejimine karşı özellikle askeri müdahale olmak üzere, ekstra bir yaptırıma ihtiyaç göstermiyordu. Buna göre Şansölye Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, 2002 yılının Mart ayında gerçekleşecek olan, gelecekteki askeri operasyonları reddetmiştir.

20 Ocak 2001'den 31 Aralık 2002'ye kadar görev yapan eski hazine sekreteri Paul O'Neill'in iddia ettiği gibi, Başkan Bush hükûmeti 11 Eylül Terör Saldırıları'ndan çok önce Irak'ın işgâline karar vermiştir ve aslında Ocak 2002'deki meşhur “Şer Eksen” konuşmasında Irak, Kuzey Kore ve İran'ı küresel terörizmi destekleyen dünyanın haydut devletlerinden biri olarak açıklamıştır. Benzer şekilde Arizonalı ABD Senatörü John McCain, Şubat 2002'deki 38. Münih Güvenlik Politikası Konferansı'nda, Irak ve Saddam rejimini küresel terörizmi desteklemekle suçlamıştır. Ayrıca Afganistan gibi Irak'taki herhangi bir rejim değişikliğinin, teröre maddi - manevi katkı veren diğer devletlerin desteklerini caydırabileceği düşünülmüştür. Bu durum Alman perspektifinde de açıkça öngörülmüştür. Washington ziyareti sırasında 11 Eylül Terör Saldırısı'ndan sadece sekiz gün sonra, Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, ABD hükûmetinin gelecekte Irak'ı işgâl etme planlarının olduğunu iyice anlamıştır (Krauss, 2018).

Başkan Bush, Gerhard Schröder ile düzenlediği ortak basın toplantısında yaptığı konuşmada, açıkça şunları söylemiştir: “Şansölyeye, masamda hiçbir savaş planım olmadığını söyledim çünkü Saddam Hüseyin'le mücadele etmek için tüm araçları kullanmak zorundayız”. Başkan Bush'un bu açıklamasının ardından Gerhard Schröder, aynı konferansta “ABD lideri, herhangi bir askeri harekât kararı almadan önce müttefiklere danışmaya söz verdi” demiştir (Bush, 2002).

Aslında, ABD ile müttefikleri arasındaki bu danışma sorunu, Başkan Bush'a verilen destek ve ortaklığın bir unsuru olarak, Başkan Bush'un ziyaret edilmesinden üç ay önce dışişleri bakanı Joschka Fischer tarafından özellikle vurgulanmıştır. Die Welt gazetesiyle yapılan bir röportajda Joschka Fischer: “Demokrasiler arasındaki iş

birliğinin itaat ilkelerine bağlı olmadığını, unk ortakların uydu devlet olmadığını” belirtmiştir (Fischer, 2002).

Ayrıca şansölye Gerhard Schröder en azından Afganistan Savaşı’ndaki büyük çabaları nedeniyle, Almanya’nın askeri bir operasyondan önce, bir ortak olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünmüştür. Görüldüğü zere Irak Savaşı’na katılmayı reddetmeden önce, Alman liderlerinin ABD’yle ciddi bir danışma süreci yürütmesi beklenmiştir. Üstelik bu beklenti, Almanya’nın ABD’nin tek taraflı karar alma sürecinin aksine, çok taraflı bir yaklaşım ne sürdürdüğü, uzun süredir devam eden savaş karşıtı anlayışının bir sonucudur.

Schröder verdiği bir roprtajda NATO’nun bundan sonra Irak’la ilgili vereceği kararlara karşı çıkmayacaklarını açıklamıştır. NATO’nun Irak’ta karargh kurması durumunda Alman subaylarına ne olacağı sorusunu ise Schröder: “Alman subaylara ne olacağına ancak, bu ihtiml hayata geçirilirse cevap verebiliriz. Teorik olarak böyle bir sorunun yanıtını veremeyiz” diye yanıtlamıştır (Deutsche Welle, 2004b).

Joschka Fischer, 2004 yılında Münih’te gerçekleştirilen 40. Uluslararası Güvenlik Konferansı’nda “Transatlantik İlişkiler’in Orta ve Yakın Doğu’daki sorunların çözümü için geliştirilmesi gerektiğini belirterek, Almanya’nın Irak’taki savaşa askerlerini gndermeyeceğini yinelemiş ve NATO’nun bu yönde karar alması durumunda ise engel olmayacaklarını ifâde etmiştir” (Deutsche Welle, 2004a).

Kırmızı-Yeşil hkmeti; ABD’nin operasyon planına karşı tavır takınarak dış politikada bağımsız hareket edebilme kapasitesini göstermiştir. Doksanlarla (1990) birlikte, AB çatısında oluşturulmaya çalışılan ortak dış ve güvenlik politikaları, bu adımla tamamen yerle bir olmuştur. AB yesi devletler ve o dönemde yeni ye olmak üzere olan devletlerin Irak ile ilgili politikaları tamamen birbirinden farklılık arz etmektedir. Almanya ve Fransa’nın başını çektiği bir grup varken, diğer tarafta daha çok NATO ve ABD merkezli bir grubun ortaya çıkması, devletlerin klasik ulusal çıkar arayışlarını ortaya çıkarmıştır. İkinci Körfez Savaşı, aynı zamanda Almanya’nın yeni dönem dış politikasında yeni dönem dış politikasında yeni bir özgüveni ifâde etmektedir. Bu zgveni ortaya çıkaran temel unsur, Avrupa Birliği’nde hem ekonomik hem de siyasi olarak başarılı bir entegrasyonun sağlanmış

olmasıdır. Avrupa entegrasyonu, aynı zamanda Fransa ile ilişkilerde iş birliğini de kolaylaştırmıştır. Almanya, birleşmeden sonraki ilk on yılında yeniden bir “güç” yani “*macht*” arayışı içerisine girmeyeceğini uluslararası kamuoyuna garanti etmeye çalışarak bu dönemleri geçirmiştir (Aksoy, 2018: 44).

Şansölye Schröder, Londra-Paris-Berlin üçgeninin güçlü bir BM’de bir güç odağı haline gelmesi için çalışmak yerine, “Alman Yolu” - “*Deutschen Weg*” yaklaşımında ısrar etti ve kendi askeri birliklerini “barış gücü” olarak tanımlamıştır. Baskın ABD iktidarının her türlü baskısına karşı çıkarak Almanya ile ABD ilişkilerindeki derinleşmesine neden oldu. Schröder, Irak Savaşı sırasında yaşanan çatışmalardan dolayı gerilen ABD ile ilişkilerin daha da kötüye gitmemesi için bazı ülkesindeki ABD üslerinde güvenliği arttırmak ve ABD birliklerine Alman hava sahasını kullanmalarına izni vermek gibi politik manevralar yapmıştır. Almanya bu süreçte, kendisi gibi savaş karşıtı bir tutum alan Fransa’yla birlikte hareket etmiştir. Fransa’yla ilişkilerin bu kadar ilerlemesine karşın, Başkan Bush ile arasındaki soğukluğu gidermeyi bir türlü başaramayan Schröder’in; “Dostlar bazen farklı düşünebilir” sözleri bile; Bush’la yeniden dostluk kurmasını sağlayamamıştır (Deutsche Welle, 2004b).

Almanya’nın Irak savaşı sonrasında ABD’den giderek uzaklaştığı gözlenmektedir. Bu uzaklaşmanın temel nedenleri; Kırmızı-Yeşil hükûmetin ABD’nin politikalarını yanlış bulması, Irak’a müdahaleye yönelik Güvenlik Konseyi kararı olmasına rağmen, bu müdahaleyi desteklememesi ve dış politikada güç kullanımına yönelik tutumlarıdır. 1990’ların ikinci yarısına kadar “Bir Daha Asla! “ - “*Never again!*” sloganıyla pasifist politikalarından vazgeçmeyen bu partiler, göreve geldikten sonra “Bir Daha Asla Auschwitz! “ - “*Never again Auschwitz!*” sloganını formüle ederek Kosova’daki savaşta Alman savaş uçaklarının katılmasına karar vermişlerdir. Almanya, özellikle Yeşiller Partisi üyesi dışişleri bakanı Joschka Fischer’in bu güçlü-önemli argümanı, uluslararası krizleri önleme politikasından ziyade insani amaçlı askeri müdahale anlayışını benimsemiştir. Bu değişim o kadar dramatiktir ki, daha önce uluslararası arenada güç kullanmayan Almanya, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı olmaksızın yurt dışında güç kullanan bir ülke konumuna gelmiştir (İnat, 2009: 11-12).

“Eski” Federal Cumhuriyet’in güvenliğini garantörü olan ABD, sonraki dönem Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti için bir dış politika tehdidi hâline gelmiştir. “Eski” Federal Cumhuriyet’te, Sovyetler Birliği’nin çevrelenmesini tâkip eden ve siyasetini ABD ile paylaşmıştır; sonraki dönemde ise ABD etkisini azaltmak için Fransa, Rusya ve Çin ile iş birliği yollarını aramıştır. Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin dış politikasındaki devrimci değişimin yattığı nokta burasıdır. ABD liderliğindeki tek kutuplu dünyayı bir fırsat olarak değil tehdit olarak görülmüştür. Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti Paris, Moskova ve Pekin ile yeni ilişkiler kurularak, ABD emperyalizminin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Roma İmparatorluğu’ndan esinlenerek dayattığı düzen olan “Amerikan Barışı” - “*Pax Americana*” düşüncesine engeller çıkardığı için, başkent Washington arasındaki çatlak derinleşmiş ve ciddi sorunlar doğurmuştur. Başkent Washington her zaman özgürlük ve demokrasi için aktif ve risk alan bir politika izlerken, başkent Berlin bu politikayı reddetmiştir (Kleine-Brockhoff, 2005).

7.2. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) Kapsamında Yeşiller’in Güvenlik Politikası

Soğuk Savaş sonrasında Avrupa’da yeni gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler kapsamında ilk kez 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması bu açıdan bir dönüm noktası olmuştur. Avrupa Birliği bugünkü adını bu antlaşma ile almış, bu antlaşma ile kendini güçlendirilmiş ve Avrupa Ortak Güvenlik Savunması Politikası (OGSP), kurucu antlaşma olan siyasi hedefler doğrultusunda özel olarak şekillenmiştir. Bu İttifak ile pasif olan Batı Avrupa Birliği (BAB) yeniden canlanmış ve Avrupa Güvenlik Savunması ve NATO Kimliği ile ilişkilerde öncü rol oynamıştır (Tekin, 2018: 1).

Anayasa Mahkemesi’nin 1994 yılı kararından sonra ve Balkanlar’daki kötüleşen durumdan sonra, yeni koalisyonlar oluşmuştur. Alman târihindeki olumsuz “*Auschwitz*” tecrübesi, Almanya’nın Balkanlar’da askeri müdahalelerde yer almaya daha da iyi niteliklerde, hazır olma yolunda önemli bir adım daha sağlamıştır. Nitekim bu durum, NATO’nun Şubat 1995’teki bir talebinin ardından ortaya çıkmıştır. O zaman NATO müttefikleri başarısız olan Birleşmiş Milletler Koruma Gücü’nün geri çekilmesini sağlamak için Balkanlar’a büyük bir NATO askeri güç

göndermeyi düşünüyorlardı. Diğer NATO üye ülkeleri gibi, Almanya'dan da böyle bir operasyon için hangi birliklerini göndereceğini kesin olarak belirtmesi istenmiştir. İki hafta sonra, eski başkent Bonn şehrinden bu talebe olumlu cevap verilmiş ve 1.800 askerin NATO birliğine katkıda bulunmaya hazır olduğu haber verilmiştir. Fakat ilerleyen zaman sürecinde, böyle bir operasyon asla gerçekleşmemiş, ancak Almanya yakında başka bir meydan okuma ile karşı karşıya kalmıştır (Lefebvre ve Lombardi, 1996: 564-587). 5 yıl önce Almanlar'ın çoğu için hâyâl edilemez olan bu çarpıcı sonuç, askeri birlik göndermenin hem dış politika elitleri; hem de halk arasında daha yüksek oranda kabul edildiğini göstermiştir. Ayrıca bu gelişmenin, diğer Alman partilerine göre daha “*enternasyonalist*” ve “*anti-militarist*” kimliklerine sâhip iki Alman partisinin (SPD ve Yeşiller) oluşturduğu bir koalisyon hükûmeti zamanında gerçekleşmiş olması da çok ilginç ve önemlidir. Özellikle de Yeşiller Partisi'nin güvenlik yaklaşımı çerçevesinde ele alındığında, Almanya'nın dış politikası açısından, çok önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir (Veit, 2006: 61-62). SSCB'nin dağılmasının ardından Balkanlarda ortaya çıkan savaflara BM ve NATO barış güçleri çerçevesinde katılan Almanya'nın artan güç paylaşımını Taştekin'in tespitiyle “düzenleyici aktör” - “*regulative actor/ordnungsmacht*” olarak nitelemek de doğru olsa gerektir (Taştekin, 2008: 216).

Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin ittifak sadakâtini kanıtlaması gerektiği düşünülürse, Gerhard Schröder ve Joscha Fischer'in çok az seçeneği olduğu görülecektir. Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti, başkent Belgrad ve kendi müttefiklerine bir kararlılık görüntüsü vermeye çalışmıştır. Kamuya açık beyânlarda ve savaş hazırlıklarında (Alman askerlerinin Şubat ayı başında Makedonya'da konuşlanmak üzere seferber edilmesi gibi) bu kararlılık görülmektedir. Schröder Almanya'nın güvenilir bir Transatlantik ortağı olarak kalacağına inanmıştır. Bunun yanı sıra, Almanya'nın târihsel mirasında “Alman birliklerinin ülke dışına çıkarılmasının yasaklandığı” şeklinde geçmişteki tutumların aksine, Şansölye Gerhard Schröder, Almanya'nın “târihsel sorumluluğunun, tüm gerekli araçlarla toplu katliamı önlemeyi” zorunlu kıldığına büyük bir innaç beslemiştir.

Ancak Rambouillet Anlaşması'ndaki diplomatik çabaların başarısız olmasından sonra Kırmızı-Yeşil Koalisyon hükûmetinin verdiği yanıtlar gerçekten dikkat çekici olmuştur. Almanya'nın dış politikasındaki bu önemli, büyük

değişikliğin, kamuoyunun üzerindeki olumlu bir intiba bırakması şaşırtıcı değildir. Kosova Savaşı sırasında yapılan bir ankette, görüşmecilerin çoğu Almanya'nın savaşa katılımının dünya siyasetindeki rolünü doğru bir şekilde yansıttığını kabul etmiş ve Alman askerleri savaşta ölse bile bu katılım desteğinin devam etmesi gerektiğini savunmuştur.

Alman siyasi söyleminde, bugün “sorumluluk üstlenmek” büyük ölçüde Batılı ortaklarla aynı rolü oynamak anlamına gelmektedir. Alman silahlı kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması hakkındaki mevcut tartışma, hükûmet tarafından vatandaşların askere alınmasına izin verip vermemeye odaklanmıştır. Sosyal Demokratlar 1998 yılından önce heyecanla iktidara geçmeyi beklemişlerdir. 1990 yılında iktidar olma umutları Helmut Kohl'un başarılı birleşme öncesi politikasının kurbanı olmuş ve sonrasında Sosyal Demokratlar kendilerini hem yurt içinde hem de yurtdışında yeni bir siyasi ve ekonomik ortamda-dönemde bulmuşlardır. 1980 yılında Federal Hükûmet dış ve güvenlik politikası konusunda çok eleştirel olduğu için, SPD ulusal birleşme sonrasında “ortak Avrupa güvenliği” olmaması nedeniyle bazı zorluklarla karşılaşmıştır (İnat, 2009: 4-10).

AGSP'nin geliştirilmesi konusunda geçmişte Fransa'nın girişimlerini desteklemekle yetinen Almanya'nın, 2002 yılından itibaren daha aktif bir politika geliştirdiğini belirtilmektedir. Almanya, Avrupa Konvansiyonu'nun çalışmaları esnasında Fransa'yla bereber bir “Avrupa Savunma Birliği” oluşturulması önerisinde bulunmuş ve AB'nin güvenlik alanında da etkin bir örgüt hâline dönüştürülmesi yönünde istekli hareket etmiştir (İnat, 2009: 31).

7.3. Yeşiller'in Güvenlik Politikası Çerçevesinde Almanya ve Avrupa Birliği

Almanya'nın dış ve güvenlik politikası, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra yoğun bir uluslararası incelemeye tâbi tutulmuştur. Avrupa Birliği (AB), Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (CFSP), Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası dönemin yeni dış politika taleplerini karşılamaya çalıştığı önemli bir kurum olmuştur.

Kosova Savaşı, Atlantik ittifakında Avrupalılar'ın ve ABDliler'in askeri operasyonlarda yük paylaşımı için yeterli prosedürleri, hazırlıkları önceden çalışmadığı için büyük bir gerilim oluşturmuştur. Bu gerilimin bir başka yönüde, Batı

Avrupa Birliği (WEU) varlıklarını kullanan Avrupa Birliği'nin, kriz yönetimi için gerekli karar alma yapılarının doğasında var olan zorluklardır. 1997-2007 yılları arasında Birleşik Krallık Başbakanı olan Tony Blair'in (Anthony Charles Lynton Blair) yetenekleri ve karar verme prosedürlerini geliştirme girişimi bu gerilimlerin üstesinden gelmeye yetiyordu. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası, Atlantik ötesi toplumdaki dengesizliğe bir yanıttı ve Fransa, İngiltere Almanya'nın Ortak Dış ve Güvenlik Politikasını (CFSP) gerçek askeri yeteneklerle destekleme kararlılığını temsil ediyordu (Turhan, 2019: 351-353).

Almanya'nın bu gelişmelerin merkezindeki konumu Alman politika yapıcılarını yoğun adaptasyon baskısı altına almakla kalmadı, aynı zamanda Almanya'nın AGSP'nin gelişiminin ilk aşamalarında önemli bir rol oynamasına izin vermiştir. Alman dış politikası üzerinde yoğun bir uluslararası baskı döneminde Alman Avrupa Konseyi Başkanlığı'nın analizi, CFSP çerçevesinde Almanya üzerindeki uyumsal baskıları değerlendirmek için mükemmel bir fırsat sunmaktadır. Almanya'nın birleşmesi, krizi sona erdirmek için diplomaside AB'nin sözcüsü olmasını sağlayan Yugoslavya'nın Kosova bölgesindeki durumun kötüleşmesiyle çakışmıştır. Bununla birlikte, NATO'da yaklaşmakta olan 50. yıldönümü zirvesi ışığında ve İngilizler'in CFSP üzerindeki konumu nedeniyle Aralık 1998'deki Fransa-İngiltere arasındaki Saint Malo Anlaşmasıyla askeri işlerde Transatlantik Yük Paylaşımı konusundaki tartışmalar artmıştır. Almanya'nın bu tartışmalar ve kurumlar arasında bir muhatap olarak rolü (EU/NATO/WEU/G-8), Kosova'daki gelişmelerde ve iç güvenlik tartışmalarında, ortaya çıkan bir güvenlik ve savunma politikasının şekillendirilmesinde merkezi bir rol oynamaya başlamasına neden olmuştur. Almanya'nın Avrupa Birliği içindeki güvenlik politikasını şekillendirmedeki geleneksel zayıflığı göz önüne alındığında, Almanya'nın Avrupa Konseyi Başkanlığı görevi, Almanya'nın kendi politika tercihlerini Avrupa düzeyine getirme fırsatlarını artırmaktaydı.

Almanya, hâlihazırda mevcut çok taraflı kurumlar içinde bir çözüm bulmak için çalışmıştır. Kosova meselesi, Temas Grubu, AB, NATO, Birleşmiş Milletler (BM) içinde ele alındı. Alman Konseyi Başkanlığı, târihçi akademisyen Timothy Garton-Ash'in geniş ve çok taraflı bağlantı ağının kullanılması olarak tanımladığı, yıpratıcı çok taraflılığa mükemmel bir örnektir.

Almanya'nın NATO operasyonu üzerindeki etkisi, Almanlar'ın operasyonlara katılımındaki iç kısıtlamalar ve öte yandan Sırbistan ve eski Yugoslavya devlet başkanı Slobodan Miloseviç'e karşı misyonda ABD'nin ezici hâkimiyeti nedeniyle sınırlı olduğu için, Almanya'nın stratejisi hayati önem taşıyordu.

Kırmızı-Yeşil hükûmeti Bill Clinton yönetimi tarafından, diplomasiyi askeri güçle desteklemek gerektiğine dair görüşü kabul etmesi için zorlanıyordu. Alman politika yapıcıları için Almanya'nın yerli ve yabancı dış politika pozisyonları Yugoslavya'ya karşı savaşın yürütülmesi ve AGSP'nin erken biçimlendirici aşamaları iç içe geçmişti. Gerhard Schröder ve Joschka Fischer, Alman yönetimini güç kullanımı konusunda ikna etmeye çalışırken; aynı zamanda savaşın sona erdirilmesinde etkilide rol oynamışlardır.

Bu altı aylık dönemde Almanya, CFSP'nin geleceği konusunda Avrupalı müttefikleri arasında anlaşmaya varmak için önemli ve çoğu zaman zor bir süreç yaşamıştır. Buna ek olarak, aynı zamanda Almanya'nın Avrupa'da barış ve istikrara katkısı yeniden inceleme sürecinden geçti. Alman dış politikasında güç kullanımı konusu, Almanya'nın uluslararası rolünün incelenmesinde merkezi öneme sâhip önemli bir sorundur.

Alman ordusunun kendini savunmadaki rolünü sınırlama konusundaki geleneksel tercihi, AB düzeyindeki gelişmelerden dolayı bir baskı oluşturmuştur. Alman Federal Hükûmeti, 1999'un ilk yarısında Almanya'nın Avrupa Konseyi Başkanlığı boyunca, bu zorlukların bazılarını yanıtlamaya yönelik bazı belirsiz adımlar atmaya başlamıştır. Sırbistan'a karşı son derece çekişmeli askeri eylem nedeniyle, bu süre zarfında Alman dış politikasına ilişkin iç tartışma, hükûmetin Kosova çatışmasına yaklaşımı ve Alman AB/WEU Konseyi Başkanlığı üzerinde büyük baskı oluşturmuştur.

Alman dış ve güvenlik politikası ile ilgili sorulacak en önemli sorun, bazı yerel siyasi aktörler tarafından dile getirilmiş olsa da Almanya'nın 1998-1999 döneminde askeri yetenekler alanında CFSP'nin güçlendirilmesi taahhüdüdür. Kosova eylemine katılma kararının Avrupalılaştırma dinamiklerine ve Ortak Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın ve Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti'nin ilk

çerçevesine bakıldığında, Almanya'nın Avrupa Birliği'ne nasıl uyum sağladığına odaklanmak mümkündür.

Almanya'nın 1968 kuşağının kilit üyelerinden bazılarının parlamentoya gelmesi, hükûmette önemli bir değişikliği simgelemiştir. Bu alanda özellikle Yeşiller'i temsil eden ve 1960'ların öğrenci olaylarında önemli görevler alan Joschka Fischer'in göreve gelmiş olması çok önem arz etmekteydi. Yeşiller Partisi için Joschka Fischer'in dışişleri bakanlığı liderliğinde pasifist bir dış politika beklentisi kısa sürmüştür. 1990'larda eski Yugoslavya'nın dağılması, "pasifizmin sınırlarını" netleştirmiş ve Kosova krizi yeni hükûmetin icraatını-politikasını ciddi şekilde test etmiştir. Bu radikal siyasi geçmişe rağmen, Helmut Kohl yönetiminin dış politika ve güvenlik politikası ile sürekliliği yeni hükûmet için câzip bir seçenek olarak görünmekteydi. Alman Silahlı Kuvvetleri'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk savaş operasyonunu gerçekleştirmeleri bir Kırmızı-Yeşil hükûmet altında ironik bir durum oluşturmuştur.

Almanya, Birleşik Krallık'ın Saint Malo Anlaşması'ndaki konumu ile Fransızlar'ın konumu arasındaki boşluğu doldurabildiğine inanmıştır. Savunma koordinasyonu konusu ise CFSP ile askeri yeteneklerin geliştirilmesini birçok yönden engelleyen ve iki ülke arasında yer alan önemli bir konudur.

Almanya'daki AB askeri yeteneklerinin artırılması konusundaki iç tartışma söylemi, Birleşik Krallık'tan belirgin şekilde farklıdır. Joschka Fischer, AB askeri yeteneklerinin geliştirilmesinin AB'nin askerileştirilmesi anlamına gelmeyeceği konusunda çok ısrarcı tutum sergilemiştir. Fischer Fransa'nın Strazburg şehrinde olan Avrupa Parlamentosu'na yaptığı konuşmada gerek AB'de gerekse de Kosova'da olduğu gibi, hukukun üstünlüğünü destekleyecek ve şiddeti bırakabilecek etkili ve kararlı bir barış gücü olarak çaba sarf edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu aslında Yeşiller'in barışa verdiği önemi de ortaya koymuştur.

İngiltere'deki tartışma iki ana konu üzerinde yoğunlaşmıştır: İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan bu yana İngiltere dış ve güvenlik politikasının temel taşı olan Transatlantik bağın olası zayıflaması ve askeri yetenekler alanında daha fazla koordinasyona yönelik hamlelerin, İngiliz birliklerinin bir Avrupa ordusuna nihâi

entegrasyonu ile İngiliz ordusunun bağımsız bir varlık olarak aşamalı olarak ortadan kaldırılması anlamına geleceğinin yanlış anlaşılmasıdır.

Almanya, Avrupa Konseyi başkanlığı sırasında, özellikle Güneydoğu Balkanlar bölgesinin sorunlarıyla başa çıkmak için uzun vâdeli bir strateji önermede önemli bir etki yapmıştır. Bununla birlikte, AB içinde politika meselelerinde liderlik etmeye hazır olan ve bu kadar yeni canlanan bir Almanya hakkında yapılan herhangi bir konuşma, Alman politika yapıcılar arasında tedirginlikle karşılanmıştır. Kırmızı-Yeşil hükûmeti, 1998 sonbaharında göreve başlaması üzerine CFSP içinde askeri yeteneklerin geliştirilmesini üstlenme sorumluluğunu üstlenmeyi beklememiştir. 10 Kasım 1998 târîhli Kırmızı-Yeşil hükûmette yer alan Gerhard Schröder, CFSP'nin, Almanya'nın AB başkanlığı öncelikleri arasında olmadığını ifâde etmiştir. 1999'un ilk yarısında Almanya'nın CFSP geliştirmesine katkısından ziyade olaylara bir tepkisi bulunmaktaydı. Aralık 1998 târîhli Fransa-İngiltere Saint Malo Bildirgesi ve Kosova Savaşı'nın etkisi, CFSP'nin gelişiminin ana hatlarının belirlenmesinde Alman politikasının artırılmasından daha büyük bir rol oynamıştır.

Bu düşünce, Pörschach am Wörthersee'deki 25.10.1998 târîhli konsey toplantısında Tony Blair'in sözlerini yineliyor, ancak Aralık 1998'de Fransa-İngiltere anlaşması olan Saint Malo'ya ulaşana kadar, Almanya AB'nin güvenlik ve dış politikasının sınırlı etkinliğiyle mücadele etmeye tam olarak katılamadığını göstermiştir. Kırmızı-Yeşil hükûmet dış politika konusundaki görüşünü üç ana temaya göre şekillendirmiştir (Schmalz, 2004: 410):

- Süreklilik “*Kontinuität*”
- Güvenilirlik “*Verlässlichkeit*”
- Öngörülebilirlik “*Berechenbarkeit*”

Şansölye Helmut Kohl'un birleşme öncesi ve sonrası gösterdiği Batı ile “Bağlanma-Bağlantı” - “*Westbindung*” kavramına yoğun bir bağlılığı göz önüne alındığında, dış politikada süreklilik daha da önemli hâle gelmiştir. Kırmızı-Yeşil hükûmetinin söylemi, Almanya'nın Soğuk Savaş dönemindeki bâriz dış politika kısıtlamalarını vurgulamakta ve Birleşme sonrası Almanya'da da devam etmekteydi. Helmut Kohl'den Gerhard Schröder'e devam eden politikadaki sözde değişim, Alman hükûmetini Almanya'nın müttefiklerine ve 1949'dan beri dış politikasını

şekillendiren çok taraflı kurumlara olan bağlılığını yeniden telâfi etmekten alıkoymamıştır. Koalisyon ortakları arasındaki sorunların erken bir belirtisi Joschka Fischer'in NATO ve Washington'a ilk ziyareti sırasında nükleer silahlarla ilgili "ilk kullanım" politikasını terk etme önerisiyle ortaya çıkmıştır (Schwarz, 1975: 307-314).

Joschka Fischer'in askeri güç kullanımı konusundaki tutumu, pasifist Yeşiller Partisi'nin önde gelen üyesi olma nedeniyle ve Yeşiller'in temel felsefeleri ile ilgilidir. Bununla birlikte, Soğuk Savaş sonrasında Yugoslav federasyonunun acı verici bir şekilde çözülmesinin bir sonucu olarak bu temel felsefe konumun, nüansı ortaya çıkmıştır.

Nitekim 26.02.1995 tarihinde *Der Spiegel* dergisinin 9. sayısında bir makalede Joschka Fischer "Daha önce olduğu gibi savaşı bir siyaset aracı olarak reddediyorum" demiştir. Bununla birlikte, Joschka Fischer "Kuruluş programımızda, kendini savunma hakkı vardır, yani aşırı durumlarda bir hak bulunmaktadır ve bu durum, yeni bir faşizm tehdidinin görüldüğü eski Yugoslavya'daki korkunç gelişmelerin kurbanları için de geçerlidir" demiştir (Ihlau ve Lersch, 1995).

Joschka Fischer, güç kullanımını açıkça reddetmek yerine, temel değerler söz konusu olduğunda kullanılmasını önermiştir. Bu görüş, Joschka Fischer'in Kosova savaşı sırasında Almanya'nın insan haklarını korumaya yönelik misyona katılmasını savunduğu pozisyonu ile tamamen tutarlıdır. Gerhard Schröder'in göreve başlama konusundaki normalleştirme söylemi, Almanya'yı daha fazla tartışmaya itmiştir ve Kırmızı-Yeşil koalisyonun Avrupa politikasında ve genel olarak daha geniş dış politikada tanıdık bir rotayı yönetme yeteneği hakkında soru işaretleri oluşturmuştur. Bu normalleşme ya da başka bir deyişle Almanya'nın daha kısa vâdeli, ulusal çıkarlar için daha fazla yaygınlaşması, bazı bölgelerde AB'de daha büyük bir Alman liderlik rolü olasılığı ile ilişkili görülmüştür. Joschka Fischer, durumun böyle olmayacağını öngörememiştir. Almanya'nın devlet olarak yeni hissettiği kendine güven duygusunun, yaklaşmakta olan Konsey Başkanlığı'nda Almanya için daha büyük bir role tanık olup olmayacağı üzerine düşünüldüğünde Joschka Fischer, Almanya'nın asla liderlik rolü üstlenmemesi gerektiğini vurgulamıştır.

Bu normatif değişiklik Almanya'yı uluslararası ve yerel düzeyde etkilemiştir. Avrupalılaşımanın yukarı ve aşağı yükleme dinamikleri, Alman güvenlik ve savunma politikası için AGSP'yi geliştirme kararının etkisini göstermektedir (Akçadağ, 2010: 84-87).

Almanya'nın güvenlik ve savunma politikası alanındaki ikili Başkanlıkları'nın önemi, Batı Avrupa Birliği'nin çalışmalarında da dile getirilmiştir. Gerçekten de, iki başkanlığın mümkün olduğunca birleştirmenin mantıklı olduğu kanıtlamak istenmiştir. Bunun Başkanlıkları sırasında Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği ile ilgili tartışmalarda daha ileriye gitmek için mükemmel bir fırsat sunduğu düşünülmüştür. Fransa-İngiltere Saint Malo bildirilerinin gündeme getirdiği konular üzerine ilk tartışmalar Almanya Cumhurbaşkanı tarafından Ocak 1999'da ele alınmıştır. Almanya Cumhurbaşkanı Kosova'daki krize çözüm getirme kararı, 15 Ocak 1999'da Racak köyünde 45 Kosovalı sivilin katliamından sonra önemli bir hâle gelmiştir. Bu olumsuz durum Joschka Fischer ve Yeşiller için bir dönüm noktası olmuştur. Kosova'daki durumun giderek artan ciddiyeti, Almanya'nın Kosova'daki krize çözüm konusunda fikir birliği sağlama ve AB'nin askeri yeteneklerini geliştirmek için Fransa-İngiltere önerilerini geliştirme çabalarının artmasına yol açmıştır. Joschka Fischer, CFSP'nin gelişimini tartışırken İngiltere'yi destekliyordu ve Joschka Fischer askeri yeteneklerin geliştirilmesinde üçlü ilişkinin öneminin farkında olduğunu belirtmiştir. Bu durum; İngiltere-Almanya güvenlik iş birliği, İngiltere-Almanya ilişkilerini geliştirme stratejisinde de görülmüştür. Bunu kısa bir süre sonra Şubat ayında, "Avrupa Güvenlik ve Savunma üzerine WEU'nun içsel yansıması" başlıklı bir Alman AB/WEU Başkanlığı belgesi, Avrupa'nın kriz yönetimini yürütmek için uygun yapılara ve kâbiliyetlere nasıl sâhip olabileceğine odaklanmıştır (Oğultürk, 2014: 111-114). Kosova Krizi için 15 dışişleri bakanı tarafından yapılan toplantıda, Joschka Fischer "Avrupa'da toplu katliam ve savaşın gelişimine dayanamayacağımız" iddiasıyla yapılan tartışmalarda ön sırada yer almıştır.

Almanya'nın AB içindeki diğer ulusal dış politika ve güvenlik politikalarının Avrupalılaşmasını nasıl etkilemeye çalıştığının ana yönlerinin çoğu, Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti'nin geliştirilmesinde görülebilir. Bu politika alanına bakmanın

nedeni, Almanya'nın dış politika tercihlerini Avrupa seviyesine nasıl yükleyebildiğini tespit etmektir.

Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti, yalnızca Kosova Savaşı'nın ardından başa çıkmak için bir çerçeve sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda Alman hükûmetinin Alman kamuoyunu gerekliliği ikna etmek için kullandığı argümanların da önemli olduğunu göstermiştir. İstikrar Pakti/Fischer Planı, Kosova Savaşı'na son verme ve bölge sorunlarına daha uzun vâdeli bir çözüm sağlama stratejisinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Fransız siyasetçi, eski başbakan Édouard Balladur, Orta ve Doğu Avrupa için 1994 planı ve Hubert Védrine tarafından 1998 yılında Bosna için önerilen plan Fischer Planı'nda yer alan ilke ve fikirlerin çoğunu içermiştir. Daha önce de gösterildiği gibi, Almanya'nın önemli CFSP politikasını etkileme yeteneği, Almanya'nın dış politikada taşıyabileceği güç kaynakları ile sınırlıdır. Bununla birlikte, Almanya'nın çok taraflı ortamlarda çalışırken karakteristik kolaylığı WEU, EU, NATO, BM ve AGİT arasında anlaşmaya varılmasında büyük önem taşımıştır.

“Fischer Planı” ve Güneydoğu Avrupa İstikrar Pakti, AB dış ve güvenlik politikasının gelecekteki şekli bir Alman planı olarak görülebilir. Almanya, Batı Balkan bölgesinde her şeyi kapsayan bir güvenlik ve istikrar görüşü sunarak, Avrupa'nın sadece AB içinde değil, AGİT, NATO, WEU ve BM de dâhil olmak üzere çok taraflı bir kurumsal bağlamda geniş kapsamlı çözümler sunmaya çalışmıştır.

Fischer Planı'nın merkezinde ve Müttefik Kuvvetler Operasyonu'nun başarılı bir sonucu olarak Almanya'nın Rusya'yı Kosova meselesinin çözümüne dâhil etme kararlılığı vardır. Rusya'nın diplomatik çözümdeki rolü, Sırp'ları Kosovalılar'a yönelik baskılarını azaltması açısından hayati önem taşımıştır. Gerhard Schröder, diplomatik bir çözüm için Rusya'nın öneminin çok farkındaydı ve Federal Meclis'te belirttiği gibi, Balkanlar'daki kriz Avrupa ile Rusya ve Almanya ile Rusya arasındaki iyi ilişkileri tehlikeye atmamalıydı. Rusya, Kıta'nın istikrarı ve barışında önemli bir faktördür. G-8'in başkanı olarak Almanya'nın rolü, Alman politika yapıcılarının savaşı sona erdirmek için Rusya'yı diplomatik faaliyetlere, dâhil etmek için bir yol sağlamıştır.

7.4. Kırmızı-Yeşil Koalisyon ve Alman Güvenlik Kimliği

Güvenlik çalışmalarında, Avrupa güvenliği ve Transatlantik İlişkiler'in belirleyici determinantlarını sırtında taşıyan Alman dış siyaseti, târihsel süreklilik ve Transatlantik güvenlik şemsiyesinin yarattığı güvenlik ikilemini sırtında en çok hisseden Avrupa devleti olmuştur. Târihi emperyal alandaki askeri ve politik güç denemeleri, Almanya'nın ulusal ve uluslararası felâketler yaşamasına yol açmış ve Almanya BM ile kurulan Yeni Dünya düzeninde, askeri ve nükleer bir güç olmak yerine, ulusal bütünlük ve ekonomik gelişimi önceleyerek, ABD'nin inşa ettiği yeni uluslararası sistemde, başka bir alt hegemon olarak varlığını sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ABD güvenlik şemsiyesi altına giren iki mağlup ülke olarak Almanya ve Japonya bu anlamda Neo-Realist bir perspektifle uluslararası sistemik düzeydeki güç paylaşımında mevcut kurumsal güç ilişkileri içinde, egemen veya hegemon güçlerin sağladığı siyasi askeri ve ekonomik kâbiliyetlerle ulusal varlıklarını yapıbozumcu bir sert güç olmak yerine tâcir devlet veya ehlileşmiş devlet diye tâbir edilen barışçıl bir yolu tercih ettiler (Su, 2006: 150-156). Yirminci yüzyılda ulusal çıkarlar anlamına gelen iki büyük şiddet denemesi ulusal ve uluslararası felâketlere yol açmıştır. Bu nedenle çoğu Alman için olduğu gibi çoğu Avrupalı için de ulusal çıkarların askeri güç projeksiyonu olarak yorumlanması (en azından Almanya düşünüldüğünde) her zaman olumsuz çağrışımlar barındırmaktadır.

Almanya'nın geçmişe göre dış politikada ve güvenlik konusunda üç temel değişiklik yaptığı gözlenmektedir: İlk değişiklik yetenekle ilgilidir. Yetenek sadece nüfusun, bölgesel büyüklüğün ve ekonomik üretimin artmasıyla nitelendirilebilir. Ancak Alman akademisyen Helga Haftendorn'un doğru bir şekilde belirttiği gibi Almanya büyüklüğünden, ekonomik potansiyel ve coğrafi konum hem yapı oluşturunca hem de yapıya bağımlıdır. Bu yüzden Demir Perde yıkıldıktan sonra entegre yapıları her yöne doğru genişletme baskısı artmıştır.

İkinci önemli değişiklik, entegrasyonun genişletilmesine olan ilgiyi daha da arttıran Almanya dış çevresini etkilemiştir. Almanya'nın durumu sadece Batı Entegrasyonu çevresindeki önceki yerini kaybettiği için “nesnel olarak daha iyi” olmakla ilgili değil, aynı zamanda devletler tarafından da çevrelenmekle ilgilidir. Bir yandan, mevcut ortam aslında Alman siyaset bilimci Christian Hacke'nin altını

çizdiği gibi Doğu’da nüfuz sâhibi olma gibi Almanya için daha iyi fırsatlar söz konusudur.

Öte yandan, ne “iktidar” ne de dış etkenlere bağımlılığı göz ardı edilemeyeceğinden, önemli soru “iktidarın” entegre yapılar ve prosedürler üzerindeki etkisine nasıl çevrileceğidir. Güçlü bir entegrasyon içindeki ulusal bir iktidar para biriminin mevcut ikilemi, Avrupa’daki Almanya için yeni bir “sorumluluk” - “*Verantwortung*” hakkındaki “Realistler” ve “Kurumsalcılar” arasındaki iç tartışmalara yansımıştır.

“Realist” bakış açısı Alman târihçi ve reklamcı Gregor Schöllgen’in “bir gecede Federal Cumhuriyet’in küresel öneme sâhip kıtasal bir büyük gücün rolü hâline getirildiği” ifâdesiyle temsil edilmiştir. Bu durum Almanlar’ın yeni oluşan güçlü durumlarıyla başa çıkmalarını gerektirmiş, bu durumu iyi yönetmeleri ve bu nedenle özel bir sorumluluk gerektirmiştir (Giessmann, 1999: 13).

“Kurumsalcılar” Avrupa Demokrasileri Topluluğu’nu toplumsallaşmış ulusların tek meşru bağlamı olarak vurgulamaktadır. Almanya, eşitler arasında eşit hâle gelmiş ve uluslararası düzen, ulusal iktidarı barındırmanın hem çerçevesi hem de hedefi olmuştur. “Kurumsalcı” bakış açısının bir temsilcisi olarak Alman politikacı Wolfgang Vogt şunları kaydetmiştir:

“Öncelikli olarak güçlerini ve çıkarlarını ilerletmeye hizmet eden ulus devletlerin geleneksel dış politikası, artık dünya siyasetinin dönüştürülmüş koşullarına ve zorluklarına izin vermiyor. Mesele, ulus devletlerin önceki dış politikasının yerini almak küresel bir politik paradigma ile, yeni, uluslarüstü bir örgüt-yapı seviyesinin yerini alacak”.

Bu farklı kavramsal yaklaşımlar, Almanya’daki yetenekleri (gücü) etki olarak yorumlamada devam eden zorlukları mükemmel bir şekilde yansıtmaktadır. Bununla birlikte, her iki yaklaşım da Avrupa’da nüfuz sahibi olmak için daha büyük bir “ulusal” gücün farkındalığını açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle, fark özünde olduğundan ziyade metodolojidedir.

1998-2000 dönemi Avrupa Birliği üye devletleri tarafından Ortak Dış ve Güvenlik Politikası geliştirme çalışmaları devam etmiştir. Gerhard Schröder, Alman

büyük stratejisiyle ilgili büyük sorulardan daha kısa vâdeli dış politika hedefleri peşinde koşmasıyla daha karakterize edilen bir dış politika izlemiştir.

Almanya ve Irak krizi Alman dış ve güvenlik politikasında Avrupalılık süreci, özellikle 2003 yılında ABD/İngiltere önderliğindeki Irak'ın işgâlinin neden olduğu Transatlantik Topluluk içindeki geçici şemadan dolayı küçük bir durgunluk sürecine girmiştir. Atlantik ötesi grup içindeki ciddi gerilimler, AB içinde NATO/AB ilişkileri konusundaki görüş genişliği göz önüne alındığında, AB askeri yeteneklerini geliştirmek için genellikle verimli bir zemin oluşturmamıştır.

Irak Savaşı sadece Avrupa dış politikasının zayıf yönlerini değil, aynı zamanda Almanya'nın CFSP'deki geleneksel rolü için ciddi sonuçları olan Alman dış ve güvenlik politikasındaki zayıflıkları da ortaya çıkarmıştır. İngiltere'nin Irak üzerindeki farklılıkları, Almanlar'ın İngiliz katılımını sınırlandırma çabalarına tanık olan AGSP'yi tehlikeye atmakla da tehdit edilmiştir.

Irak üzerindeki bölünmeler, Atlantik ötesi farklılıklara güvenilir bir çözüm önermek için Alman etkisinin eksik olduğunu göstermiştir. Almanya, Başkan Bush'un dış politikasını, ABD'nin Irak politikası ve aleyhindeki politikalar lehine, Atlantik ötesi güvenliğin kutuplaşmasına yol açan önemli konularda etkileyememiştir.

Almanya'nın dış politikadaki başarısı, Atlantik'in her iki tarafındaki farklı yörüngeleri ve gündemleri teşvik etmek yerine NATO ve AB içindeki gelişmeleri teşvik etmek olmuştur. Gerhard Schröder'in Irak Savaşı'ndaki konumu, NATO'nun ve AB'nin 1999 Berlin Anlaşmaları'na göre ABD dış politikasını etkileme yeteneğini büyük ölçüde baltalamıştır.

Irak Savaşı, Gerhard Schröder'in dış politikasının geleneksel Alman pratiğinden ayrılması, Alman pozisyonunu tartışmaya maruz bırakmıştır. Almanya, iş birliğini ilerleterek Irak ve Avrupa güvenliği konusundaki tartışmalardan uzak durmaya çalışmıştır. Fransa, Lüksemburg ve Belçika ile 24 Nisan 2003'te yapılan bir zirvede bu konular gündeme gelmiştir.

Bu zirvedeki başlıca gündem dış politika meselesinde Transatlantik Fikir Birliği'ndeki çöküş ve Avrupa Güvenliği'nin oluşturulması için yeni bir itici güç gerektirmesi olmuştur. Zirvede savunma alanında iş birliğinin güçlendirilmesinde

hızlı ve geniş kapsamlı ilerlemeler çağrısında bulunulmuştur. Almanya'nın 1990'larda CFSP'nin gelişimini etkileme yeteneği, Almanya'nın AB içinde bir bütün olarak anlaşma bulma hedefine halel getirmeksizin; normalde Fransa ile birlikte çalışma ortakları bulma yeteneği üzerine kurulmuştur. Körfez krizinden sonra ortaya çıkan Kosovo ve Bosna krizlerinde, Alman iç siyasetinin dış politik tercihlerinde ciddi bir değişim yaşandı. Aslında Alman iç siyasetinde Alman Anayasası'nda, Almanya'nın başka ülkelere BM ve NATO ilişkileri çerçevesindeki görevler dışında, asker gönderimi veya barışçıl müdahalesi konusunda, varolan hukuki engellere rağmen Yeşiller Partisi, barışçıl eylemler adına uluslararası barış güçlerinde rol almayı dış politik olarak tercih etti (Kıratlı, 2006: 214).

Almanya'nın İngiltere ile arasındaki zayıf ilişkilerinin hemen ardından Irak'ın çöküşü, Almanya'yı Fransa'ya daha fazla bağımlı kılmıştır. İngiltere ve Almanya arasında Irak'ın yol açtığı gerilim, ancak 2005 yılında Büyük Koalisyon hükûmetinin gelişle aşılmaya başlamıştır.

Almanya'nın Irak krizi sırasında AGSP alanında daha fazla AB iş birliğini zorlayamaması, AB içindeki NATO ve ABD'nin Avrupa güvenliğindeki rolüne yönelik duyarlılıkları pekiştirmiştir. Irak tartışması başkent Washington ve başkent Berlin arasında büyük zorluklara neden olmuş, ancak Gerhard Schröder'in Afganistan'ı istikrara kavuşturmak için Alman birlikleri gönderme taahhüdü Washington'la ilişkileri onarmak ve Irak savaşı üzerindeki kutuplaşma tartışmalarından sonra ilişkileri yeniden dengelemek için bir girişimdir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar gelen süreçte, Alman dış siyasetinin barış ve savaş arasında kalmanın ötesinde, evrensel barış fikrinin ana vatanı olduğu kadar son yüzyılların en ağır dramlarının yaşandığı bir siyasal coğrafya olması da Alman dış siyasetinin inişli çıkışlı sürecini anlamlandırmada önemlidir. Alman entelektüellerin özellikle Kosovo ve Bosna savaşları sürecinde, NATO kapsamında dış operasyonda yer alarak, Roma topraklarında aktif bir Alman askeri varlığının oluşumu neticesinde, barış istiyoruz “yeni holokostlar değil söylemleri” iç ve dış politika etkileşiminin en önemli vakalarından da biridir (Gül, 2009: 150-159). Almanya'nın İki kutuplu dünyanın sona ermesinden sonra, ortaya çıkan bölgesel krizlerde, BM ve NATO görevleri kapsamında dünyanın farklı bölgelerinde görev

alması, Almanya'nın bir sivil güç olduğunu savunanlar açısından şiddetli eleştirilerin de ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Almanya'da sivil güç kavramı üzerinden Almanya'yı inceleyenler, ülkenin medeni ve barışçıl dış siyasetinin sürüdürülmesinin önemini vurgularken, Sivil Güç kavramının, Neo-Liberal güç ilişkiler çerçevesinde sistemik düzeydeki güç dağılımının yarattığı kurumsal ilişkilerin imkânları doğrultusunda, gizli bir güç artırımı ve târihi dış politik sürerekliklik ruhunun da var olduğunu ortaya çıkarmıştır (Su, 2003: 186-187). Çünkü Almanya, Avrupa Devletleri'nin entegrasyon sürecinden bölgesel krizlere, normlar, kurallar ve entegrasyonun ruhuna uygun “düzenleyici” - “*regulatory*” Anayasal bir ilkesellikte siyaset sergileyen bir güç olarak her zaman siyasi ve ekonomik gücünü hissettiren bir devlet olarak Avrupa'da öne çıkmıştır.

Aslında bu çalışmaya konu olan dönemsel Alman dış siyasetinin iç ve dış politika etkilişimi ve Transatlantik İlişkiler çerçevesinde oluşan bir sivil güç olarak Almanya'nın özellikle Hitler sonrası süreçten itibaren süreci en doğru ifade eden Neo-Realist bir güç ilişkisini içeriyor olsa da Katzenstein'in “Ehlileştirilmiş Güç” kavramı doğrultusunda Neo-Liberal dış politika anlayışını barındırmaktadır. Ancak şu da ifade edilebilir ki, Almanya kendi târihindeki Roma İmparatorluğu tecrübesi, Alman Birliği, demokrasi ve faşizm gibi iyi ve kötü deneyimlerden ders almıştır denilebilir. Çünkü 1950'lerden sonra işlevsel olan anarşik davranışla askeri ve siyasi güçle sert bir militarist devlet olmak yerine, târihsel felsefi düşünsel ve ekonomik gücüyle bir sivil güç inşa sürecini benimsediği açıktır. Bu anlamda Almanya aslında, Çevre ülke olarak, Avrupa'nın en güçlü sosyal devletlerinden biri olarak, vahşi anarşik bir sistemik yapı yerine barışçıl bir söylemle ABD Hegemonyası'nda yerel bir teorileşmenin Batılı örneği olarak görülebilir. Nihayetinde, hem iç politik yapısı hem de dış siyaset ve güvenlik kültürüyle, mevcut Avrupa Güvenlik İlişkileri ve Transatlantik İlişkiler'inde, Habermas'ın ifâdesiyle dünya bir “dev” - “*colossus*” ile karşı karşıya kalmıştır (Kundnani, 2015).

SONUÇ

1998-2005 yılları arasında Almanya'yı yöneten SPD-Yeşiller koalisyonun güvenlik politikalarını Neo-Liberal Kurumsalcılık ve Neo-Realist yaklaşımlar açısından değerlendirmeyi amaçlayan bu tezin, bu doğrultuda önemli bulgulara ulaştığını söylemek mümkündür. Alman dış politikasının, gerek küresel gerekse de Avrupa güvenliğinin değişen gündemi karşısında süreklilik ve değişim bağlamında hangi yaklaşımın etkisinde hareket etmeye daha yatkın olduğuna dair tezin sağlıklı sonuçlara ulaştığı söyleyebilir. Bu bakımdan, Almanya'nın geleneksel Transatlantikçi kimliğine ciddi bir sorgulama getirecek böyle bir koalisyonun iş başına gelmesi, hem Alman dış politika kimliğini yeterince çözümlemek, hem de uluslararası ilişkilere, kuramlarına katkı sağlaması açısından yararlı olmuştur.

Almanya'nın Soğuk Savaş sonrasındaki Avrupa uluslararası düzeninde herhangi bir kimlik bunalımına meydan vermeden yerini alması, Neo-Realist anarşist baskıları asgari düzeyde hissetmesine olanak sağlayan bir güvenli rejiminin varlığı ile söz konusu olmuştur. Almanya, liberal uluslararası sistemin yaratmış olduğu kurum ve değerlerin parçası olarak ve değerlerin çizdiği sınırlar içerisinde karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarına yanıtlar vermiştir. Liberal uluslararası sistemce çizilen yanıtların Kohl hükûmetini izleyen Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinde de (1998-2005) büyük değişikliklere uğramadan devam ettiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Söz konusu koalisyon hükûmetinin güvenlik politikalarını değerlendirmek bakımından Neo-Liberal Kurumsalcılık, Neo-Realizm'e kıyasla daha büyük bir açıklayıcılık gücüne sâhiptir. Çünkü İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşturulmuş olan Transatlantik kimliğin bir güvenlik rejimi işlevi gördüğü söylenebilir. Bu Neo-Liberal Kurumsalcı yaklaşımın tıpkı İngiltere'nin on dokuzuncu yüzyılda başat bir güç olarak rejim oluşturmaya benzer şekilde, ABD'nin de İkinci Dünya Savaşı sonrasında kendisine Batı dünyası içerisinde de ortak yararın mâliyetini bizzat üstlendiği rejim işlevi gördüğü savına büyük bir haklılık kazandırmaktadır. Sözü edilen Kosova Savaşı, 11 Eylül Saldırıları, Afganistan Savaşı, Irak Savaşı ve NATO Genişlemesi gibi meydan okumalar kazan-kazan rasyonalitesine uygun biçimde Almanya ile bu liberal düzenin başat gücü olan ABD ile iş birliğini teşvik etmiştir. Görüldüğü gibi, Almanya kazan-kazan mantığı çerçevesindeki iş birliğini ABD'nin

oluşturulan bu güvenli rejiminin kendisine sağladığı güvenlik güvenceleri nedeniyle sürdürmeyi rasyonel bulmaktadır. Bu nedenle Neo-Liberal Kurumsalcılık, Neo-Realizm'in temel savı olan korkudan kaynaklanan başat bir güce yanaşma anlayışına ağır basmaktadır. Kosova ve 11 Eylül Saldırıları'nda bu koalisyon hükûmetinin iş birlikçi politikası Transatlantik güvenlik rejiminin pratiğini sergileyebilmiştir. Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetinin doğal olarak geleneksel CDU/CSU çizgisindeki (Batı) Alman dış politikasının parametreleriyle bire bir örtüşmesi beklenemezdi. Zaten bu kendisini en başta koalisyon hükûmetince Irak Savaşı'na verilen yanıtta göstermiştir. Ancak, bu gerçek söz konusu koalisyon hükûmetinin Transatlantik kimliğinin dışına çıkmasına yetecek kadar etki yapmayı başaramamış; Alman dış politikasında süreklilik güç kazanmıştır. Bu gerçeğin ortaya çıkmasında Yeşiller Partisi lideri ve Dışişleri Bakanı Joschka Fischer'in, bu koalisyon hükûmetinin Transatlantikçi kimlikle uyum gösteren politikalarının da büyük rol oynadığı su götürmez bir gerçektir. Nitekim bu gerçek 13 Mayıs 1999'da Yeşiller'in parti toplantısında kendisini göstermiştir. Joschka Fischer, parti toplantısında "Bir daha asla savaş, bir daha asla Auschwitz, bir daha asla soykırım, bir daha asla faşizm!" sözleri Yeşiller Partisi'nin dahi bu kurumsal kimliğin sınırları dışına çıkamayacağını açık bir göstergesi olmuştur.

Transatlantik İlişkiler ve Avrupa değerlerinin liberal demokrasi ve güvenlik anlayışı, ülkelerin güç dağılımı içinde olduğu anarşik bir ortamda barışçıl hedeflerle güvenlik ve güç arayışlarını, uluslararası yapısal bir sistem içinde ABD öncülüğünde sağlamalarına imkân vermiştir. Avrupa târihinde benzer barışçıl bir dönemin Viyana'da ilân edilen Avrupa Uyumı güvenlik endişelerinden dolayı ortaya çıkmış olan devletler arasındaki çatışma değil; barışa dayalı bir dönemi ifâde etmektedir. İlerleyen süreçte kurulan ABD öncülüğündeki NATO sistemi özgürlüklerin korunmasını, faşizmin engellenmesini ve SSCB'nin Avrupa kıtasında yayılmasını engellemeyi sağlamaya çalışmıştır.

Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmeti, iktidara geldiğinde işsizlik başta olmak üzere iç politikaya odaklanmış, dış politika öncelikli konuları arasında olmamıştır. Ancak dünya genelinde yaşanan gelişmeler Kırmızı-Yeşil koalisyon hükûmetin uyumunu dış politika bağlamında test etmiştir. Seçim öncesi askeri barış ve savaş uygulamalarını reddettiğini belirten Yeşiller Partisi, Kosova'daki yaşanan savaşa

karşı duyarsız kalmayarak, soykırım ve insan hakları ihlallerinin önlenmesi amacıyla Kosova'daki NATO liderliğindeki operasyonda yer almak üzere Alman askerlerini gönderme kararı almışlardır. Bu karar İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın sınır dışında bir yere ilk kez askerlerini gönderdiği çok önemli bir karar olmuştur.

Kosova Savaşı'ndan iki yıl sonra ABD'de 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları yaşanmıştır. Terör saldırılarının karşısında ABD'nin yanında yer alan Almanya, saldırılardan dolayı suçlanan Afganistan'a yönelik NATO öncülüğündeki ABD operasyonlarını desteklemiştir. Desteklemekle de kalmayarak, Alman Parlemantosunda Afganistan'daki ISAF'a asker göndermeyi oylamış ve 35 ret oyuna rağmen 538 evet oyuyla Afganistan'a asker göndermeye karar vermişlerdir. Bu karar aynı zamanda Alman dış politikasındaki değişimin de bir göstergesi olmuştur. Dönemin Şansölyesi Gerhard Schröder tamamen egemen bir devlet olarak Almanya'nın uluslararası krizlerde sorumluluk alacağını ve diğer ülkelerle eşit bir ortak olduğunu böylece de, bu gerçeğin sonuçlarına göre, Almanya'nın dünya sahnesinde aktif olmasını gerektiğini belirtmiştir. Yapılan kamuoyu yoklamalarında da Gerhard Schröder'ün görüşü desteklenmiş, Almanya'nın uluslararası ihtilafların çözümünde daha fazla yer alması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Gerhard Schröder ve Joscha Fischer hükûmeti ABD ile sıcak ilişkiler kurarak iş birliğine gitmiştir. Afganistan'daki operasyonlara katılan özel silahlı kuvvetler ile özellikle erken uyarı sistemlerini kullanarak NATO şemsiyesi altında askerlerini göndererek ABD'ye özellikle hava gözetleme alanında yardımcı olmuşlardır. Ayrıca 4.000 kadar askerini de terörizmle mücadele etmeye hazır hâle getirmiştir. Bu görevler, Alman ordusunu bir savunma ordusu niteliğinden küresel bir ordu olmaya doğru istikrarlı ve kararlı bir şekilde değiştiğini göstermesi bakımından önemlidir. 5 Aralık 2001 târihinde Afganistan'la yapılan Bonn Anlaşması, Schröder/Fischer hükûmetinin Uluslararası İlişkiler alanında itibarlarını artırmıştır. Almanya'nın askeri birlikleri, ülkenin gücünü örnek bir şekilde temsil etmiş ve katılımıyla terörle mücadele konusunda BM'ye güç katmıştır. Bu sürecin Kırmızı-Yeşil bir hükûmet tarafından başlatılmış olması, politik olarak ayrı bir önem taşımaktadır.

Kırmızı-Yeşil koalisyon ikinci kez iktidara gelirken, seçim öncesinde başlayan Irak'a asker gönderme gündemi seçim sonrasında da tekrar gündeme gelmiş

ve Irak’a asker göndermeme kararı alınmıştır. Bu karar İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Almanya’nın ABD’nin politikasının karşısında olduğu ilk dış politika uygulaması olarak değerlendirilebilir. Ancak bu durum Almanya’nın ABD karşıtı düşüncelerinin yansıması değildir. Sadece Almanya’nın kendi dış politika anlayışı çerçevesinde bağımsız ve egemen bir devlet olarak kendi kendine aldığı bir karardır. Aynı zamanda ABD’nin Irak’a karşı operasyon başlatmadan önce ortaklarıyla ciddi bir danışma süreci yürütmesi gerektiği beklenmiş, konu ile ilgili olarak Joscka Fischer Almanya’nın uygun bir devlet olmadığını, demokrasilerde iş birliğinin esas olduğunu belirtmiştir.

AB ortak bir güvenlik politikası inşa etmeye çalışırken, ABD’nin Irak’a yaptığı operasyonda ortak karar alamadıklarını da göstermiştir. ABD’nin Irak’a yaptığı operasyonu İngiltere, Avustralya ve Polonya ile birlikte yürütürken; Fransa ve Almanya bu operasyonun karşısında yer almışlardır. Ancak AB’nin ortak güvenlik politikası oluşturma düşüncesi Irak Savaşı’ndan çok önce, Yugoslavya’da yaşanan iç savaş sırasında netleşmeye başlamıştır. ABD’nin Yugoslavya’daki savaşı durdurmada isteksiz hareket etmesi ve AB’nin de bu konuda yetersiz kalması ortak bir güvenlik politikası oluşturmak gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. 2002 yılına kadar ortak bir savunma ve güvenlik konusunda Fransa’yı destekleyen Almanya, daha aktif bir rol oynayarak Avrupa Savunma Birliği oluşturulması önerisinde bulunmuştur.

Benzer şekilde AB’de ortak bir dışişleri ve güvenlik politikası oluşturulması konusu için de söz konusudur. Kırmızı-Yeşil Koalisyon dış politika ve güvenlik politikasının daha fazla entegrasyonunu geliştirmeye çalışmıştır. Birlikte ve çoğunluk olarak karar almanın dış politikada daha fazla yeterlik göstergesi olacağı nedeniyle ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliğinin güçlendirilmesini desteklemiştir. Gerhard Schröder: “Kosova’da yaşanan kriz, bizim için AB’nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası alanındaki sınırlı yeteneklerini vurguladığını belirtmiştir. Bu nedenle Kosova’da yaşanan savaşta etkinlik gösteremediklerini ifade etmiştir” Güç kullanımını her fırsatta reddeden Joscka Fischer sadece temel değerler ve insan hakları ihlalleri söz konusu olduğunda güç kullanmayı gerekli görmüştür.

Almanya’nın güvenlik kimliğinin iç ve dış siyaset bağlamında incelendiği bu çalışmada dönemin güvenlik ve dış politika uygulamaları insan hakları ihlallerinin

karşısında durmak, bölgesel ve küresel barışı ve istikrarı sağlamak adına iş birliği ve bölgesel örgütler aracılığı ile aktif dış politika uygulaması, Neo-Liberal kurumsalcılığın, Yapısal Realist çerçevede Alman iç ve dış siyasetinde daha öncelikli değer hâlinde olduğunu göstermektedir

Kurumsallaşma devletler üzerinde denetim, iş birliği vb. fonksiyonları meydana getirmiştir. Devletleri ortak hareket etmeye yönlendirmiş ve zorlamıştır. Kosova Savaşı'nda Sırp Ordusu'nun etnik temizlik yapması bütün dünyada infial uyandırmıştır. Göreve yeni gelen Kırmızı-Yeşil hükûmette savaşa karşı, pasifist, çevreci bilinen Yeşiller Partisi içindeki iki ana fraksiyon Realist ve Fundamantalist'lerin şiddetli tartışmalarına, parti içi kavgalara rağmen az bir oy farkıyla da olsa yeni hükûmet, Almanya'nın Konrad Adenaur'dan beri izlediği Transatlantikçi güvenlik politikasının devamı niteliğinde olmuştur. Böylece gerek operasyon gerek toplantılar, görüşmeler kısaca bu insan haklarını engellemek için oluşturulan sistemin içine girerek iş birliği yapmıştır. Bu dış politika tercihi Neo-Liberal Kurumsalcılığın, Neo-Realizm'e göre çok ağır bastığını göstermektedir. Keza diğer operasyonlara da katılması Afganistan Savaşı yine buna delildir. 1998-2005 yıllarındaki koalisyon hükûmeti döneminde 3 büyük askeri operasyondan ikisine gönüllü olarak asker göndermesi, Irak Savaşı'na asker gönderme bile yapılan askeri operasyonu engellemesi, aleyhinde beyânat vermemesi Neo-Realizm ile Neo-Liberalist kurumsalcılık açısından değerlendirildiğinde terazinin kefesinin Neo-Liberal kurumsalılıkta yoğunlaştığını göstermektedir. İki teoride de uluslararası ortam anarşiktir ama Neo-Liberal kurumsal teoride değerler sistemine, kurumsal yapıya katılım ve iş birliği vardır.

1998-2005 yılları arasındaki dış politikaya çok ciddi etki yapan gençliği 1968 olaylarında aktif olarak bulunan Joschka Fischer'den tezde bazı bölümlerde bahsedilmiştir. Joschka Fischer o dönemde sadece iç politika ile değil dış politika ile de yakından ilgilenmiştir. Keza dönemin başbakanı “şansölye” Gerhard Schröder'in koalisyon dönemine etkisi ve dış politikadaki rolü Joschka Fischer'den sonra gelmektedir. Bu iki siyasi aktörün döneme etkilerinden, tezin konusunu dağıtmamak amacıyla sadece durumu tesbit mâhiyetinde açıklama yapılmıştır.

Uluslararası sistemin anarşik olmasının iş birliğinin önündeki en önemli engel olduğunu göz önünde bulunduran Neo-Realistler, güvenlik kaygılarıyla hareket eden devletlerin göreceli kazanımlar için iş birliği yapabileceklerini öne sürmektedirler. Neo-Liberaler ise anarşiyi dünya düzenini sürdürmek için bir otorite eksikliği olarak görürler, ancak durumu iş birliğinin önünde bir engel olarak görmezler. Bunun yerine, anarşiyi, devletleri iş birliği veya vaatlerini yerine getirmelerine neden olacak ortak otorite ve daha yüksek kurumsallaşma eksikliği olarak görmektedirler. Kırmızı-Yeşil hükûmetin Almanya'nın değişen güvenlik gündemlerine bağlı olarak verdiği tepkiler, Neo-Realist savunmacı kimliğinden uzaklaştığını ve yeni Neo-Liberal bir güvenlik anlayışına doğru yol aldığını göstermektedir.

Joscha Fischer'in askeri güç kullanımı konusundaki tutumu, pasifist Yeşiller Partisi'nin önde gelen üyesi olma nedeniyle ve Yeşiller'in temel felsefeleri ile ilgilidir. Fischer, güç kullanımını açıkça reddetmek yerine, temel değerler söz konusu olduğunda kullanılmasını öneriyordu. Bu görüş, Fischer'in Kosova Savaşı sırasında Almanya'nın insan haklarını korumaya yönelik misyona katılmasını savunduğu pozisyonu ile tamamen tutarlılık göstermektedir. Bu kapsamda da dönemin önemli dominat siyasi figürü olan Fischer, Kosova Savaşı, Afganistan Savaşı ve Irak Savaşı'nda dışişleri bakanı olarak aldığı kararlarla da Almanya'nın dış politikasının Neo-Liberal Kurumsalcılığın dışına çıkamayacağını göstergesi olan kararlara adını yazdırmıştır. Bu açıdan dönemin önemli aktörü Joscha Fischer'in Almanya'nın dış politikalarının şekillenmesine önemli katkılar sağlayarak, kendisini temsil ettiği Yeşiller'in çıkarlarına yönelik rasyonel kararlar almaya çalıştığı söylenebilir. Yapılan tüm bu değerlendirmeler de keza Almanya'nın, barışı koruyan tâcir ve sivil bir güç olan Almanya dış politika kimliği ile de örtüşmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Arı, T. (2013). *Uluslararası İlişkileri Teorileri*, Bursa: MKM Yayıncılık.
- Armaoğlu, F. (1994). *20. Yüzyıl Siyasi Târîhi*. I. ve II. Cilt, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aytekin, Y. (2013). *Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler Teori - Temel Kavramlar - Yeni Gelişmeler*. 2. Baskı. İstanbul: Kadim Yayınevi.
- Balcı, A. ve Kardaş, Ş. (2014). *Uluslararası İlişkilere Giriş*, İstanbul: Küre.
- Best, A. Hanhimaki, M., Jussi, M., Joseph, A., Schulze, K. E. (2015) 20. Yüzyılın Uluslararası Târîhi. Edited by Taciser Ulaş. Çev. Belge. 2nd ed. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Blank, S. (Ed.). (1998). *European Security and NATO Enlargement: A View From Central Europe*. Strategic Studies Institute, US Army War College.
- Bostanoğlu, B. (2008). *Türkiye-ABD İlişkileri'nin Politikası*. 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Canbolat, İ.S. (1999). *Alman Dış Politikası*. Alfa Aktüel Yayınları.
- Canbolat, İ.S. (2003). *Almanya ve Dış Politikası: Ulusal Çıkar, Ulusal Birlik, Kamuoyu Tercihî Açısından İnceleme*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Frank, M. (2013). Rot-Grüne Kriegspolitik? Eine Absage an die "linke" Heuchelei und an radikal-pazifistische Dogmatik. 1-21.
- Fröhlich, S. (2017). "Berlin's New Pragmatism in an Era of Radical Uncertainty," Transatlantic Academy Paper Series (Washington, 2017), 1.
- Gerz, W. (2005). Public Diplomacy als Außenpolitisches Instrument nach dem 11. September 2001. In Thomas Jäger *Transatlantische Beziehungen* (pp. 435-447). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Giegerich, B. (2012). *Die Nato*. Springer-Verlag, Wiesbaden

- Hacke, C. (2002). Deutschlands Neue Rolle in der Weltpolitik. In *Deutschland in den Neunziger Jahren* (pp. 285-298). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Haftendorn, H. (1996). Gulliver in the Centre of Europe. *Germany in Europe in the Nineties*. Heurlin B.(Der),Macmillan,London.
- Harnisch, S. (2011). Deutschlands Rolle in Afghanistan: State-Building-Dilemmata einer Zivilmacht. In *Zehn Jahre Deutschland in Afghanistan* (pp. 223-251). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Hartenstein, H. (2015). Reaktion auf 9-11 (2001). In *Deutsche Außenpolitik Gegenüber Amerika Nach 9/11* (pp. 71-106). Springer VS, Wiesbaden.
- Hellmann, G. (2007). „.....um diesen deutschen Weg zu Ende gehen zu können.“Die Renaissance machtpolitischer Selbstbehauptung in der zweiten Amtszeit der Regierung Schröder-Fischer. *Ende des rot-grünen Projektes*, 453-479.
- Hellmann, G. (2008). Rekonstruktion der “Hegemonie des Machtstaates Deutschland unter modernen Bedingungen?”: Zwischenbilanzen nach zehn Jahren neuer deutscher Außenpolitik.
- Hellmann, G., Baumann, R. and Wagner, W. (2006). *Deutsche Außenpolitik*. VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- İnan, Ş. (2021). *Uluslararası Ekonomi Politiğe Jeoekonomik Yaklaşım. İktisadi ve İdari Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler* (Cilt 1). Kemal Vatansever (Eds). Gece Kitaplığı.
- Jäger, T., & Viehrig, H. (2005). Gesellschaftliche Bedrohungswahrnehmung und Elitenkonsens: eine Analyse der europäischen Haltungen zum Irakkrieg 2003. (AIPA - Arbeitspapiere zur Internationalen Politik und Außenpolitik, 1/2005). Köln: Universität Köln, Wirtschafts- und Sozialwissenschaftliche Fakultät, Forschungsinstitut für Politische Wissenschaft und Europäische Fragen Lehrstuhl für Internationale Politik und Außenpolitik.
- Kaim, M., & Niedermeier, P. (2011). Das Ende des „multilateralen Reflexes “? Deutsche NATO-Politik unter neuen nationalen und internationalen Rahmenbedingungen. In *Deutsche Außenpolitik* (pp. 105-125). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.

- Karabulut, B. (2015). *Güvenlik - Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*. Ankara: Barış Kitabevi.
- Katzenstein, P. J. (1987). *Policy and Politics in West Germany. The Growth of a Semisovereign State* Philadelphia: Temple University Press
- Katzenstein, P.J. (2000). Gezähmte Macht: Deutschland in Europa. *Deutschland Zwischen Europäisierung und Selbstbehauptung*, 57-84.
- Kornelius, S. (2009). *Der Unerklärte Krieg: Deutschlands Selbstbetrug in Afghanistan: Ein Standpunkt*. Ed. Körber-Stiftung.
- Krauss, M. (2018). Politik-, Kultur-und Wissenschaftstransfers zwischen den USA und Deutschland nach 1945. *Feinde, Freunde, Fremde?: Deutsche Perspektiven auf die USA*, 123-134.
- Krippendorff, E. (2000). Kritik der Aussenpolitik, Frankfurt/Main. Verlag: Suhrkamp
- Kundnani, H. (2015). *The Paradox of German Power*. USA: Oxford Press
- Link, W. (2015). Gemeinsame Führung und die Kultur der Zurückhaltung in der deutschen Außenpolitik. *Zeitschrift für Außen-und Sicherheitspolitik*, 8(1), 289-312.
- Maull, H. W. (2007). Deutschland als Zivilmacht. In *Handbuch zur deutschen Außenpolitik* (pp. 73-84). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Melčić, D. (1999). Der Jugoslawismus und sein Ende. In: Melčić, D. (eds) *Der Jugoslawien-Krieg*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Mises, L. (2010). *Liberalismus*. Ludwig von Mises Institute.
- Morgan, R. (1976). Staaten und Regionen im Europäisch-Atlantischen Raum. Deutsch-Amerikanische Beziehungen. Hans-Peter Schwarz (Ed). *Handbuch der Deutschen Außenpolitik*, Münih.
- Müller, H. (1994). *Internationale Beziehungen als Kommunikatives Handeln. Zur Kritik der Utilitaristischen Handlungstheorien*. Zeitschrift für Internationale Beziehungen, 15-44.
- In *Deutsche Europapolitik von Konrad Adenauer bis Gerhard Schröder* (pp. 167-220). VS Verlag für Sozialwissenschaften.

- Nachtigall, A. (2014). *Gendering 9/11: Medien, Macht und Geschlecht im Kontext des War on Terror*. Transcript Verlag, 31.
- Rauer, V., Junk, J. and Daase, C. (2014). Konjunkturen des Kulturbegriffs: Von der Politischen und Strategischen Kultur zur Sicherheitskultur. In *Dimensionen der Sicherheitskultur* (pp. 33-56). Springer VS, Wiesbaden.
- Richter, S. (2018). *Der Protest Gegen den NATO-Doppelbeschluss und die Konsolidierung der Partei Die Grünen Zwischen 1979 und 1983* (pp. 229-246). Zweiter Kalter Krieg und Friedensbewegung, Philip Gasset(der.) De Gruyter Oldenbourg.
- Rudolf, P. (2020). *Deutschland, die Nato und die nukleare Abschreckung* (No. 11/2020). Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), German Institute for International and Security Affairs.
- Rupp, R. E. (2006). NATO in 2006: An Alliance in Decline. In *NATO After 9/11* (pp. 179-208). Palgrave Macmillan, New York.
- Sander, O.(1994). *Siyasi Tarih:1918-1994*. (6. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Schild, G. (2002). Strategien Gegen die “Achse des Bösen” Die Amerikanische Außen-und Sicherheitspolitik Nach Dem 11. September 2001. In *Die Bedrohte Supermacht* (pp. 121-145). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Schmalz, U. (2004). *Deutschlands Europäisierte Außenpolitik: Kontinuität und Wandel Deutscher Konzepte zur EPZ und GASP* (Vol. 3). Springer-Verlag.
- Schmidt, P. (2001). Die Nächste Runde der NATO-Erweiterung: Ziele, Kandidaten, Bedingungen.
- Sedlmayr, S. (2008). Die Aktive Außen-und Sicherheitspolitik der Rot-Grünen Bundesregierung: 1998-2005. VS, Verlag für Sozialwiss.
- Stürmer, M. (1992). Die Grenzen der Macht. *Begegnung der Deutschen mit der Geschichte*. Siedler, Berlin.
- Sümer, G. (2020). *Soğuk Savaş Tarihi*. İstanbul: Doruk Yayınları.

- Tanrisever, O. (2005). Güç (Power). *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*. (ed.) Atilla Eralp, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Unterseher, L. (2015). Die Perspektive des NATO-Beitritts: Ratschläge für die Ungarische Militärplanung. In *Das Dilemma Militärischer Sicherheit* (pp. 93-98). Springer VS, Wiesbaden.
- Van Orden, G. (1991). The Bundeswehr in Transition. *Survival*, 33(4), 352-370.
- Vogel, C. U. (2004). Die NATO-Erweiterung 1999. Transfer von Sicherheit und Stabilität im Internationalen System. In *Weltpolitik im 21. Jahrhundert* (pp. 244-259). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Von Homeyer, I. (1998). Chronik der Ära Kohl 1982 bis 1998. *Bilanz der Ära Kohl: Christlich-liberale Politik in Deutschland 1982–1998*, 357-379.
- Waltz, K. (1979). Theory of international politics. Reading, MA: Addison-Wesley. *Chapter*, 4(5), 6.
- Wolf, K. D., & Zürn, M. (1986). “International Regimes” und Theorien der Internationalen Politik. *Politische Vierteljahresschrift*, 201-221.
- Woyke, W. (1995). Die Außenpolitik des vereinten Deutschland—die dritte deutsche Republik auf der Suche nach einer neuen Rolle im internationalen System. In *Politik und Wirtschaft am Ende des 20. Jahrhunderts* (pp. 31-49). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Young, B. (2014). Finanzialisierung, Neoliberalismus und der deutsche Ordoliberalismus in der EU-Krisenbewältigung. In *Politische Ökonomie der Finanzialisierung* (pp. 63-77). Springer VS, Wiesbaden.

Süreli Yayınlar

- Akçadağ, E. (2010). Yeni Güvenlik Tehditleri, Avrupa Birliği’nin Geleceğine İlişkin Sonuçları ve Türkiye Faktörü. *Bilge Strateji*, 2(2), 73-92.
- Alkan, N. (2000). ABD’nin Almanya Politikası. *Avrasya Dosyası*, 6(2), 54-67.

- Aslanlı, A. ve Memmedov, A. (2016). Neo-Realizm Kuramı Çerçevesinde Azerbaycan-İran İlişkilerinin Analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(6), 1520-1532. DOI: 10.15869/itobiad.256057
- Aydın, M. (2004). Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 33-60.
- Aydın, M. ve Akgül Açıkmeşe, S. (2015), “Uluslararası İlişkiler Kuramlarında Ana Akımlara Yeniden Bakış”, *Uluslararası İlişkiler*, 12(46), ss. 1-9.
- Baccaro, L., & Benassi, C. (2014). Softening industrial relations institutions, hardening growth model: The transformation of the German political economy. *Stato e mercato*, 34(3), 369-396.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 69-85.
- Beer, A. (1997). Abrüstung Statt Rüstungskontrolle. *Sicherheit und Frieden (S+F)/Security and Peace*, 15(2), 65-67.
- Bendiek, A. (2013). Der Konflikt im Ehemaligen Jugoslawien und die Europäische Integration: eine Analyse Ausgewählter Politikfelder (Vol. 8). Springer-Verlag. *Grundprobleme Des Jugoslawischen Bürgerkrieges in Den 1990er Jahren*, 51-72.
- Bigaç, O. (2020). Körfez Savaşı ve Irak’ın 2003 Yılındaki İşgâline Yönelik Avrupa Birliği’nin Yaklaşımı. *UPA Strategic Affairs*, (1), 4-14.
- Birdişli, F. (2019). Alman Stratejik Kültürünün Dönüşümü ve Almanya’nın Uluslararası Politikaya Proaktif Katılımı. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 8(2), 359-379.
- Birsel, H. (2012). Başlangıçtan Günümüze NATO Sorunsalı “Madalyonun İki Yüzü”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 109-124.
- Bolaffi, A., & Kallscheuer, O. (1983). Die Grünen: Farbenlehre Eines Politischen Paradoxes. Zwischen Neuen Bewegungen und Veränderung der Politik. Prokla. *Zeitschrift für Kritische Sozialwissenschaft*, 13(51), 62-105.

- Borowsky, P. (2005). Der Historikerstreit. *Wie Geht Die Deutsche Geschichtswissenschaft mit Der Nationalsozialistischen Vergangenheit um*, 63-87.
- Brummer, K & Fröhlich, S.(2011) Einleitung: .Zehn Jahre Deutschland in Afghanistan, *Zeitschrift für Aussen und Sicherheitpolitik*, (4),3-30.
- Bulmer, S., and Paterson, W. E. (2010). Germany and the European Union: From ‘Tamed Power’ to Normalized Power? *International Affairs*, 86(5), 1051-1073.
- Bundestag, D. (2014). Schriftliche Fragen. *Drucksache*, 10, 5924.
- Bünger,İ.(2001). *PROKLA Zeitschrift für kritische Sozialwissenschaft*, 31(4),603-624.
- Büyükbay, C. (2017). Almanya’nın Avrupa Birliği İçerisindeki Liderlik Rolü: Uluslararası Krizler Bağlamında Dış Politikada Süreklilik ve Değişim. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 19-38.
- Çetin, H. (2001). Liberalizmin Temel İlkeleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 219-237.
- Çevikbaş, A. (2011). Müttefik Güç Harekâtı İnsani Müdahalelerin Bir İstisnası mıdır? NATO’nun Kosova’ya Yönelik Harekâtının Uluslararası Hukuk ve Askeri Bakış Açılarında Değerlendirilmesi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 10(2), 18-57.
- Dal, E. P., & Kurşun, A. M. (2018). Assessing the Role of Trade in the Formation of Turkey’s Civilian Power in Africa. *Perceptions: Journal of International Affairs*, 23(1), 63-94.
- Demirtaş-Coşkun, B. (2008). Geçmişten Günümüze Almanya’nın Balkanlar Politikası’nın Analizi: Değişim mi, Süreklilik mi? *Avrasya Dosyası*, 14(1), 331-372.
- Dinç, C. (2011). Sivil Güç-Realist Oyuncu İkileminde Avrupa Birliği’nin Küresel Konumu Üzerine Tartışmalar. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 7(28), 89-124.

- Doğan, N. (2005). NATO'nun Örgütsel Değişimi, 1946-1999: Kuzey Atlantik İttifakından Avrupa-Atlantik Güvenlik Örgütü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60(03), 69-108 .
- Düzgün, D. M. (2020). Realizm Teorisi'nin Ortaya Çıkışı ve Gelişme Evreleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(47), 256-276.
- Ekinci, O. (2018). Bir Lider Portresi: Almanya Şansölyesi Konrad Adenauer. *Mavi Atlas*, 6(2), 192-216.
- Ekşi, M. (2017). Dönüşerek Varlığını Sürdüren NATO'nun 2000'lerdeki Yeni Rolü: DEAŞ/Terörizmle Mücadele ve Türkiye. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 43-72.
- Fröhlich, M. and Langehenke, C. (2011). Source: Vereinte Nationen: German. *Review on the United Nations*, 59(4), 159-165.
- Gerstenmaier, E., ve Özman, M. A. (1964). NATO'nun Islahı ve Hür Dünyanın Güvenlik Sistemi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(1), 123-134.
- Gray, W. G. (2005). Die Hallstein - Doktrin - Ein souveräner Fehlgriff? *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 17, 17-23.
- Güneş, M., ve Özkan, Ö. (2016). Direniş ve Karşı Direniş Harekâtı Örneği Olarak: Afganistan. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 23-44.
- Hacke, C. (1992). Deutschland und die Neue Weltordnung. *Zwischen Innenpolitischer Überforderung und Außenpolitischen Krisen. Aus Politik und Zeitgeschichte*, 46, 3-16.
- Harder, C. (1986). Wechsel'87? Die Sicherheitspolitischen Konzepte von SPD und Grünen vor der Bundestagswahl 1987. *Sicherheit und Frieden (S+F)/Security and Peace*, 4(4), 186-190.
- Harnisch, S. (2000). *Deutsche Außenpolitik Nach der Wende: Zivilmacht am Ende*. Beitrag für den, 21, (9), 1-43.
- Harnisch, S. (2004). German Non-Proliferation Policy and the Iraq Conflict. *German Politics*, 13(1), 1-34.

- Hekimler, O. (2020). Alman Dış Politikasında Güç Kavramı ve Sivil Güç Konseptinin Geleceği. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 2 (1) , 1-11.
- Hellmann, G. (2004). Von Gipfelstürmern und Gratwanderern: Deutsche Wege in der Aussenpolitik. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, (B11), 32-39.
- Hellmann, G. (2015). Im offensiven Mittelfeld – Deutschlands neue Spielmacher-Rolle in der europäischen Politik. *Zeitschrift für Außen Sicherheitspolitik*, 8(1), 473–491.
- Hellmann, G., Baumann, R. and Wagner, W. (2006). *Deutsche Außenpolitik*. VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- İnat, K. (2009). Birleşme Sonrasında Almanya'nın Dış Politikası: "Normalleşme"nin Son Adımları. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 1-37.
- İnat, K. (2011). Alman Dış Politikası'nın Temel Belirleyicileri: Tarih, Ekonomi ve Güvenlik *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 48(556), 45-55.
- Karabulut, B. (2021). Uluslararası İlişkiler Kuramlarının Güvenlik Yaklaşımları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 5 (1) , 51-87 .
- Kıratlı, O. S. (2016). Avrupa Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası ve Üç Büyükler: Almanya, Fransa ve İngiltere. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 11(1), 207-224.
- Kocka, J. (1999). Asymmetrical Historical Comparison: the Case of the German Sonderweg, *History and Theory*, 38(1), 43-44.
- Kodaman, B. (2011). Liberal Demokrasinin Zemini. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (23), 1-6.
- Kundnani, H. (2011a). Perpetrators and Victims: Germany's 1968 Generation and Collective Memory. *German Life and Letters*, 64 (2), 272-282.
- Kundnani, H. (2011b). Germany as a Geo-economic Power. *The Washington Quarterly*, 34(3), 31-45.
- Link, W. (2004). Grundlinien der Außenpolitischen Orientierung Deutschlands. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 11, 3-8.

- Mello, P. A., & Peters, D. (2017). Parlamente in der Friedens-und Sicherheitspolitik: parlamentarische Kontrolle von Streitkräfteeinsätzen im Licht der Forschung. *Sicherheit und Frieden (S+ F)*, 35(2), 55-59.
- Messner, D. (2015). Deutschland als Gestaltungsmacht in der globalen Nachhaltigkeitspolitik–Chancen und Herausforderungen unter den Bedingungen „umfassender Globalisierung“. *Zeitschrift für Außen-und Sicherheitspolitik*, 8(1), 379-394.
- Mor, H. (2001). Realisierung Von Utopien: Die Grünen “Anti Partei-Partei”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(3-4), 149-169.
- Mutlu M. ve Zenginoğlu, S. (2019). Yeşil Teori Perspektifinden Avrupa Birliği Çevre Politikası. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (88), 459-469.
- Oğultürk, M. C. (2014). Kosova’nın Bağımsızlık Süreci Kapsamında ABD Dış Politikasının Analizi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 10(19), 99-132.
- Oğultürk, M., Dağıstan, F. (2018). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Almanya’nın Balkanlar’a Etkisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 16(1), 33-56.
- Öner, S. (2014). Avrupa’da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni ‘Öteki’ler ve Türkiye’nin AB Üyeliği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 163-184.
- Özerdem, A. (2003). From a ‘Terrorist’ Group to a ‘Civil Defence’ Corps: The ‘Transformation’ of the Kosovo Liberation Army. *International Peacekeeping*, 10(3), 79-101, doi: 10.1080/13533310308559337
- Polat, D. Ş. (2017). NATO ve Rusya Federasyonu’nun Yeni Mücadele Alanı: Karadeniz. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(Nisan), 51-66.
- Purtaş, F. (2005). Soğuk Savaş Sonrası NATO’nun Dönüşümü ve Genişlemesi Çerçevesinde Türk Amerikan Askeri İlişkileri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 1(2), 7-30.
- Risse, T. (2004). Kontinuität durch Wandel: Eine „neue “deutsche Außenpolitik. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 11(2004), 24-31.

- Sancak, K. (2013). Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar Ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (6), 123-134.
- Sandıklı, A., Kaya, E. (2013). Barış Kavramına Teorik Yaklaşımlar ve Küresel Yönetişim. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, (23), 59-79.
- Schregel, S. (2011). *Der Atomkrieg vor der Wohnungstür: eine Politikgeschichte der Neuen Friedensbewegung in der Bundesrepublik 1970-1985* (19). Campus Verlag.
- Schwarz, H. P. (1975). Die Politik der Westbindung oder die Staatsraison der Bundesrepublik. *Zeitschrift für Politik*, 22(4), 307-337.
- Serdar, İ. (2015). Neorealizm, Neoliberalizm, Konstruktivizm ve İngiliz Okulu Modellerinde Uluslararası Sistemsel Değişikliklere Bakış. *The Journal of Europe - Middle East Social Science Studies*, 1(1), 14-38.
- Siedschlag, A. (1997). *Neorealismus, Neoliberalismus und Postinternationale Politik: Beispiel Internationale Sicherheit-Theoretische Bestandsaufnahme und Evaluation* (Vol. 169). Alexander Siedschlag, 293-344.
- Sipahi, E., Dinçer, S. (2019). Yeşil İdeolojiler Bağlamında Yeşil Siyasetin Türkiye'deki Siyasi Partilere Yansımaları. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 17-57.
- Söker Ç., Özlük E. (2018). Uluslararası ilişkilerde Çevreyi Merkeze Taşımak: Temel Yaklaşımlar ve Tartışmalar, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 13(1), 227-262.
- Stahl, B. (2008). Nationale Geschichte (n) für den Krieg—der deutsche und französische Diskurs im Kosovo-Krieg und in der Irak-Krise. *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft*, 2(2), 257-286.
- Şatana, N. , Özpek, B. B. (2016). A.B.D ve Türkiye'de Geçmişten Günümüze Güvenlik Çalışmaları. *Ortadoğu Etütleri*, (1), 75-114.
- Şirin, B. (2020). Değişen Dünya Düzeninde Yeni Alman Dış Politikası. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 19(2) , 141-174. Doi: 10.32450/aacd.886156.

- Tarhan K. (2018) Küresel Çevre Sorunlarının Politikleşmesi ve Uluslararası İlişkiler Teorileri Kapsamında Analiz. *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 2 (1), 152-170.
- Taştekin, M. (2008). On the Strategy Document of The EU and Turkey. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 213-236.
- Tokatlı, S. G. (2022). Klasik Realizm ve Neorealizm Kuramının İncelenmesi: Devlet Kavramına Yönelik Analiz. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(21), 122-141.
- Tudyka, K. (1986). *Sicherheit und Frieden (S+ F)/Security and Peace*, 4(4), 180-183.
- Turhan, E. (2019). Avrupa Birliği'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Savunma Boyutunun Gelişiminde Pesco'nun Rolü: Fırsatlar ve Zorluklar. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 20(2), 347-374.
- Tüysüzoğlu, G. (2013). Savunmacı Realizm ve Saldırgan Realizm Bağlamında Karadeniz Havzası'ndaki Çatışma Gerçekliğinin Değerlendirilmesi. *Avrasya Etüdleri*, 44(2), 57-85.
- Veit, W. (2006). Zwischen Realpolitik und Historischer Verantwortung. Zur Außenpolitik der Rot-Grünen Koalition in Deutschland. *Internationale Politik und Gesellschaft*, 1, 46-64.
- Yıldırım, E. (2020). Uluslararası İlişkiler Yaklaşımlarında Güvenlik Kavramı. *Turkish Studies - Economy*, 15(3), 1697-1714.

İnternet Yayınları

- Bacia, V. H. (2004). Nicht mehr nur stumme Zuschauer <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/nato-erweiterung-nicht-mehr-nur-stumme-zuschauer-1143869/die-nato-staaten-1154529.html> (Erişim Tarihi: 15/04/2022).

- BBC News (2011). Barack Obama: All US troops to leave Iraq in 2011. October 21, 2011. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-15410154>. (Erişim Târihi: 07/12/2021).
- Bianet (2003). Almanya ve Fransa AB Seçimlerinde Anlaştı. <https://bianet.org/bianet/siyaset/15980> (Erişim Târihi: 21/07/2022).
- Bundestagswahl 2002 - Zweitstimmen und Sitze in den Bundesländern. Election.de, <http://www.election.de/cgi-bin/tab.pl?datafile=btw02l.txt>, (Erişim Târihi: 12/09/2021).
- Bündnis90/Die Grünen- Joschka Fischer auf dem Kosovo-Sonderparteitag in Bielefeld 1999, <https://www.youtube.com/watch?v=7jsKCOTM4Ms> (Erişim Tarihi:9/10/2021)
- Bush, G.W. (2002). President Delivers State of the Union Address. (speech, Washington, DC, January 29, 2002), The White House, <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html> (Erişim Târihi: 18/11/2021).
- Deutsche Welle (2004b). Almanya'nın Irak Politikası. Nina Werkhäuser, (19.03.2004).<https://www.dw.com/tr/almanyan%C4%B1n-irak-politikas%C4%B1/a-2526875#main-content> (Erişim Târihi: 25/12/2021).
- Deutsche Welle (2009a). Almanya'da Târihin Akışını Değiştiren Gün. Michael Marek/Çeviri: Başak Özay (24.07.2009). <https://www.dw.com/tr/almanyada-târihin-akışını-değiştiren-gün/a-4515894> (Erişim Târihi: 15/10/2022).
- Deutsche Welle (2009b). TÜR 2403 Parlament Kosovo-Krieg. Goran Goiç. (24.03.2009). <https://www.dw.com/tr/almanya-yugoslavya-sava%C5%9F%C4%B1n%C4%B1-tart%C4%B1%C5%9F%C4%B1yor/a-4123796> (Erişim Târihi: 15/06/2022).
- Deutscher Bundestag Stenografischer Bericht 48. Sitzung Berlin Donnerstag 5 Juni 2003). <https://dserver.bundestag.de/btp/15/15048.pdf>. (Erişim Târihi: 22/10/2022).

- Deutschland.de (2014). Paris Antlaşması 60 Yaşında. <https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/almanya-avrupa/paris-antlasmasi-60-yasinda> (Erişim Târihi: 22/10/2022).
- Die Welt (1998). Bundestag stimmt der Nato-Osterweiterung zu. Von Rüdiger Moniac. 27.03.1998. <https://www.welt.de/print-welt/article597504/Bundestag-stimmt-der-Nato-Osterweiterung-zu.html> (Erişim Târihi: 22.10.2022).
- Die Welt(2001). Wir sind alle Amerikaner. Von Peter Dausend,Stephan Haselberger. 13.09.2001. <https://www.welt.de/print-welt/article475606/Wir-sind-alle-Amerikaner.html> (Erişim Tarihi.18.8.2021)
- Election.de (2002). Bundestagswahl 2002 - Zweitstimmen und Sitze in den Bundesländern. <http://www.election.de/cgi-bin/tab.pl?datafile=btw02l.txt> (Erişim Târihi: 15/08/2022).
- Erneuerung und Zusammenhalt. Regierungsprogramm 2002-2006. <http://library.fes.de/pdf-files/bibliothek/retro-scans/a02-03539.pdf>. (Erişim Târihi: 10/09/2021).
- Fischer, J. (2002). Wir Sind Keine Satelliten,” interview by Die Welt. Die Welt. February 02, 2002, <http://www.welt.de/print-welt/article373709/Wir-sind-keine-Satelliten-I.html> (Erişim Târihi: 10/09/2021).
- Forsa, Wenn am nächsten Sonntag Bundestagswahl wäre ..., <http://www.wahlrecht.de/umfragen/forsa/2002.htm> (Erişim Târihi: 17/09/2021).
- Gezer, G. ve Kösen, M.G. (t.y.) Liberal Güvenlik Çalışmaları. <https://trguvenlikportali.com/ders-3-liberalizm/> (Erişim Târihi: 12/09/2021).
- Giessmann, H. J. (1999). The “Cocooned Giant” Germany and European Security. Hamburg. <http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2008/567/pdf/hb116.pdf> (Erişim Târihi: 17/06/2021).
- Heinrich Böll Stiftung (t.y.). Revolver mit Knoten vor dem UN-Gebäude. Dossier: Zivile Krisenprävention im Kontext deutscher Außen- und Friedenspolitik, <https://www.boell.de/de/zivile-krisenpraevention-im-kontext-deutscher-aussen-und-friedenspolitik>. (Erişim Târihi: 18/08/2021).

- Hilz, W. (2009). Perspektiven der Deutschen Außenpolitik Seit 1989. *Deutsche Außenpolitik* Ed. Christine Hesse. <https://www.bpb.de/izpb/7892/grundzuege-deutscher-aussenpolitik-1949-1990> (Erişim Târihi: 10/11/2021).
- Hoffman, S. (1998). Review: Tamed Power: Germany in Europe, Foreign Affairs, <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/1998-05-01/tamed-power-germany-europe>. (Erişim Târihi: 15/08/2022).
- Howorth, J. (2009). A New Institutional Architecture for the Transatlantic Relationship? Europe Visions 5. Ifri-Bruxelles https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/EuropeVisions5_Howorth_n.pdf (Erişim Târihi: 21/07/2021).
- https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/1998_Wahlprogramm_Bundestagswahl.pdf (Erişim Târihi: 19/11/2021).
- https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/2002_003_Grundsatzprogramm_Buendnis90DieGruenen.pdf?dimension1=division_agg (Erişim Târihi: 10/12/2021).
- https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Bundesparteitag/koalitionsvertrag_bundesparteitag_bonn_1998.pdf (Erişim Târihi: 10/09/2021)
- https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Bundesparteitag/wahlprogramm_bundesparteitag_leipzig_1998.pdf (Erişim Târihi: 10/09/2021).
- <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-1998-41.html> (Erişim Târihi: 10/09/2021).
- <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-1999-14.html> (Erişim Târihi: 10/09/2021).
- <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2001-47.html> (Erişim Târihi: 10/09/2021).
- <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2003-16.html> (Erişim Târihi: 10/09/2021).

<https://www.stuttgarter-zeitung.de/gallery.30-jahre-die-gruenen-vom-strickpulli-zum-establishment-param~13~12~0~24~false.0eda4bf7-4d09-484a-934e-1d202c5528bc.html> (Erişim Târihi: 12/10/2021).

Ihla, O. ve Lersch, P. (1995). Das wäre blutiger Zynismus. *Der Spiegel* 34/1995. <https://www.spiegel.de/politik/das-waere-blutiger-zynismus-a-b5c35e1a-0002-0001-0000-000009207539> (Erişim Târihi: 19/11/2021).

Janson, M. (2002). Die Geschichte der NATO-Osterweiterung, <https://de.statista.com/infografik/26696/europaeische-laender-nach-jahr-des-eintritts-in-die-nato/> (Erişim Târihi: 15/04/2022).

Köylüoğlu, B. (2020). Almanya'nın Gerçek Mucizesi III. Bölüm: Ekonomik ve Diplomatik Mucize, <https://www.stratejivefinans.com/almanyainin-gercek-mucizesi-iii-bolum/> (Erişim Târihi: 08/11/2021).

Kronenberg, V. (2009). Grundzüge deutscher Außenpolitik 1949-1990. Deutsche Außenpolitik Ed. Christine Hesse. <https://www.bpb.de/izpb/7892/grundzuege-deutscher-aussenpolitik-1949-1990> (Erişim Târihi: 09/11/2021).

Kunz, M. (2010). Das Deutsch-Amerikanische Verhältnis unter Helmut Kohl und Ronald Reagan, Seminararbeit, *Universität Postdam*. <https://www.grin.com/document/169569>. (Erişim Târihi: 15/11/2021).

Los Angeles Times (2002). Schroeder Holds to His Refusal to Support a U.S. Strike Against Iraq, Carol J. Williams. August 22, 2002, <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2002-aug-22-fg-schroeder22-story.html> (Erişim Târihi: 17/11/2021).

Reliefweb (2003). Iraq: Joint Declaration by France, the Russian Federation and Germany. March 16, 2003, <http://reliefweb.int/report/iraq/iraq-joint-declaration-france-russian-federation-and-germany-s2003320> (Erişim Târihi: 23/11/2021).

S. Con. Res. 21 (106th): Kosovo resolution <https://www.govtrack.us/congress/bills/106/sconres21/text> (Erişim Târihi: 22/11/2021).

- Schmid, S. (2021). Afghanistan-Missionen. <https://www.das-parlament.de/2021/37/themenausgaben/859410-859410> (Erişim Tarihi: 25/11/2021).
- <https://www.spiegel.de/politik/ausland/amerikanische-umfrage-deutsche-lehnen-irak-krieg-vehement-ab-a-225657.html> (Erişim Tarihi: 26/07/2021).
- <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/irak-krise-daeubler-gmelin-bush-und-hitler-a-214597.html> (Erişim Tarihi: 06/11/2021).
- <http://www.spiegel.de/international/world/essay-by-former-chancellor-gerhard-schroeder-the-way-forward-in-afghanistan-a-607205.html> (Erişim Tarihi: 12/12/2021).
- Spiegel.de (2003). Größte Friedens- demonstration in der Geschichte der Bundesrepublik , <https://www.spiegel.de/panorama/a-235314.html>. (Erişim Tarihi: 12/12/2021).
- Statistisches Bundesamt. (2016). Statistisches Jahrbuch. Deutschland und Internationales. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt. https://www.statistischebibliothek.de/mir/servlets/MCRFileNodeServlet/DEA_usgabe_derivate_00000273/StatistischesJahrbuch2016.pdf (Erişim Tarihi: 12/12/2022).
- U.S. Diplomatic Mission to Germany (2008). Public Affairs/ Information Resource Centers Aktualisiert: Juni, <https://usa.usembassy.de/dabeziehungen4555.htm> (Erişim Tarihi: 11/12/2021).
- United Nations Digital Library (2001). <https://digitallibrary.un.org/record/448051?ln=en>. (Erişim Tarihi: 23/12/2021).
- United Nations Security Council Resolution 1368, S/RES/1368 (12 September 2001), <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/533/82/PDF/N0153382.pdf?OpenElement>. <https://digitallibrary.un.org/record/448051?ln=ru> (Erişim Tarihi: 23/12/2021).
- United Nations Security Council Resolution 1386, S/RES/1386 (20 September 2001), <http://unscr.com/en/resolutions/1386> (Erişim Tarihi: 24/12/2021).

Vor 20 Jahren: Der Kfor-Einsatz der Bundeswehr beginnt,
<https://www.dbwv.de/aktuelle-themen/blickpunkt/beitrag/vor-20-jahren-der-kfor-einsatz-der-bundeswehr-beginnt/> (Erişim Târihi: 17/12/2021).

Wahlrecht. (2002). <https://www.wahlrecht.de/umfragen/forsa/2002.htm>. (Erişim Târihi: 28/10/2021).

Youtube: Joschka Fischer auf dem Kosovo-Sonderparteitag in Bielefeld 1999.
<https://www.youtube.com/watch?v=7jsKCOTM4Ms> (Erişim Târihi: 15/12/2021).

NTV (2001). Afganistan'a 1200 Alman Askeri. (21.12.2001).
<http://arsiv.ntv.com.tr/news/126049.asp>. (Erişim Târihi: 25/10/2021).

Deutsche Welle (2004a). Fischer'den NATO'ya Irak Uyarısı (07.02.2004).
<https://www.dw.com/tr/fischerden-natoya-irak-uyar%C4%B1s%C4%B1/a-2527079> (Erişim Târihi: 15/08/2022).

Kleine-Brockhoff, T. (2005). Wes Freund bin ich?, 12.05. 2005, Die Zeit.
<https://www.zeit.de/2005/20/US-Dt-Beziehungen> (Erişim Târihi: 09/11/2021).

<https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2005-8.html> (Erişim Târihi: 10/09/2021).

BBC News (2002). Schröder Apologies for Hitler Row. September 21, 2002,
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/europe/2271137.stm> (Erişim Târihi: 10/11/2021).

Diğer Kaynaklar

Albayrak Jami, E. (2006). *Güvenlik ve Barış Açıklamak: Realizm, Uluslararası Sistem ve Değişim*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dayangaç, T. (2006). *İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Alman Dış Politikası*. Yüksek Lisans Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

- Gül, M. (2009). *German Foreign and Security Policy: Sustaining Civilian and Multilateral Orientation*. Doktora Tezi. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gülgeç, B. (2017). *Avrupa’da Yeşil Hareketlerin Gelişimi ve Avrupa Birliği Bütünleşmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Hanağası, U.B. (2021). *Alman Milliyetçiliği Bağlamında Aşırı Sağ Hareketlerin Dünü ve Bugünü*. Doktora Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Pak, E. B. (2018). *Almanya’nın Ulusal Güvenlik Belgeleri Üzerinden Alman Stratejik Kültürü’nün Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Tekin, G. (2018). *Savunma ve Güvenlik Politikası Bağlamında Avrupa Birliği*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, T. (2002). *“Soğuk Savaş” Sonrası Birleşik Almanya Dış Politikası (1990-1995)*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Ek 1: Joschka Fischer'in 12 Ocak 1999'da Avrupa Parlamentosunda Yaptığı Konuşma (İngilizce Yazılı Elektronik Belge)

6 sayfalık İngilizce bir belgedir. 6 sayfası PDF hâlinde hepsi buraya konulacaktır.

DORIE-0181281-00.pdf

Kaynak: Fischer J. (1999). Speech by the President of the Council of the European Union Joschka Fischer, Federal Minister for Foreign Affairs, in the European Parliament in Strasbourg on January 12, 1999.

Ek 2: Kırmızı-Yeşil Koalisyon Hükûmeti Ortak Metni (Almanca Yazılı Elektronik Belge).

Toplam 52 sayfa Almanca bir belgedir. Sadece doktora tezimi ilgilendiren dışişleri ve güvenlik politikasıyla ilgili bölümler PDF hâlinde buraya konulacaktır.

koalitionsvertrag_bundesparteitag_bonn_1998.pdf

Kaynak:https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Bundesparteitag/koalitionsvertrag_bundesparteitag_bonn_1998.pdf

Ek 3: Sosyal Demokrat Partisi (SPD) 1998 Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).

Toplam 48 sayfa Almanca bir belgedir. Sadece doktora tezimi ilgilendiren dışişleri ve güvenlik politikasıyla ilgili bölümler PDF hâlinde buraya konulacaktır.

wahlprogramm_bundesparteitag_leipzig_1998.pdf

Kaynak:https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Bundesparteitag/wahlprogramm_bundesparteitag_leipzig_1998.pdf

Ek 4: Sosyal Demokrat Partisi (SPD) 2002 Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).

Toplam 72 sayfa Almanca bir belgedir. Sadece doktora tezimi ilgilendiren dışışleri ve güvenlik politikasıyla ilgili bölümler PDF hâlinde buraya konulacaktır.

a02-03539.pdf

Kaynak: Erneuerung und Zusammenhalt. Regierungsprogramm 2002-2006.

Ek 5: Yeşiller Partisi 1998 Temel Prensipleri-Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).

Toplam 157 sayfa Almanca bir belgedir. Sadece doktora tezimi ilgilendiren dışışleri ve güvenlik politikasıyla ilgili bölümler PDF hâlinde buraya konulacaktır.

1998_Wahlprogramm_Bundestagswahl.pdf

Kaynak:https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/1998_Wahlprogramm_Bundestagswahl.pdf

Ek 6: Yeşiller Partisi 2002 Temel Prensipleri-Programı-Tüzüğü (Almanca Yazılı Elektronik Belge).

Toplam 192 sayfa Almanca bir belgedir. Sadece doktora tezimi ilgilendiren dışışleri ve güvenlik politikasıyla ilgili bölümler PDF hâlinde buraya konulacaktır.

2002_003_Grundsatzprogramm_Buendnis90DieGruenen.pdf

Kaynak:https://www.boell.de/sites/default/files/assets/boell.de/images/download_de/publikationen/2002_003_Grundsatzprogramm_Buendnis90DieGruenen.pdf?dimension1=division_agg

Ek 7: Dönemin en etkili siyasetçisi Joschka Fiescher'in Bielefeld şehrinde Yeşiller Partisi'nin Kosova Savaşı ile ilgili yaptığı târihi özel toplantıdaki 22.59 dakikalık canlı konuşması (Almanca video konuşma).

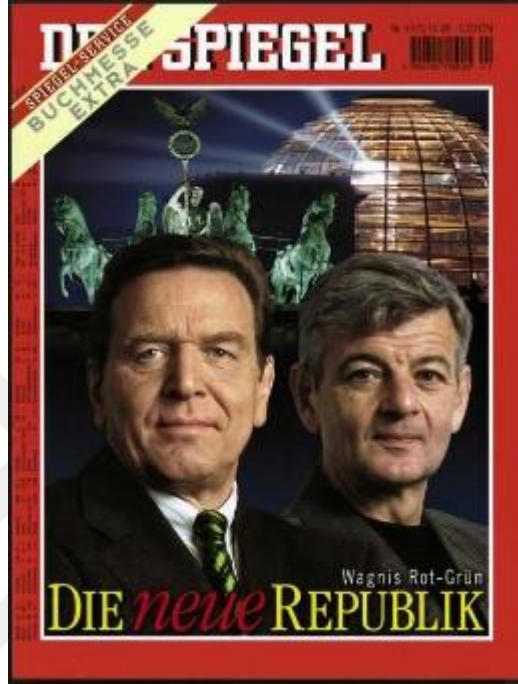

videoplayback.mp4

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=7jsKCOTM4Ms>

Joschka Fischer auf dem Kosovo-Sonderparteitag in Bielefeld 1999.

Ek 8: Tez dönemi olan 1998-2005 yılları yani 8 yılda yayınlanan 418 *Der Spiegel* dergisinin bu nüshaları içerisinde tez konumuzu direk ilgilendiren bazı ilginç dergi ön kapaklarının pdf fotoğrafları.

Kaynak: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-1998-41.html>

Kaynak: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-1999-14.html>

Kaynak: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2001-47.html>

Kaynak: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2003-16.html>

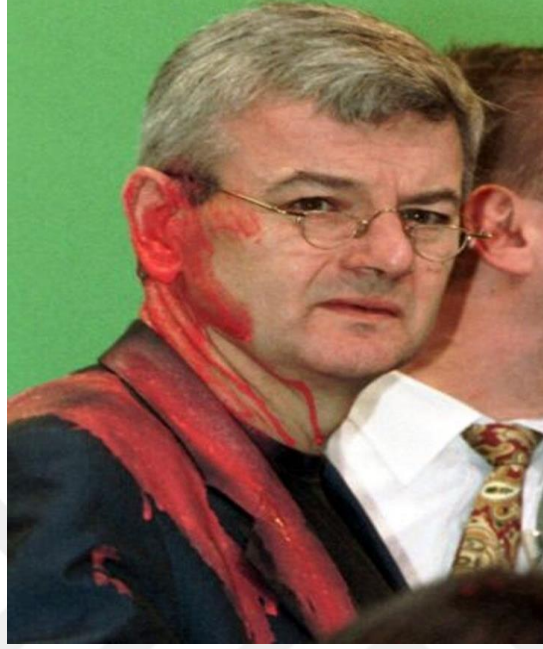
Kaynak: <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2005-8.html>

Ek 9: Yeşiller Partisi'nin vakfı olan Heinrich Böll Stiftung'un internet sayfasından tez dönemimizle ilgili güvenlik temalı pdf karikatür-fotoğraf.

Kaynak: Heinrich Böll Stiftung (t.y.)._Revolver mit Knoten vor dem UN-Gebäude. Dossier: Zivile Krisenprävention im Kontext deutscher Außen- und Friedenspolitik.

Ek 10: Başbakan yardımcısı-dışışleri bakanı Joschka Fischer ve dönemle ilgili seçilmiş pdf bazı fotoğraflar.

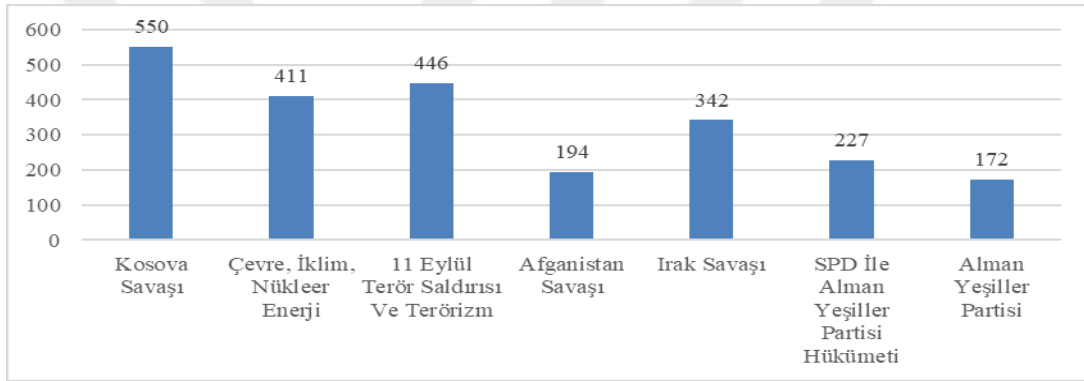

Kaynak:<https://www.stuttgarter-zeitung.de/gallery.30-jahre-die-gruenen-vom-strickpulli-zum-establishment-param~13~12~0~24~false.0eda4bf7-4d09-484a-934e-1d202c5528bc.html>

Ek-11: İçerik Analizi Bulguları

Alman Yeşiller Partisi ile SPD arasında kurulan koalisyon hükûmeti döneminde (1998-2005) *Der Spiegel* Dergisi'nde konuyla ilgili toplam 2342 makale yer almıştır. Grafik 1'de de görüldüğü üzere, 550 (%23,5) makale Kosova Savaşı, 411 (%17,5) makale çevre, iklim ve nükleer enerji, 446 (%19) makale 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 194 (%8,3) makale Afganistan Savaşı, 342 (%14,6) makale Irak Savaşı, 227 (%9,7) makale SPD ile Alman Yeşiller Partisi ve 172 (%7,3) makale Alman Yeşiller Partisi'ni konu almıştır.

Şekil 4. Der Spiegel Dergisi'nde Yayınlanan Makalelerin Konularına Göre Dağılımı (1998-2005)

Tablo 5'de 1998-2005 yılları arasında araştırma kapsamında yer alan makalelerin konularına göre dağılımlarına yer verilmektedir.

Tablo 5. İncelenen Makalelerin Konularına Göre Dağılımı (1998-2005)

Konu	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kosova Savaşı	45	24,7	218	64,3	101	62,0	82	22,0	34	10,1	20	5,4	42	13,0	8	3,1	550	23,5
Çevre, İklim, Nükleer Enerji	57	31,3	63	18,6	26	16,0	44	11,8	22	6,5	59	16,0	75	23,2	65	25,3	411	17,5
11 Eylül Terör Saldırısı ve Terörizm	1	0,5	2	0,6	0	0,0	94	25,2	111	33,0	74	20,1	85	26,3	79	30,7	446	19,0
Afganistan Savaşı	1	0,5	0	0,0	1	0,6	63	16,9	72	21,4	24	6,5	19	5,9	14	5,4	194	8,3
Irak Savaşı	19	10,4	9	2,7	7	4,3	10	2,7	50	14,9	145	39,3	64	19,8	38	14,8	342	14,6
SPD İle Alman Yeşiller Partisi Hükûmeti	33	18,1	26	7,7	8	4,9	33	8,8	30	8,9	28	7,6	29	9,0	40	15,6	227	9,7
Alman Yeşiller Partisi	26	14,3	21	6,2	20	12,3	47	12,6	17	5,1	19	5,1	9	2,8	13	5,1	172	7,3
Toplam	182	100	339	100	163	100	373	100	336	100	369	100	323	100	257	100	2342	100

Tablo 5’de yer alan veriler incelendiğinde; 1998 yılında yayınlanan makaleler konularına göre 45’i (%24,7) Kosova Savaşı, 57’si (%31,3) çevre, iklim, nükleer enerji, 1’i (%0,5) 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 1’i (%0,5) Afganistan Savaşı, 19’u (%10,4) Irak Savaşı, 33’ü (%18,1) SPD ile Alman Yeşiller Partisi hükûmeti ve 26’sı (%14,3) Alman Yeşiller Partisi ile ilgilidir.

1999 yılında yazılan makalelerin; 218’i (%64,3) Kosova Savaşı, 63’ü (%18,6) çevre, iklim, nükleer enerji, 2’si (%0,6) 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 9’u (%2,7) Irak Savaşı, 26’sı (%7,7) SPD ile Alman Yeşiller Partisi hükûmeti ve 21’inin (%6,2) Alman Yeşiller Partisi ile ilgili olduğu görülmektedir.

2000 yılında incelenen makalelerin 101’i (%62,0) Kosova Savaşı, 26’sının (%16,0) çevre, iklim, nükleer enerji, 1’i (%0,6) Afganistan Savaşı, 7’si (%4,3) Irak Savaşı, 8’i (%4,9) SPD ile Alman Yeşiller Partisi hükûmeti, 20’si (%12,3) Alman Yeşiller Partisi ile ilgilidir.

2001 yılında incelenen makalelerin 82’si (%22,0) Kosova Savaşı, 44’ünün (%11,8) çevre, iklim, nükleer enerji, 94’ünün (%25,2) 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 63’ünün (%16,9) Afganistan Savaşı, 10’u (%2,7) Irak Savaşı, 33’ü (%8,8) SPD ile Alman Yeşiller Partisi hükûmeti ve 47’si (%12,6) Alman Yeşiller Partisi ile ilgilidir.

2002 yılında yazılan makalelerin 34’ü (%10,1) Kosova Savaşı, 22’si (%6,5) çevre, iklim, nükleer enerji, 111’i (%33,0) 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 72’si (%21,4) Afganistan Savaşı, 50’si (%14,9) Irak Savaşı, 30’u (%8,9) SPD ile Alman Yeşiller Partisi hükûmeti ve 17’si (%5,1) Alman Yeşiller Partisi konuludur.

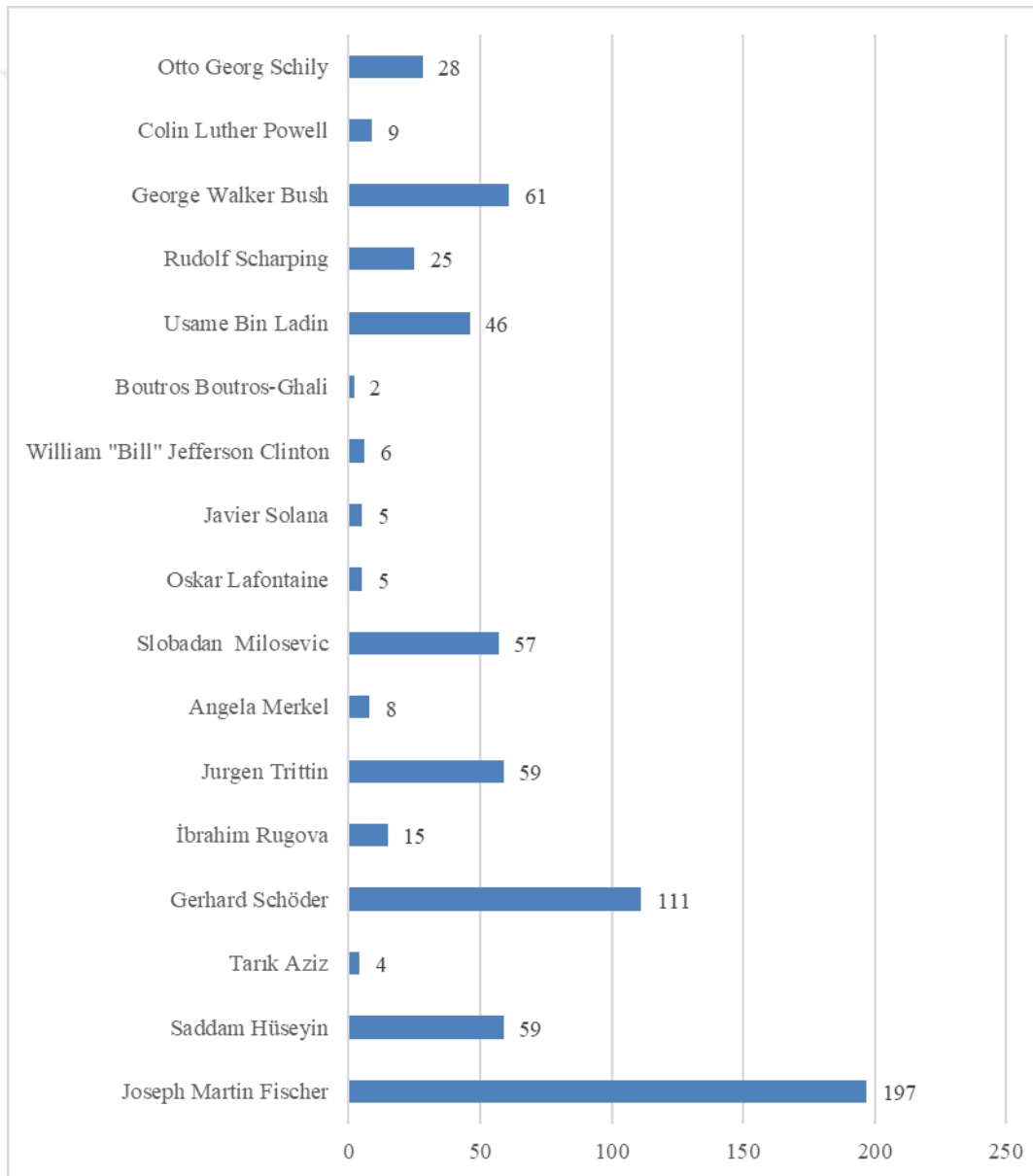
2002 yılında yazılan makalelerin 20’si (%5,4) Kosova Savaşı, 59’u (%16,0) çevre, iklim, nükleer enerji, 74’ü (%20,1) 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 24’ü (%6,5) Afganistan Savaşı, 145’i (%39,3) Irak Savaşı, 28’i (%7,6) SPD ile Alman Yeşiller Partisi hükûmeti, 19’unun (%5,1) Alman Yeşiller Partisi konuludur.

2004 yılında incelenen makalelerin 42’si (%13,0) Kosova Savaşı, 75’i (%23,2) çevre, iklim, nükleer enerji, 85’i (%26,3) 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 19’u (%5,9) Afganistan Savaşı, 64’ü (%19,8) Irak Savaşı, 29’u (%9,0) SPD ile Alman Yeşiller Partisi hükûmeti ve 9’u (%2,8) Alman Yeşiller Partisi’ni konu olarak almıştır.

2005 yılında incelenen makalelerin 8'i (%3,1) Kosova Savaşı, 65'i (%25,3) çevre, iklim, nükleer enerji, 79'u (%30,7) 11 Eylül terör saldırısı ve terörizm, 14'ü (%5,4) Afganistan Savaşı, 38'i (%14,8) Irak Savaşı, 40'ı (%15,6) SPD ile Alman Yeşiller Partisi Hükûmeti ve 13'ü (%5,1) Alman Yeşiller Partisi olduğu görülmektedir.

İncelenen 2342 makalenin 697'sinde temel aktöre yer verildiği belirlenmiştir. Yer alan aktörlerin dağılımları Grafik 2'de yer almıştır.

Şekil 5. İncelenen Makalelerin Aktörlerine Göre Dağılımı

Makalelerde temel aktör olarak en fazla Joseph Martin Fischer’in 197 (%28,3) makalenin aktörü olduğu belirlenmiştir. Bunu sırasıyla 111 (%15,9) aktör olarak Gerhard Schöder, 61 (%8,8) makalenin temel aktörü olarak George Walker Bush ve 59 (%8,5) makalenin aktörü olarak Saddam Hüseyin ve Jürgen Trittin tâkip etmiştir. Tablo 6’da 1998-2005 yılları arasında araştırma kapsamında yer alan makalelerin temel aktörlerine göre dağılımlarına yer verilmektedir.

Tablo 6. İncelenen Makalelerin Aktörlerine Göre Dağılımı (1998-2005)

Aktör	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Joseph Martin Fischer	29	39,7	27	28,1	16	31,4	29	28,2	26	22,2	26	24,3	21	25,6	23	33,3	197	28,3
Saddam Hüseyin	6	8,2	3	3,1	3	5,9	4	3,9	20	17,1	18	16,8	3	3,7	2	2,9	59	8,5
Tarık Aziz	2	2,7	1	1,0		0,0	0	0,0	1	0,9		0,0		0,0		0,0	4	0,6
Gerhard Schöder	11	15,1	19	19,8	6	11,8	18	17,5	18	15,4	21	19,6	7	8,5	11	15,9	111	15,9
İbrahim Rugova	1	1,4	6	6,3	6	11,8	0	0,0	0	0,0		0,0	1	1,2	1	1,4	15	2,2
Jürgen Trittin	14	19,2	9	9,4	3	5,9	11	10,7	8	6,8	2	1,9	8	9,8	4	5,8	59	8,5
Angela Merkel	1	1,4		0,0		0,0		0,0		0,0	1	0,9	2	2,4	5	7,2	8	1,1
Slobodan Milošević	4	5,5	21	21,9	13	25,5	8	7,8	7	6,0	2	1,9	1	1,2	1	1,4	57	8,2
Oskar Lafontaine	2	2,7	1	1,0		0,0		0,0	1	0,9		0,0	1	1,2	0	0,0	5	0,7
Javier Solana	1	1,4		0,0	1	2,0	1	1,0	1	0,9	1	0,9		0,0	0	0,0	5	0,7
William “Bill” Jefferson Clinton	1	1,4	3	3,1	2	3,9	0	0,0	0	0,0		0,0	0	0,0	0	0,0	6	0,9
Boutros Boutros-Ghali	0	0,0	1	1,0		0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,9	0	0,0	0	0,0	2	0,3
Usame Bin Ladin	0	0,0	1	1,0		0,0	12	11,7	12	10,3	9	8,4	9	11,0	3	4,3	46	6,6
Rudolf Scharping	1	1,4	4	4,2	1	2,0	15	14,6	4	3,4		0,0		0,0	0	0,0	25	3,6
George Walker Bush	0	0,0	0	0,0		0,0	5	4,9	17	14,5	21	19,6	9	11,0	9	13,0	61	8,8
Colin Luther Powell	0	0,0	0	0,0		0,0		0,0	1	0,9	5	4,7	3	3,7	0	0,0	9	1,3
Otto Georg Schily	0	0,0	0	0,0		0,0		0,0	1	0,9	0	0,0	17	20,7	10	14,5	28	4,0
Toplam	73	100	96	100	51	100	103	100	117	100	107	100,0	82	100,0	69	100	697	100

Tablo 6’da yer alan veriler incelendiğinde; 1998 yılında yayınlanan makalelerin temel aktörlerine göre 29’u (% 39,7) Joseph Martin Fischer, 6’sı (%8,2) Saddam Hüseyin, 2’si (%2,7) Tarık Aziz, 11’i (%15,1) Gerhard Schöder, 1’i (%1,4) İbrahim Rugova, 14’ü (%19,2) Jürgen Trittin, 1’i (%1,4) Angela Merkel, 4’ü (%5,5) Slobodan Milošević, 2’si (%2,7) Oskar Lafontaine, 1’i (%1,4) Javier Solana, 1’i (%1,4) William “Bill” Jefferson Clinton, 1’i (%1,4) Rudolf Scharping temel aktör olarak ele alınmıştır.

1999 yılında incelenen makalelerin 27’si (%28,1) Joseph Martin Fischer, 3’ü (%3,1) Saddam Hüseyin, 1’i (%1,0) Tarık Aziz, 19’u (%19,8) Gerhard Schöder, 6’sı (%6,3) İbrahim Rugova, 9’u (%9,4) Jürgen Trittin, 21’i (%21,9) Slobodan Milošević, 1’i (%1,0) Oskar Lafontaine, 3’ü (%3,1) William “Bill” Jefferson Clinton, 1’i (%1,0) Boutros Boutros-Ghali, 1’i (%1,0) Usame Bin Ladin ve 4’ü (%4,2) Rudolf Scharping temel aktör olarak ele alınmıştır.

2000 yılında incelenen makalelerin 16’sı (%31,4) Joseph Martin Fischer, 3’ü (%5,9) Saddam Hüseyin, 6’sı (%11,8) Gerhard Schöder, 6’sı (%11,8) İbrahim Rugova, 3’ü (%5,9) Jürgen Trittin, 13’ü (%25,5) Slobodan Milošević, 1’i (%2,0) Javier Solana, 2’si (%3,9) William “Bill” Jefferson Clinton, 1’i (%2,0) Rudolf Scharping temel aktör olarak ele alınmıştır.

2001 yılında incelenen makalelerin 29’u (%28,2) Joseph Martin Fischer, 4’ü (%3,9) Saddam Hüseyin, 18’i (%17,5) Gerhard Schöder, 11’i (%10,7) Jürgen Trittin, 8’i (%7,8) Slobodan Milošević, 1’i (% 1,0) Javier Solana, 12’si (%11,7) Usame Bin Ladin, 15’i (%14,6) Rudolf Scharping, 5’i (%4,9) George Walker Bush temel aktör olarak ele alınmıştır.

2002 yılında incelenen makalelerin 26’sı (%22,2) Joseph Martin Fischer, 20’si (%17,1) Saddam Hüseyin, 1’i (%0,9) Tarık Aziz, 18’i (%15,4) Gerhard Schöder, 8’i (%6,8) Jürgen Trittin, 7’si (%6,0) Slobodan Milošević, 1’i (%0,9) Oskar Lafontaine, 1’i (%0,9) Javier Solana, 12’si (%10,3) Usame Bin Ladin, 4’ü (%3,4) Rudolf Scharping, 17’si (%14,5) George Walker Bush, 1’i (%0,9) Colin Luther Powell, 1’i (%0,9) Otto Georg Schily temel aktör olarak ele alınmıştır.

2003 yılında incelenen makalelerin 26’sı (%24,3) Joseph Martin Fischer, 18’i (%16,8) Saddam Hüseyin, 21’i (%19,6) Gerhard Schöder, 2’si (%1,9) Jürgen Trittin,

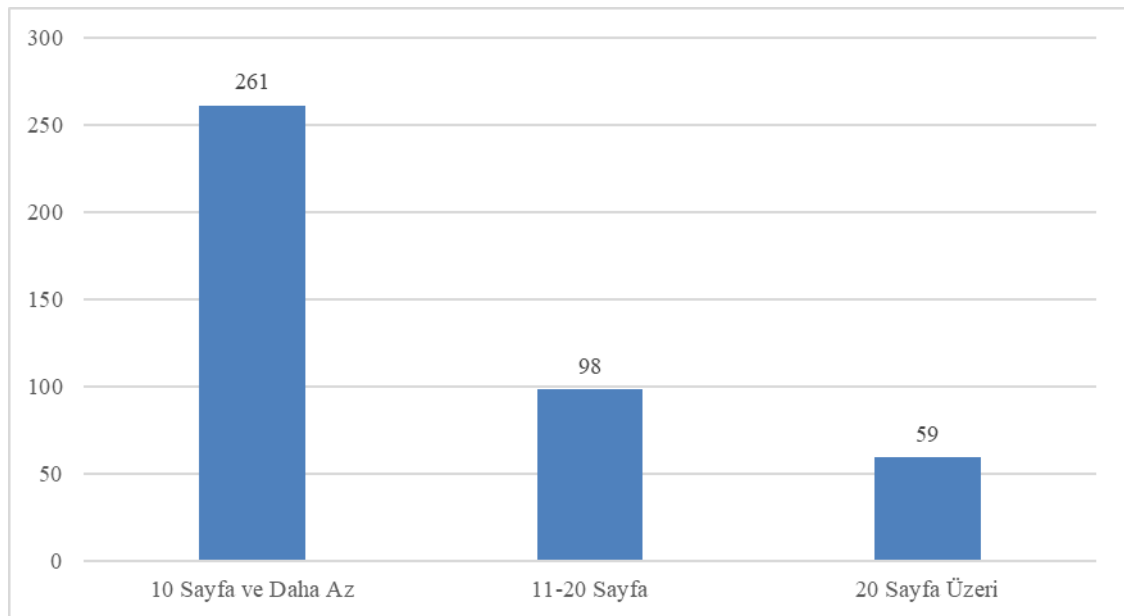
1'i (%0,9) Angela Merkel, 2'si (%1,9) Slobodan Milošević, 1'i (%0,9) Javier Solana, 1'i (%0,9) Boutros Boutros-Ghali, 9'u (%8,4) Usame Bin Ladin, 21'i (%19,6) George Walker Bush, 5'i (%4,7) Colin Luther Powell'dir.

2004 yılında incelenen makalelerin 21'i (%25,6) Joseph Martin Fischer, 3'ü (%3,7) Saddam Hüseyin, 7'si (%8,5) Gerhard Schöder, 1'i (%1,2) İbrahim Rugova, 8'i (%9,8) Jürgen Trittin, 2'si (%2,4) Angela Merkel, 1'i (%1,2) Slobodan Milošević, 1'i (%1,2) Oskar Lafontaine, 9'u (%11,0) Usame Bin Ladin, 9'u (%11,0) George Walker Bush, 3'ü (%3,7) Colin Luther Powell, 17'si (%20,7) Otto Georg Schily temel aktör olarak ele alınmıştır.

2005 yılında incelenen makalelerin 23'ü (%33,3) Joseph Martin Fischer, 2'si (%2,9) Saddam Hüseyin, 11'i (%15,9) Gerhard Schöder, 1'i (%1,4) İbrahim Rugova, 4'ü (%5,8) Jürgen Trittin, 5'i (%7,2) Angela Merkel, 1'i (%1,4) Slobodan Milošević, 3'ü (%4,3) Usame Bin Ladin, 9'u (%13,0) George Walker Bush, 10'u (%14,5) Otto Georg Schily temel aktör olarak ele alınmıştır.

İncelenen 418 sayıda yer alan makaleler sayfa sayılarına göre incelendiğinde; 261 sayıda 10 ve daha az sayfada araştırma kapsamı ile ilgili makalelere yer verilirken, 98 sayıda 11-20 sayfa sayısı arası ve 59 makalede 20 sayfa ve üzerinde araştırma kapsamıyla ilgili makaleler yer almıştır.

Şekil 6. İncelenen Makalelerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı (1998-2005)

Tablo 7’de 1998-2005 yılları arasında yayınlanan sayıların yıllara göre sayfa sayısı dağılımlarına yer verilmektedir.

Tablo 7. İncelenen Makalelerin Sayfa Sayılarına Göre Dağılımı (1998-2005)

Sayfa Sayısı	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
10 Sayfa ve Daha Az	43	81,1	29	55,8	47	90,4	24	46,2	28	53,8	22	42,3	30	56,6	38	73,1	261	62,4
11-20 Sayfa	10	18,9	12	23,1	1	1,9	11	21,2	16	30,8	19	36,5	19	35,8	10	19,2	98	23,4
20 Sayfa Üzeri	0	0,0	11	21,2	4	7,7	17	32,7	8	15,4	11	21,2	4	7,5	4	7,7	59	14,1
Toplam	53	100	52	100	52	100,0	52	100	52	100	52	100	53	100	52	100	418	100

1998 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin; 43 sayıda (%81,1) 10 sayfa ve daha az, 10 sayıda (%18,9) 11-20 sayfa aralığında yer verilmiştir.

1999 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin 29 sayıda (%55,8) 10 sayfa ve daha az, 12 sayıda (%23,1) 11-20 sayfa, 11 sayıda (%21,2) 20 sayfa üzeri yer almıştır.

2000 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin 47’si (%90,4) 10 sayfa ve daha az, 1’i (%1,9) 11-20 sayfa, 4’ünün (%7,7) 20 sayfa üzeri;

2001 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin 24’ünün (%46,2) 10 sayfa ve daha az, 11’i (%21,2) 11-20 sayfa, 17’si (%32,7) 20 sayfa üzeri;

2002 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin 28’i (%53,8) 10 sayfa ve daha az, 16’sının (%30,8) 11-20 sayfa, 8’i (%15,4) 20 sayfa üzeri;

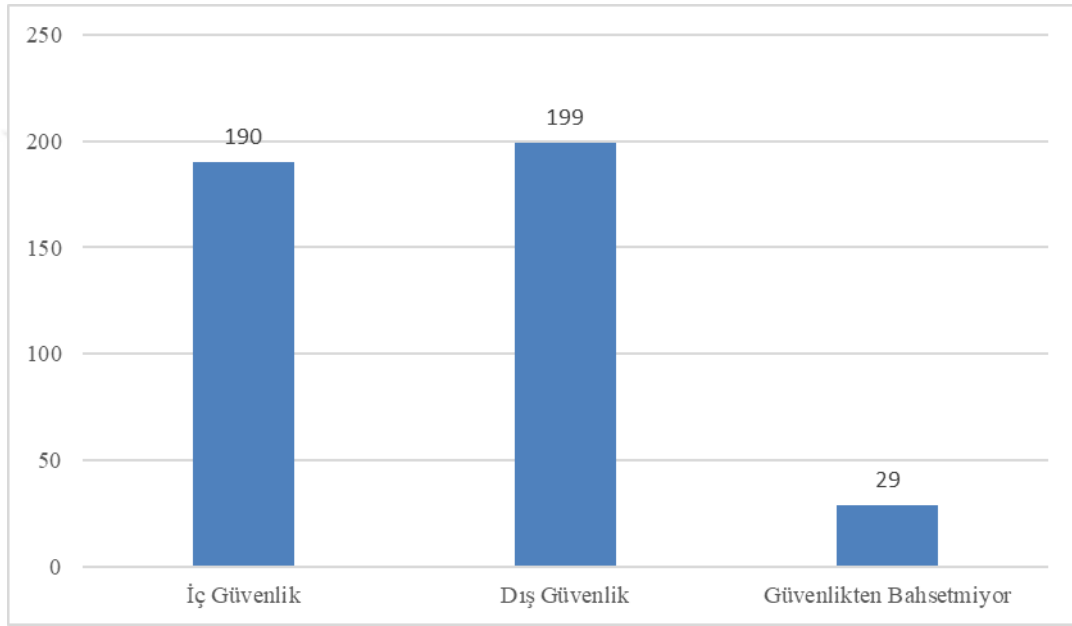
2003 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin 22’si (%42,3) 10 sayfa ve daha az, 19’unun (%36,5) 11-20 sayfa, 11’i (%21,2) 20 sayfa üzeri;

2004 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin 30’u (%56,6) 10 sayfa ve daha az, 19’u (%35,8) 11-20 sayfa, 4’ü (%7,5) 20 sayfa üzerindedir.

2005 yılında yayınlanan araştırma kapsamındaki makalelerin 38'i (%73,1) 10 sayfa ve daha az, 10'unun (%19,2) 11-20 sayfa, 4'ünün (%7,7) 20 sayfa üzeri olduğu görülmektedir.

1998-2005 yılları arasında araştırma kapsamında dergi sayılarında 190'ında (% iç güvenlikten bahsedilmiş, 199'unda dış güvenlikten bahsedilmiş ve 29'unda güvenlikten bahsedilmemiştir.

Şekil 7. İncelenen Dergilerin Güvenlik Kapsamlarına Göre Dağılımı (1998-2005)

Tablo 8'de 1998-2005 yılları arasında yayınlanan sayıların yıllara göre güvenlik kapsamlarına yer verilmektedir.

Tablo 8. İncelenen Dergilerin Güvenlik Kapsamlarına Göre Dağılımı (1998-2005)

Güvenlik Kapsamı	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
İç Güvenlik	25	47,2	18	34,6	6	11,5	29	55,8	28	53,8	21	40,4	28	52,8	35	67,3	190	45,5
Dış Güvenlik	17	32,1	34	65,4	35	67,3	19	36,5	24	46,2	31	59,6	24	45,3	15	28,8	199	47,6
Güvenlikten Bahsetmiyor	11	20,8	0	0,0	11	21,2	4	7,7	0	0,0	0	0,0	1	1,9	2	3,8	29	6,9
Toplam	53	100	52	100	52	100	52	100	52	100	52	100	53	100	52	100	418	100

1998 yılında yayınlanan sayıların 25'i (%47,2) iç güvenlik, 17'si (%32,1) dış güvenlikle ilgili olup, 11'inde (%20,8) güvenlikten bahsedilmemiştir.

1999 yılında yayınlanan sayıların 18'inde (%34,6) iç güvenlik, 34'ünde (%65,4) dış güvenlikten bahsedilmiştir.

2000 yılında yayınlanan sayılarda; 6'sında (%11,5) iç güvenlik, 35'inde (%67,3) dış güvenlikten bahsedilirken 11'inde (%21,2) güvenlikten bahsedilmemiştir.

2001 yılında yayınlanan sayılarda; 29'unda (%55,8) iç güvenlik, 19'unda (%36,5) dış güvenlikten bahsedilmiş, 4 'ünde (%7,7) güvenlikten bahsedilmemiştir.

2002 yılında yayınlanan sayılarda; 28'inde (%53,8) iç güvenlik, 24'ünde (%46,2) dış güvenlikten bahsedilmiştir.

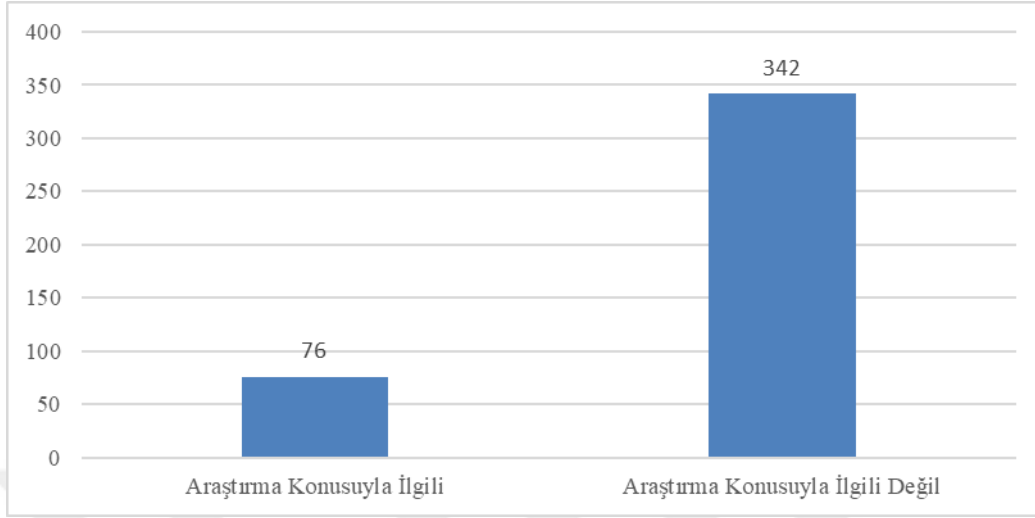
2003 yılında yayınlanan sayılarda 21'i (%40,4) iç güvenlikle ilgili, 31'i (%59,6) dış güvenlikle ilgilidir.

2004 yılında yayınlanan makalelerin 28'i (%52,8) iç güvenlikle ilgili, 24'ü (%45,3) dış güvenlikle ilgili olup 1 sayıda (%1,9) güvenlikten bahsedilmemiştir.

2005 yılında yayınlanan sayıların 35'i (%67,3) iç güvenlikle ilgili, 15'i (%28,8) dış güvenlikle ilgili olup, 2'sinde (%3,8) güvenlikten bahsedilmemiştir.

1998-2005 yılları arasında yayınlanan 418 (%81,8) sayının 342'si araştırma konusuyla ilgili değilken, 76'sı (%18,2) araştırma konusuyla ilgilidir.

Şekil 8. İncelenen Makalelerin Yer Aldığı Dergi Kapaklarının Araştırma Konusuyla İlgisine Göre Dağılımı (1998-2005)

Tablo 9’da 1998-2005 yılları arasında yayınlanan sayıların dergi kapaklarının araştırma konusuna göre dağılımlarına yer verilmektedir.

Tablo 9. İncelenen Makalelerin Yer Aldığı Dergi Kapaklarının Araştırma Konusuyla İlgisine Göre Dağılımı (1998-2005)

Dergi Kapağı	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Araştırma Konusuyla İlgili	7	13,2	8	15,4	2	3,8	15	28,8	13	25,0	15	28,8	9	17,0	7	13,5	76	18,2
Araştırma Konusuyla İlgili Değil	46	86,8	44	84,6	50	96,2	37	71,2	39	75,0	37	71,2	44	83,0	45	86,5	342	81,8
Toplam	53	100	52	100	52	100	52	100	52	100	52	100	53	100	52	100	418	100

1998 yılında yayınlanan sayıların 7’si (%13,2) araştırma konusuyla ilgili, 46’sı (%86,8) araştırma konusuyla ilgili değildir.

1999 yılında yayınlanan sayıların 8’i (%15,4) araştırma konusuyla ilgili, 44’ü (%84,6) araştırma konusuyla ilgili değildir.

2000 yılında yayınlanan sayıların 2’si (%3,8) araştırma konusuyla ilgili, 50’si (%96,2) araştırma konusuyla ilgili değildir;

2001 yılında yayınlanan sayıların 15'i (%28,8) araştırma konusuyla ilgili, 37'si (%71,2) araştırma konusuyla ilgili değildir.

2002 yılında yayınlanan sayıların 13'ünün (%25,0) araştırma konusuyla ilgili, 39'u (%75,0) araştırma konusuyla ilgili değildir.

2003 yılında yayınlanan sayıların 15'i (%28,8) araştırma konusuyla ilgili, 37'si (%71,2) araştırma konusuyla ilgili değildir.

2003 yılında yayınlanan sayıların 9'unun (%17,0) araştırma konusuyla ilgili, 44'ü (%83,0) araştırma konusuyla ilgili değildir.

2005 yılında yayınlanan sayıların 7'si (%13,5) araştırma konusuyla ilgili, 45'i (%86,5) araştırma konusuyla ilgili değildir.

